

**ВОЛИНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА:

ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

ЛУЦЬК

05 травня 2022 року

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА:
ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ІННОВАЦІЇ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(5 травня 2022 року)

Луцьк – 2022

УДК 373.2(082)

Д 71

Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 21.04.2022 року)

У Збірнику представлено Матеріали виступів учасників IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації».

Матеріали подано в авторській редакції.

Наукова рада:

Алендарь Н. І., кандидат педагогічних наук; Бартків О. С., кандидат педагогічних наук, доцент; Дурманенко О. Л., кандидат педагогічних наук, доцент; Ємчик О. Г., кандидат педагогічних наук; Заремба Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальна за випуск); Здиховський А. М.; Мельник І. М., кандидат педагогічних наук, доцент; Ковальчук О.С., доктор педагогічних наук, професор; Семенов О. С., доктор педагогічних наук, професор (голова); Семенова Н. І., кандидат педагогічних наук, доцент; Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор; Смолюк С. В., кандидат педагогічних наук, доцент; Томашевська І. П., кандидат педагогічних наук, професор; Удот В. Ф.; Фенко М. Я., кандидат філологічних наук, доцент.

Технічний редактор: Богдан І. О.

Рецензенти:

Гавриш Н. В., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

Танько Т. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету дошкільної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Андрющенко Т. К., доктор педагогічних наук, професор, Комунальний навчальний заклад «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

© Волинський національний університет імені Лесі Українки

© Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи

© Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

ЗМІСТ

1. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.	12
Алендар Надія.....	12
Рудецька Вікторія.....	12
ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	12
Бедикайло Марія.....	17
Кондратюк Надія	17
РОДИННЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	17
Березняк Дарія	22
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС В ЗДО	22
Березняк Дарія	26
ТВОРЧІ ІГРИ В РОЗВИТКУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА	26
Бугай Альбіна	30
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ	30
Буряк Софія	33
ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ПОЄДНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ТА ІГРОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	33
Буряк Софія	37
РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІЛЮСТРУВАННЯ	37
Ваплярук Олександра.....	42

РУХОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ЇЇ СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА.....	42
Гойса Анна.....	45
Антонюк Володимир.....	46
ВИХОВАННЯ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	46
Гордійчук Марія	49
ТЕХНІКА МАЛЮВАННЯ АКВАРЕЛЛЮ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	50
Демчук Олена	54
ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	54
Демчук Олена	57
СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ПЕРІОД ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА	57
Дурманенко Оксана.....	61
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ.....	61
Євтушик Діана.....	67
РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	67
Євтушик Діана.....	70
РОЛЬ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	70
Заремба Людмила.....	73
СТАНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО	

ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	73
Кіпень Ірина.....	77
ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	77
Кирцика Наталія	82
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	82
Колацька Катерина	86
СТИЛІ ІЛЮСТРУВАННЯ У ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ	86
Кондратюк Богдана	90
МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ	90
Кондратюк Надія	94
Кондратюк Богдана	94
РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	94
Левковець Олена	98
СЕНЗИТИВНІСТЬ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ФОРМУВАННІ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН ОДНОЛІТКІВ	98
Лошик Любов	102
СУТНІСТЬ ІЛЮСТРАЦІЇ ТА ЇЇ ПРИЗНАЧЕННЯ	102
Лошик Любов	105
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРИРОДНИЧО- ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	105

Лошик Любов	109
КЛАСИФІКАЦІЯ ДИТЯЧИХ ІГОР	109
Палецька Аліна	112
ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО	112
Савич Оксана	115
ФОРМУВАННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ЦІННОСТІ	115
Савоник Тетяна	118
ЛПЛЕННЯ ЯК ВИД ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	119
Семенова Наталія	124
Рудецька Вікторія	124
МІСЦЕ ТА ВИДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	125
Смолюк Артем	130
КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ	130
Суслик Богдана	134
ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ	134
Удот Вікторія	137
СОЦІАЛЬНЕ ДОВКІЛЛЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ЗЛАГОДИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	137
Чайківська Соломія	142
КОМІКС ЯК ПОЄДНАННЯ ТЕКСТУ ТА ІЛЮСТРАЦІЇ	142

Юсенко Марина.....	146
ДИТЯЧА СУБКУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ	146
2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	152
Березняк Дарія	152
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	152
Буряк Софія	156
РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	156
Бортнюк Катерина	160
ВПЛИВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	160
Караханов Денис	164
Назарук Анна.....	164
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО- МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ..	164
Кіпень Ірина.....	168
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ	168
Кондратюк Богдана	173
КАЗКА ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	173
Мацюк Зоряна.....	176

ПАЛЬЧИКОВА ГІМНАСТИКА ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	176
Палецька Аліна	179
ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРАЦЕЮ ДОРОСЛИХ	180
Рудецька Вікторія	184
ВПЛИВ МЕДІА-КОНТЕНТУ НА ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ ДИТИНИ	184
Семенова Наталія	188
Позайкіна Ольга	188
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	188
Смолюк Світлана.....	194
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	194
Суслик Богдана.....	197
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА .	197
Шкабура Ольга	202
Давидчук Ольга	202
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ	202
3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	205
Гордійчук Марія	205
Антонюк Володимир.....	205
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО	

ВІКУ	205
Гніровська Олена.....	209
РОЗВИВАЛЬНИЙ КИЛИМОК ЯК ЗАСІБ	
ФОРМУВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ	
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО	
ВІКУ	209
Демчук Олена	214
РОЛЬ КРАЄЗНАВСТВА ЯК ЗАСОБУ ПАТРІОТИЧНОГО	
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	214
Євтушик Діана.....	217
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ	
КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ	
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	217
Кіпень Ірина.....	221
ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І	
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА	
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	221
Палецька Аліна.....	224
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	224
Суслик Богдана.....	228
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ	
СПІВРОБІТНИЦТВА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
ТА ДОРΟΣЛИХ.....	228
4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ	
ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	232
Ємчик Олександра.....	232
РОЛЬ ТА ШЛЯХИ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ	
ОРГАНІЗАТОРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	232
Мельник Ірина	235

САМОАКУТАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ	
ЗДО: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ	236
Смолюк Іван	241
ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОЇ	
ОСВІТИ.....	241
Фенко Марія	245
ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ	
АНАЛІЗ	245

1. ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Алендар Надія

кандидат педагогічних наук, доцент

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рудецька Вікторія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В умовах переорієнтації дошкільної освіти, вдосконалення її змісту, осучаснення навчально-виховних технологій, приведення їх у відповідність з вимогами життя найактуальнішим виокремлюється питання забезпечення належного фізичного і психічного здоров'я, повноцінного розвитку, формування фізичної готовності підростаючого покоління, починаючи з дітей дошкільного віку.

Оскільки фізичне здоров'я утворює нерозривну єдність з психічним здоров'ям і емоційним благополуччям, то вся життєдіяльність дитини у закладі дошкільної освіти (ЗДО) повинна мати спрямованість на розвиток її фізичних якостей.

Велику роботу в цьому напрямку провели такі відомі у сфері дошкільної освіти вчені, як Т.І. Алієва, В.Г. Алямовська, О.М. Дьяченко, Е.А. Екжанова, М.М. Кузнецова, С.М. Мартинов, Л.А. Парамонова, Е.А. Сагайдачна, Р.Д. Бабенкова, А.А. Катаєва, А.А. Коржова, Н.А. Рау, Л.В. Рябова, Г.В. Трофимова і інші. Положення про сутність здорового способу життя та теорії формування здоров'я, відображені в працях Н.А. Амосова, М.В. Антропової, І.А. Аршевського, Е. Бокка, Ю.П. Лисиціна, М.І. Покровської, В.Л. Фармаковського, Ф. Шольца та інших.

Вивчення і аналіз здобутків педагогічної і психологічної науки свідчить про те, що дошкільний період є найсприятливішим для засвоєння дітьми рухової діяльності як основи для формування фізичної якостей.

Визначено, що педагогічними умовами ефективного перебігу процесу формування фізичних якостей в дітей старшого дошкільного віку є комплексний підхід до забезпечення зазначеного процесу, який включає освітньо-виховну діяльність з розвитку фізичних якостей; організаційно-методичну роботу з педагогічним колективом; ефективно організоване співробітництво дошкільного навчального закладу з родиною.

В процесі проведеного нами дослідження, нами встановлено, що ефективним засобом розвитку фізичних якостей є використання рухливих ігор простих та складних за сюжетним змістом.

Рухливі ігри – найбільш доступний і ефективний засіб впливу на дитину при її активній допомозі. Сучасні діти мало рухаються, менше, ніж раніше грають у рухливі ігри через прихильності до телевізора і комп'ютерних ігор. Зменшується і кількість відкритих місць для ігор. Батьки і педагоги все більш і більш стурбовані тим, як, де і коли можна надати дітям можливість активно і творчо пограти. А щоб підтримати інтерес дітей до таких ігор, вони повинні їх знати, і завдання педагога – допомогти їм у цьому

Рухлива гра – це свідома, активна діяльність дитини, що характеризується точним і своєчасним виконанням завдань, пов'язаних з обов'язковими для всіх граючих правилами.

Ігри, що використовуються для фізичного виховання у дитячому садку, дуже різноманітні. Їх можна розділити на 2 великі групи: рухливі та спортивні. Спортивні ігри – це найвищий ступінь розвитку рухливих ігор. Вони відрізняються від рухливих єдиними правилами, що визначають склад учасників, розмір і розмітку майданчика, тривалість гри, обладнання та інвентар та ін., що дозволяє проводити змагання різного масштабу.

У структурі рухливої гри виділяють зміст, рухові дії і правила.

Правила у рухливій грі носять організуючий характер: вони визначають хід гри, послідовність виконання дій, взаємини учасників гри, поведінка кожного гравця. Правила показують, як повинні вести себе всі діти під час гри. Наприклад, у грі «Гуси-лебеді» перше правило вимагає, щоб «гуси» перебували

на лузі до тих пір, поки їх не покличе «господиня», і бігти їм можна тільки на закінчення слів діалогу. Друге правило забороняє «вовку» ловити «гусей» раніше, ніж вони побіжать додому. При цьому «вовк» має право тільки плямувати «гусей», а «гуси» повинні вважати себе спійманими, якщо «вовк» до них доторкнеться.

За образним змістом рухливі ігри поділяються на сюжетні і безсюжетні. Для сюжетних ігор характерні ролі з відповідними для них руховими діями. Сюжет може бути подібний («Ведмідь і Бджоли», «Зайці та вовк», «Горобчики і кіт») і умовний («Ловишка», «П'ятнашка», «Перебіжки» тощо).

У безсюжетних іграх («Знайди собі пару», «Чия ланка швидше побудується», «Придумай фігуру») всі діти виконують однакові рухи.

Рухливі та спортивні ігри проводяться на заняттях з фізичної культури, а також на прогулянках. На кожен місяць планується 2-3 нові ігри і повторення 4-5 вже знайомих рухливих ігор. Пояснення нової гри дітям дається як у вільний час, так і на прогулянці. Педагог повинен чітко пояснити зміст і правила гри, показати, де повинні знаходитися гравці і як діяти.

Пояснення гри має бути коротким і зрозумілим, цікавим і емоційним. Всі засоби виразності – інтонація голосу, міміки, жести, а в сюжетних іграх і імітація, повинні знайти доцільне застосування в поясненнях для того, щоб виділити головне, створити атмосферу радості і надати цілеспрямованість ігровим діям. Таким чином, пояснення гри – це інструкція і момент створення ігрової ситуації.

Проводити ігри можна в будь-яку пору року на відкритому повітрі. Тривалість гри з дітьми від 3 до 6 років залежить від її інтенсивності та складності рухових рухів, особливостей фізичного розвитку дитини, стану її здоров'я, і в середньому може становити 10-20 хвилин.

Навантаження може дозуватися такими прийомами: зменшенням або збільшенням числа гравців; тривалістю гри за часом; розмірів ігрового майданчика; кількості повторень; важкості предметів і наявності перерв для відпочинку. Враховуючи те, що взимку рухи дитини обмежені, навантаження

зменшують або збільшують перерви між повтореннями гри. Те ж саме роблять влітку при високій температурі повітря.

Варіюючи гру, не можна міняти задум і композицію гри, але можна:

- збільшувати дозування (повторність і загальну тривалість гри);
- ускладнювати руховий зміст (горобчики з будиночка не вибігають, а вистрибують);
- змінити розміщення гравців на майданчику;
- змінити сигнал (замість словесного, звуковий чи зоровий);
- провести гру в нестандартних умовах (по піску бігти важче; в лісі, тікаючи, можна зависнути, обхопивши стовбур дерева руками і ногами);
- ускладнити правила (у старшій групі спійманих можна виручати);

Під час ігор у дошкільнят формуються і удосконалюються різноманітні навички в основних рухах (бігу, стрибках, метанні, лазаній та ін.). Швидка зміна обстановки у процесі гри привчає дитину використовувати відомі їй рухи відповідно до тієї чи іншої ситуації. Все це позитивно позначається на вдосконаленні рухових навичок.

Велике також значення рухливих ігор у вихованні фізичних якостей: швидкості, спритності, сили, витривалості, гнучкості.

Гра – виключно цінний спосіб залучення дитини в рухову діяльність. На основі позитивних емоцій, пов'язаних із зрозумілим, близьким сюжетом, та доступності рухів у дитини поступово з'являється бажання брати участь не тільки в іграх, але і у вправах під час занять і самостійної діяльності.

Таким чином, гра – один з комплексних засобів виховання: вона спрямована на всебічну фізичну підготовленість (через безпосереднє оволодіння основами руху і складних дій в умовах, що змінюються, у колективній діяльності), вдосконалення функцій організму, рис характеру, тих, хто грає.

Рухлива гра з правилами – це свідомо, активна діяльність дитини, що характеризується точним і своєчасним виконанням завдань, пов'язаних з

обов'язковими для всіх граючих правилами. Захоплюючий зміст, емоційна насиченість гри спонукають дитину до певних розумових та фізичних зусиль.

Свободу дій дошкільник реалізує в рухливих іграх, які є провідним методом формування фізичної культури. У педагогічній науці рухливі ігри розглядаються як найважливіший засіб всебічного розвитку дитини. Глибокий зміст рухливих ігор – в їх повноцінній ролі у фізичному і духовному житті, що існує в історії та культурі кожного народу. Рухливу гру можна назвати найважливішим виховним інститутом, що сприяє як розвитку фізичних і розумових здібностей, так і освоєнню моральних норм, правил поведінки, етичних цінностей суспільства.

Рухливі ігри є одним з умов розвитку культури дитини. У них він осмислює і пізнає навколишній світ, в них розвивається її інтелект, фантазія, уява, формуються соціальні якості. Рухливі ігри завжди є творчою діяльністю, в якій проявляється природна потреба дитини у рухах, необхідність знайти рішення рухового завдання. Граючи, дитина не тільки пізнає навколишній світ, а й перетворює його.

У формуванні різнобічно розвиненої особистості дитини рухливим іграм з правилами відводиться найважливіше місце. Вони розглядаються як основний засіб і метод фізичного виховання. Будучи важливим засобом фізичного виховання, рухлива гра одночасно надає оздоровчий вплив на організм дитини.

Надзвичайно важливо враховувати роль зростаючої напруги, радості, сильних переживань і невщухаючого інтересу до результатів гри, які відчуває дитина. Захопленість дитини грою не тільки мобілізує її фізіологічні ресурси, а й покращує результативність рухів. Гра є незамінним засобом вдосконалення рухів, розвиваючи їх, сприяючи формуванню швидкості, сили, витривалості, координації рухів. У рухливій грі, як творчої діяльності, ніщо не сковує свободу дій дитини, в ній вона розкута і вільна.

Список використаних джерел

1. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. кер. проекту Огнев'юк В.О.; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки Укр.; Київ. ун-т ім. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Грінченка, 2020. 440с.

2. Вільчковський Е. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : [навч. посіб.] / Е. Вільчковський. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2019. – 466 с.
3. Інноваційні напрямки розвитку системи фізичного виховання дітей дошкільного віку // Теорія і практика фізичної культури. – К. : Либідь, 2019. – 376 с.

Бедикайло Марія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Кондратюк Надія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доцент, кандидат педагогічних наук Заремба Л. В.

РОДИННЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНО- МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

У дошкільні роки дитина повністю ототожнює себе зі своєю сім'єю, передусім із батьками; її емоційний світ майже цілком залежить від атмосфери в сім'ї. Саме тут вона включається у взаємодію й опановує моделі спілкування з іншими людьми, природою тощо [2].

Спілкування дитини з сім'єю накладає відбиток на все життя людини, оскільки її вплив пов'язаний із сильними переживаннями, формує основи спілкування людини в суспільстві [4]. Цінності особистого спілкування насамперед мають значення для людини, визначають риси її характеру, поведінку, стиль приватного життя та ін.

Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи дошкільного закладу і сім'ї. Вивчення та аналіз методичних рекомендацій О. Кононко, Л. Калуської, Т. Алексеєнко та інших науковців і практиків допомогло виділити такі форми взаємодії родини та закладу дошкільної освіти:

– наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, планшети, дошка оголошень, інформаційні листки, тематичні виставки, анкетування, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання тощо);

– групові (консультації, практикуми, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологом, юристом тощо);

– колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за «Круглим столом», засідання батьківського комітету, Дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, перегляд ранків, спільні свята, спортивні змагання, відпочинок у вихідні дні тощо) [1].

У свою чергу, Т. Поніманська виділяє наступні форми роботи з батьками: колективні, індивідуальними, наочно-інформаційні. До колективних форм роботи належать батьківські збори (групові та загальні), на яких обговорюються проблеми життєдіяльності групи і дитячого садка; зустрічі з батьками; вечори запитань і відповідей; засідання «Круглого столу» з дискусійних проблем; заняття-тренінги, які покликані навчити батьків правильно організувати спілкування і спільну діяльність з дитиною; спільні з дітьми, батьками і вихователями свята і розваги; виставки спільних робіт батьків і дітей; Дні відкритих дверей; школи для батьків; сімейні (домашні) педради, які проводять у батьків вдома; батьківські конференції [3].

Індивідуальні форми роботи охоплюють індивідуальні бесіди і консультації (проводять, як правило, вранці і ввечері, коли батьки приводять дитину в дитячий садок або забирають додому), відвідування дітей вдома; залучення батьків до життя дитячого садка (організаційно-господарська допомога вихователю: виготовлення іграшок, посібників, допомога у проведенні екскурсій, культпоходів тощо).

Очікувану ефективність забезпечує раціональне поєднання різних форм роботи. Як свідчить досвід, у роботі з батьками слід уникати готових оцінних суджень про виховання, допомагати їм у виробленні вміння особисто спостерігати за власною дитиною, відкривати в ній нові якості й риси [3].

Як зазначають педагоги-практики, доцільно залучати до роботи не окремих, а всіх представників сім'ї, інших родичів, які мають стосунок до

виховання дитини, а також налагодити дружні стосунки з іншими сім'ями, які небайдуже ставляться до розвитку і виховання своїх дітей [1].

У сучасній психології проблема комунікативно-мовленнєвого розвитку та родинного спілкування належить до найскладніших та найактуальніших. Особлива увага науковців зосереджена на міжособистісній комунікації в сім'ї, виконанні ролей у спільній діяльності, встановленні та розвитку міжособистісних стосунків, пізнанні навколишнього світу та самопізнанні.

Спілкування з дорослими є головним фактором психічного розвитку з народження дитини упродовж перших семи років її життя, тому порушення родинного спілкування є одним із найбільш значущих чинників виникнення негативних тенденцій у комунікативно-мовленнєвому розвитку дитини. Для забезпечення успішного розвитку комунікативних умінь та формування культури мовленнєвого спілкування дошкільника необхідно враховувати особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку, потреби, які його мотивують, специфіку родинного спілкування. Залучення дитини до мовленнєвого спілкування з дорослими та однолітками позитивно впливає на розвиток її комунікативних потреб і мовлення.

Міжособистісна комунікація в сім'ї сприяє обміну інформацією, виконанню ролей у спільній діяльності, встановленню та розвитку міжособистісних взаємин, пізнанню партнера та самопізнанню. Виділено умови ефективного родинного спілкування, що включають як загальні принципи організації успішного спілкування, так і специфічні норми та правила, що застосовуються у сім'ї. До них належать:

- відкритість спілкування, висока активність спілкування;
- необхідна міра саморозкриття в процесі спілкування, погодження уявлень про родинний устрій, точність невербальної комунікації, сензитивність до висловлювань партнера;
- безоцінне та емпатійне прийняття партнера як умова позитивного розвитку емоційних взаємин у сім'ї;
- вияв любові, взаємної емпатії та підтримки, поваги;

– формування сімейної мови – певних погоджених сімейних символів, традицій, норм.

У сучасній сім'ї особлива роль належить функціям духовного спілкування, емоційної підтримки, виховній функції, оскільки суспільство, навчально-виховні заклади не можуть забезпечити таких унікальних умов для емоційно-духовного життя особистості, якими володіє сім'я. Саме завдяки проживанню в сім'ї, цілеспрямованим її зусиллям людина пізнає, досягає свою людську сутність, обов'язки перед іншими людьми, передусім перед батьками і дітьми, утверджує в собі все людське. Для цього вона повинна вирости в сім'ї, в якій витає дух любові, всі чуйно, турботливо ставляться одне до одного. Адже уроки доброти, любові, здатність до співпереживання неможливо почерпнути тільки з книжок. Ці якості виробляються в дитині передусім під час її взаємодії з найближчими їй людьми. Відчуваючи любов до себе, спостерігаючи, у чому це виявляється, дитина вчиться любити інших людей. А любов до дитини виростає із взаємної любові батьків, від уроків любові, отриманих ними у своєму дитинстві, від щирості їхніх стосунків зі своїми батьками [3, с. 409].

Особливості виховної функції сім'ї полягають у тому, що вона одночасно виховує дорослих і дітей та реалізується у таких трьох головних аспектах:

1. Становлення, розвиток, виховання дитини як особистості, розвиток її здібностей. Сім'я репрезентує дитині суспільство, забезпечує передавання їй соціального досвіду, охороняє її права.

2. Здійснення виховного впливу сім'ї на кожного індивіда впродовж усього його життя. Кожна сім'я має свою систему виховання, засновану на певних ціннісних орієнтаціях. Спочатку несвідомо, орієнтуючись на почуття близьких людей, дитина починає розуміти, що в її поведінці їх радує, а що засмучує. Пізніше у неї формуються уявлення про те, що є прийнятним у сім'ї, а дорослішаючи, вона починає усвідомлювати принципи, на яких вибудовуються стосунки в її сім'ї, порівнювати їх з ідеальною, на її погляд, системою [3, с. 410].

3. Спонування дітьми до саморозвитку, самовдосконалення своїх батьків та інших родичів. Дитина є невичерпним джерелом життєвих успіхів, емоційних стимуляторів для дорослих. Ледь з'явившись на світ, вона значно розширює горизонти для своїх батьків, вносить у їхнє життя багато нового. Підростання, дорослішання дитини потребує нових знань, виховних умінь і навичок дорослих, реалізації своєї соціальної ролі на більш високому рівні. Виховуючи дитину, батьки самі повинні поводитися на рівні вимог, які їй пред'являють. Очевидно, на цьому ґрунтуються твердження, що не сім'я соціалізує дитину, а дитина соціалізує дорослих [3, с. 409].

У дошкільні роки дитина повністю ототожнює себе зі своєю сім'єю, передусім із батьками; її емоційний світ майже цілком залежить від атмосфери в сім'ї. Саме тут вона пізнає й опановує моделі спілкування, поведінки, взаємодії з іншими людьми, природою тощо [3, с. 410].

Дорослі для дітей – взірець для наслідування, приклад того, що і як потрібно виконувати. Маючи потребу в спілкуванні з дорослим як авторитетним носієм суспільного і морального досвіду, дитина шанує оцінку дорослого щодо своїх думок, учинків особистісних якостей, прагне досягати взаєморозуміння і співпереживання, навчитись діяти, як він.

З часом дитина розширює сферу своєї взаємодії зі світом, на неї спрямовують свої впливи різноманітні соціальні інститути, які доповнюють, урізноманітнюють виховні зусилля сім'ї. На етапі дошкільного дитинства провідним соціальним інститутом, покликаним забезпечити різнобічний розвиток дитини, є система закладів дошкільної освіти. Гармонійна взаємодія їх із сім'єю є запорукою повноцінності буття дитини, розкриття і реалізації її потенціалу, виходу на нові орбіти соціальної реальності. І все-таки найвища відповідальність за розвиток сфери спілкування дітей у цій взаємодії належить сім'ї.

Розуміння того, що саме в сім'ї закладаються підвалини повноцінного фізичного і психічного розвитку дитини спонукає дитячий заклад до більш пильного вивчення запитів, потреб і вимог сучасної сім'ї.

Отже, у роботі закладу дошкільної освіти з батьками істотне значення має спрямування педагогічної та психологічної самоосвіти батьків, стимулювання прагнення і вміння поповнювати свої педагогічні та психологічні знання і після вступу дитини до школи.

Список використаних джерел

1. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи. Дошкільне виховання. 2000. № 7. С. 14–15.
2. Кочубей Т. Дитинство: найбільша соціальна цінність. Рідна школа. 2004. № 5. С. 13–16.
3. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. К. : «Академвидав», 2006. 456 с.
4. Якимчук Б., Якимчук І. Психологія спілкування: теорія і практика : навч. посіб. для студентів вищих пед. закладів освіти. Умань: РВЦ «Софія», 2007. 112 с.

Березняк Дарія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н. І.*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС В ЗДО

Під час виховання дитини дошкільного віку перед батьками та педагогами постає завдання створити всі необхідні умови для повноцінного розвитку дитини. В період від народження до шести років фізичне виховання є одним з найважливіших, адже в цьому віці закладається основа подальшого розвитку дитини. Головною цінністю для вихователя є життя та здоров'я вихованців, тому він повинен зробити все можливе для ефективного фізичного виховання дитини.

Закономірності фізичного виховання дітей дошкільного віку досліджували такі вчені: Ю. Аркін, В. Гориневський, Я.-А. Коменський, П. Лесгафт, Дж. Локк, Ж. Руссо та ін.

Фізичне виховання – це педагогічний процес, вид виховання, специфічним змістом якого є навчання рухам, виховання фізичних якостей, оволодіння спеціальними знаннями, формування усвідомленої потреби в заняттях фізичними вправами. Фізичне виховання є невід'ємним складником

загального виховання, спрямований на гармонійний фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму людини, показник стану фізичної культури в суспільстві; основними засобами фізичного виховання є заняття фізичними вправами, гігієна праці, побуту та відпочинку, загартування організму та інше [4].

Метою фізичного виховання, починаючи з раннього дитинства, є формування фізично досконалої людини, зміцнення здоров'я та підвищення її працездатності. Ця мета відображає суспільні та особисті інтереси кожної людини. Вона реалізується у вигляді конкретних матеріальних показників: рівня здоров'я, фізичного розвитку, рухової підготовленості та творчого довголіття. Мета фізичного виховання має об'єктивний характер, тому що вона відображає потребу нашого суспільства у всебічно фізично підготовлених людях для творчої праці та інших суспільно важливих видів діяльності. Праця як необхідна умова існування людей, є головним фактором у формуванні мети фізичного виховання підростаючих поколінь [2].

Вчені зазначають, що головний зміст фізичного виховання полягає в оволодінні дитиною основами фізичної культури:

- опанування основ особистої гігієни (охайність, чистота тіла, одягу, взуття, гігієна приміщення, режим дня (сон, харчування, раціональна організація активної діяльності й відпочинку));
- загартовування організму (здійснюють його з використанням природних факторів – сонця, повітря, води);
- виконання фізичних вправ, що є головним засобом фізичного виховання.

Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку поділяють на три групи:

1. Оздоровчі завдання. Це охорона і зміцнення здоров'я дітей, загартовування організму, підвищення його опору шкідливим впливам зовнішнього середовища, своєчасний розвиток усіх систем організму,

підвищення їх функціональних можливостей, формування правильної постави і стопи.

2. Формування рухових навичок і умінь, виховання фізичних якостей. Це завдання полягає у розвитку життєво необхідних видів рухових дій: ходьби, бігу, стрибків, метання, лазіння, плавання, їзди на велосипеді; рухів рук, ніг, тулуба; шикування і перешиковування. Рухова діяльність впливає на формування таких фізичних ознак організму, як спритність, сила, гнучкість, швидкість, загальна витривалість, від яких залежить успішне подолання людиною різних життєвих труднощів. Цілеспрямований розвиток рухових умінь і якостей слід починати в ранньому віці й організувати його відповідно до вікових та індивідуальних можливостей дітей.

3. Виховання у дітей культурно-гігієнічних навичок і вмінь здорового способу життя. Діти повинні знати, що добре, а що шкідливе для організму, і відповідно організувати свою поведінку. Вміння доглядати за тілом, одягом, особистими речами, культурно поводитися за столом під час вживання їжі, підтримувати порядок у приміщенні повинні перерости у стійкі звички. Не менш важливі здобуття уявлень і знань про користь занять фізичною культурою, іграми, виховування інтересу до активної рухової діяльності, формування потреби в систематичних заняттях фізичними вправами [3].

З метою реалізації завдань фізичного виховання в ЗДО застосовують різноманітні форми, засоби та методи роботи з дітьми.

<i>Засоби фізичного виховання дітей дошкільного віку</i>	<i>Форми організації фізичного виховання дітей дошкільного віку</i>	<i>Методи фізичного виховання дітей дошкільного віку</i>
Режим дня	Заняття	<i>Наочні</i> (показ дії, демонстрація плакатів, малюнків, предметні посібники (шарнірні моделі), звукові та зорові підрахунки, орієнтири).
Фізичні вправи	Рухливі ігри	
Гігієнічні умови	Гімнастика	<i>Словесні</i> (бесіда, розповідь, пояснення, команда, вказівка, розпорядження, оцінка)
Загартування	Спортивні розваги	
Харчування	Прогулянки	<i>Практичні</i> (розучування частинами, розучування цілого, практична допомога, ігровий та змагальний методи).
Сон	Фізкультхвилинки, фізкультпаузи	

На сучасному етапі розвитку дошкільної педагогіки в Україні, кожен дошкільний заклад має змогу організувати всі необхідні умови для фізичного розвитку дошкільнят. На нашу думку, такими умовами є:

- створення предметно-ігрового середовища. У фізкультурній залі та на майданчику ЗДО повинне бути розмішене необхідне обладнання для рухливих ігор та занять з фізичної культури (гімнастичні стінки, м'ячі різних розмірів, скакалки, драбинки, обручі, кеглі, гімнастичні палиці тощо). Обладнання повинне бути безпечним для використання, відповідати віку дітей та санітарно-гігієнічним нормам;
- дотримання режиму дня в ЗДО та вдома, відповідність його віковим особливостям дитини;
- організація заходів для батьків з метою розвитку та покращення їх фізичної культури (консультації, тренінги, «Дні здоров'я», фізкультурні свята з участю батьків тощо);
- використання інноваційних освітніх методик;
- повноцінне медичне обслуговування в ЗДО;
- організація здорового харчування в ЗДО;
- створення позитивних емоцій за стимулювання дітей до фізичної активності.

В процесі фізичного виховання в дитини дошкільного віку формується рухова та здоров'язбережувальна компетентності.

Рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових вмінь на навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях.

Здоров'язбережувальна компетентність – це здатність дитини до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації, дотримання умов здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності.

ЗДО повинен сформувавши в дошкільника знання про назви основних рухів, предмети та спортивні знаряддя, роль фізичних вправ у розвитку та

зміцненні організму, цінність здоров'я, надати дитині уявлення про основні чинники збереження здоров'я – рухову діяльність, правильне харчування, дотримання питного режиму, безпечну поведінку, догляд за тілом. Також в дитини формують такі навички: руховий досвід, володіння власним тілом, виявлення рухових зусиль в руховій діяльності, володіння основними рухами (ходьба, біг, стрибки, лазіння, метання), дотримання правил здоров'язбережувальної поведінки тощо [1].

Отже, фізичне виховання відіграє основну роль в розвитку дитини дошкільного віку. «Здорові діти – здорове майбутнє» – ось тому фізичне виховання є надзвичайно важливим компонентом роботи з дітьми дошкільного віку та посідає одне з найважливіших місць серед розумового, морального, екологічного, економічного, трудового виховання в ЗДО.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в <http://mon.gov.ua/images/files/doshkilna-cerednya/doshkilna/bazoviy-komponent-2.doc>.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2006. 456 с.
4. Словник основних понять з фізичної культури : для студентів факультетів фізичного виховання вищих пед. навч. закладів / уклад. О. А. Согоконь, О. В. Донець. Полтава: Сімон, 2020. 111 с.

Березняк Дарія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – доцент, кандидат педагогічних наук Бартків О. С.*

ТВОРЧІ ІГРИ В РОЗВИТКУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Гра – це діяльність, в якій діти демонструють свої чудові здібності до дослідження, уяви та прийняття рішень. Тип гри, в якій беруть участь діти, та її цілі змінюються впродовж дитинства від дошкільного до підліткового віку. Часто доводиться бачити, що змушувати дітей грати або заохочувати до гри не потрібно, вони проявляють ініціативу самостійно. Це пов'язано з тим, що діти

мають природне бажання гратися, а гра приносить для них певний рівень задоволення.

Одним з найголовніших аспектів роботи педагогів з дітьми дошкільного віку є організація ігрової діяльності, адже саме за допомогою гри дитина всебічно, гармонійно розвивається, отримує елементарні уявлення про навколишній світ, соціально-економічні відносини, природу, і загалом про закономірності людського буття. Про важливість гри, як одного з чинників гармонійного розвитку дитини згадано у нормативно-правових документах. Зокрема, в Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що одним із завдань дошкільної освіти є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду [3], і саме на це і спрямовані ігри творчого характеру, за допомогою яких дитина може відчутти себе частиною соціуму.

Дослідження творчих ігор є однією з проблем сучасної дошкільної педагогіки. Використання ігор в освітньому процесі ЗДО досліджували В. О. Сухомлинський, З.М. Богуславська, Д.В. Ельконін, К.В. Карасьова, Н. В. Корольова, О.П. Усова, Т.О. Піроженко та ін. Наразі, використання творчих ігор у роботі з дошкільниками досліджують А. М. Богущ, Л. В. Артемова, Н.І. Луцан, Н.А. Короткова, Н.Я. Михайленко, Г. І. Григоренко, К. Й. Щербакова Проте сучасна педагогіка потребує глибшого вивчення питання впливу творчих ігор на розвиток дітей.

У Базовому компоненті дошкільної освіти одним із освітніх напрямів інваріативної складової є напрям «Гра дитини», який передбачає формування ігрової компетентності, яку потрактовано як здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі [1].

Старший дошкільний вік є надзвичайно цікавим та важливим у житті людини, адже відбувається багато змін у психічному та фізичному розвитку. У

цей віковий період ускладнюється провідна діяльність дитини. Виникає і стрімко розвивається сюжетно-рольова гра. Дитина проявляє інтерес і до інших творчих ігор: конструктивних, театралізованих, ігор-драматизацій та багатьох інших.

Трактування поняття «творча гра» в педагогіці має різне значення і розглядається з різних позицій. Зокрема, Т.І. Поніманська стверджувала, що творчі ігри – це ігри, які придумують самі діти, відображаючи у них враження від пізнання навколишнього світу [5]. Визначення творчої гри висвітлено і у працях А.М. Богуш, яка їх трактує як самостійне створення дітьми ігрового задуму і сюжету гри на основі знайомих дітям художніх творів, тобто творча інтерпретація змісту декількох знайомих дітям казок, оповідань тощо [2].

Проаналізувавши різні підходи до трактування творчих ігор, ми сформуваємо єдине визначення поняття «творча гра». Отже, творча гра – це провідний вид діяльності дитини старшого дошкільного віку, який відображається у відтворенні нею власного бачення подій навколишнього світу; здійснюється з особистої ініціативи дитини, за її власними правилами та є показником її нормального гармонійного розвитку.

За допомогою творчої гри дитина вчиться проявляти творчу уяву, користуватись різними предметами та іграшками; в неї розвиваються психічні процеси: пам'ять, увага, мислення. Наприклад, творча режисерська гра «Лісова казка» позитивно впливає на розвиток уяви. Після ознайомлення з сюжетом твору дитина самостійно розподіляє ролі серед іграшок, часто використовуючи предмети-замінники і в ході гри може змінювати сюжет, придумувати нові ролі, і навіть поєднувати два твори під час однієї гри. Наприклад, дитина може включити в цю гру героїв казки «Червона Шапочка».

Позитивно впливає творча гра і на розвиток мовлення, адже в ході гри дитина спілкується, промовляє нові слова, часто їй не зрозумілі, повторює за іншими дітьми і цим самим удосконалює навички мовлення. Візьмемо для прикладу гру-драматизацію «Наш кругленький Колобок». Суть цієї гри полягає у відтворенні дій героїв казки «Колобок». Дитина під час гри повністю або

частково відтворює мовленнєвий матеріал і прагне зробити це правильно, чітко та емоційно.

Впливає творча гра і на розвиток фізичних якостей, спритності, гнучкості, витривалості. Наприклад, під час будівельно-конструктивної гри «Будівельники» в дітей виникає потреба побудувати будинок. Вони складають імітовані цеглини або блоки один на один, при цьому піднімаючи їх. Під час цього процесу розвивається сила та витривалість дитини.

Творча гра має неабияке виховне значення: дитина вчиться взаємодіяти з іншими у звичній для неї формі, співіснувати та поважати навколишній світ, спілкуватись, допомагати, досягати мети, а також відстоювати свою думку. На вихованість впливає сюжетно-рольова гра «Сім'я». В ході цієї гри діти навчаються допомагати (донька допомагає мамі), проявляти повагу (онучка допомагає бабусі), бути ввічливими (тато говорить до сина «Ти молодець», бабуся до онучки – «Я тебе люблю» і т.д.), піклуватись про менших (дівчинка допомагає одягатися молодшій сестрі).

Отже, творчі ігри є надзвичайно цікавими та захоплюючими для дошкільників, особливо старших. Це такий вид ігор, які не потребують дій дитини за певним шаблоном, навпаки, дитина вільно може придумувати, змінювати хід гри, тобто дати волю своїй фантазії. Ось тому ці ігри такі важливі. Вони здійснюють вплив на розвиток різних сфер особистості дитини: фізичну, психічну, розумову; навчають спілкуватись, допомагають увійти дитині в соціум; формують характер, виховують такі надважливі якості особистості як чесність, ширість, співчуття та повагу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. керівник: Т. О. Піроженко, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; 2021. 37 с.
2. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч.-метод. посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 456 с.

Бугай Альбіна
студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший викладач
Алендарь Н. І.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ СЮЖЕТНО- РОЛЬОВОЇ ГРИ

Період дошкільного віку вважається найбільш значущим для розвитку особистості дитини, кожен рік якої є важливим етапом у її зростанні, що дозволяє назвати його «золотою порою життя». В цей час дитина особливо потребує повноцінного спілкування з дорослими і однолітками, задоволення потреб, можливості самовияву. Для того, щоб досягти успіху у вихованні необхідно пов'язувати розвиток дитини з її комунікативними якостями, спілкуванням у цілому.

Комунікативні здібності особистості досліджувало чимало науковців. Серед них: Л. Бірюк, Н. Вітюк, В. Гаркуша, П. Гончарук, С. Максименко, К. Роджерс, Л. Савенкова, Л. Карамушка, Я. Коломінський, М. Савчин, Я. Шкурко та ін. Теорію та практику формування комунікативної компетенції вивчали В. Андрієвська, М. Вашуленко, О. Власова, А. Волинець, Н. Дзюбишина-Мельник, А. Коваленко, А. Пасічник, І. Товкач, В. Федоренко, В. Федорчук, В. Черевко та ін. Комунікативні навички і вміння стали предметом дослідження у працях С. Бондаренко, О. Винославської, В. Каплінського, В. Мотирко, В. Семиченко, Т. Шепеленко та ін. Серед авторів, що звернулися у своїх працях до дослідження сюжетно-рольової гри та її впливу на формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку слід, перш за все, назвати Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Леонтєва, Є. Зворигіна, Е. Аркіна, Л. Венгера, Т. Маркова та ін. [3].

Ю. Караулов під поняттям «комунікативні здібності» розуміє здатність до ініціативи у спілкуванні, прояв активності, вміння розуміти та емоційно реагувати на стан партнера зі спілкування, налагоджувати правильні відносини

з іншими людьми, відчувати емоційний стан усього колективу, в якому відбувається спілкування [1].

М. Айнзенбарт вважає, що головний критерій сформованості комунікативної компетенції в дитини дошкільного віку полягає в її ефективній взаємодії з іншими в певній ситуації спілкування, що залежить від її здатності мобілізувати у процесі спілкування свої знання, уміння, навички, способи діяльності під час розв'язання певних проблем.

На думку М. Айнзенбарта, для дитини старшого дошкільного віку спілкування є важливою умовою психічного розвитку, оскільки воно впливає на всі основні види її подальшої діяльності: навчання, працю, соціальну орієнтацію. Використання ігор у старшому дошкільному віці допомагає забезпечити найкращі умови для соціально-комунікативного розвитку дошкільника, оскільки характеризується посиленням інтересу дитини до встановлення ігрових взаємин з однолітками, вмінням реалізовувати задум ігрової дії, націлюючи її на інших дітей та активізацією рольового мовлення дитини [3].

У дослідженнях В. Берко зазначається, що сюжетно-рольова гра проходить нелегкий і тривалий шлях розвитку, беручи свій початок з найпростішої рольової гри та гри «поряд» в молодшому дошкільному віці. В старшому дошкільному віці вона сягає найвищого рівня розвитку, перебудовуючись у тривалу колективну творчу гру з розгорнутим сюжетом. Діти пізнають ази спілкування з навколишньою дійсністю, вчаться будувати взаємини. Під час гри у дітей уточнюються і поглиблюються знання не тільки про предмети і явища, але і про правила і норми поведінки і спілкування [2].

Л. Венгер вважає, що п'яти – шестирічний вік є найсприятливіший для оволодіння сюжетно-рольовою грою. Діти цього віку починають розігрувати складні сюжети, у них виникає необхідність заздалегідь обговорити гру: у що будуть гратися, хто яку роль виконуватиме, яким буде хід гри. Також для дітей властивим є вміння виділяти цілісні сюжетні події у грі, визначати їх для партнера та комбінувати в різній змістовій послідовності.

За даними М. Айнзенбарт, у процесі ігрової діяльності у дітей старшого дошкільного віку виникає потреба в обміні думок і вражень, узгодженні своїх намірів та бажань, дискутуванні з приводу відомих їм фактів. Діти ведуть бесіди на різні теми, пов'язані з життям і діяльністю людей, явищами природи, оточенням, тому для передачі цих знань спілкування дітей відіграє визначну роль [3].

На думку О. Ляховець та В. Сипченко, сюжетно-рольові ігри між дітьми у закладі дошкільної освіти сприяють утворенню товариських відносин та дають можливість випробувати себе в різних комунікативних ситуаціях. В процесі комунікативних ігор діти мають можливість розвивати навички конструктивного спілкування, вміння чітко і правильно формулювати свої думки і почуття, здатність слухати і чути співрозмовника, вміння вирішувати конфліктні ситуації.

В. Душина зазначає, що під час гри дошкільнята набувають вміння просто та доступно контактувати, виражати згоду чи незгоду, приймати пропозиції інших, залагоджувати непорозуміння, відповідати на поставлені запитання, просити вибачення і пробачати інших, гратися дружно, запрошувати інших до гри, виконувати бажані ролі за чергою, брати активну участь у спільній грі, бути привітним, не ображати своїх друзів, не сваритися з іншими.

У своїх наукових роботах, Л. Артемова відзначає, що запорука успішного комунікативного досвіду дошкільників знаходиться у правильно підбраному змісті ігор. Авторка стверджує, що гра із заданим змістом активізує їхнє спілкування, а приклади взаємин в ігровій формі невимушено відтворюються дітьми у ситуаціях, що трапляються з ними у реальному житті [4].

У наукових доробках Н. Гордій та І. Корякіною зазначено, що ефективність формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку збільшується після проведення з дітьми спеціально дібраних та розроблених ігор. Експериментальним шляхом дослідники доводять, що формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності є результативнішим за умови створення в закладі

дошкільної освіти розвивального предметно-ігрового середовища, забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до дітей в ігровій діяльності, готовності вихователів до формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку та взаємодії дошкільної установи із сім'єю [1].

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що сюжетно-рольова гра дітей старшого дошкільного віку разом з однолітками та дорослими дозволяє їм опанувати основи соціально-комунікативної компетентності та в ході спілкування обмінюватися знаннями, вміннями, засвоювати правила поведінки в соціумі.

Список використаних джерел

1. Айнзенбарт М. Ігрова діяльність у контексті соціально-комунікативних умінь старших дошкільників. Актуальні питання гуманітарних наук. 2014. Вип. 9. С. 68 – 73.
2. Берко В. Використання сюжетно-рольової гри у процесі виховання дружніх стосунків у дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій. 2018. С. 28-32.
3. Айнзенбарт М. Формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2016. 274 с.
4. Ляховець О., Сипченко В. Ігрова діяльність як засіб формування соціально-комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Вісник Черкаського університету. 2018. № 15. С. 77 – 84.

Буряк Софія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.*

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ПОСІДНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ТА ІГРОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Гра – основний вид діяльності дитини в дошкільному віці, граючи, він пізнає світ людей, граючи, дитина розвивається.

У дошкільному віці значна роль у розумовому вихованні належить грі, зокрема – дидактичним іграм.

Дидактична гра – гра, спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [6, с. 27]. Дидактичні ігри, ігрові

заняття і прийоми підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню навчальну діяльність, вносять у неї елемент цікавості.

У дошкільному віці закладається фундамент уявлень і понять, який істотно впливає на інтелектуальний розвиток дітей. Дошкільне дитинство є оптимальним періодом в інтелектуальному розвитку людини. Встановлено, що можливості інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку дуже високі: діти можуть успішно пізнавати не лише зовнішні, наочні властивості предметів і явищ, а й їх внутрішні, суттєві зв'язки і відносини. У період дошкільного дитинства формуються здібності до початкових форм абстракції, узагальнення, умовиводи.

Ігри з дидактичними іграшками, природним матеріалом, картинками сприяють естетичному розвитку, оскільки дитина оцінює їх. Цікава дидактична гра викликає позитивні емоції, поліпшує самопочуття. В ній зміцнюються м'язи рук, що сприяє підготовці дітей до письма, образотворчої діяльності тощо [4].

Дидактичні ігри сприяють формуванню у дітей психічних якостей: уваги, пам'яті, спостережливості, кмітливості. Вони вчать дітей застосовувати наявні знання в різних ігрових умовах, активізують різноманітні розумові процеси і доставляють емоційну радість дітям.

У грі дитина розвивається фізично, привчається долати труднощі. У неї виховується кмітливість, винахідливість, ініціатива. Здобувати знання можна не тільки сидячи над книгою, а через гру, яка повинна допомогти дітям пізнати життя, пізнати самих себе.

Дидактичні ігри, які інтенсивно стимулюють уяву, у першу чергу наочно образну, залежать від розвитку дитячої фантазії. Основні напрямки розвитку дошкільного мислення можна назвати наступними: подальше поліпшення зорово-ефективного мислення на основі розвитку уяви. Поліпшення зорового мислення на основі довільної і непрямой пам'яті починає активно формувати на словах логічного мислення за допомогою використання мови, як засобу постановки і рішення інтелектуальних завдань [5, с. 178].

Змістом дидактичних ігор є навколишня дійсність (природа, люди, їхні взаємини, побут, праця, події суспільного життя та ін.). Велика роль у дидактичній грі належить правилам. Вони визначають, що і як має робити в грі кожна дитина, вказують шлях до досягнення мети. Правила допомагають розвивати у дітей здатності гальмування (особливо у молодшому дошкільному віці). Вони виховують у дітей уміння стримуватися, керувати своєю поведінкою.

Структуру дидактичної гри утворюють основні та додаткові компоненти. До основних компонентів відносяться: дидактична задача, ігрові дії, ігрові правила, результат і дидактичний матеріал. До додаткових компонентів: сюжет і роль.

Головна мета будь-якої дидактичної гри навчальна, саме тому основним компонентом в ній є дидактична задача, яка прихована від дошкільника.

Дитина просто грає, але по внутрішнім психологічним значенням - це процес безпосереднього навчання. [2, с.57].

Дидактична задача – визначається метою навчання і виховання дітей відповідно до освітньої програми, де для кожної вікової групи визначено обсяг знань, умінь, і навичок, якими повинні оволодіти діти.

Ігрові дії. Ігрова та дидактична задача реалізується в ігрових діях. Дидактична гра відрізняється від ігрових вправ тим, що виконання в ній ігрових правил спрямовується, контролюється ігровими діями.

Ігрові правила. Основна мета правил - організувати дії, поведінку дітей.

Дидактичний матеріал і результат: засобом вирішення дидактичної задачі виступає дидактичний матеріал; результатом дидактичної гри є рішення ігрових та дидактичних завдань, рішення обох задач - показник ефективності гри.

Додаткові компоненти дидактичної гри - сюжет і роль не обов'язкові і можуть бути відсутніми [3, с. 31].

Кількість ігрових завдань залежить від розвитку дітей і успіху їх виконання.

Розв'язання дидактичного завдання формує також і волю. Добросовісне виконання правил вимагає витримки, дисциплінованості, привчає до чесності, справедливості, впливає на розвиток довільної поведінки, організованості. Зміст і правила дидактичних ігор допомагають формуванню у дітей моральних уявлень і понять (про бережне ставлення до предметів як продуктів праці дорослих, про норми поведінки, стосунки з однолітками і дорослими тощо) [7, с. 58].

Дидактичні ігри - незамінний засіб навчання дітей подоланню різних труднощів у розумової і моральної їх діяльності. Ці ігри ховають в собі великі можливості і виховного впливу на дітей дошкільного віку.

У грі відбувається формування сприйняття, мислення, пам'яті, мови - тих фундаментальних психічних процесів, без достатнього розвитку яких не можна говорити про розвиток інтелекту дитини. За допомогою дидактичних ігор розвиваються необхідні кожній дитині інтелектуальні здібності, рівень розвитку яких, безумовно, позначається в процесі шкільного навчання і має велике значення для подальшого розвитку особистості.

У роботі з дітьми дошкільного віку використовують різні види дидактичних ігор: ігри з дидактичними іграшками, природним матеріалом, настільно-друковані та словесні ігри. В іграх з іграшками, природним матеріалом діти безпосередньо сприймають предмети. Ці ігри побудовані з урахуванням принципу наочності, у відповідності з прагненням дітей гратися конкретними речами. За допомогою їх діти пізнають різноманітні властивості предметів, порівнюють зіставляють їх. Словесні ігри проводять без наочного матеріалу. Вони побудовані на діях та словах гравців. Їх використовують тільки після того, як у дітей сформульовані певні знання, про реальні предмети або явища. Обов'язковою умовою кожної дидактичної гри є те, щоб вона була цікавою, щоб діти виконували всі дії з інтересом та задоволенням [1, с. 154].

Отже, як і всі інші види ігор, дидактичні ігри стимулюють загальний особистісний розвиток дошкільників. Поєднання в них готового навчального

змісту з ігровим задумом і діями вимагає від вихователя майстерного педагогічного керівництва ними.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А.К. Дидактические игры в детском саду: книга для воспитателей детского сада. М.: Просвещение, 2011. 262 с.
2. Гільова А. Дидактичні ігри та ігрові заняття. Тбілісі: Гора. 2007. С. 55–57.
3. Глебова І.Ю. Особливості керівництва дидактичними іграми дошкільнят. Теорія та практика освіти у сучасному світі: матеріали IV Міжнародна наукова конференція. Спб.: 2014. С. 33-35.
4. Дидактичні можливості ігор у формуванні пізнавальної активності. URL: https://studwood.net/1861318/pedagogika/didaktichni_mozhливosti_igor_formuvanni_piznavalnoyi_aktivnosti
5. Дорофєєва А. Логіка, мислення: Школа семи гномів. М.: 2009. С. 244.
6. Ільяницька Л.С. Ігрові проблемні ситуації. Школа. 2004. №7. С. 27–28.
7. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Харків: ОВС, 2002. 400 с.

Буряк Софія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІЛЮСТРУВАННЯ

Сьогодні ми всюди зустрічаємось з ілюстраціями, вони оточують нас всюди: в газетах, листівках, дитячих книгах, в брошурах тощо. Ілюстрація в широкому сенсі – пояснення словесної інформації наочними прикладами, кресленнями і зображеннями, а в більш вузькому – галузь мистецтва, пов'язана з образотворчим тлумаченням літературних і наукових текстів. Зображення полегшує сприйняття інформації, яка пов'язана з ним.

Ілюстрація в книзі – будь-яке графічне зображення (малюнок, креслення, схема, діаграма, карта, фотографія, портрет), яке наочно пояснює або доповнює текст видання, на сторінках чи інших елементах матеріальної конструкції видання [1].

Ілюстрування посідає важливе місце в роботі дошкільного закладу. Діти бачать його у картинках, дидактичних іграх, книгах. Навіть самі діти

створюють його. Дитячі малюнки, вироби з паперу, з пластиліну, з фетру – це все відносять до ілюстрування. Важливою властивістю ілюстрацій – можливість емоційного впливу на дитину. Звертаючись до конкретного видання, вони піддаються емоційному впливу і з боку твору, і з боку книжкової форми, важливою частиною якої є ілюстрації.

Сучасні діти дошкільного віку відрізняються підвищеною активністю, їм важко всидіти на одному місці. Проте у сучасних дітей різко знижена фантазія, творча активність. Діти спрямовані на отримання швидкого і готового результату, натискаючи лише на одну кнопку. Водночас діти легко оволодівають сучасними електронними пристроями, технічно «грамотні»: швидко і легко справляються з телевізором, електронними пристроями та комп'ютерними іграми, але мають конструктивні здібності абсолютно ідентичні як і в своїх ровесників із минулого століття (будують із конструктора так само, як їхні однолітки минулих років, ні в чому їх не випереджаючи) [2].

Креативність у дітей 5-7 років досліджується у контексті потенційних можливостей віку. Зокрема відмічають їх спонтанну активність, прискорений темп розвитку мовлення, опанування образним мисленням, продуктивною уявою [3].

У БКДО ця властивість дитини 6-7 років визначається як одна із базових ознак, значущість якої незаперечна. У альтернативних програмах дошкільної освіти по різному її тлумачать пропонують своєрідні шляхи вдосконалення. Так, підкреслюється здатність виконувати творчі завдання, наявність інтересу до логічних ігор, зокрема шахів, пропонує різні варіанти виконання ходів, прагне до перенесення окремих дій до іншої ситуації [6].

У іншому документі наголошується на креативному розвитку у конструктивній та театралізованій видах активності малюків 5-6 року життя. Підкреслюються важливість таких навичок поведінки: творчі дії зі створення різного роду конструкцій (за малюнком, чи схемою, за кольоровим спектром), може використовувати для гри побудовані будівлі, розуміє послідовність їх створення, здатен до створення різного роду виробів самостійно чи разом з

дорослим, має всі передумови до втілення особистого задуму у проект. Під час театралізації вміє організовувати різні її види, активно приймає в ній участь, розуміє поведінку персонажів, здатен втілити їх образи на сцені у спільній діяльності з однолітками, користуючись при цьому певними виражальними засобами театру; фантазує і характеризується розвиненою продуктивною уявою, пропонує ідеї, вимагаючи їх втілення [5].

Таким чином, для сучасних дітей є характерним зниження творчої активності, фантазії, а також обмеженість у ігровій діяльності.

Малювання – це графічна і живописна форма зображення. Живопис – ілюзорно-просторове зображення предметів і явищ навколишнього світу на площині за допомогою кольорових матеріалів. Живопис надає можливість відтворювати колоритне багатство навколишньої дійсності, її простір і матеріальність, втілюючи різноманітні уявлення про життя природи, людей і суспільні процеси. В цілому зображальні дії у більшій мірі сприяють розвитку креативності, ніж інші. Адже вони передбачають використання різних матеріалів і технік: паперу, олівців, пензликів, пастелі, туші, кольорової крейди, акварельних фарб і гуаші, фломастерів, пальчикової фарби тощо. Їх поєднання, змішування дозволяє отримувати неординарні результати, стимулюючи тим самим до вияву креативності, творчої ініціативи [7].

Графіка – один із видів образотворчого мистецтва, де зображення представлено у вигляді малюнка, що нанесений на будь-яку площину за допомогою лінійних форм. Слово графіка походить від грецького слова *grapho*, що означає писати або малювати. Малюнок, як графічне зображення, є перш за все одним із видів художнього відображення дійсності, що виражається у творчості художника. Аплікація – вид декоративно-прикладного мистецтва. Для дітей – це виготовлення іграшок із різноманітних матеріалів. Тут діти можуть пофантазувати і створити щось своє, не схоже на інше.

Водночас конструювання має багато спільного із іншими видами образотворчості: створюючи будь-яку конструкцію необхідно обдумували мету (задум), створювати ескіз, пропонувати оформлення предмета не лише як

відношення форми, допоміжних деталей, але і кольору. Завдяки цьому виду активності 5-7 річні малюки не лише вчаться аналізувати об'ємні форми предметів, що оточують простір навколо нас, узагальнюють відомості про них. Одночасно у них формується самостійність мислення, креативність, виховуються риси особистості, важливі у соціально-моральному плані та в праці. Воно має практичний характер і тісно взаємодії з грою, а тому відноситься до сфери дитячої цікавості, допитливості.

Найбільш складною і одночасно такою, що впливає на розвиток креативності є конструювання з паперу – виготовлення об'ємних виробів. Щоб сконструювати такий продукт потрібно мати добре розвинену фантазію, мати розвинені навички оцінювати й порівнювати окремі частини у цілісному образі, сформовану здатність уявити кінцевий результат. Крім всього цього потрібні ще й різного роду технічні навички, зокрема володіння ножицями, склеювати деталі, оперувати з папером тощо [4]. Як бачимо, це один зі складних для дошкільників видів образотворчості. Його вплив на креативність надзвичайно великий. Крім того – це поле для апробації власних сил, досягнення успіху, вправлення у самостійності та спільній діяльності.

Розвиток креативності активно відбувається у період 5-6 років, оскільки у в цей час з'являються сприятливі умови для проявів творчого мислення, закладаються основи рис характеру, активно розвиваються процеси уяви, виникають нові мотиви діяльності. Питання креативності має декілька аспектів: створення належних умов для цілеспрямованої освітньої діяльності; основні напрямки й завдання розвитку мислення, уяви й пізнавальних інтересів, методи і прийоми діагностики й навчання; використання певного продуктивного виду дитячої діяльності.

Одним із найбільш ефективних видів дитячої діяльності, на нашу думку, є художньої діяльність. Це унікальна за змістом поведінка малюка креативного плану, де він проявляє власні здібності, набутий досвід у вигляді уявлень про навколишній світ і за допомогою виражальних засобів передає своє ставлення до явищ дійсності, створюючи художні образи.

Отже, художня діяльність дітей 5-7 року життя розглядається як поведінка креативного плану, де малюк проявляє власні здібності, набутий досвід у вигляді уявлень про навколишній світ і за допомогою виражальних засобів передає своє ставлення до явищ дійсності, створюючи художні образи. Підґрунтям її є мистецтво, його спонтанна природа, культурна спрямованість і естетичні функції. Найбільш поширеним видом є зображальна. До неї належить малювання, ліплення, аплікація, художнє конструювання з паперу. Також її доповнюють театралізовані дійства, пов'язані з драматизацією, сприйманням творів театральних актів і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Всі вони є специфічними видами дитячої активності, що сприяють розвитку креативності дітей 5-6 років.

Під час художньої діяльності забезпечується чуттєве сприйняття, практична діяльність і словесне обґрунтування. Такий органічний зв'язок і сприяє максимальній активізації креативності дітей, оскільки відповідає характеру мислення дошкільників.

Таким чином, залучаючись до виготовлення ілюстрування, дитина повинна навчитись фантазувати, мріяти, створювати щось нове. Дитина має прагнути і самостійно проявляти креативність, не просто змальовувати зображення, або робити аплікацію за зразком, а робити щось своє, не схоже на інше. Лише за таких умов формується творча особистість, яка здатна з креативністю підходити до завдання.

Список використаних джерел

1. Атабеков Н. А. Словарь-справочник иллюстратора научно-технической книги. 1974. 282 с.
2. Выготский Л. С. Психология. Пресс, 2000. 1008с.
3. Либин А.В. Дифференциальная психология: учебн. пос. 2-е изд. 2000. 549 с.
4. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. 2000. 456 с.
5. Білан О. І., Возна Л. М., Масименко О. Л. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.
6. Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. кер. О. Л. Кононко 2014. 452 с.
7. Ушакова І. Інтеграція комплексу мистецтв у системі естетичного образу людини. 2012. с. 145 – 149.

Ваплярук Олександра

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.*

РУХОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ЇЇ СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Одним із найважливіших концептуальних положень оновлення змісту освіти стає компетентнісний підхід. Він сприяє подоланню традиційних когнітивних орієнтацій освіти та веде до нового бачення самого змісту освіти, її методів та технологій. Упровадження компетентнісного підходу та забезпечення сприятливих умов для гармонійного фізичного розвитку дитини, становлення її фізичного, соціального та психічного здоров'я – одне із важливих завдань дошкільної освіти. Зважаючи на це, особливого значення набуває рухова активність, яка є необхідною умовою для становлення і удосконалення особистості і виконує роль своєрідного регулятора росту і розвитку дитячого організму.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що компетентність як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини: емоційно-ціннісного ставлення; сформованості знань, здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності [1]. Цим нормативним документом визначено компетентності, відповідно до визначеного освітнього напрямку інваріантного та варіативного складників, якими має оволодіти дитина в закладі дошкільної освіти (табл.1).

Таблиця 1.

Освітній напрям	Компетентності освітнього напрямку (інваріантна складова)	Компетентності освітнього напрямку (варіантна складова)
Особистість дитини	Рухова, здоров'язберезувальна, особистісна компетентності.	Спортивні ігри: спортивно-ігрова компетентність – шахи, футбол, баскетбол.

Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі	Предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентності.	Комп'ютерна грамота: цифрова компетентність.
Дитина в природному довкіллі	Природничо-екологічна компетентність, навички, орієнтовані на сталий розвиток.	
Гра дитини	Ігрова компетентність.	
Дитина в соціумі	Соціально-громадянська компетентність.	Соціально-фінансова грамотність: соціальна компетентність і навички фінансової грамотності.
Мовлення дитини	Мовленнєва, комунікативна, художньо-мовленнєва компетентності.	Основи грамоти: мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти; Іноземна мова»: мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови.
Дитина у світі мистецтва	Мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) компетентність	Хореографія: хореографічна компетентність.

Як засвідчує аналіз таблиці 1, рухова компетентність, поряд із здоров'язбережувальною та особистісною, формується закладами дошкільної освіти в освітньому напрямі «Особистість дитини».

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що рухова компетентність – це здатність дитини до самостійного застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, фізичних якостей, рухового досвіду в різних життєвих ситуаціях [1].

Н. Левінець стверджує що рухова компетентність – це наявність стійкої мотивації дитини до щоденного прояву різних видів рухової активності, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей [4].

Низка науковців (Є. Вавілова, Е.Вільчковський, Н. Денисенко, Т. Осокіна, В. Шишкіна) довели, що рухова активність дітей обумовлена численними

соціальними, психологічними та природними факторами (режимом, станом здоров'я дитини, руховою підготовленістю, кліматичними умовами та ін.) [2; 3].

Проведений аналіз дозволяє визначити такі характеристики рухової компетентності, як: сформована здатність дитини; її мотивація до щоденного прояву різних видів рухової активності; самостійне застосування життєво необхідних рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей.

Отже, ураховуючи основні характеристики поняття «рухова компетентність» ми визначаємо рухову компетентність дітей старшого дошкільного віку як здатність дитини 5-6 років на основі мотивації самостійно здійснювати різні види рухової активності, застосовувати життєво-необхідні рухові вміння та навички і розвивати фізичні якості.

Рухова компетентність проявляється в поєднанні ціннісних поведінкових установок, доступних дитині знань і навичок. Правильно організована рухова діяльність позитивно впливає на фізичний розвиток організму.

У Базовому компоненті дошкільної освіти вказано, що результатом сформованої рухової компетентності є задоволення природної потреби у руховій активності, що забезпечує оптимальний рівень фізичної працездатності, засвоєння та використання елементарних знань у галузі фізичної культури, сформованість умінь і навичок для вирішення рухових завдань у різних життєвих ситуаціях [1].

У контексті нашого дослідження важливим є визначення компонентів рухової компетентності. Так, Н. Левінець визначає такі складові рухової активності як : соціально-психологічна, інтелектуальна, рухова [4]. Уже Базовим компонентом дошкільної освіти виокремлюються емоційно-ціннісне ставлення, фізичний розвиток і саморозвиток, знання і навички [1]. У нашому дослідженні за основу ми взяли компоненти, передбачені Базовим компонентом дошкільної освіти, доповнивши її назви та сутнісні характеристики (Рис.1):

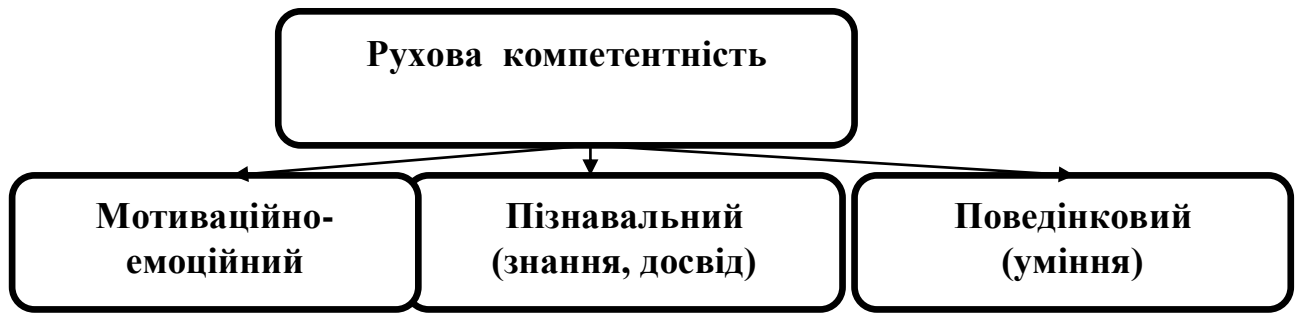

Рис.1 . Структура рухової компетентності

Отже, ми можемо зробити висновок що, компоненти рухової компетентності формують елементарні знання про техніку базових фізичних рухів (пізнавальний компонент), сприяють розвитку життєдіяльності дитини, активній руховій діяльності, залученню до різних видів рухової активності (поведінковий) та демонструють стійку позитивну мотивацію до активної рухової діяльності й отримання позитивних емоцій, задоволення від такої діяльності (мотиваційно-емоційний).

Отже, рухова компетентність проявляється в поєднанні ціннісних поведінкових установок на раціональне виконання рухових дій та прагнення до фізичного розвитку й саморозвитку, доступних дитині знань і навичок, а також навичок оцінки ефективності власної рухової активності. Рухова компетентність розглядається як ключова та необхідна для здійснення рухової діяльності різного спрямування: спортивної, здоров'язбережувальної, рекреаційної та реабілітаційної.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д-р пед. наук ; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. та ін. К., 2021.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід – рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2014.
3. Замрозевич-Шадріна С. Рухова активність як основа всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Обрії. 2016. №1(42). С. 27 – 32.
4. Левінець Н. Рухова та здоров'язбережувальна компетентності дитини. Дошкільне виховання. 2021. №8. С. 35–38.

Гойса Анна

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Антонюк Володимир
кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного
університету імені Лесі Українки

ВИХОВАННЯ ДРУЖНІХ ВЗАЄМИН У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік є ключовим періодом в освіті. Саме у цьому віці починає формуватися особистість дитини. У цей період дитина входить до колективу своїх однолітків де формуються інколи не прості взаємовідносини, що здійснюють суттєвий вплив саме на формування особистості. Проблема формування дружніх взаємовідносин між дітьми є однією із найактуальніших в наш час, так як спілкування з однолітками є основним фактором для психічного, соціального та навіть інтелектуального розвитку дошкільника. Саме серед однолітків у ході спілкування з ними у дитини найкраще розвиваються особисті якості.

Проблема формування в дитини з перших років її життя таких взаємовідносин з оточуючими людьми, які походили б з моральних принципів гуманізму – сьогодні актуальна в теорії і практиці виховання підростаючого покоління.

Як відомо, моральні якості дитини, зокрема дружба, не виникають самі по собі. Ці почуття треба виховувати у дітей з раннього віку. Зазвичай це завдання батьків, вихователів чи опікунів дитини. Проблему дружби між дітьми досліджували багато видатних психологів, зокрема Л. Божович, Д. Ельконін, С. Рубінштейн та інші.

Проблема становлення різноманітних стосунків дитини, особливості їхніх проявів в різних ситуаціях сімейного та суспільного виховання завжди була об'єктом пильної уваги психолого-педагогічної науки. У практиці виховного процесу недооцінюється той факт, що розуміння іншими емоційної сфери конкретної особистості значно збагачує змістову картину її індивідуального буття. Адже саме емоції є своєрідним зовнішнім виявом внутрішнього світу дитини. Емоційне насичення взаємин малюка з дорослими й однолітками вкрай

важливе для розвитку його індивідуальності. Недарма ж ще Л. Виготський зауважував, що емоція як така є не менш важливою, ніж думка [1].

Відсутність такої людської якості як дружба насправді є проблемою, насамперед педагогів та психологів, які працюють з дітьми. Як відомо, набагато простіше працювати з дружнім колективом, тому що таких дітей без проблем можна організувати на спільну діяльність та активне проведення вільного часу. Психологи запевняють, що дошкільнику особливо важливо продемонструвати себе і хоч у чомусь перевершити товариша. Йому необхідна впевненість у тому, що його помічають, і відчувати, що він найкращий. Йому доводиться постійно відстоювати своє право на унікальність. Він порівнює себе з однолітками. Але порівняння це дуже суб'єктивне, тільки на свою користь. Дитина бачить однолітка як предмет порівняння з собою, тому сам одноліток і його особистість не помічаються.

Про дружбу писало багато відомих людей, в тому числі й педагогів. Так, Василь Сухомлинський наголошував на тому, що діти живуть своїми уявленнями про добро та зло, честь та безчестя, достоїнства людини; у них свої критерії краси, у них навіть свій вимір часу. Дружба не може бути міцною, якщо в ній немає місця чесності, взаємоповазі, принциповості. Друг завжди допоможе в біді, захистить та підтримає, але він же перший скаже прямо про недоліки, запропонує їх виправити.

Вихователю необхідно бачити, на чому ґрунтується дружба між окремими дітьми – на рівності чи перевазі. Нерідко дитина з сильним характером диктує свої вимоги, а інший безперешкодно їх виконує. Така дружба приносить мало користі в моральному становленні, у формуванні в дітей правильних відносин. В таких випадках вкрай необхідне тактовне втручання, яке не зламає дитячих відносин, але дозволить активізувати пасивних і стримувати лідерів.

Потрібні риси особистості успішно формуються в результаті спілкування дітей з різними характерами. Повільна, урівноважена дитина добре діє на невгамовну, стримуючи її своєю розміреністю, неквапливістю, а повільна стає

більш активною завдяки енергії свого товариша. Вихователю слід керувати дитячими взаємовідносинами. Педагог повинен бачити, чи затишно дитині в колі її ровесників, чи, можливо, це тільки здається. З розумінням ставитись до дитини, до її внутрішнього світу, який потрібно оберігати, захищати, направляти і збагачувати. Втручатись у нього грубо, користуючись владою над дітьми, – аморально. Бо лише від дорослого залежить, щоб дитинство було щасливим, наповненим радістю, оптимізмом.

Як відомо, дружба між дітьми – це справжній тренажер для навчання соціальним навичкам. Дружба між дітьми, насправді, може сприяти появі деяких якостей, які при правильному керівництві будуть сприяти благополуччю і рівновазі.

Дружба з дітьми сприяє також і просоціальній поведінці. Діти, які здатні встановлювати дружні відносини з однолітками, більш схильні до цілеспрямованої поведінки. Вони захищають і покращують добробут інших. Ці діти, насправді, частіше жертвують або допомагають нужденним. Дружба між дітьми сприяє розвитку такої якості, як співчуття.

Дружба сприяє співпраці. Таким чином поліпшуються комунікативні навички та довіра до іншого. Діти навчаються працювати разом для досягнення спільної мети, терпіти розчарування та усвідомлювати цінність очікування.

Як і в будь-яких відносинах, в дружбі можуть бути моменти протистояння. Більш того, вони повинні бути присутніми. Наявність позитивних відносин з однолітками допомагає тренувати навички компромісу, переговорів і примирення [3].

Покладаючись на те, що у старшому дошкільному віці триває розвиток самосвідомості, статевого самовизначення, вважаємо, що основи закладаються найближчим оточенням, яке різнопланово формує і розвиває особистість. На цій основі та на фоні спілкування виникають і розвиваються взаємини, що впливають на визначення місця й ролі кожної дитини в групі однолітків. Виховання емоційного ставлення до ровесника дуже складний та довготривалий процес і не слід очікувати негайного ефекту. Виховання такої

якості як дружба потребує багато часу і зусиль з боку батьків та вихователів. Насамперед важливо мати спільну мету і діяти злагоджено, щоб досягти очікуваного результату.

З огляду на це нами було розроблено низку рекомендацій для досягнення цілей морального виховання, зокрема формування дружби:

- створення в процесі спілкування атмосфери довіри, взаєморозуміння, терплячості, витриманості, доброзичливості, розсудливості, виваженості, привітності, відкритості для контактів;

- налагодження діалогу, вдосконалення вміння вислуховувати матір і батька, адекватно реагувати на почуте, брати сказане до уваги, запитувати про незрозуміле, сумніватися, співпереживати у складних ситуаціях;

- дотримання етики партнерства: педагог зберігає конфіденційність отриманої від батьків інформації (принаймні інтимного характеру, довіреної у відвертій розмові), не робить її предметом обговорення з іншими;

- здатність педагога поставити себе на місце конкретних батьків, подивитися на проблему їхніми очима;

- уміння домовлятися, узгоджувати позиції, знаходити компроміс, укладати угоди; дотримуватися даних обіцянок.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2021. 26 с.

2. Виховання дружби у дітей дошкільного віку. URL: https://otherreferats.allbest.ru/pedagogics/00228260_1.html 2

3. Лохвицька Л. Скарбниця моралі. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку. «Мандрівець». Тернопіль. 2014. 39 – 41с.

4. Все про здоров'я та розвиток дитини. URL: <https://mamovediya.com.ua/> 4

Гордійчук Марія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

ТЕХНІКА МАЛЮВАННЯ АКВАРЕЛЛЮ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Техніка акварелі відома з давніх часів. Ще в стародавньому Єгипті використовували акварель для написання папірусів. Вона служила і давньогрецьким майстрам вазопису. Охоче використовували акварель ілюстратори середньовічних книг. Живопис аквареллю в сучасному прояві виник порівняно недавно – наприкінці XVIII-початку XIX ст. Вироблені методи та технічні прийоми забезпечили його розквіт і широке визнання [2].

Акварель (фр. aquarelle – водяниста; італ. acquarello – акварель) –техніка, що використовує спеціальні акварельні фарби, які при розчиненні у воді утворюють прозору суспензію тонкого пігменту і дозволяють за рахунок цього створювати ефект легкості і тонких колірних переходів. Акварель поєднує особливості живопису (багатство тону, побудова форми і простору кольором) і графіки (активна роль паперу в побудові зображення, відсутність специфічної рельєфності мазка, характерної для живописної поверхні) [1].

Головна особливість акварелі (aqua по-латинському означає вода) – це прозорість її фарб. Унікальність цієї живописної техніки в тому, що вона може повністю обходитися без білил. Замість них залишається білий колір паперу, який просвічується крізь прозорі фарби, а потрібний колір виходить при змішуванні фарб на палітрі або при накладенні їх одна на одну прямо на папері. Звідси і складність цієї техніки – на відміну від гуаші, акварель практично не терпить переробок. Невдало написане місце новим перекриттям можна тільки затемнити, але зробити світлішим вже не можна. Зазвичай такі переробки замість кольору дають бруд. Тому перед тим, як зробити перший мазок пензлем, художник повинен подумки уявляти собі весь подальший хід роботи [3].

Така властивість акварелі, як прозорість надає акварельним роботам характерної легкості, повітряності, за які вона і цінується. Колір акварелі залежить від виду паперу, і сама прозорість фарб забезпечується просвічуванням паперу через шар фарби. Коли необхідно мати ясний колір,

необхідно брати менше фарби і більше води, тоді через тонкий шар фарби більше просвічує білизна паперу [1].

Секрет особливої краси і легкості акварельної техніки криється в її вологості. Перед роботою, фарби обов'язково змочують. Набряклі від води фарби, пензлем наносять на папір, при цьому фарба ніби сама розтікається по поверхні паперу, а кисть тільки допомагає їй розподілитися в потрібному напрямку [3].

Техніки малювання аквареллю. Акварельні фарби перед роботою необхідно трохи намочити пензлем із чистою водою. Це необхідно зробити для того, щоб фарба трохи розбухла і легко набиралася на пензель. Колір і насиченість фарби необхідно випробовувати на палітрі. Палітра має бути лише білого кольору, щоб усі кольори виглядали так, як на папері.

Малювати треба завжди рідко розведеною фарбою, тобто такою, щоб через шар фарби було видно середньої сили штрих олівця на папері. Якщо ж шар фарби зовсім закриває штрих олівця, вона вже стає непрозорою, тобто криючою, як гуаш. Ілюстратору початківцю може здатися, що густо накладена фарба виглядає гарно на малюнку, але так буває доти, поки фарба не висохне. Разом з вологістю зникає свіжість і яскравість фарб. Головна якість акварелі – прозорість – при такій роботі втрачається.

Малюючи аквареллю, пензель необхідно добре змочувати. Малювати напівсухим пензлем не можна – ворсинки пензля розділяються та розповзаються, вони не зв'язані між собою фарбою, а отже, немає і гарного мазка, він виходить нерівний, та сухий. Якщо пензель набирає велику кількість фарби, вона заповнює весь простір між ворсинками і ніби зв'язує їх. Тоді мазок лягає рівно й повно [1].

Є декілька класифікацій акварельних технік а саме це:

Багатошарова заливка. Перша загальна прокладка фарбами робиться дуже легко, набагато слабше і прозоріше, ніж в натурі. Поступово тонким нашаруванням кольору на попередні просохлі шари досягається потрібна глибина тону.

Працюють по сухому паперу в один шар, причому потрібний колір кладеться на білий папір відразу в повну силу.

Техніка по-сирому. В один шар працюють по вологому папері, при цьому мазки злегка розпливаються, а потім зливаються, позбавляючи чітких кордонів. Це не проста техніка, – щоб вірно відчувати і розподіляти фарбу потрібен великий особистий досвід.

Практично, дуже часто ці три методи можуть бути використані в одній роботі.

Кращий папір для акварелі — крупнозернистий ватман, придатні також всі сорти креслярського паперу. Не годиться папір з гладкою, глянцевою поверхнею – фарба погано з'єднується з її поверхнею.

Виняток становить техніка монотипії, де під тиском фарба дає на поверхні надзвичайно гарні ефекти, які особливо вдало проявляються саме на глянцевою папері [3].

Папір, який будете використовувати для створення ілюстрацій, попередньо необхідно випробувати. Деякі сорти бувають покриті речовиною, яка діє як жир: вода на такому папері збирається краплинами, і мазок тоді завжди нерівномірний, а отже, і контури форм на малюнку нерівні.

Розглянемо властивості акварельного паперу, за параметрами, які властиві для будь-якого іншого: вага, склад, фактурність.

Основним показником є вага. Вона визначається в грамах на квадратний метр. Чим вищий показник ваги, тим товстіше папір і тим він більш стійкий до змивання мокрими техніками. Найбільш поширена вага для акварельного паперу – 200 – 300 г/м².

Склад паперу так само, як і вага, визначає якість паперу. Так, вважається, що найкращий акварельний папір – це 100 % бавовна. Проте важливо відзначити, що, чим більше в складі паперу бавовни, тим більше вона приглушує яскравість кольору, але тим краще виходять мокрі техніки.

Ще однією властивістю паперу є його фактурність. Виготовляються, в основному такі різновиди фактур:

– HP (Hot Pressed) – Satine (french) – гладкий папір. Добре підходить для техніки "сухий пензель" (метод малювання, який дозволяє в процесі роботи створювати півтони сухим пензлем і використовувати фактуру поверхні для утримання часток фарби) і для робіт з високою деталізацією і реалістичністю;

– NOT (Cold Pressed) – Grain Fin (french) – невелика фактура. Використовується як в сухих, так і в мокрих техніках, при цьому фактури цього виду паперу бувають різні;

– Rough – Torchon (french) – вид паперу с добре вираженою фактурою. Більше підходить для мокрих технік із слабкою деталізацією. Гарно виглядає у досить великих за розмірами роботах. Ця фактура надає їм об'ємності [1].

Допоміжні добавки для покращення властивостей фарби. Сполукою акварельних фарб є рослинні прозорі клеї – гуміарабік і декстрин, які легко розчиняються водою. Акварельні фарби виготовляються з пластифікаторами з гліцерину і інвертованого цукру, це робить їх пластичними. Гліцерин утримує вологу, не дає фарбам пересихати, ставати крихкими та тріскатися. В акварельні фарби вводиться і поверхнево-активна речовина бичача жовч, вона легко розносить фарбу по паперу, бо перешкоджає збиранню фарби в краплі. Для того щоб покриттю фарби не перешкоджала цвіль у них вводиться антисептик – фенол.

Акварельні олівці – це, по суті, ті ж кольорові олівці, але мають свій секрет – стрижень. Їх стрижень виготовляється за технологією пресування акварельних фарб. Пресування дозволяє не кришитися олівцям при малюванні.

Ну і звичайно ж назва – акварельні олівці походить від того ж пресування акварелі, і ефекту акварелі при розмиванні.

Малюють акварельні олівці, так само як і звичайні, кольорові олівці, але якщо нанесені штрихи розмити вологою пензлем, то виходить малюнок аквареллю. Так само, ними можна промальовувати найдрібніші деталі в роботах акварельними фарбами, і тим самим уникати змішаної техніки малювання. Можна використовувати з чорнилом і тушшю [4].

Звичайні акварельні фарби люблять точність і практично не вибачають помилок. Акварельні ж олівці дозволяють спланувати результат і виправляти малюнок на стадії сухого малювання. Проте акварельні олівці стираються гірше, ніж звичайні.

Акварельні олівці не мають маркування твердості, але на упаковці зображений спеціальний символ – крапля води, пензлик або напис Watercolor/Aquacolor/Aquarell. Позначення твердості мають лише чорний і сірий аква-олівці [5].

Список використаних джерел:

1. Пушкар О., Андрющенко Т. Ілюстрування : навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Видавничо-поліграфічна справа» Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 128 с.
2. Магія акварелі. URL: <http://www.reglibrary.mk.ua/arc/akvarel.pdf/>
3. Акварельні фарби та їх особливості. URL: <https://neimovirne.ru/akvarelni-farbita-yix-osoblivosti/>
4. Акварельні олівці: всі властивості і особливості - уроки малювання. URL: <http://jak-namaljuvatu.pp.ua/8435-akvareln-olvc-vs-vlastivost-osoblivost-uroki-malyuvannya.html/>
5. Види олівців: графітові, пастельні, акварельні. Особливості та переваги. URL: <https://lihtaryk.com.ua/vidi-olivcziv-grafitovi-pastelni-akvarelni-osoblivosti-ta-perevagi>

Демчук Олена

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.*

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із аспектів у вихованні та навчанні дітей дошкільного віку є розвиток мовлення. Саме в маленьстві доцільно акцентувати увагу на важливість правильної вимови та милозвучності рідної мови. Дошкільники досить добре сприймають інформацію через образи, тобто те, що вони можуть побачити, а ще краще створити своїми руками (намалювати, зліпити, зконструювати тощо).

Образотворча діяльність має свої особливості саме в період дошкільного дитинства тому, що в дітей розвивається творча активність, вони починають створювати творчі продукти власної діяльності[3, с. 106].

Зокрема, А. Богуш [1] зазначає, що образотворча і мовленнєва діяльності мають спільні риси, що дає придатність до їх взаємодії, поєднання в образотворення з метою формування розумових операцій, таких як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та діючого впливу на емоційну сторону дитини й розвитку її фантазії та уяви у створенні власних образів та бачень світу.

Такі види діяльності, як ігрова, трудова, пізнавальна, навчальна, музична, образотворча, естетична, художня та інші збагачують словниковий запас дошкільника тим самим покращують їх мовлення [2, с. 114]. На заняттях зі словникової роботи з дітьми дошкільного віку, провідне місце займає наочність, що дає змогу краще засвоїти нові слова. Доцільно на таких заняттях пропонувати дітям після вивчення нових слів, намалювати ілюстрації для закріплення нового матеріалу.

Г. Сухорукова розглядає дитячу діяльність як одну з форм художнього ефективного засвоєння навколишнього світу або дійсності через діяльність, у якій діти відображують явища і предмети та своє ставлення до них [4, с. 120].

Дослідники зазначають, що образи, створенні зображувальними засобами (лінія, колір, форма, композиція), стають цілісними, більш яскравими, якщо супроводжуються мовленням дитини. Те, чого не має в дитячому малюнку (аплікації, ліпленні тощо), заміщується й доповнюється, «домальовується» словесно за допомогою мовлення [1, с. 350].

Спочатку дітей ознайомлюють з простими видами образотворчої діяльності, що слугують для одержання простих вмінь і навичок та розвивають уявлення про предмети. А вже надалі дітей можна познайомити з більш складним видом образотворчої діяльності таким як – нетрадиційні техніки. Вони є більш цікавими, так як використовується більше матеріалів: штучних (вата, папір, газети, тощо) і екологічно чистих (картопля, помідор), своє власне тіло(руки, пальці, щічки, тощо) [2, с. 114].

Малювання – вид образотворчої діяльності, де зображення створюється на площині за допомогою художніх матеріалів. Малюючи, дитина проявляє

своє прагнення до пізнання навколишнього світу, за малюнком (до певної міри) можна з'ясувати рівень цього пізнання. Чим більше розвинені в дітей сприймання, спостережливість, чим ширший запас їх уявлень, тим повніше і точніше відображають вони дійсність у своїй творчості і тим яскравішими є їхні малюнки [3, с. 105]. Досить часто в своїх малюнках діти зображують різноманітних героїв казок, оповідань, розповідей. Після прочитання художнього твору вихованцям можна запропонувати намалювати ілюстрації та за ними відтворити зміст. Така діяльність сприяє активізації уяви, пам'яті та закріпленню нової інформації.

Ліплення – це пластичне, об'ємне зображення предметів, яке створюють власними руками та пальчиками. За допомогою матеріалу (глина, тісто, пластилін тощо), який дозволяє змінювати зовнішній вигляд, дитина виліплює маленьку копію предмету або персонажу таким, яким його бачить, а згодом дитина може зліплювати більш складні персонажі та деталі. Зв'язок пальчикової моторики і мовної функції був підтверджений дослідженнями вчених Інституту фізіології дітей і підлітків. Їхні дослідження засвідчили, що мовні центри формуються під впливом імпульсів, які поступають від пальців рук. Рівень розвитку дрібної моторики дитини допускає відповідний рівень розвитку її мовлення. Ми впевнені, що заняття з ліплення є дієвим засобом розвитку дрібної моторики у дітей з порушеннями мовлення. Аплікація – це спосіб створення орнаментів, візерунків, зображень шляхом наклеювання на папері різнокольорових клаптиків паперу [5, с. 32].

Образотворча діяльність сприятлива для розвитку мовлення. Ті предмети, які створює дитина у процесі образотворчої діяльності, стають наочним підґрунтям для мовленнєвих вправ. Вигадана дитиною казка дає можливість поширити її зміст у малюнку. Найважливіше є те, що у такій діяльності дитина спирається на декілька аналізаторів (слуховий, тактильний, зоровий), що безперечно слугує розвитку мовлення. У межах продуктивної (образотворчої, образотворчо-мовленнєвої) діяльності створюються умови для тісної взаємодії слова з дією. Дитячі дії у процесі образотворчої діяльності супроводжуються

мовленням, що стає більш досконалим, довільним, у дітей прискорюється засвоєння нових і вдосконалення набутих навичок зображення [2, с. 115]. Також елементи образотворчої діяльності у структурі заняття з розвитку мовлення сприяють розвитку моторики рук та збагачують фантазію дітей.

З вище вказаного можна зробити висновок, що образотворча діяльність є ефективним засобом розвитку мовлення дітей дошкільного віку. У процесі такої діяльності дитина активно засвоює новий матеріал поданий на занятті, активізується уява, пам'ять, удосконалюється та збагачується мовлення.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: підручник. К. : Видавничий дім «Слово», 2011. 544 с.
2. Подгорна, Р. П. Образотворча діяльність як засіб корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку: зб. матеріалів VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 113–116.
3. Скоморовська І. Розвиток творчості дошкільників у різних видах образотворчої діяльності. Гірська школа українських Карпат. 2019. № 21. С. 103–107.
4. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с
5. Ходзицька І. Ю. Трудове навчання (для дівчат) : підручник. Вид-во «Аксіома» 2013. 156 с.

Демчук Олена

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.*

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ПЕРІОД ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА

На сучасному етапі проблемі розвитку сенсорних навичок дітей дошкільного віку потрібно приділяти більше уваги як в закладах дошкільної освіти, так і вдома. Низький рівень розумового розвитку дитини в дошкільному та шкільному роках, в більшості спричинений тим, що батьки та педагоги не приділяють сенсорному вихованню та розвитку особливого значення. Наслідком цього, як приклад, можуть виникнути логопедичні вади.

За словами Миколи Щелованова, те, чого дитина не набула у ранньому дитинстві, залишається недосяжним надовго, а інколи й на все життя [2, с. 44]. Низький рівень сенсорного розвитку дітей суттєво знижує можливість успішного засвоєння сенсорних еталонів у дошкільні роки та навчання їх у школі. У зв'язку з цим, питання сенсорного розвитку та виховання знайшли своє відображення в роботах Я.А. Коменського, Л. Венгера, М. Монтессорі, Є. Тихеева та ін.

Згідно Т. Поніманської, сенсорний (лат. *sensorium* – орган чуттів) розвиток дитини – розвиток її відчуттів і сприймання, формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі тощо) [3, с. 204].

Учені (Л. Венгер, О. Запорожець, М. Монтессорі, Є. Тихеева) наголошують, що сенсорне виховання є одним з головних завдань дошкільного виховання, напрямом, який впливає на успішність подальшої соціалізації й навчання дитини. Саме дошкільний вік є найбільш сприятливим для вдосконалення діяльності органів чуття, що забезпечують повноцінні й різнобічні уявлення про довкілля. Учені одним із центральних моментів розвитку сприймання визначають засвоєння і використання сенсорних еталонів (В. Аванесова, Л. Венгер, Н. Ветлугіна, Л. Журова, О. Запорожець, В. Зінченко [1, с. 7].

Сенсорні еталони – зразки якостей предметів, створені людством у процесі суспільно-історичного розвитку [3, с. 206].

Еталонами кольору є сім кольорів спектра та їх відтінки; еталонами форми – геометричні фігури; величини – метрична система мір та ін. Засвоєння сенсорних еталонів не обмежується дошкільним віком, а є досить складним і тривалим процесом.

Психологи виокремлюють такі періоди засвоєння еталонів у дошкільному віці:

1) перед еталонний період (від народження до початку 3-го року життя); дитина відображає окремі особливості предметів, здебільшого суттєві, важливі для безпосереднього використання;

2) період предметних еталонів (до 5-ти років); образи якостей предметів дитина зіставляє з певними предметами;

3) набуття якостями предметів еталонного значення (від 5-ти років і далі); дитина співвідносить якості предметів із загальноприйнятими еталонами: вода холодна, стільниця прямокутна, електролампочка скляна тощо [3, с. 206].

Аналізуючи психологічну літературу впливає, що дитина на кожному з вікових етапів є найбільш чутливою до тих чи інших впливів. У зв'язку з цим кожна вікова сходинка по-своєму сприяє подальшому нервово-психічному розвитку і всебічному вихованню дошкільника.

Вагомими є дослідження Г. Кіслюк та П. Пен'євської, які розглядають наявний рівень розвитку сприймання форми в дітей дошкільного віку. Дослідників цікавили особливості сприймання предметів та розподіл цих особливостей за віком. Результати досліджень виявили, що недоліки сприймання дітьми форми обумовлені не властивостями віку, а суттєвими недоліками педагогічної роботи з ними, відсутністю цілеспрямованого формування відповідних сенсорних здібностей [6, с. 192].

Велику кількість досліджень присвячено вивченню розвитку сприймання простору та орієнтування дитини в просторі. Як зазначали Т. Лаврент'єва, О. Проскура та О. Рибалко, дитина ще в ранньому дитинстві навчається виокремлювати предмети в просторі, розрізняти їхню форму, розмір, положення й переміщення у визначеному напрямку. Уміння на зір розрізняти просторові відношення дитина набуває у зв'язку з розвитком м'язових відчуттів, що виникають при акомодациї, конвергенції, пересуванні очей під час розглядання об'єктів, спостереження при їхньому пересуванні [6, с. 193].

Т. Степанова вивчає індивідуалізацію навчання як засіб формування математичних уявлень у дошкільників. У своїх дослідженнях науковець тлумачить терміни «уявлення» та «поняття» і зазначає, що «в межах кожного

наукового поняття передбачається формування відповідних математичних уявлень». Наприклад, математичне поняття «кількість» пов'язане з такими уявленнями, як кількісна і порядкова лічба в межах 10, суміжні числа, числа і цифри тощо [4, с. 23].

Розробляючи структуру процесу формування складних понять А. Усова зазначила, що «існує кілька етапів: чуттєво-конкретне сприйняття, виявлення загальних істотних властивостей класу об'єктів, які спостерігали; абстрагування; визначення поняття; уточнення і закріплення в пам'яті істотних ознак поняття; встановлення зв'язків даного поняття з іншими поняттями; застосування понять у процесі розв'язання елементарних задач навчального характеру; класифікація понять; застосування понять; вторинне ,більш повне означене поняття; опора на дане поняття під час засвоєння нового поняття; нове збагачення поняття; встановлення нових зв'язків і відношень даного поняття з іншими» [5, с. 23].

Отже, формування логіко-математичних уявлень у дітей в дошкільному дитинстві займає вагоме місце у навчанні та вихованні дітей. Саме діяльність спрямована на здійснення сенсорного розвитку у ЗДО створює передумови для формування логіко-математичних уявлень у вихованців.

Список використаних джерел

1. Кошель В.М. Сенсорне виховання дітей раннього віку: навч. метод. посіб. Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2019 160 с.
2. Паренюк Л. Розвивальна програма для малюків. Практичний психолог : дитячий садок. 2019. № 5. С. 43 – 49.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. К.: «Академвидав», 2004. 455 с.
4. Степанова Т. М. Навчаємо математики. Формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2014. 111 с.
5. Усова А. В. Психолого-дидактические основы формирования у учащихся научных понятий. Москва: Педагогика, 1986. 176 с.
6. Фомічова, Л. І. Педагогічні технології корекції порушень у сприйманні дошкільників з вадами слуху. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 31. С. 193 – 199.

Дурманенко Оксана
кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного
університету імені Лесі Українки

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

Довкілля – все те, що оточує дитину, це середовище життя, з яким кожна жива істота пов'язана обміном речовин, енергії, інформації, що постає перед дитиною як єдина неподільна цілісність, у якій все органічно пов'язане. Завдання вихователів закладів дошкільної освіти – допомогти дитині пізнати довкілля, зробити в ньому перші кроки, навчити спостерігати, любити рідну природу й берегти її. Довкілля – це життєвий світ, що оточує дитину, в якому вона живе з перших днів свого життя, який вона пізнає і який дає їй можливість формувати образ свого «Я», себе як особистість [1, с. 356].

Соціальне довкілля – це система взаємовідносин, що склалась у суспільстві, в конкретному соціумі; це люди, суспільство, певна спільнота, соціальне довкілля люди створюють самі за певними законами і нормами спілкування; це суспільні матеріальні і духовні умови життєдіяльності особистості.

Соціальна дійсність – це конкретні події у суспільстві, спільноті, товаристві (у дошкільному закладі, сім'ї, школі тощо), факти, взаємовідносини в певний період життєдіяльності суспільства та окремих людей [3, с.167].

Середовище – сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути найближчим (родина, сім'я, родичі, друзі), далеким (суспільний устрій), зовнішнє, внутрішнє, пасивне, активне, актуальне, розвивальне.

Стихійне середовище – пасивна взаємодія дитини з довкіллям і дорослими. Дитина відчуває вплив середовища опосередковано у процесі щоденного перебування у природно-предметному та соціальному довкіллі (в сім'ї, у дворі, з друзями, у дошкільному закладі).

Стимульоване середовище – це максимально активна ініціативна взаємодія дитини з довкіллям та іншими учасниками соціуму; це занурення дитини педагогом в активну пізнавальну і комунікативну діяльність у дошкільному навчальному закладі і сім'ї [2, с. 235].

Розвивальне середовище створює потенційні можливості для позитивного впливу різноманітних факторів у їх взаємодії на інтелектуальний розвиток дитини і формування цілісної особистості.

Соціальна ситуація розвитку – сутнісна характеристика вікового періоду розвитку, що була введена Л. С. Виготським. Соціальна ситуація розвитку – це єдине і неповторне для певного вікового періоду відношення між дитиною і середовищем (природним, предметним і соціальним довкіллям).

Соціалізація дитини – процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвиток як цілісної особистості. На соціалізацію особистості впливають мікро-, мезо-, і макро-фактори. У процесі різних видів діяльності відбувається соціалізація особистості дитини дошкільника, тобто процес входження дитини в соціальне середовище, оволодіння нею уміннями і навичками практичної діяльності в довкіллі, засвоєння реально наявних взаємовідносин. Це процес засвоєння досвіду соціальних відносин [4, с. 207].

Під соціалізацією особистості розуміють поступове розширення з набуттям індивідом соціального досвіду сфери спілкування і діяльності, як процес розвитку саморегуляції і становлення самосвідомості, активної життєвої позиції.

Отже, діяльність виступає провідною умовою ефективного пізнання дитиною довкілля (соціального). У процесі різних видів діяльності відбувається гармонійний розвиток дитини (інтелектуальний, мовленнєвий, фізичний, моральний, духовний, естетичний), входження її у соціум, соціалізація особистості.

Мікрофактори – це сім'я, батьки, родичі, спілкування з однолітками (друзями); дошкільний навчальний заклад, школа. Сім'я відіграє найважливішу роль у соціалізації особистості дошкільника.

Мезофактори – це відповідні етнокультурні умови, у яких виховується і навчається дитина. Кожний етнос має свої специфічні риси, які становлять його менталітет і національний характер. Етнокультура передається дитині насамперед від батьків у сім'ї, які є носіями цієї культури.

Крім того, до мезофакторів належить і природне довкілля (клімат, географічне розташування місцевості, вода, їжа).

Макрофактори – це космос, планета, суспільство, держава. Самі ці фактори створюють передумову для виховання толерантності, планетарного мислення, взаємовідносин між людьми планети Земля. Цілісна картина світу – це природа, Космос, предмети, явища, люди у їх взаємозв'язку взаємозалежності співіснування [5, с.122].

Розвивальні завдання:

- первинні ціннісні орієнтації у різних галузях суспільного життя, культурній та державній спадщині українського народу, особистої культури в довкіллі;

- соціальні емоції, почуття та соціально-значущі мотиви поведінки, бажання допомогти іншим, виявити увагу до старших, однолітків;

- вміння встановлювати контакти і спілкуватися з дорослими та однолітками, дотримуючись норм етикету;

- усвідомлення свого «Я» (фізичного, психічного, соціального), свого місця серед інших людей.

Виховні завдання:

- соціально активну творчу особистість, здатну дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності;

– любов до рідної природи, землі, краю, Батьківщини – України, її минулого і сьогодення, повагу до державних символів, українського народу, мови, культури, традицій, батьків, родини;

– патріотизм, громадянськість, моральну, духовну, фізичну, психічну культуру, культуру почуттів і спілкування.

Виховання у дитини свого власного «Я», свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності.

Для реалізації означених завдань, потрібно створити педагогічні умови навчально-виховної роботи в дошкільній. А саме:

– готовність вихователів до змістової, насиченої, різноманітної діяльності з дітьми в соціальному дошкільній;

– програмно-методичне і дидактичне забезпечення навчально-виховного процесу дошкільного закладу;

– створення розвивального середовища (природного, предметного, соціокультурного, мовленнєвого), як у груповій кімнаті, так і у приміщенні і на подвір'ї дошкільного закладу;

– залучення дітей до активної роботи з елементами дослідження у різних видах діяльності (ігровій, трудовій, художній, мовленнєвій, пізнавальній тощо) [7, с. 54].

Отже, дошкільня, за словами академіка С.У. Гончаренка, розкриває перед дитиною книгу життя... «тут у своєму життєвому світі вона самостійно з власних потреб відкриває фундаментальні, «глобальні», закономірності природи, за допомогою яких доходить розуміння дошкільня, самостійного, за допомогою відкритих нею загальних зв'язків у природі, впорядковує свій розум». Кінцевою метою навчально-виховної роботи з дітьми щодо ознайомлення їх з дошкільням є виховання соціально активної «творчої особистості, здатної дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності, виховання у дитини свого власного «Я», свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності.

Добре відомо, людина народжується біологічною істотою, назва якої індивід (індивідуум). Для цього біологічного виду притаманне:

а) неподільність, або цілісність суб'єкта;

б) наявність у нього особливих – індивідуальних – властивостей, що вирізняють його від інших представників того самого виду. Людина народжується індивідом, з притаманним їй генотипом. У процесі життєдіяльності індивідуальні генотипічні властивості стають фенотипічними.

Кожний індивід наділений найбільш загальними психофізіологічними характеристиками: а) цілісність психофізичної організації: системність зв'язків між різноманітними функціями і механізмами, що реалізують життєві відносини індивіда; б) стійкість взаємодії з довкіллям, що визначає збереження основних відносин індивіда до довкілля і водночас припускає наявність моментів пластичності, гнучкості, варіативності; в) активність забезпечує здатність індивіда до самозміни, діалектично поєднує залежність від ситуації з подоланням її безпосередніх впливів [6, с. 343].

Індивід стає особистістю у процесі життєдіяльності в соціокультурному середовищі у предметному і соціальному довкіллі, спілкуючись з іншими людьми і набуваючи соціального досвіду у процесі навчання. Під впливом соціального довкілля відбувається соціалізації особистості.

Особистість розглядається психологами як феномен суспільного розвитку; індивід як суб'єкт соціальних відносин і свідомої діяльності. За О.О. Леонтьєвим, особистість – якісно нове утворення, яке формується тільки у процесі життєдіяльності індивіда в суспільстві, в соціальному довкіллі. Людина як суспільна істота набуває нових якостей, які відсутні в індивіда (мотивація поведінки, здатність до свідомого управління своєю поведінкою тощо) і характеризують її як індивідуальність.

Індивідуальність – це людина, якій притаманні соціально значимі відмінності від інших людей: своєрідність психіки й особистості індивіда, її неповторність, що виступає у рисах характеру, темпераменту, у специфіці інтересів, інтелекту, потреб і здібностей індивіда [2, с.158].

У процесі пізнавальної діяльності дітей під керівництвом педагога у соціальному доквіллі формується цілісна особистість дитини, виявляється її індивідуальність.

Соціальний розвиток дитини відбувався під впливом доквілля та соціального виховання, спрямованого на засвоєння законів соціуму, принципів людського буття, прийняття кодексу прав та обов'язків по відношенню до себе та інших. Дитина, зростаючи, поступово освоює соціум: спочатку найближче оточення, яке складають родина, близькі дитині люди, що знаходяться поряд. Закони буття, засвоєні в родинному вихованні, стають підґрунтям в освоєнні наступного шару, входження дитини в більш віддалений, хоча ще досить близький, зрозумілий, більш широкий світ, у якому діють нові закони, де життя стикає з різними людьми, які виконують різні соціальні ролі. Поступово поширюється світогляд дитини, коли вона знайомиться з широким, великим світом, опановуючи первісні знання суспільно-політичного, географічного, культурознавчого змісту. Він, цей світ, далекий від дитини, яка лише починає освоювати його на етапі дошкільного дитинства, проте дуже важливо, з якими намірами, настановами вона буде сприймати цей світ (толерантно – агресивно, ціннісно – презирливо), яку життєву позицію засвоїть з перших років життя – «на зустріч людям», «разом з іншими» чи навпаки, виявляючи споживацьку позицію.

Становлення особистості дошкільника відбувається у соціальних стосунках у процесі опанування предметного й природного світу. Вкрай важливо допомогти дитині усвідомити, повноцінно реалізувати свою фізичну, психічну та соціальну суть, підступити до оволодіння наукою розуміти себе, свою природу та презентувати себе іншим, яку він буде засвоювати все своє життя. Завдання педагогів і батьків забезпечити активну соціальну практику для особистісного зростання, у ході якої дитина буде вчитися розуміти й соціально адекватними способами виражати свої емоції, усвідомлювати свої потреби, відстоювати свою позицію, розуміти свої можливості [5, с.48].

Список використаної літератури

1. Богуш А.М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підр. для студ. ЗВО за напрямом Дошкільна освіта. К.: Слово. 2010. 408 с.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Курінна С.М., Печенко І.П. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. Луганськ: Альма-матер. 2006. 368 с.
3. Карпенко О.Є., Загоруйко Л.Я. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку. К. : Слово. 2016. 192 с.
4. Кононко О.Л., Луценко В.О., Нечай С.П. Формуємо у старших дошкільників цілісне, світобачення. Кіровоград: Імекс. ЛТД. 2013. 259 с.
5. Крутий К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2-х ч. Запоріжжя: Концепція, Програма розвитку та освітні програми ЗДО. 2010. Ч. 2. 284 с.
6. Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ: Міленіум. 2008. 400 с.
7. Поніманська Т.І., Дичківська І.М., Козлюк О.А., Кузьмук Л.І. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік. 2-ге вид. К.: Генеза. 2014. 88 с.

Євтушик Діана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

РОЛЬ ВИХОВАТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Професію вихователя можна сміливо називати однією з найважливіших у формуванні особистості дитини. У сучасному суспільстві педагог є фігурою, яка потребує особливої уваги. Там, де його місце займають недостатньо професійно підготовлені фахівці, насамперед потерпають діти. Це вимагає від суспільства створення таких умов, щоб серед педагогів опинялися люди, найбільш підготовані до роботи з дітьми інтелектуально й морально. Вчені доводять, що саме у дошкільному віці діти сприймають особу вихователя як дещо чарівне, всемогутнє. Для дошкільника педагог – це друг, порадник, чарівник, ще одна рідна людина, наставник. Від його роботи залежить і майбутнє дітей. У взаємодії вихователя з дітьми дошкільного віку і відбувається розвиток їх особистості, адже більшість часу свого життя дошкільник проводить у стінах ЗДО.

Особистісний розвиток дитини дошкільного віку характеризується формуванням повноцінної самосвідомості. Починає змінюватися уявлення про

саму себе, власне «Я», стрімко розвивається емоційно-вольова сфера, змінюється мотиваційна сфера, у дитини з'являються етичні переживання.

Дорослі відіграють провідну роль у розвитку особистості дитини, навчають дитину правил поведінки, які організовують її у повсякденних справах, налаштовують на позитивні вчинки. Висуваючи вимоги, оцінюючи вчинки, вони вимагають від дітей виконання правил. Поступово малюки починають самостійно оцінювати свої вчинки на основі власних уявлень про те, якої поведінки чекають від них дорослі і ровесники. Своєю власною поведінкою, культурою прояву почуттів вихователь формує особистість дитини.

А. Ліханов зазначає, що вихователь подібний до садівника і хірурга одночасно. До хірурга – тому, що повинен видаляти з душі неправильні переконання, що склалися. До садівника – тому, що повинен садити дивні квіти людяності. Людина, що вибрала цю святу посаду, зобов'язана сама себе звіряти з вищими критеріями: тут вже неприпустимі слабкості, які можна вибачити звичайним людям, адже педагог – це не тільки професія, це і покликання. Ще краще сказати – служіння [1].

На думку О. Кононко, сучасний вихователь – це насамперед педагог-новатор, який відчуває нові життєві тенденції, тримає руку на пульсі часу, добре орієнтується у пріоритетах сучасності, спрямований на майбутнє, творчо ставиться до своєї професійної діяльності. Саме такий вихователь «...дивиться на освіту як на процес розширення можливостей компетентного вибору дитиною змісту, місця, тривалості, партнерів, матеріалів для своїх занять; створення умов для її саморозвитку, прояву сутнісних сил; пошук педагогічних технологій побудови розвивального способу життя дошкільника; формування в нього основ особистісної культури; створення виховного середовища» [3].

Вихователь у групі – найголовніша людина. Діти намагаються на нього рівнятися, повторювати всі вчинки, переймати нові слова. Саме вихователь визначає, коли треба йти спати, коли йти грати, коли малювати тощо. Педагог встановлює дружні відносини в групі, створює доброзичливу атмосферу.

Вихователь не лише організовує роботу дитячого колективу в цілому, але особисті взаємини дітей між собою. Перед вихователем стоїть нелегке завдання – будучи дорослою людиною, яка розвиває і навчає дітей, розуміти і відчувати дитячий світ, поєднувати в собі суворість і доброту, пошану до маленької людини і вимогливість.

У діяльності вихователя виділяють такі основні функції:

□ виховна функція – формування гармонійно розвиненої особистості, відбір ефективних форм і методів, спрямованих на формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і самої себе, інтересу та культури пізнання;

□ освітня функція – збагачення дитини певними знаннями, вміннями та навичками в ігровій та спеціально організованій навчальній діяльності, а також у побутовій і трудовій діяльності;

□ охорона і зміцнення здоров'я дітей – є важливою і специфічною функцією вихователя ДНЗ [3]. Враховуючи слабку опірність організму дитини до хвороб, вихователь повинен створити умови для фізичного розвитку дітей, вживати заходів щодо їх загартовування, зміцнення здоров'я.

До завдань вихователя також належить формування в дітей культурно-гігієнічних навичок, зокрема, звички вмиватися і мити руки перед їжею, охайно одягатися, акуратно їсти, прибирати постіль.

Педагогічна діяльність вихователя ЗДО визначається передусім високими моральними якостями, відповідальністю за долю дітей, їх виховання, навчання і розвиток.

Отже, педагог – це головна постать у навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Лиханов Альберт. Драматическая педагогика. Очерки конфликтных ситуаций. М.: Педагогика, 1986. С. 26
2. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. К.: Світич, 2006. 304 с
3. Суть і функції професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. URL: <https://alyona-psycholog.jimdofree.com>

Євтушик Діана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М. Я.*

РОЛЬ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні заклади дошкільної освіти зорієнтовані на таку особливість знань дитини дошкільного віку як інтеграція.

У соціолого-педагогічному словнику знаходимо таке визначення: «інтеграція – це сторона процесу розвитку, яка пов'язана з об'єднанням у ціле раніше різнорідних частин та елементів, а у ході процесів інтеграції в уже сформованій системі, або у новій системі, яка виникла з раніше незв'язних елементів, збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні управління» [5, с.94].

Зараз заклади дошкільної освіти широко використовують практику інтегрованих занять. Це пояснюється наступним. У ході таких занять охоплюються різні види діяльності: наприклад, заняття з розвитку мовлення можуть бути пов'язані із заняттями з образотворчої діяльності, музики тощо. Ще одна особливість інтегрованих занять – збільшення їх тривалості, адже завдяки швидкій зміні видів діяльності діти менше втомлюються і не втрачають інтересу до заняття.

Зазначимо, що важливою перевагою інтегрованого заняття є постійне звернення дітей до їх життєвого досвіду. Діти дошкільного віку, спираючись на раніше набуті вміння і навички з певного виду діяльності, з легкістю виконують завдання вихователя. Інтегровані заняття дають змогу вивільнити час для іншої роботи з дітьми.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених (Є. Глінська, Б. Тітова, Д. Данилюк, Л. Капічнікова, В. Максимова, В. Філіппов та ін.) досліджували значення міждисциплінарних зв'язків під час навчально-виховного процесу, а також зосереджували увагу на аналізі інтегрованих занять із різних навчальних

дисциплін. Педагоги вважають, що це один з найефективніших способів усебічного гармонійного розвитку дитини.

А. Бабенко визначає, що «інтегроване заняття – це заняття, яке ґрунтується на матеріалі двох або кількох сумісних дисциплін, підпорядкованих одній темі, що дозволяє досягнути цілісного, синтезованого сприйняття та глибоких різнобічних знань про об'єкт вивчення»[1, с. 11].

За Н. Гавриш, «інтегровані заняття – це форма навчально-виховної роботи, яка об'єднує блоки знань із різних галузей навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів дітей, що дає змогу пізнавати їм певне явище з різних сторін, досягати цілісності знань дітей. Результатом системного впровадження таких занять у закладі дошкільної освіти є формування системного мислення дошкільників, збудження уваги, позитивно-емоційного ставлення до процесу розвитку мовлення пізнання» [2, с. 113].

У ході педагогічних спостережень виявлено, що діти дошкільного віку більше зацікавлені у інтегрованих заняттях, ніж в інших. Причинами цього вважаємо:

- змога вирішувати більшу кількість завдань на одному занятті;
- використання різних методів і прийомів, в тому числі і нестандартних;
- використання нових педагогічних та інформаційно-комунікаційні технологій, інших засобів навчання.

У формуванні комунікативних умінь і навичок дітей дошкільного віку безпосередню участь беруть інтегровані заняття з розвитку мовлення. Розглянемо основні дидактичні цілі, які передбачають інтегровані заняття з розвитку мовлення:

- 1) розвиток усного мовлення;
- 2) відпрацювання навичок письма;
- 3) удосконалення опорних умінь – базисного компоненту;
- 4) введення нового в систему раніше вивченого;

5) підготовка до сприймання наступного матеріалу [3, с.28-29].

Сформульовані вище дидактичні цілі є домінуючими у процесі інтегрованого заняття. Вони сприяють ефективності засвоєння комунікативних умінь і навичок.

Говорячи про проведення інтегрованих занять з розвитку мовлення, структура організації мовленнєвої діяльності є наступною:

1. Формування задуму висловлювання. Активізація словника.
2. Творення тексту за мірою допомоги, що визначають варіанти.
3. Колективне обговорення, редагування, корекція творів.
4. Читання текстів на цю ж тему майстрів «красного слова» [3, с. 28].

Проводячи інтегроване заняття, педагог використовує різноманітні методи, що сприяють формуванню комунікативних умінь і навичок дітей дошкільного віку: спостереження, бесіди і розповіді за картиною, читання літературних творів з подальшим аналізом, дидактичні ігри, вправи та мовленнєві завдання, заняття у вигляді подорожі тощо.

Говорячи про роль інтегрованих занять у формуванні комунікативних умінь і навичок дітей дошкільного віку, варто відзначити, що вихователь систематично та послідовно формує у дітей мовленнєві уміння та навички, які закріплюються при спілкуванні дітей під час різних видів діяльності в повсякденному житті. А інтегровані заняття дозволяють поєднувати різні діяльності.

Саме інтеграція словесної творчості з різними видами діяльності дитини (грою, спілкуванням з природою, музикою, драматургією) дає можливість організувати оволодіння граматичними уміннями і навичками через розв'язання мовленнєвих завдань. Залучення дітей до активної діяльності забезпечить їхню високу інтелектуальну-мовленнєву активність.

Отже, інтегроване заняття – це вид навчальної діяльності, що дозволяє поєднувати різні розділи навчальної програми, тим самим створюючи широке поле можливостей для всебічного розвитку дитини. Зокрема, на наш погляд, воно позитивно впливає на формування комунікативних умінь та навичок дітей

дошкільного віку шляхом застосування різноманітних методів та засобів, поєднанням кількох видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Бабенко А. Л. Сутність і зміст понять «інтеграція» та «інтеграційне заняття». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2015. Вип. 37. с. 9 – 12
2. Гавриш Н. Інтегровані заняття: методика проведення. Київ. 2007. 28 с.
3. Магда Л. П. Інтегровані заняття як засіб розвитку творчої особистості в дошкільному закладі. Київ, 2016.
4. Педагогіка вищої школи: словник-довідник / упор. О.О.Фунтікова. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2007. 404 с.
5. Соціолого-педагогічний словник / укл. С. У. Гончаренко, В. В. Радул, М. М. Дубінка та ін. / за ред. В. В. Радула. Київ : «ЕксОб», 2004. 304 с.
6. Яковлев И.П. Интеграция высшей школы с наукой и производством. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1987. 126 с.

Заремба Людмила

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

СТАНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Проблема дитинства та дошкільного виховання та освіти в Україні належить до найбільш актуальних проблем сучасності. Сьогодні дошкільна освіта потребує оновлення й удосконалення. У пошуках ефективних шляхів і методів докорінної перебудови системи дошкільної освіти на принципах справжньої демократизації й гуманізації, на основі пріоритету загальнолюдських цінностей, нових підходів і поглядів на дитину як суб'єкт виховання важливе місце посідає глибоке вивчення і творче використання вітчизняного педагогічного досвіду минулого.

Проблемі становлення та розвитку суспільного дошкільного виховання кінця ХІХ – початку ХХ століття велику увагу приділено у наукових працях М. Бистої, З. Борисової, Т. Голованя, В. Золотоверх, Т. Куліш, С. Попиченко, О. Таранченко, Н. Касьянової, В. Татенко, З. Нагачевської, В. Сергєєвої, І. Руснак, І. Улюкаєвої та інших.

Аналіз історіографічних джерел показує, що прогресивні педагоги минулого К. Ушинський, М. Пирогов, О. Духнович, І. Корф розглядали суспільне виховання дітей дошкільного віку як засіб докорінного покращення всієї справи виховання підростаючого покоління.

На підтвердження цієї думки в першій половині XIX ст. з'явилися заклади для сиріт і дітей, що не мали постійного місця проживання, – притулки. Перший дитячий садок для дітей з бідних родин був відкритий у Полтаві 1839 р., де діти з дворічного віку перебували від 7 години ранку до 8-9 години вечора [3]. Безплатні народні дитячі садки відносно інтенсивно почали відкриватися наприкінці XIX ст. завдяки громадській ініціативі.

Вже з другої половини XIX століття починають виникати у Наддніпрянській Україні перші дитячі садки для дітей середніх класів (дрібнобуржуазії та інтелігенції) у Миколаєві та Одесі (1866 р.). У 1871 р. дитячий садок у м. Києві відкривають сестри Марія і Софія Ліндфорс (згодом Софія Русова).

У 1882 році в Києві було відкрито приватний дитячий садок К. Безменової. Як вона пізніше зазначала, що садок – це та ж елементарна школа, але в ній «корисне і серйозне іде поруч з приємним та цікавим для дитячого віку».

Особливу популярність перші садки набули серед української інтелігенції, тому що там вперше було втілено ідею національного дошкільного виховання.

Поява і функціонування перших приватних дитячих садків викликали інтерес до реалізації ідей дошкільного виховання у представників педагогічних громадських товариств, що діяли наприкінці XIX ст. – поч. XX століття в Україні. Серед них виділялося активністю Київське товариство сприяння вихованню і захисту дітей та Київське товариство народних дитячих садків – перша добровільна громадська організація в Україні, яка займалася виключно проблемами дошкілля. Результатом такої зацікавленості було відкриття ними

безоплатних дитячих садків для найбільш вразливих верств населення, що призвело до розширення мережі дошкільних навчальних закладів.

В подальшому Київське товариство народних дитячих садків спрямувало свою діяльність на поширення в Україні ідеї суспільного дошкільного виховання, поглиблену розробку питань теорії і практики дитячих садків, сприяння відкриттю дошкільних закладів, захист покинутих і безпритульних дітей.

Народні дитячі садки відкривали в м. Києві і інші товариства, зокрема Київське Фребелівське товариство, однією з його важливих заслуг є заснування Київського Фребелівського педагогічного інституту для підготовки вихователів і керівників дитячих садків – одного з найбільш жіночих закладів не лише в Україні, а й у Європі. Дитячі садки відкривались фребелівським товариством, починаючи з 1909 р., як навчально-допоміжні заклади при інституті з метою найближчого знайомства, безпосередньої участі слухачок у роботі дошкільних установ [1].

У період з середини ХІХ і до початку ХХ століття особливо активізуються теоретичні і методичні пошуки вирішення проблем дошкільного виховання: усвідомлюється важлива роль дошкільного віку у становленні особистості дитини, потреба в цілеспрямованому педагогічному впливі на дошкільника; вивчаються психологічні та індивідуальні особливості дітей у процесі виховання; наголошується на важливості ігор у навчанні та вихованні дитини, розвитку мовлення та почуттів у формуванні особистості; вказується на необхідність психолого-педагогічної підготовки дорослих до виховання дітей з раннього віку.

Неоціненний внесок у становлення та розвиток вітчизняної дошкільної освіти і виховання зробила видатний педагог С. Русова. Розроблена педагогом концепція українського національного дитячого садка викладена в творах: «Дошкільне виховання» (1918), «У дитячому садку» (1919). Оригінальна, гуманістична за своєю сутністю, особистісно-орієнтована концепція дошкільного виховання, наголошувала С. Русова, має ґрунтуватися на таких

основних принципах: виховання у дитячих садках має бути: по-перше, індивідуальним, пристосованим до природи дитини; по-друге, національним; по-третє, відповідати соціально-культурним вимогам часу [2]. Тобто, система виховання має відповідати національним рисам і самобутності українського народу, відтворюючи в молодому поколінні національний ідеал, і проводитися тільки рідною мовою.

Розвиток творчих здібностей дитини С. Русова розглядала як одне з найважливіших завдань дошкільного виховання. І творчі сили дітей в українському садку мають бути збуджені саме національним матеріалом.

В силу того, що дитячі садки були платні, тому відвідувати їх мали можливість тільки діти досить заможних батьків, а отже проблема догляду й виховання дітей з малозабезпечених і бідних сімей до кінця ХІХ століття не знаходила свого вирішення. Саме тому Т. Лубенець, видатний педагог, фахівець з теорії та методики початкового навчання і дошкільного виховання вважав за необхідне відкриття народних дитячих садків, бо саме діти з народу залишались без будь-якого нагляду, коли їхні батьки працювали.

Проблеми дошкільного виховання він розглядав у таких працях, як «Педагогічні бесіди» (1903), «Дитячі осередки» (1911), «Про іграшки» (1909) тощо. У своїх працях педагог наголошував, що характерною рисою, природною особливістю дітей дошкільного віку є їхня активність, яка повинна бути врахована під час організації педагогічного процесу. Саме тому вихованців в дитячому садку необхідно залучали до творчої, активної, цікавої діяльності, серед якої дитяча гра має займати належне місце. Розглядаючи її як ефективний засіб виховання, навчання та розвитку дошкільників, Т. Лубенець наголошував на тісному зв'язку ігрової діяльності з досвідом, рівнем знань і розвитком психічних процесів у дітей.

В розробці питань теорії та методики виховання в дитячих садках на початку ХХ ст. брала активну участь відомий вітчизняний педагог Н. Лубенець. Великого значення набули її статті «Суспільні і сімейні начала в дошкільному вихованні» (1911), «Біля цілющого джерела» (1912), «Дошкільне виховання і

народна школа» (1913), лекція «Народний дитячий садок» (1911), доповіді «Виставка «Дошкільне виховання», «За десять років» (огляд діяльності Київського товариства народних дитячих садків» (1917), у яких вона розкрила свої погляди на призначення та функції дошкільних закладів, завдання, принципи, засоби та методи роботи в них, співпрацю з сім'єю, наступність між дитячим садком та школою [4].

Отже, серед передумов становлення і розвитку дошкільної освіти в Україні наприкінці XIX – поч. XX століття можна виділити реалізацію принципу доступності до суспільного дошкільного виховання та розвиток ідей вітчизняної дошкільної педагогіки.

Список використаних джерел

1. Історія дошкільної педагогіки: хрестоматія: навч. посіб. для студ. пед. інститутів спец. 03.07.02 «Педагогіка і психологія (дошкільна)» / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. 2-ге вид., доп. К.: Вища школа, 1990. 423 с.
2. Русова С.Ф. Дошкільне виховання // хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. Н. Борисової. К.: Вища школа, 2004. . С.262 – 276.
3. Сергеева В. Ф. Загальні тенденції актуалізації дошкільного виховання в Україні на межі XIX-XX століть. Педагогічний часопис Волині. Луцьк, 2017. № 1 (4). С. 26–34
4. Українська педагогіка в персоналіях: у 2-х кн.: навч. посіб. / за ред. О.В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2005. Кн. 1. 624 с.
5. Улюкаєва І. І. Діяльність Софії Русової щодо створення системи дошкільного виховання в Україні у 1917-1919 рр. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

Кіпень Ірина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – асистент Богдан І. О.*

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема виховання самостійності у дітей завжди буде актуальною. Дитяча самостійність дедалі частіше стає об'єктом підвищеної уваги педагогів, викладачів та вчених. Насамперед це пов'язано з необхідністю вирішення проблеми підготовки підростаючого покоління до умов життя в сучасному суспільстві.

Під поняттям «самостійність» ми маємо на увазі здатність діяти без допомоги інших, приймати рішення та усвідомлювати відповідальність за їх

наслідки, вільний прояв своєї позиції та думки, незалежно від того, яка буде реакція інших людей [3]. Самостійність зароджується в ранньому дитинстві і є відносною. Перші самостійні дії поступово ускладнюються і удосконалюються під час спілкування, ігор, занять. Діти старшого дошкільного віку починають усвідомлювати відповідальність за свої дії, аналізувати свої помилки та результати. Вони можуть виконувати щоденні обов'язки та доручення в родині.

У розвитку самостійності можна виділити три етапи:

Перший етап – дитина діє в звичних для неї умовах, відбувається вироблення основних звичок, без нагадувань, мотивів і допомоги з боку інших (сама йде мити руки, коли кличуть до столу; сама прибирає після гри іграшки; сама говорить «дякую» і «будь ласка», коли висловлює вдячність за допомогу або щось просить).

Другий етап – дитина самостійно застосовує звичні способи дій у незвичних, нових, але однорідних і близьких ситуаціях (наприклад, навчившись прибирати свою кімнату, Галинка без підказок та нагадувань дорослих сама допомогла бабусі, прибрала посуд в незнайомий сервант. Без прохання мами Ніна сама принесла в кухню стілець з кімнати і запропонувала сусідці, яка прийшла в гості).

На третьому етапі – вивчене дитиною правило, набуває узагальненого характеру і стає принципом для визначення своєї поведінки в будь-яких умовах.

У старшому дошкільному віці дитина починає змінювати своє ставлення до обов'язків, з'являється відповідальність за свої дію та вчинки. Виникає новий мотив – «зробити для інших», дитина змінює ставлення до себе, проявляє ініціативу, зароджується об'єктивна самооцінка. Під час виконання елементарних трудових доручень, діти починають працювати спільно, домовлятися один з одним, розподіляють між собою обов'язки.

Ознаками самостійності у дітей старшого дошкільного віку є:

□ уміння поставити мету діяльності та здійснити елементарне планування, виконання задуманого і отримання результату;

- намагання вирішити завдання діяльності без допомоги дорослих;
- здатність до прояву творчості та ініціативи під час вирішення поставлених завдань [4].

Під час розвитку дитячої самостійності важливо враховувати вродженні задатки та індивідуальні особливості дитини. Різні діти в однакових умовах діють по-різному, тому наслідок їх досягнень завжди індивідуальний. У педагогічній літературі поняття «самостійність» розглядається з різних позицій. Одні вважають, що самостійна та дитина, яка проявляє власну ініціативу та творчо відноситься до навколишньої дійсності. Інші думають, що самостійна дитина здатна діяти власними силами та без допомоги дорослих, здатна долати перешкоди, які їй під силу.

Фундамент самостійності закладається на межі раннього і дошкільного віку, подальший розвиток дитячої самостійності як особистої якості у період дошкільного віку пов'язується з розвитком основних видів діяльності. Перехід дітей до старшої групи пов'язаний зі змінами психічних особливостей дітей: вони починають відчувати себе старшими за інших дітей в дитячому садку. Вони хочуть дізнатися нове і багато чому навчитися, починають допомагати вихователю та виявляють бажання навчити малюків, тому що вже самі знають. Вищою формою дитячої самостійності є творчість. Їй сприяє створення різних творчих ситуацій в театральній, художньо-образотворчій та ігровій діяльності, словесній творчості, а також ручній праці. Діти старшого дошкільного віку виявляють значно різноманітну ініціативу та самостійність. Їх самостійність проявляється в задумі та умінні самостійно виконувати відповідальну і складну справу, яку доручили групі а також під час розгортання сюжетів складних і колективних ігор. Особливістю дитячої самостійності в старшій групі є організованість. В старшому дошкільному віці діти вміють і можуть спрямовувати свою ініціативу для швидшого та кращого виконання дорученої або задуманої ними справи відповідно до вимог, які висунули старші. Самостійність у дошкільників характеризується вмінням висловлювати власну

думку, незалежністю від суджень інших та критичним мисленням. Самостійність є об'єктивною та природною потребою кожної дитини .

В. А. Сухомлинський вважав , що дитина прагне проявити своє» Я» , більше ніж будь-хто інший, переконує дорослих, що може щось зробити не гірше за інших та доводить, що може обійтися без допомоги інших. Тому, виховний вплив дорослих діти пропускають через власний життєвий досвід, приймають або відкидають його і відповідно від цього вони будують свою поведінку [1].

Дії , які діти дошкільного віку можуть робити самостійно:

- 1) дитина здатна і хоче самостійно одягатися;
- 2) дитина може без допомоги інших прибирати та складати на місце свої речі (іграшки, одяг, книги);
- 3) дошкільники можуть самостійно користуватися столовими приборами, тому батькам не варто їх годувати з ложки.

Як ми знаємо, самостійність сама по собі не виникає, а це якість яку необхідно виховувати та розвивати .

Сім'я відіграє велику роль у вихованні дитини, проте не менш важливе місце у вихованні самостійності посідає заклад дошкільної освіти . Саме період дошкільного віку займає значне місце у формуванні особистих якостей дитини, тому педагогам та батькам необхідно вдало побудувати виховний та навчальний процес .

Самостійність розвивається поетапно, виражається прагненням висувати цілі своєї діяльності та організувати діяльність відповідно до поставленої мети для досягнення кінцевого результату та здійснюється без допомоги сторонніх. Джерелом формування самостійності є досвід. Спочатку з допомогою дорослих, а потім самостійно дитина починає встановлювати та розуміти зв'язок між результатом діяльності та особистим внеском у його досягнення. За допомогою власної поведінки дитина накопичує особистий досвід відповідальності та самостійності . Спільний із дорослими аналіз та самоаналіз діяльності сприяє покроковому розумінню того, що отримання бажаного

результату залежить від неї самої, докладених зусиль та її бажання. Досвід, отриманий на основі самостійної діяльності, розвиває у дитини впевненість у своїх силах та знижує тривожність.

О. М. Леонт'єв виділяє серед основних завдань дошкільного виховання, такі як формування у дітей навичок самообслуговування, розвиток дитячої самостійності у пізнавальній активності, виявлення рівня прояву самостійності у дошкільників та навчати дітей здатності використовувати отримані знання в подальшому житті [2].

Для формування самостійності у дітей значну роль відіграє внутрішня, тобто особиста мотивація дитини, коли «треба» замінюється на «хочу».

Ми вважаємо, що у дошкільному віці необхідно давати дитині можливість самостійно робити вибір. Дитина може обрати який одяг сьогодні одягнути, куди піти з дорослими погуляти, проте при цьому потрібно пам'ятати, що дитина потребує допомоги з вибором. Не варто надмірно обережати дитину від проблем, необхідно щоб дитина могла зустрітись із негативними наслідками своїх дій. Дорослий повинен привчати дитину до певних норм поведінки та правил і думки про те, що кожен з членів сім'ї має їх дотримуватись. Щоб розвивати у дітей самостійність варто використовувати стимулювання за виконану роботу. Необхідно залучати дитину до тих завдань, в яких вона зможе досягти успіху. Спочатку це будуть прості завдання, а потім складніші. Дорослі повинні навчати дитину допомагати іншим: піклуватися про тваринок, ділитися іграшками та солодощами, допомагати слабшим [5].

Отже, формування у дітей дошкільного віку самостійності є важливим напрямом виховання. Саме від вдало побудованого навчально-виховного процесу буде залежати подальше майбутнє дитини.

Список використаних джерел:

1. Бойцова А. И. Консультация для родителей «Формирование самостоятельности у детей старшего дошкольного возраста, как основы успешного обучения в школе» URL: <https://nsportal.ru/detskiy-sad/materialy-dlya-roditeley/2019/04/03/konsultatsiya-dlya-roditeley-formirovanie>
2. Зырянова-Серебрякова И. Развитие самостоятельности детей в сюжетно-ролевой игре. URL: <https://www.maam.ru/detskij-sad/razvitie-samostojatelnosti-detei-v-syuzhetno-rolevoi-igre.html>

3. Розвиваємо самостійність .URL: <https://kidsvisitor.com/uk/news/125-iaak-vikhovati-samostiinist-u-ditei/>
4. Шигапова З.Ф.Розвиток у дітей самостійності ініціативи відповідальності .URL: <http://ditsad.com.ua/konsultac/konsultac2831.html>
5. Штраус Т. М. Формування самостійності і відповідальності у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. URL: <http://babochka1978.blogspot.com/2013/03/blog-post.html?m=1>

Кирица Наталія
студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Формування творчої особистості – одне з важливих завдань педагогічної теорії та практики на сучасному етапі. Отже, проблема розвитку творчої особистості є актуальною. Розпочинати роботу над нею необхідно вже в дошкільному дитинстві. Саме в дошкільному віці закладаються всі основи всього майбутнього розвитку людства. Дошкільний вік – найважливіший етап розвитку і виховання особистості. Це період залучення дитини до пізнання навколишнього світу, період його початкової соціалізації. Саме в цьому віці активізується самостійність мислення, розвивається пізнавальний інтерес дітей і допитливість [2].

Базовий компонент спрямовує педагогів на впровадження у практику цілісного підходу до розвитку, виховання та навчання дитини, який передбачає формування свідомої, всебічно розвиненої, життєздатної, творчої особистості. Сучасний зміст дошкільної освіти спрямований на різнобічний та гармонійний розвиток дитини за умови здійснення педагогічного процесу на засадах демократизації та гуманізації. Серед пріоритетних завдань Базового компонента (освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»), програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» та парціальної програми «Радість творчості» є формування, збагачення та систематизація уявлень про різні види образотворчого мистецтва.

На формування особистості дитини впливає багато чинників, серед яких чільне місце посідає культура й мистецтво. Поступово знайомлячись з культурною спадщиною людства, дитина прилучається до її цінностей, збагачує власний життєвий досвід, має можливість творчо застосовувати набуті знання у притаманних їй видах діяльності. Відповідно, розвивається уява, мислення, комунікативні навички, вміння розуміти іншого [1].

Сприятливу і провідну роль у процесі розвитку творчих здібностей дітей від трьох до семи років займають або батьки, або педагоги дошкільних закладів (за умови їх відвідування). Найкращий спосіб виховання творчості в дітях – це бути самому творчою особистістю.

Одним із перших завдань керівництва дитячою зображувальною діяльністю є: формування мотивів зображувальної діяльності. В ранньому віці треба підтримувати зацікавленість до матеріалу, засобів дії з ним, стимулювати дослідницькі дії, підтримувати радість від досягнень, жагу «відкриття».

Друге завдання передбачає вміння самому ставити мету тієї чи іншої діяльності. На творчих заняттях важливо вчити дітей самостійно ставити мету і досягати її [3].

Третє завдання – це формування сприйняття. Навчання вмінню розглядати предмети, явища так, як це необхідно: придивлятися, порівнювати з еталонами форми, кольору, величин і на цій основі виділяти ознаки предмета чи явища.

Четверте завдання полягає у формуванні в дітей вмінь зображувальних дій (зображення предметів).

У розвитку творчої активності велику роль відіграє предметне середовище, що оточує дітей. У збагаченні дітей художніми враженнями вихователю допомагають картини, друковані посібники, твори прикладного, декоративного мистецтва, фотоальбоми. Ця група матеріалів потребує обов'язкової участі дорослого на тому етапі, коли дітей знайомлять з ними. Навіть старші дошкільники не можуть самостійно сприймати особливості

колориту, композиції, правильно визначати художню цінність предметів, що розглядають [5].

Важливою умовою розкриття творчої активності дітей є створення загальної атмосфери доброзичливості, свободи, можливості досягти успіху для кожної дитини.

Мистецтво відіграє величезну роль у формуванні особистості, у вдосконаленні почуттів, у сприйнятті явищ життя і природи. Спілкування з творами мистецтва, що відображають дійсність і сферу людських почуттів, сприяє формуванню естетичної свідомості.

Щоб сформувати творчі здібності дитині потрібно накопичити якнайбільше вражень про навколишній світ в процесі різних видів діяльності. Пізніше дитина зацікавиться процесом творчості спочатку в тому виді діяльності, який їй сподобається найбільше, а потім – у всіх притаманних дошкільникам видах діяльності (малювання, гра, аплікація, складання віршів чи казок, конструювання тощо). Сформувавши в дитини інтерес до будь-якого виду діяльності, вам вдасться захопити її процесом творчості [4].

Основними цілями образотворчої діяльності є:

1. Організаційний аспект – кожна дитина є активним учасником творчої групи, що найповніше задовольняє її потребу у спілкуванні.

2. Комунікативний аспект – кожна дитина володіє художнім стилем мовлення, конструює самобутні вербально-художні тексти, назви до малюнків та виробів.

3. Особистісний аспект – кожній дитині забезпечується можливість вибору особистісно-цінних матеріалів і кольорів.

4. Процесуальний аспект – дорослий має гарантувати формування безпечних прийомів роботи з інструментами, почуття відповідальності за підтримання порядку на робочому місці.

Для розвитку уяви, творчої активності застосовують нетрадиційні техніки малювання, що демонструють незвичне поєднання матеріалів та інструментів.

Малювання нетрадиційними техніками є дуже цікавим і доступним для дітей видом діяльності, за допомогою якого можна створювати предметні, сюжетні і декоративні зображення. Це малювання приваблює більш легкими способами виконання, якісними результатами, свободою дій. Але головне в зображувальній діяльності дітей – це сам процес малювання, а не його кінцевий результат [6].

Приклади нетрадиційних технік малювання з дітьми дошкільного віку:

1. Малювання по мокрому.
2. Монотипія.
3. Соляні малюнки (використання кухонної солі).
4. Малювання свічкою.
5. Малювання кольоровою крейдою на зернистому картоні.
6. Ниткографія.
7. Малювання пальчиками.
8. Малювання відбитками листя.
9. Малювання відбитком зім'ятого паперу.
10. Малювання патичком.
11. Малювання пластиліном (розмазування пластиліну).

Саме завдяки малюнку ми отримуємо можливість поринути у внутрішній світ маленької людини, досягнути логіку дитячої творчості. В малюнках діти не зображають реальний світ, вони відтворюють свій особистий світ на папері. Характерною особливістю дитячих малюнків є лаконічність, зосередженість і концентрація думки.

Заняття малюванням розвивають дитину в цілому, прилучають її до самого головного – процесу творчості. Художня творчість приносить дитині духовну рівновагу, розкриває здібність дитини до навчання, до уміння думати, аналізувати, шукати й знаходити оптимальні рішення у всіх випадках життя.

Дуже важливо не втручатися в процес дитячої творчості, а спостерігати за його перебігом і підтримувати малюків у разі труднощів, схвалювати позитивні спроби створити власний неповторний образ. Після завершення самостійної

художньої діяльності бажано долучитися до розглядання дитячих робіт, разом оцінити створене, зазначити його своєрідність. Неповторність, оригінальність і самобутність цих образів визначає їх мистецьку цінність [1].

Отже, впровадження технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання відбувається через формування культури споглядання та дослідницько-ігрового спілкування з красою, розвиток здатності виражати особисте ставлення до світу словом, дією, кольором, малюнком.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Москва: Просвещение, 1997. 96 с.
3. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва та методика керівництва образотворчою діяльністю дітей. Запоріжжя: Канон, 2006. 200 с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти томах. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 4. 144 с.
5. Шульга Л. М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. Київ, 1995. 126 с.
6. Григор'єва Г.Г. Розвиток дошкільника в образотворчій діяльності: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. М.: 1999.

Колацька Катерина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

СТИЛІ ІЛЮСТРУВАННЯ У ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стиль (від лат. *stylos*, від грец. *stilus* – загострена паличка для письма) – це стійка спільність образотворчих прийомів або виразних засобів, образної системи, яка визначає художню своєрідність конкретного явища мистецтва: художньої епохи, напрямлення, школи, творчості окремого майстра або навіть одного твору. Стиль творчості художника – це не вся його творчість, а закономірність, що виявляється в ньому. Стиль твору – це не вся система елементів, які його складають, а тільки художня закономірність, яка повідомляє

системі стильову єдність. Вироблення стилю представляє собою не дуже легку творчу задачу та вимагає від художника таланту, майстерності та багато праці. Іноді трапляється так, що художні твори не задовольняють суровим вимогами стилю, тому що відсутня або не вистачає стильової цілісності та єдності. Історія мистецтв знає багато випадків змішання стилів. Це відбувається або в період становлення нового, або в період розпаду наявного стилю. Змішання відбувається під впливом інших стилів [1].

Мистецтво ілюстрування різноманітне, воно весь час розвивається, відшуковуючи своє місце в єдиному просторово-цілісному друкованому виданні, що має особливі структурні закономірності. Природа книги – це синтез слова й зображення. І тут для художника важливою є проблема співвідношення слова як мистецтва часового та зображення як мистецтва просторового, – компонентів, які певним чином стикаються на її сторінках.

Причина появи ілюстрації в книзі – прагнення художника конкретизувати словесний образ, виразити своє ставлення та уявлення про нього, розкрити розуміння цього образу. Так художник впливає на уяву, емоції читачів [3].

Пізнавальні ілюстрації найчастіше застосовують в науковій, навчальній, науково-популярній та науково-художній літературі. Наприклад, дитячі енциклопедії. Для них характерна документальність. Оформлення пізнавальної книги, її специфіка, призначення показують, які якості повинні мати ілюстрації, що виконують функцію засобу передачі наочної інформації. Художник та художній редактор, перш ніж приступити до розробки проекту оформлення, мають виявити систему зв'язків: ілюстрація – книга (тип видання та зміст тексту) – читач (цілі та вимоги).

Художньо-образні види образотворчої ілюстрації широко застосовують у дитячій художній літературі; зміст і форма літературного твору, його стиль визначають зображальний стрій ілюстрації, архітектоніку книжкового організму; важливе вдумливе, аналітичне прочитання тексту художником, у процесі якого слід визначити мету текстового повідомлення, простежити за

фабулою, розвитком сюжету, ходом думок автора, з'ясувати можливості просторово-часового розвитку зображального ряду [2].

Існують різні підходи до художньо-образного тлумачення зображення в книзі. Ілюстрація може бути тісно пов'язана з текстом, йти за літературним викладом, а може йти за змістом поряд з текстом, розкриваючи певну епоху, ідею. Вона доповнює літературний образ, створює осяжну, організовану зображальну форму, сприяє образному сприйняттю тексту читачем. Якщо в науковій книзі ілюстрація зберігає максимальну точність зображуваного об'єкта, то в художній вона лишає свободу для уяви читача, яка потребує організації. Хоч ілюстрація в книзі – невіддільна частина цілісної структурної організації, вона може бути й самостійною – все залежить від художнього задуму художника, структури книги. Час як «четвертий вимір» підпорядковує зображальний ряд логіці книжкової форми, а тривимірність зображення, його пластичність надають зображенню умовності, зберігаючи цілісність розгортку.

На відміну від пізнавальної ілюстрації, якій притаманна достовірність зображення об'єктивної реальності, для художньо-образної характерний опосередкований зв'язок з реальною дійсністю, який проходить через авторську фантазію художника й підпорядковується їй [4].

Орнаментально-декоративним зображенням притаманні національні риси, вони характеризують певні історичні епохи, підкреслюють стильові особливості часу; орнаментально-декоративна структура зображення знайшла широке застосування в станковій книжковій графіці; використання орнаменту в художньо-образних ілюстраціях дає можливість змісту досягти узагальненості, умовності форми, властивої просторово-структурній організації книги.

Не менш важливе у книжках для дітей естетичне навантаження ілюстрацій: вони мають збуджувати уяву дитини, формувати відчуття кольору, форми, гармонії, ритму, пропорції, прилучати її до культури мистецтва загалом, книжкового мистецтва зокрема. Доведено, що діти інтуїтивно тягнуться до прекрасного, підсвідоме відрізняючи справжнє від ерзацу. Не випадково одну книжку дитина щовечора з любов'ю ховає під подушку, бо їй «подобаються

картинки», іншу її неможливо примусити ані читати, ані просто роздивлятися, бо ілюстрації зовсім «не зачіпають» (вочевидь, не всі талановиті художники є «успішними» в малюванні для дітей).

За допомогою ілюстрацій читач може більш повно пізнати літературний текст, правильно його витлумачити, зрозуміти його зміст; ілюстрації допомагають виявити основні ідеї літератора; читач за допомогою графічних зображень може чіткіше уявити собі образи героїв; ілюстрації підвищують емоційний вплив на читача: демонструють приклади предмета, який обговорюють в академічній книзі (типологія); описують покрокові інструкції в технічній документації, а також допомагають читачеві в розумінні емоційності оповіді.

Впродовж всієї історії малюнок займає одне з найважливіших місць у розвитку людства. Сьогодні важко уявити собі будь-яке видання без ілюстрацій. Ілюстрації зустрічаються всюди: на листівках, у газетних і журнальних оголошеннях, на сайтах та проспектах тощо. Сучасна наука переконливо говорить про те, що зображення полегшує сприйняття пов'язаної з ними інформації.

Художнє оформлення видання – найважливіший етап підготовки видання до друку. Форма видання, його зовнішній вигляд, привабливість, зручність і комфортність сприйняття складових частин та елементів у першу чергу сприяють зацікавленості твором, зміст якого читачеві ще не відомий.

Ілюстрація в широкому сенсі – пояснення словесної інформації наочними прикладами, кресленнями і зображеннями, а в більш вузькому – галузь мистецтва, пов'язана з образотворчим тлумаченням літературних і наукових текстів.

Список використаних джерел

1. Антонович Є. А. Художні техніки у школі : навч.-метод. посіб. для студентів художньо-графічних факультетів. ІЗМН, 1997. 120 с.
2. Пушкар О. І., Андрющенко Т. Ю. Ілюстрування: Навчальний посібник. Харків, 2015. 62 с.
3. Види, функції та стилі ілюстрування у дитячій літературі https://vuzlit.com/695411/vidi_funktsiyi_stili_ilyustruvannya_dityachiy_literaturi.
4. Стилi ілюстрування у дитячій літературі <https://studfile.net/preview/7425432/page:7/>

Кондратюк Богдана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки.
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.*

МОВЛЕННЯ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

У дошкільному віці відбувається найінтенсивніший розвиток не лише багатьох органів і систем дитячого організму, а й мовлення. Актуальність розвитку мовлення дітей дошкільного віку підкреслюється в Базовому компоненті дошкільної освіти, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту». В окреслених документах акцентується увага на модернізації дошкільної освіти, оновленні змісту, вдосконаленні форм, методів і технологій навчання рідної мови, розвитку мовленнєвого спілкування та культури мовлення дітей.

Дитина дошкільного віку активно оволодіває мовленням, адже це дає їй змогу задовольнити свої потреби у спілкуванні, спільній діяльності з іншими дітьми та дорослими. Найінтенсивніший розвиток мовлення відбувається в старшому дошкільному віці, коли більшість систем організму вже сформувалися.

Мовлення – це вербальне спілкування, яке здійснюється за допомогою використання мовних знакових одиниць (слів, словосполучень, речень і т. п.), що може супроводжуватись невербальними засобами [4, с. 34]. Основу мовлення становить правильне сприйняття інформації, її усвідомлення та вміння передавати із збереженням початкового змісту. Крім того мовлення використовується для вираження власних думок, емоцій та переживань.

«Український педагогічний словник» за редакцією С. Гончаренка визначає термін «мовлення» як функціонування мови в процесах та обміну думок, конкретна форма існування як особливого виду суспільної діяльності [5, с. 213]. Коли розглядаємо мовлення дітей дошкільного віку, то відзначаємо, що

це мовленнєва діяльність, яка забезпечує потреби дитини у спілкуванні, взаємодії з навколишнім світом тощо.

У Базовому компоненті дошкільної освіти мовленнєвий розвиток виділено в самостійний напрям. Освітній напрям «Мовлення дитини» є один з основних і передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовленням у різних життєвих ситуаціях [1, с. 1]. Причому акцент зроблено не на розв'язанні окремих завдань, а на цілісному підході до формування мовленнєвої компетентності (в єдності всіх її складових) як одного з ключових критеріїв і водночас вагової умови становлення мовленнєвої особистості дошкільника.

Результатом сформованості мовлення дитини є мовленнєва компетентність, яка передбачає здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість [1, с. 18]. Розрізняють різні види мовлення.

Як засвідчує аналіз наукових джерел, залежно від ситуаційно-контекстної зумовленості виділяють ситуативне і контекстне мовлення.

Р. Павелків констатує, що ситуативне мовлення – це мовлення, зміст якого зрозумілий співрозмовнику тільки за умови врахування ним ситуації, про яку розповідає дитина. Тоді як контекстне мовлення, на його думку, – це мовлення, зміст якого є зрозумілим для співрозмовника на основі мовних засобів і не вимагає знання конкретної ситуації [6]. За структурою контекстне мовлення наближене до писемного, основною його ознакою є довільність. Цей вид мовлення діти дошкільного віку використовують, коли складають розповіді, спираючись на власний досвід, знання, крім реальних фактів, використовують і видумані події, сюжети. Контекстне мовлення повністю не витісняє мовлення ситуативне. Дитина користується ним залежно від характеру і змісту спілкування. Тоді як ситуативне мовлення домінує в розповідях на теми

із власного побуту, в процесі переказу з використанням картинок. У старших дошкільників ситуативність мовлення поступається контекстності, що є помітним у їхніх побутових розповідях, переказах (незалежно від наявності картинок). Це робить мовлення послідовнішим і логічнішим [6].

Високого рівня контекстне мовлення досягає у старшому дошкільному віці, коли діти набувають здатності відповідати на питання точними короткими або поширеними реченнями, адекватно оцінювати висловлювання (відповіді) товаришів, доповнювати і виправляти їх [6].

Аналізуючи мовлення старших дошкільників Р. Павелків резюмує, що найвищим рівнем становлення мовлення дитини є пояснювальне мовлення, яке характеризується послідовністю викладу, встановленням причино-наслідкових зв'язків у ситуації, яку повинен зрозуміти співрозмовник. Це обумовлено потребою старшого дошкільника пояснити однолітку зміст майбутньої гри, будову іграшки тощо.

Пояснювальне мовлення передає складний зміст, вимагає послідовності викладу, виокремлення основних зв'язків, відношень у ситуації, яку співбесідник повинен зрозуміти. Воно має суттєве значення для розумового розвитку, формування колективних взаємин дітей. У дошкільному віці цей вид мовлення лише починає розвиватися, тому дитині дуже важко вислухати до кінця пояснення дорослого, вона прагне швидше розпочати гру, не засвоївши пояснення її умов і правил [6].

Залежно від характеру і змісту спілкування, ступеня належності до ситуації взаємодії, а також комунікативних особливостей тих, хто бере участь у спілкуванні (у контексті нашого дослідження – це діти дошкільного віку), розрізняють монологічне та діалогічне мовлення.

За А. Богуш, «монологічне мовлення – це смислове, розгорнуте висловлювання, що забезпечує спілкування та взаєморозуміння людей. Монолог – це мовлення однієї людини, повідомлення про якісь факти дійсності» [2, с. 393]. Авторка зауважує, що монологічне мовлення розвивається у процесі оволодіння дітьми різними типами та видами монологу.

У дітей дошкільного віку наявні всі типи мовлення: розповідь, опис, міркування і пояснення. Водночас учена відзначає, що найбільш розвинутими типами мовлення є розповідь і опис, а такі типи, як міркування і пояснення, вимагають навчання, оскільки на етапі дошкільного дитинства вони тільки зароджуються.

Уже діалог – це форма усного мовлення, розмова між двома співрозмовниками, що складається із запитань і відповідей; комунікативний акт, в якому має місце зміна ролей мовця і слухача. Він відбувається в певній ситуації спілкування і є її продуктом [2, с. 393].

Процес формування мовлення дітей старшого віку є досить тривалим та багатокомпонентним. Серед основних компонентів мовлення визначають:

- мовленнєву компетенцію, яка є однією з ключових характеристик особистості;
- мовленнєвий розвиток, рівень його сформованості показником якого є навички усного мовлення, вміння висловлювати власні думки та переживання;
- навчання мови, яке передбачає не лише формування та збагачення словникового запасу дитини, а й вміння правильно і доречно використовувати власний словниковий запас для вираження власних думок та переживань;
- мовленнєве виховання, основу якого становить процес формування чіткої, виразної мови із дотриманням культури мовлення у спілкуванні дитини як з однолітками так і зі старшими [3].

Отже, проведений аналіз дозволяє резюмувати, що у період дошкільного віку відбуваються суттєві зрушення у плані внутрішнього мовлення, формуються специфічні абстрактні розумові дії. У зовнішньому плані їх можна помітити у здатності до вільного вираження думок, бажань, у вмінні контролювати себе у плані використання мови під час особистісного спілкування, у навичках контролювати себе на рівні особистості. Основними компонентами мовлення дітей старшого дошкільного віку є: мовленнєва компетенція, мовленнєвий розвиток, навчання мови та мовленнєве виховання.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. К. : Вища шк., 2007. 542 с.
3. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. К.: Світич, 2009. 160 с.
4. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2011. 187 с.
5. Український педагогічний словник Семена Гончаренка. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/106820/1/Гончаренко.%20Педагогічний%20словник%20%281%29.pdf>
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. К.: Академ-видав, 2008. 432 с.

Кондратюк Надія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Кондратюк Богдана

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший викладач

Ємчик О. Г.

РОЛЬ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Математичний розвиток дітей дошкільного віку – це якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і пов’язані з цим логічних операцій.

Основними завданнями щодо формування математичних уявлень є: накопичення знань про множину, числа, величину, форму, простір та час як основи математичного розвитку; формування початкової орієнтації в кількісних, просторових і часових відносинах навколишньої дійсності; формування навичок і умінь у рахунку, обчисленні, вимірюванні, моделюванні загальнонавчальних умінь; оволодіння математичною термінологією; розвиток пізнавальних інтересів і здібностей, логічного мислення, загальний інтелектуальний розвиток дитини.

Навчання найбільш продуктивне, якщо воно йде в контексті практичної та ігрової діяльності, коли створені умови, за яких знання, отримані дітьми раніше, стають необхідними їм, тому що допомагають вирішити практичну задачу, а тому засвоюються легше і швидше.

Гра є провідним видом діяльності для дітей дошкільного віку. Цілеспрямоване включення гри в заняття підвищує інтерес дітей до знань, підсилює ефект самого навчання. Створення ігрової ситуації приводить до того, що діти, захоплені грою, непомітно для себе й без особливої праці й напруги, здобувають певні знання, уміння й навички. Гра робить заняття емоційно насиченими, вносить бадьорий настрій у дитячий колектив, допомагає естетично сприймати ситуацію, пов'язану з математикою.

Дидактична гра є коштовним засобом виховання розумової активності дітей, вона активізує психічні процеси, викликає жвавий інтерес до процесу пізнання. У ній діти охоче долають значні труднощі, тренують свої сили, розвивають здібності й уміння. Вона допомагає зробити будь-який навчальний матеріал захоплюючим, викликає в дітей глибоке задоволення, створює радісний робочий настрій, полегшує процес засвоєння знань. У дидактичних іграх дитина спостерігає, порівнює, зіставляє, класифікує предмети, робить доступні аналіз, синтез, узагальнення [2].

Щоб гра стала дійсно навчальною, вихователь повинен дотримуватися принципів організації дидактичних ігор, які включають математичний зміст, враховувати особливості методики педагогічного керівництва ними і творчо ставитися до процесу навчання математики дітей дошкільного віку. У дидактичній грі знання дітей не тільки уточнюються і розширюються, а й у силу їх неодноразового, практично-дієвого відтворення перетворюються, якісно змінюються, набувають свідомий і узагальнений характер. Тому науковці характеризують гру як форму практичного пізнання навколишньої дійсності, як спосіб переходу від незнання до знання [1]. Щоб зберегти саму природу гри і в той же час успішно здійснювати навчання дітей математичним основам необхідно, щоб ігри були організовані так, щоб у них: по-перше, виникала

об'єктивна необхідність у практичному застосуванні рахунку, вимірювання, тощо, як способу виконання ігрових дій; по-друге, зміст гри і практичні дії були б цікавими і надавали можливість для прояву самостійності та ініціативи дітей [3]. Інакше кажучи, в такій грі певні ігрові завдання мають вирішуватися безпосередньо на основі засвоєних на заняттях математичних знань і пропонуватися дитині у вигляді ігрових правил.

Поширеною є класифікація дидактичних ігор за характером матеріалу, згідно з якою виокремлюють:

1. Ігри з предметами. У таких іграх використовують дидактичні іграшки (мозаїку, кубики), реальні предмети, різноманітний природний матеріал (листя, плоди, насіння). Поширені вони в народній педагогіці, яка, враховуючи потребу дитини у пізнанні предметів, створила сюжетні (ляльки, предмети побуту, овочі тощо) і безсюжетні (кулі, циліндри, пірамідки та ін.) дидактичні матеріали. Використання сюжетних дидактичних іграшок має багато спільного із сюжетно-рольовими іграми. Безсюжетні іграшки використовують для закріплення знань про властивості та якості предметів (розмір, кількість, колір, форму). У процесі ігрових дій (роз'єднання, з'єднання, зняття, нанизування та ін.) за певними правилами дитина освоює спосіб розв'язання дидактичного завдання.

Під час ігор із предметами та іграшками діти ознайомлюються з їх властивостями та ознаками, порівнюють, класифікують їх. Поступово їхня ігрова діяльність ускладнюється, вони починають вирізняти, об'єднувати предмети за однією ознакою (кольором, формою, призначенням), що сприяє розвитку логічного мислення. Дітей усе більше ваблять завдання, що вимагають усвідомленого запам'ятовування кількості та розташування предметів, зобов'язують до пошуку відсутньої іграшки тощо. У цьому процесі дошкільники збагачують знання про матеріал, з якого виготовляють іграшки, про необхідні людям у різних видах діяльності предмети.

2. Настільно-друковані ігри. Вони передбачають дії не з предметами, а з їх зображеннями. Найчастіше вони зорієнтовані на розв'язання таких ігрових

завдань: добір картинок за схожістю (деякі види лото, парні картинки), карток-картинок під час чергового ходу (доміно), складання цілого з частин (розрізні картинки, кубики) тощо. Завдяки таким діям діти уточнюють свої уявлення, систематизують знання про навколишній світ, розвивають розумові процеси та операції, просторові орієнтації, кмітливість, увагу, формують організаторські вміння.

3. Словесні ігри. Вони є найскладнішими, оскільки змушують дітей оперувати уявленнями, мислити про речі, з якими на той час вони не діють, використовувати набуті знання у нових ситуаціях і зв'язках. У молодшому дошкільному віці ці ігри спрямовані на розвиток мовлення, уточнення і закріплення словникового запасу, формування вміння рахувати, орієнтуватися у просторі. У старшому дошкільному віці словесні ігри розвивають самостійність мислення, активізують розумову діяльність дітей. Як правило, дошкільникам доводиться описувати предмети, відгадувати їх за описом, за ознаками схожості та відмінності, групувати за властивостями, вигадувати власні розповіді.

Л. Столярів виділяє наступну структуру навчальної гри, яка включає основні елементи, характерні для справжньої дидактичної гри: дидактичне завдання, ігрові дії, правила, результат.

Дидактичні завдання:

- завжди розробляються дорослими;
- вони спрямовані на формування принципово нових знань і розвиток логічних структур мислення;
- ускладнюються на кожному новому етапі;
- тісно пов'язані з ігровими діями й правилами;
- представляються через ігрове завдання й усвідомлюються дітьми.

Правила чітко зафіксовані, визначають спосіб, порядок, послідовність дій. Ігрові дії дозволяють реалізувати дидактичне завдання через гру. Результати гри – завершення ігрової дії або виграш [2].

Отже, роль дидактичної гри в процесі формування елементарних математичних уявлень полягає в тому, що допомагає дітям дошкільного віку

опанувати знаннями та вміннями, розвинути нові пізнавальні мотиви дітей. Система дидактичних ігор повинна бути вибудована з урахуванням послідовності й ускладнення програмних завдань. Кожна гра повинна бути заснована на практичному застосуванні математичних знань, освоєних дітьми на заняттях із математики, що забезпечує тісний взаємозв'язок двох основних видів діяльності – навчальної та ігрової.

Список використаних джерел

1. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч. посіб. Кременчук: ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
2. Ільченко Л. В., Чернега Н. С. Логіко-математичні ігри як засіб формування мислення старших дошкільників: навч.-метод. посібник. Сквир: «Джерело», 2011. 70 с.
3. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики у дошкільників. К.: В-во Європейського університету, 2011. 262 с.

Левковець Олена

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Смолюк І. О.*

СЕНЗИТИВНІСТЬ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ФОРМУВАННІ ГУМАННИХ ВЗАЄМИН ОДНОЛІТКІВ

Дошкільний вік – це етап первісного становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, себе, засвоюються моральні норми, інтенсивно розвивається моральність позицій, ціннісних орієнтирів, інтересів та дій. Від дитини вимагається підпорядкування власних бажань і потреб нормам поведінки, прийнятих у суспільстві.

Цей вік сприятливий і щодо розвитку емоційної чутливості, вважає О. Кононко, природної (уразливість) та набутої (рефлексія на чийсь проблеми). Дитина починає класифікувати все оточуюче на «приємне» і «неприємне», переживає, виявляє своє ставлення до всього [2, с. 35]. Хоча дошкільники не завжди розуміють фізичні й емоційні відчуття інших людей (дитина часто не розуміє, що робить боляче іншим), однак, у старшому дошкільному віці таке розуміння інтенсивно розвивається, і дитина часто співпереживає людині, яка страждає.

Погоджуємося з думкою І. Беха, що «в цьому віковому періоді найбільш інтенсивно проявляється психологічний механізм емпатії, за якого ті чи інші емоційні переживання однієї дитини викликають відповідні емоційні прояви в іншій. На основі співчуття іншій дитині може здійснюватися щодо неї морально значущий вчинок».

Здатність до емпатії передбачає здатність дитини сприймати емоційний стан іншого і співпереживати йому, виявляти елементарну культуру у взаєминах. Як показують дослідження, емоції дошкільника з віком змістовно і структурно ускладнюються, що зумовлено появою нових видів діяльності та взаємовідносин.

Іншим важливим віковим проявом є здатність дітей старшого дошкільного віку до підпорядкування мотивів. Діяльність та поведінка дітей залежить від системи мотивів, серед яких, за умови правильного виховання, починають домінувати суспільно значущі мотиви, соціальні почуття та стосунки.

Провідними мотивами поведінки 6-річних дітей є:

- прагнення викликати до себе інтерес і симпатії дорослих;
- бажання й необхідність бути визнаними однолітками;
- моральні мотиви (поводити себе за правилами);
- прагнення до самоствердження;
- мотиви загального характеру;
- бажання не тільки робити «як усі, а й бути кращим за всіх».

Спостереження за старшими дошкільниками засвідчили, що вони завжди намагаються контактувати з тим, з ким їм цікавіше гратися, спілкуватися, хто їм може розповісти щось нове чи володіє вміннями і навичками, необхідними для певної діяльності, які цікавлять їх у цей момент. Зазвичай, такою людиною стає дорослий, а пізніше – однолітки чи старші діти. Крім того, для дошкільників характерне прагнення до взаєморозуміння і співпереживання. Прагнення до єдності у всьому із старшими надає дітям впевненості у їхній правоті. Взаємини дошкільника з дорослим накладають відбиток на його

взаємини з однолітками. Тому так важливо, щоб дитину оточували люди, які б самі дотримувалися гуманістичних поглядів. Це дитині дасть нові знання, відповідні правила поведінки, моральні аспекти взаємодії, допоможе визначити правильний шлях побудови стосунків у суспільстві.

Виокремлюємо важливість для дитини дошкільного віку того, як її сприймають оточуючі та, перш за все, усвідомлене сприйняття самого себе. Адже уявлення про власний емоційний стан, передбачення наслідків своїх учинків (самозвинувачення, самосхвалення тощо), тобто моральна самооцінка є початковим етапом розвитку потреби у моральній поведінці. Основним психологічним механізмом, що допомагає дитині сприймати себе (та й інших теж) є дитячі емоції. Важливою умовою розвитку позитивного емоційного ставлення до себе та оточуючих є формування у дитини регуляції поведінки – вміння стримувати себе, здатність діяти свідомо, а не імпульсивно, що відкривається дитині під час розв'язання особливих завдань, спрямованих на пошуки смислу як суб'єктивного особистісного ставлення, що є основною умовою формування гуманних взаємин [1, с. 245].

Особливо цінним, вважають С. Кулачківська, С. Ладовир, Л. Проколієнко, те, що у дітей старшого дошкільного віку вже можуть виникати незадоволення своїми вчинками та переживання з приводу того, що щось зроблено не так. Тобто, йде боротьба між дитячим егоїзмом та засвоєними моральними нормами. Дитина може визнати свою неправоту, перебороти страх перед покаранням і зізнатися у скоєному [3, с. 15]. У цьому випадку дитині необхідно провести складний процес самооцінки і усвідомити свою неідеальність та потребу змінювати щось у собі. Ці важливі прояви можливі при правильному педагогічному впливі на формування взаємостосунків дитини з оточуючими. Спільна діяльність стимулює тривалий процес пошуку форм взаємодії, розгляду і усвідомлення позицій партнера і, як результат, прийняття чи неприйняття його. При зіткненні різних інтересів відбувається набуття дитиною соціального досвіду взаємодії.

Отже, завдяки цілеспрямованому вихованню у дитини розвивається уявлення про цінність іншої людини, формується потреба чинити: «добре» чи «погано» у стосунках із нею. У цей період розвитку дитини важливо створювати умови для розкриття емоційного відгуку на потреби інших у формі співпереживання та співчуття. При цьому, одним із дієвих засобів виховного впливу є використання можливості «вільного вибору», надання дитині права когось (щось) виокремити з-поміж інших та зробити щось корисне не тільки для себе, а й для інших. Відтак, із часом виявлення чутливості, чуйності та гуманного ставлення до оточуючих стає внутрішньою потребою старшого дошкільника.

Проведені дослідження переконують, що доброзичлива атмосфера в сім'ї та у закладі дошкільної освіти формує позитивні та чемні взаємостосунки у старших дошкільників, сприяє становленню їх прихильного ставлення, спонукає до виникнення вибірковості у взаєминах, терпимості до неприємних людей. У процесі спілкування спостерігається орієнтація дитини на соціально прийнятні норми взаємодії. Зазначене спричинене тим, що особливістю дошкільного віку є здатність до емоційних проявів, бажання дитини до емпатій та наслідування, як позитивного так і негативного, відповідно до того, з чим вона в житті зустрічається.

Отже, на основі аналізу розвитку і виховання особистості дошкільника, характеристики провідних мотивів його поведінки та досліджень характерних особливостей проявів взаємостосунків дошкільників із оточуючими, було уточнено нами зміст основного поняття дослідження. Формування гуманних взаємин старших дошкільників – це процес становлення особистості дитини, здатної до свідомих характерних проявів (безкорисної турботи та чуйності; доброзичливих емоційних проявів та емпатії; рівноправного, поступливого ставлення до оточуючих; позитивного прийняття себе та стриманого відстоювання своїх позицій), які виявляються у вчинках, спілкуванні та спільній діяльності з оточуючими.

Список використаних джерел

1. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
2. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. Київ : Освіта, 1998. 255 с.
3. Кулачківська С. Новий погляд на стару проблему : гуманістичний підхід до розвитку дітей. Дошкільне виховання. 2002. № 7. С. 15–18.

Лошик Любов
студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.

СУТНІСТЬ ІЛЮСТРАЦІЇ ТА ЇЇ ПРИЗНАЧЕННЯ

На даний час складно уявити книгу, посібник, журнал чи газету без ілюстрацій. Їх розміщують на білбордах, оголошеннях, рекламах та афішах. Зовнішній вигляд, практичність та привабливість - це основні критерії, які насамперед сприяють зацікавленню та привертають увагу.

Читаючи книги ми часто зустрічаємо фото художників поряд із текстом. Дані зображення і є ілюстраціями. Термін цей походить від латинського «Illustratio» – освітлення, наочне зображення.

За Великим тлумачним словником сучасної української мови, ілюстрація – це «зображення в книжці або журналі, що пояснює, відтворює зміст тексту; рисунок» [1].

Їх добір і розміщення зобов'язані підходити змісту та бути зрозумілими для читача. Кількість ілюстрацій і їх підбір залежить від виду видання, жанру твору та змісту.

Завдяки ілюстраціям читач може глибше пізнати літературний текст, зрозуміти його суть; розкрити головні ідеї письменника або автора; завдяки художньому зображенню читач може більш чітко й емоційно уявити образи героїв.

Дослідники стверджують, що ілюстровані оголошення на відміну від текстових користуються більшою популярністю. 74% людей приваблює яскрава реклама, яка доповнена зображеннями, текстова в свою чергу налічує 44% .[3]

Окрім основного призначення – пояснення, ілюстрація здійснює ряд інших. Зображення доповнюють і розширюють текст, тому інформаційну функцію варто вважати однією з найголовніших.

Суттєва ознака ілюстрацій – емоційний вплив на читача. Читаючи видання, ми піддаємося емоційному впливу, як з боку твору, так і з боку книжкової форми, значущою складовою якої є ілюстрація.

Ілюстрування – це самостійний вид образотворчого мистецтва. Воно особливе і специфічне та вимагає тонкого творчого підходу. На меті ілюстрації є доповнення наочними образами видань авторів. Важливим є і те, що вони залежать від тексту.

Поняття «ілюстрування» можна трактувати декількома способами – це процес створення ілюстрацій, висвітлювання будь - чого наочним прикладом, розміщення у виданні малюнків [2].

До ілюстраційного матеріалу висувають високі вимоги, тому що за його допомогою читач не тільки набуває досвіду, але й . ілюстрації забезпечують привабливість книги.

Якісні книжкові ілюстрації це ті, які:

- відповідають тексту та віковим особливостям читача;
- чергуються (кожен малюнок - продовження);
- виконані у спокійних тонах;
- сповнені естетики;
- сприймаються без напруження [5].

Функції ілюстрацій поділяються на : інформаційні, емоційно-психологічні та естетичні, і тісно пов'язані між собою.

Інформаційна функція. Формою подачі інформації є текст та ілюстрації. Ілюстрації можуть містити в собі графіки, а також додавати кольору. За допомогою цього легше відшукати потрібний матеріал.

Емоційно-психологічна функція. Підбираючи видання читач звертає увагу на його зовнішній вигляд. Інколи неохайне оформлення або недостатність зображень відштовхує людину від думки, що воно гідне її уваги. На емоційний

настрій також впливає якість паперу, шрифт та формальні характеристики видання. Щоб полегшити сприйняття інформації інколи велику кількість тексту замінюють малюнком.

Естетична функція. Ілюстрація являється предметом мистецтва і частиною видання. Це свідчить про те, що у публікаціях воно має подвійне навантаження і є повноправним елементом книги.

Доведено, що ілюстративний матеріал, який знаходиться з правої сторони розвороту книги відразу приковує увагу читача. А текст, який розташований з лівого боку - переходить на другий план, і навпаки. Саме ілюстрації забезпечують цілісність композиції [2].

Аби книга приваблювала читача у ній доцільно комбінувати текст та ілюстрації, як ззовні видання, так і на розвороті. Окремо вони не ефективні. Лише гармонійне поєднання матиме успіх.

Жодне зображення у виданні не сприймається саме по собі, а лише в сукупності з іншими. Чим краще ілюстрація продумана, підібрана до тексту, тим легше читач осягне наочний матеріал навіть без текстового пояснення [4].

Ілюстрація містить в собі більше інформації в порівнянні з тестом, але займають вони майже той же самий простір на сторінці видання і в рази ефективніше впливають на почуття людини. Швидкість сприйняття читачем ілюстративної інформації значно вища, ніж швидкість сприйняття тексту. А зумовлено це особливістю сприйняття візуальної інформації людиною.

Графіки допомагають точніше передати ідеї конкретного видання. Без зображень сторінки видання будуть одноманітними, а вміло підібраний ілюстраційний матеріал добавляє яскравих фарб, тим самим зацікавлює читача [5].

Отже, наявність ілюстративного матеріалу в книгах, журналах, посібниках допомагають краще засвоїти інформацію, сприяти концентрації уваги, розвитку творчих здібностей, зацікавлюють читача. Кількість ілюстрацій та їх підбір залежить від виду видання, жанру твору та сфери діяльності, а

також ілюстрація повинна відповідати змісту книги і бути зрозумілими для читача.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 395 с.
2. Пушкар О. І. Ілюстрування : навч. посіб. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 128 с.
3. Рябинина Н. З. Технология редакционно-издательского процесса. М. : Логос, 2008. 158 с
4. Стоволос Н. О. Взаємозв'язок текстового та ілюстраційного матеріалу у наукових виданнях. 2007.

Лошик Любов

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент. Бартків О. С*

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні проблема формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку стає все більш актуальною. Зумовлено це взаємозв'язком людини і природи, їхньою взаємозалежністю. У дошкільному віці діти отримують елементарні уявлення про природу, знайомляться з її законами та вчаться оберігати природу.

Проблему природничо-екологічної компетентності досліджувало низка вчених: Н. Глухова, Н. Горопаха, З. Плохій, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, Т. Поніманської. Так, Т. Поніманська стверджує, що метою екологічного виховання є формування базових знань екологічної культури у дітей [4]. Як засвідчує проведений аналіз, проблема екологічного виховання описана в багатьох дослідженнях, але питання визначення сутності та структури природничо-екологічної компетентності залишається суперечливим.

Аналіз педагогічних досліджень дозволяє стверджувати, що поняття природничо-екологічної компетентності вченими потрактовано по різному, як:

– здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтуються на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її

законів та формується в просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності (Базовий компонент дошкільної освіти) [1];

– спроможність людини до вирішення природничо-екологічних завдань, здатність діяти в проблемних ситуаціях керуючись особистісними якостями у поєднанні з набути знаннями і навичками (Л. Руденко, О. Пруцакова) [3];

– розвиток особистості, що поєднує в собі такі компоненти: когнітивні, практичні та емоційно-мотиваційні і забезпечує здатність оцінювати і розуміти екологічні процеси, які в свою чергу спрямовані на забезпечення ощадливого природокористування (С. Шмалей) [5].

На основі поглядів науковців, природничо-екологічній компетентності характерні такі ознаки:

- наявність екологічних знань;
- здатність до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях;
- емоційно – ціннісне ставлення до природи;
- знання законів природи;
- почуття відповідальності за природу.

Отже, узявши до уваги основні характеристики, природничо-екологічну компетентність дітей дошкільного віку визначаємо як здатність дитини 3-6 років до оволодіння законами поведінки в природі, доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях загалом та у природі зокрема, емоційно-ціннісного ставлення до природи та відповідальності за природу.

На сьогодні у дошкільній освіті суперечливим є питання визначення складових природничо-екологічної компетентності. Як засвідчує аналіз, у Базовому компоненті дошкільної освіти визначено три компоненти природничо-екологічної компетентності: когнітивний (знання законів природи), емоційно-ціннісний та діяльнісний (єдність пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності) [1]. У свою чергу, С. Шмалей зазначає, що природничо-екологічна компетентність передбачає єдність таких компонентів: когнітивний, діяльнісний (практичний), емоційно-мотиваційний [2]. В. Даніленкова стверджує, що когнітивний компонент включає в себе

володіння індивідом знаннями про: екологічний стан навколишнього середовища рідного краю, причинно-наслідкові зв'язки виникнення екологічних проблем. Так С. Ніколаєва зазначає, що діяльнісний компонент включає: природоохоронну діяльність, уміння дотримуватися правил поведінки в природі та уміння дотриматися правил безпеки в надзвичайних ситуаціях природного чи техногенного характеру.

У нашому дослідженні за основу візьмемо компоненти, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти [1] (рис. 1):

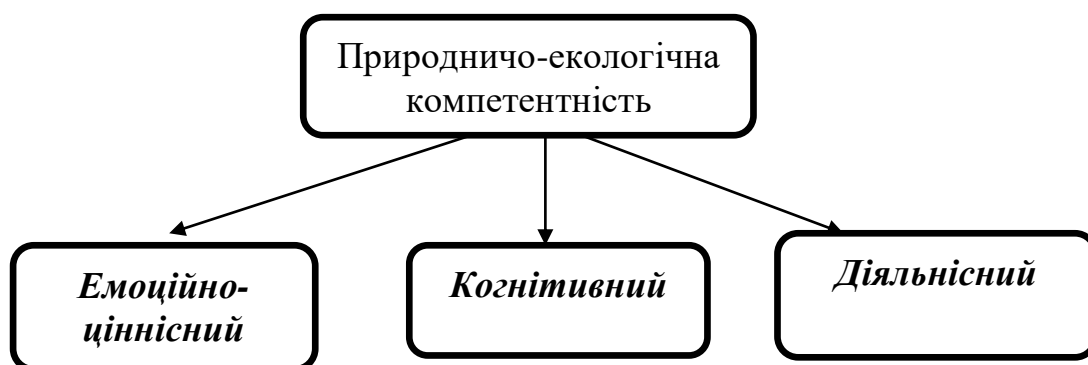

Рис. 1. Структура природничо-екологічної компетентності (за Базовим компонентом дошкільної освіти)

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено також програмні результати з природничо-екологічної компетентності, які мають бути сформовані в дітей дошкільного віку:

- має загальні уявлення про природу планети Земля і Всесвіту;
- розуміє, що Земля є частиною космосу, а всі його об'єкти (зорі, планети, комети тощо) знаходяться далеко;
- володіє елементарними уявленнями про дослідження Космосу людиною;
- знає, що на планеті Земля є живі і не живі об'єкти природи;
- усвідомлює зв'язок між рослиною і твариною, їх функції в природі;
- встановлює залежність об'єктів природи від екологічних факторів;
- розуміє особливості та умови розвитку рослин (фаза розвитку,

екологічні фактори, поживність ґрунту, догляд), існування тварин (стадії розвитку, залежність від середовища існування, реакція на сезонні зміни);

– усвідомлює поділ рослин і тварин на групи;

– знає, що є дикорослі і культурні рослини;

– знає, що є дикі, свійські тварини;

– знає правила поведінки з ними;

– володіє знаннями про основні властивості не живих об'єктів природи (повітря, вода, пісок, глина, каміння), які може виявити під час елементарних дослідів;

– усвідомлює значення назв – характеристик окремих властивостей об'єктів та фізичних явищ навколишнього світу (твердість, м'якість, сипучість, в'язкість, плавучість, розчинність; швидкість, напрям тощо);

– володіє назвами штучних матеріалів, виготовлених людиною із природної сировини (метал, гума, тканина, пластик, папір тощо);

– знає ознаки пір року і явищ природи [1].

Отже, природничо-екологічна компетентність є невід'ємною складовою освітнього процесу, яка формується в процесі екологічного виховання, яке в свою чергу, призначене для забезпечення підростаючого покоління емпіричними знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти). 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Куриленко Н. В. Поняття про екологічну компетентність, її структуру та умови формування у процесі навчання фізики учнів основної школи. Київ: 2003. 33 с.
3. Пустовіт Н. А., Пруцакова О. Л. та ін. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посібник . К., 2008. 64 с.
4. Шиян О. О. Екологічний розвиток дошкільника: інформативні матеріали. 2019. Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/ekologichniy-rozvitok-doshkilnika-informativni-materiali-122143.html>.
5. Шмалей С. В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01К., 2005. 479 с.

Лошик Любов

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н. І.*

КЛАСИФІКАЦІЯ ДИТЯЧИХ ІГОР

Серед основних дослідників, які займалися даною проблемою варто відзначити: Л. Артемова, К. Гарвей, К. Гроос, П. Лесгафт, Н. Луцан, Ж. Піаже, Ф. Фребель та ін.

Одна з перших класифікацій гри належить німецькому психологу К. Гросу. Він описує характеристику видів ігор за педагогічним значенням і поділяє їх на дві групи: експериментальні («ігри звичайних функцій») та спеціальні («ігри спеціальних функцій») [1].

Німецький психолог В. Штерн поділяє ігри на два види: індивідуальні і соціальні. На його думку зовнішній фактор соціального оточення дає лише матеріал для гри, вибір якого визначається інстинктивно.

Швейцарський психолог Ж. Піаже пропонує наступну класифікацію:

- ігри-вправи, що виникають у перші місяці життя дитини;
- символічні ігри - найпоширеніші у віці з двох до чотирьох років;
- ігри з правилами, що спостерігаються найчастіше у дітей від семи до дванадцяти років.

Американський дослідник К. Гарвей виокремлює такі види ігор:

- ігри з рухами і взаємодією, що відображають енергію та емоційний настрій дітей;
- ігри з предметами, що розпочинаються з маніпуляції, пізніше - практика і тренування до повного вдосконалення;
- мовленнєві ігри - створення дітьми римованих творів, які не мають точного сенсу змісту (пісні, лічилки, приказки, жарти тощо);
- ігри із соціальним матеріалом («драматичні» або «тематичні»);
- ігри з правилами;
- ритуальні ігри, засновані на рухах, ігрових предметах;
- мовні ігри [3].

Найбільш відомою класифікацією дитячих ігор є класифікація Ф. Фребеля, в основу якої покладено вплив ігор на психічний розвиток дітей (розумовий, сенсорний, фізичний). Педагог виокремлює: розумові, сенсорні, рухливі ігри [4]. Автором було розроблено для розумових і сенсорних ігор унікальний дидактичний матеріал «Дари Фребеля», який і сьогодні використовується у дошкільних закладах багатьох країн світу.

Першим, в сучасній історії, хто описав класифікацію дитячих ігор, що базується на самостійності і творчості дітей у грі був П. Лесгафт. Він вважав, що дошкільний вік - це період імітації нових вражень і їх осмислення шляхом розумової подачі. Прагнення дитини в перші 6-7 років життя до відображення і осмислення вражень від довколишнього життя задовольняється в іграх, які за змістом імітаційні (наслідувальні), а за організацією – самостійні, без зайвої регламентації з боку дорослих. [2]. Отже, П. Лесгафт поділив дитячі ігри на дві групи: імітаційні (наслідувальні) і рухливі (ігри з правилами).

Так, аналіз сучасних педагогічних досліджень з ігрової діяльності дітей дає нам можливість згрупувати їх таким чином (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація дитячих ігор

Критерій класифікації	Види ігор
<i>За метою і формою</i>	Навчальні, розважальні, рухливі, ігри-забави, ігри-небувальщини, ігри-заняття, музично-дидактичні, хороводні, народні, етнографічні, ігри з правилами.
<i>За змістом</i>	Сюжетно-рольові, ігри-драматизації, ігри за літературними сюжетами, режисерські, мовленнєві, театралізовані, спортивні, дидактичні.
<i>За матеріалом</i>	Ігри на наочній основі (з предметами, іграшками, картинками, музичним інструментом, лото, доміно, настільно-друковані тощо), словесні, вербальні.
<i>За способом організації</i>	Колективні, групові, індивідуальні, парні, ініціативні, самостійні, творчі.

У середині кожного виду ігор вчені виділяють ще різні підвиди і групи ігор, розглядають їх структуру, прийоми організації. До прикладу народні ігри ми розділяємо ще на декілька груп. Кожна з них виконує певні функції, має

свої завдання. Заразом усі народні ігри супроводжуються образною народною мовою, усім їм притаманний певний текст (табл. 2) [2].

Таблиця 2

Класифікація українських народних ігор

Види ігор	Приклади ігор	Мета гри
<i>Ігри з елементами драматизації</i>	«Ходить гарбуз по городу», «Коза», «Редька»	Розвиток діалогічного мовлення.
<i>Рухливі ігри з текстом</i>	«Квочка», «Зайчик і «Бурчик»	Збагачення словника образними виразами.
<i>Словесні народні ігри</i>	«Заборонене слово», «Птахи», «Зіпсований телефон», «Зайчику, зайчику, де ти був? »	Розвиток мовленнєвого слуху та активності, збагачення і уточнення словника.
<i>Ігри на розвиток фонематичного слуху</i>	«Що почув? », «Чув дзвін? », «У волосянку»	Розвиток фонематичного і мовленнєвого слуху.
<i>Народні ігри з іграшками</i>	«Сопілочка», «Дзвіночки», «Гойдалки»	збагачення словника дітей етнолексикою; розвиток розмовного мовлення.
<i>Музичні народні ігри</i>	«Подоляночка», «Літала сорока», «А ми просо сіяли»	Розвиток інтонаційних засобів виразності; діалогічного і образного мовлення.
<i>Ігри-розваги</i>	«Варена рибка», «Свинка»	Розвиток почуття гумору, мовленнєвої активності.
<i>Ігри-забави</i>	«Два півники», «Кицька», «Птиці»	Розвиток інтонаційних засобів виразності, образного мовлення.

Отже, гра – це провідний вид діяльності дитини дошкільного віку, яка поєднує в собі як загальні, для будь-якої соціальної діяльності, ознаки

(цілеспрямованість, усвідомленість, активна участь), так і специфічні (свобода і самостійність, самоорганізація, почуття радості й задоволення). У педагогіці робилися неодноразові спроби вивчити і описати кожен з видів гри з урахуванням його функцій у розвитку дітей, дати класифікацію ігор.

Список використаних джерел

1. Гроос К. Душевне життя дитини. Київ.1916. С. 70-85.
2. Луцан Н.І. Народні ігри дітям. Івано-Франківськ. 1992.
3. Лесгафт П.Ф. Посібник з фізичної освіти дітей дошкільного віску.1952. С. 120-121.
4. Психологія. Теорія дитячих ігор. Теорія К. Гарвей. URL: <https://vseosvita.ua/library/psihologia-teoria-ditacih-igor-teoria-k-garvej-154269.html>.
5. Фребель Ф. Педагогічні твори.1913. 359 с.

Палецька Аліна

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н. І.*

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО

Економічні знання потрібні всім, і діти дошкільного віку не виняток. З проблемами економіки їх зіштовхує сучасне життя. Уже в дошкільному дитинстві зі звичної ролі безтурботного споживача дитина спочатку стає свідомим споживачем, а пізніше – творцем предметів споживання. Але як познайомити малюка з основами такої складної науки на доступному йому рівні?

Економічні знання – це знання про нові професії (менеджер, бізнесмен, фермер, рекламодавець, банкір, рекламний агент і т.д.) і вміння розповісти про них; збагачення дитячого словникового запасу, прагнення доводити розпочату справу до кінця, здоровий інтерес до грошей, усвідомлення правил їх чесного заробляння.

У дошкільному віці дітям вже можна пропонувати елементарні відомості з галузі економіки:

о навчити їх правильному відношенню до грошей, способам їх заробляння і розумному використанню;

о за допомогою ігор, економічних задач, кросвордів ввести діток в складний світ речей, предметів, людських взаємин [2].

Найчастіше системою економічного виховання в закладі дошкільної освіти охоплюють дітей з чотирьох років, використовуючи при цьому ігрові прийоми. Заняття з економіки виховують у дітей ощадливість, економність, бережливе ставлення до власних речей тощо. При цьому важливо, щоб дошкільники усвідомлювали себе не тільки членами сім'ї, а і суспільства, маленькими громадянами своєї держави.

Показники компетентності дитини:

- о знає назви підприємств, особливості їх функціонування;
- о має уявлення про товарно-грошові відносини, вміє здійснити покупку, класифікує товар;
- о знає, для чого існують банки; професії людей, які працюють у банківській справі;
- о вміє раціонально використовувати залишки продуктів харчування;
- о знає і намагається економно використовувати електроенергію, воду, газ;
- о вміє відокремлювати першочергові потреби сім'ї;
- о розуміє доконечну потребу в дотриманні встановлених правил;
- о знає, що комп'ютер та калькулятор допомагають у веденні сімейного господарства [1].

Цілком зрозуміло, що чим раніше ми розпочнемо економічну освіту дітей, тим більш усвідомленими, раціональними та розумними будуть їхні дії та вчинки. Невірно і небезпечно покладатися на стихійне засвоєння знань про навколишнє життя, наприклад, дуже вразливі з етичної сторони поняття: гроші, багатство, бідність, реклама, кредит, борги та інше. Формувати економічну компетентність можна різними засобами: економічними казками, дидактичним, економічними, рольовими іграми, задачами і завданнями [3].

Наприклад, декілька ігор і казок економічної спрямованості:

«Банк».

Мета: Закріпити знання дітей про діяльність банку; розвивати мислення; формувати вміння рахувати, аналізувати.

Хід гри: діти, ознайомлені з діяльністю банку можуть виконувати банківські операції: знімати гроші з картки, обмінювати валюту, вносити плату за комунальні послуги, за дитячий садок, обмінювати старі купюри на нові. Декілька дітей виконують ролі касирів, інші – відвідувачі банку. Гра може повторюватися декілька разів зі зміною ролей.

«Корисна річ».

Мета: закріпити знання дітей про товар, виховувати дбайливе ставлення до речей, розвивати фантазію, вміння аналізувати.

Хід гри: вихователь пропонує дітям уважно розглянути запропонований предмет та визначити його основне призначення. Після цього діти намагаються згадати якомога більше способів застосування цього предмета.

Казка «Бережи Воду».

Жили були чотири друга. Вони завжди були нерозлучні. Старшого звали Земля, молодшого Повітря, третього Вогонь, ну а саму молодшеньку звали Вода. Але одного разу Вогонь посварився з Водою і сказав їй, що від неї немає толку. Образилася тоді Вода і вирішила піти куди-небудь де її не знайдуть. Вода вирішила прогулятися в світ людей. Йде собі Водичка по вулицях, а на зустріч їй хлопчик йде, побачив воду хлопчик злякався і втік. Йде далі Вода, а назустріч їй маленька дівчинка, але дівчинка не злякалася Води, а навіть навпаки Вода їй здалася дуже милою. Водичка розповіла дівчинці про свою історію, як одного разу Вогонь її образив. Дівчинка одразу ж спробувала заспокоїти Воду, і пояснила їй, що вона важлива як і всі її друзі. Зраділа Вода, подякувала дівчинці і вирішила, що більше не буде ображатися на слова інших, адже хтось може не навмисно образити, а згоряча.

Метою занять з економіки є:

о ознайомлення з теоретичними основами економічних наук знань через ознайомлення з найбільш доступними економічними поняттями;

- о поєднання підготовчої роботи занять з математики (наприклад, найпростіші підрахунки), малювання, аплікації (реклама, її виготовлення);
- о ознайомлення з рекламою, як способом поширення інформації про товари та послуги, розуміння значення реклами;
- о за допомогою ігор, економічних задач, кросвордів та інших форм вводити у складний світ речей, людських відносин, формування відношення до грошей, чесного способу їх заробляння і розумного використання.

Таким чином, головна мета економічного виховання – допомогти дошкільнику адаптуватися до сучасної дійсності, стати соціально повноцінною особистістю, правильно розуміти і оцінювати явища навколишнього життя, формувати економічне мислення, розвивати економічну компетентність [4].

Список використаних джерел

1. Богуш А. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. Вихователь-методист дошкільного закладу. Спец випуск 2012. С. 3 – 30.
2. Корнеєва Н. Перші кроки в економіку. Палітра педагога. 2003. № 1 – С.8-13.
3. Прокудіна О. Маленькі таємниці великої економіки : Запоріжжя : ЛПС, 2012.
4. Сазонова А. Економічне виховання дітей дошкільного віку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. №4. С. 49 – 53

Савич Оксана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О С.*

ФОРМУВАННЯ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ЦІННОСТІ

Сучасна світова економічна та фінансова кризи, військовий стан в Україні на перший план поставити питання формування здоров'я як загальнолюдської цінності. Здоров'я – це неоціненний дарунок природи, який «дається не навечно, його треба берегти. Здоров'я людини багато в чому залежить від неї самої, від її умов праці, харчування, її навичок, її способу життя...» [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти однією з компетентностей, які мають бути сформовані у здобувачів дошкільної освіти, є

здоров'язбережувальна, що передбачає здатність дитини до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності [2].

Аналіз педагогічних джерел засвідчує, що питання формування здорового способу життя є в полі зору Т. Андрющенко, Г. Беленької, Т. Книш, Н Левінець, Л. Лохвицької, В. Нестеренко, С. Юрочкиної та ін. Основними аспектами праць цих учених є дослідження питань надання дітям знань про здоров'я, формування у дошкільників здоров'я та здорового способу життя, проте проблема формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у дітей дошкільного віку потребує глибшого вивчення.

Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності, спрямований на збереження та покращання здоров'я людини; об'єднує все, що сприяє виконанню людиною професійних, громадських і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах; виражає зорієнтованість діяльності особистості у напрямі формування, збереження і зміцнення свого здоров'я. Н. Зимівець зазначає, що здоровий спосіб життя – це усвідомлене, відповідальне, активне ставлення до власного здоров'я, метою якого є формування, збереження і зміцнення всіх його складових [3]. Під здоровим способом життя також розуміють типові форми і засоби повсякденної життєдіяльності людини, що зміцнюють і вдосконалюють резервні можливості організму, забезпечують завдяки цьому успішне виконання своїх соціальних і професійних функцій незалежно від політичних, економічних і соціально-психологічних ситуацій.

Навички здорового способу життя в дітей дошкільного віку мають формуватися постійно та цілеспрямовано в процесі їхньої життєдіяльності, що, в майбутньому, забезпечить зміцнення здоров'я, сприятиме удосконаленню резервних можливостей організму, забезпечуватиме успішне виконання соціальних і професійних функцій, незалежно від політичних, економічних і соціально-психологічних ситуацій [1].

Нам імпонує думка Т. Андрющенко, яка наголошує, що в процесі формування здорового способу життя у дошкільників необхідно:

- допомогти дітям усвідомити значення здоров'я як універсальної цінності, самоцінність життя людини;
- сформувати знання про норми і правила, а також обмеження і заборони валеологічного характеру;
- стимулювати у дітей свідоме бажання брати участь у здоров'язбережувальній діяльності, у процесі якої розкрити залежність стану здоров'я від способу життя, необхідність дотримуватися правил здоров'язбережувальної поведінки тощо [1].

Питання спроможності або ж неспроможності вести здоровий спосіб життя – надзвичайно суб'єктивне, тому що воно, перш за все, детерміноване ступенем усвідомлення дитиною важливості реальних дій у цьому напрямі. Тому важливим є формування навичок фізичного, психічного та соціального здоров'я в дитини.

Так, серед навичок фізичного здоров'я нами визначено навички раціонального харчування, рухової активності, санітарно-гігієнічні навички, режим діяльності та відпочинку. Їх формування можливе в процесі вивчення освітнього напрямку «Особистість дитини» у рубриках «Здоров'я та фізичний розвиток», «Здоров'я та хвороба», «Гігієна життєдіяльності», «Рухова активність та саморегуляція», «Здоров'язбережувальна компетенція» [2].

До навичок соціального здоров'я відносимо навички ефективного спілкування, співчуття, спільної діяльності та ін. Їх формування можливе в процесі вивчення освітніх напрямів «Особистість дитини» в рубриках «Здоров'я та фізичний розвиток», «Безпека життєдіяльності» та «Дитина в соціумі» (рубрики: «Дорослі», «Діти», «Соціально-комунікативна компетенція»). У процесі вивчення цих рубрик у дітей формуються навички безпечної життєдіяльності, уміння орієнтуватися у світі людських взаємин, співпереживати та співчувати іншим, долучатися до спільної діяльності з

однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для отримання спільного результату [2].

Серед навичок психічного здоров'я нами визначено навички самоусвідомлення, самооцінки, самоконтролю, аналізу проблем та прийняття рішень, мотивації успіху та тренування волі. Ці навички формуються в процесі вивчення освітнього напрямку «Особистість дитини» (рубрики: «Самоствавлення», «Самосвідомість», «Особистісно-оцінна компетенція»), який має на меті формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності; виховання у дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності та формування таких базових якостей особистості як довільність, самостійність, відповідальність, самоствавлення, самооцінка [2].

Отже, здоровий спосіб життя дитини має виступати як її особистісна цінність. Здоровий спосіб життя визначаємо як активну діяльність людини, що спрямована на збереження і зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я. Базовим компонентом дошкільної освіти формування здорового способу життя як особистісної цінності дитини здійснюється в процесі вивчення освітніх напрямів «Особистість дитини» та «Дитина в соціумі», кожен з яких визначає перелік необхідних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т.К. Формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників у контексті вимог Базового компонента дошкільної освіти. URL: <http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/15763/>
2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади /авт. упор. Н.В. Зимівець К.: Науковий світ, 2004. С. 92.

Савоник Тетяна

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

ЛІПЛЕННЯ ЯК ВИД ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пластилін (італ. *plastilina*, від дав.-гр. *πλαστός* – ліпний) – матеріал для ліплення. Пластилін переважно виготовляється з очищеного та подрібненого глиняного порошку з доданням воску, сала та інших речовин, які перешкоджають висиханню. Матеріал, який складається з порошку глини, а також ряду речовин, що не дають йому висохнути (жири, віск та інше).

Пластилін розробив вчитель англійської школи мистецтв Вільям Харбут в 1897 році. Його задумка полягала в створенні матеріалу, що не висихає на повітрі. Склад першого пластиліну запатентований та не розголошується, але з часом стали відомі деякі з інгредієнтів: стеаринова кислота, вазелін і солі кальцію. Матеріал не висихав та дозволяв студентам без проблем створювати та редагувати свої роботи. Ще одна перевага – перший пластилін не лип до рук, що зробило його ще популярнішим.

З самого початку ХХ століття, пластилін стали виготовляти в промислових масштабах на німецьких заводах. Крім основних інгредієнтів пластиліну, склад поповнили барвники. У той час матеріал нарізали вручну і, відповідний відділ, назвали «Алея веселки». Творець пластиліну був такий гордий власним винаходом, що написав книгу, де розкрив понад 100 способів використання матеріалу [1].

Ліплення, мабуть, є одним із найдавніших видів мистецтва, адже ліпили люди з давніх-давен. У давнину, на зорі цивілізації люди помітили, що глина стає податливою і м'якою, якщо її намочити, і з цього почалася довга історія мистецтва ліплення. Але є версія, що вперше людина здогадалася почати ліпити, коли помітила, який слід залишає його нога в мокрій землі. Земля підсохла, а чіткий слід ступні залишився в ній! Після цього люди почали мочити глину, спочатку нею покривали плетені з лози кошики, роблячи їх міцними та непромокаючими. Стали ліпити посуд та статуетки.

Обпалювати глиняний посуд і статуетки люди теж навчилися випадково, через століття після того, як почали ліпити з глини. Промоклий глиняний

горщик просто поставили біля відкритого вогню, щоб він висох. Коли горщик охолонув, люди помітили, що він став міцнішим і твердішим, у ньому тепер можна було без побоювання зберігати будь-які рідини. Завдяки такому щасливому випадку люди стали активно застосовувати в побуті глиняний посуд. А вже після того, як було винайдено гончарне коло, посуд став більш красивим, акуратним, витонченим.

В даний час ліплення з різних видів глини є народним промислом, видом мистецтва та хобі для мільйонів дорослих та дітей у всьому світі [2].

Види пластиліну: їх особливості та застосування

1. «Класичний» пластилін

Саме той пластилін, яким успішно користуються в дитячих закладах освіти вже багато років. Стандартні ребристі бруски пластиліну можна легко купити і зараз. Вони не пропонують будь-якої особливо податливої структури або строкатих відтінків, але коштують недорого і складаються з натуральних компонентів. Такий пластилін виробляють на основі порошкової глини. Серед недоліків можна виділити слабку пластичність через що матеріал не підходить дітям до трьох років, яким ще важко розминати тверді бруски.

2. Восковий пластилін

Такий тип матеріалу підходить для дітей від року, оскільки це пластилін, склад якого включає віск, що значно підвищує пластичність. Навіть в руках малюка, пластилін легко розминається, а окремі шматочки без зусиль зчіплюються між собою. Матеріал абсолютно безпечний, не містить шкідливих домішок і токсичних речовин. В каталозі Час-Пік в асортименті представлений восковий пластилін TRAVEL KIDS, KOH-I-NOOR, Craft & Joy та Western Industrial Group.

3. Повітряний пластилін

Маса для ліплення, яка за своєю структурою і характеристиками схожа зі звичайним пластиліном. На дотик матеріал більш пухкий та легкий, не потребує нагрівання і має велику палітру яскравих кольорів. У його склад входить вода, полімерні матеріали та харчові барвники. Повітряний пластилін

від перевірених виробників має всі необхідні сертифікати якості та безпеки, що робить його придатним для використання дітьми. Крім того, матеріал не липне до рук, приємно пахне, не забруднює поверхні, легко приймає потрібну форму і швидко застигає.

4. Пластилін на рослинній основі

Пластилін на рослинній основі, в основному, випускають закордонні виробники. Цей матеріал можна віднести до паст для моделювання і ліплення. Серед його переваг виділяються пластичність, м'яка текстура та яскраві тони. Також дітям дуже подобається змішувати між собою різні кольори, отримуючи нові відтінки. Єдиний недолік – перш ніж зліпити між собою шматочки, місця з'єднання необхідно підготувати, використовуючи спеціальний стек.

5. Кульковий пластилін

Матеріал у вигляді маленьких кульок з пінопласту, які скріплюються між собою гліцеринним клеєм. Головна перевага – простота склеювання шматочків між собою без будь-яких проблем, що робить його придатним для маленьких дітей. Пластилін відноситься до застигаючих видів, і для повного висихання йому потрібна приблизно доба. За цей час виліплені з пластиліну фігурки тверднуть, хоч і залишаються досить тендітними і не підходять для активних ігор.

6. Глина

Блакитну глину можна знайти в дитячих і будівельних магазинах, а після самостійно розвести. Хоч матеріал бруднить руки і не дуже пластичний, він є повністю натуральним. З глиною особливо подобається працювати маленьким дітям, а головна її перевага – виліплені з пластиліну фігурки можна обпалити в печі, зробивши їх дуже міцними і довговічними.

7. Тісто для ліплення

Тісто для ліплення можна купити або ж зробити самостійно в домашніх умовах. Тісто для ліплення набагато м'якше пластиліну, майже не прилипає до рук і не бруднить їх. Матеріал дуже зручний для гри, вже готовий до використання, має велику палітру відтінків, а також, найчастіше, в комплекті

йде різне додаткове приладдя. Так з деякими наборами креативної творчості Danko Toys в комплекті йдуть спеціальні формочки.

8. Скульптурний пластилін

Відрізняється від звичайного дитячого і відноситься до професійних матеріалів. Його використовують в художніх школах для створення скульптур, оскільки він більш пластичний. Матеріал може бути твердим або м'яким, з його допомогою можна відтворити найдрібніші деталі, зробивши з пластиліну фігурки виразними та чіткими. При роботі зі скульптурним пластиліном, знадобиться попередня підготовка: для цього буде потрібна тепла вода, алюмінієвий дріт і вазелін. Масу потрібно поступово розігрівати, а для її відділення використовувати ніж, змочений в теплій воді. Алюмінієвий дріт потрібен для створення каркасу на який будуть вже наноситися деталі з пластиліну [1].

Властивості пластиліну:

- М'який, пластичний, швидко зігрівається в руках.
- Не липне до рук, легко відмивається теплою водою з милом.
- Прилипає до паперу й картону.
- Може довго знаходитися у воді.
- Під дією високої температури починає текти [3].

Ліплення з пластиліну – дитяча розвага, яка з роками не втрачає популярності. З пластиліну ліплять як маленькі діти, так і школярі, створюючи різні барвисті композиції. При цьому, варто виділити чималу користь для дитини під час ліплення: пластилін розвиває дрібну моторику, уяву та творчі здібності.

Перші сходинки в ліпленні дитини.

Знайомство. Нехай дитина самостійно познайомиться з матеріалом та його властивостями. Дайте дитині глину чи пластилін. Нічого не показуйте і не нав'язуйте, нехай все робить сама. Це дуже цікавий матеріал, який легко, без великих зусиль змінюється, він дуже «слухняний».

Експериментування. Дитина освоює пластичні матеріали та робить нові «відкриття». Дитина може відірвати, відщипувати, відкрутити від цілого шматка невеликий шматок глини або пластиліну. Можна притиснути до іншого шматочка, і він не впаде, триматиметься [4].

Ліплення – один із видів образотворчої діяльності, у якому дошкільнята зображують предмети навколишньої дійсності, створюють елементарну скульптуру. Під технологією ліплення глиною ми розуміємо володіння дітьми інструментом, способами ліплення. Це поняття охоплює також і розвиток ока, руки, їх узгоджену роботу. Технологія формується прийомами обстеження предметів (іграшок) і технічними навичками ліплення. Обстеження образу дає змогу дітям самостійно знаходити потрібні прийоми ліплення. Технологія ліплення, якій передують обстеження і вивчення конструктивної будови образів, що ліпитимуться, формується як система рухових умінь, побудованих на засвоєнні ряду навичок обстеження природи [5].

У дитячому садку для створення виробів із глини або пластиліну використовують три способи ліплення: конструктивний, скульптурний, комбінований.

Конструктивний спосіб ліплення – предмет виготовляється з окремих частин. Діти виготовляють кожен частину виробу з окремої грудки глини, а потім скріплюють їх між собою. Виріб починають виготовляти з найбільшої частини (тварин – з тулуба), а потім переходять до виконання менших (шия, голова, лапи, хвіст тощо). Коли окремі частини для виробу заготовлені, їх об'єднують в одне ціле, порівнюючи за величиною і формою, уточнюють їх просторове розташування, щільно з'єднують і примазують одну до одної, узагальнюють форму.

Скульптурний спосіб ліплення полягає в тому, що виріб виготовляють з одної цілої грудки глини, застосовуючи такі прийоми, як витягування з метою подовження форми (шия), відтягування, прищипування, розрізання стекою, згладжування пальцями. Такий спосіб ліплення найбільш складний і вимагає

від дітей чіткого уявлення про форму, пропорції, конструктивну будову зображуваного.

Комбінований спосіб ліплення (з цілого шматка і окремих частин) поєднує в собі прийоми скульптурного способу, яким виконують основні частини предмета, з приєднанням окремо виліплених частин. Наприклад, тулуб і лапи тварини ліплять із цілого шматка глини, а інші частини – окремо і потім приєднують до основної. Крім того, застосовують прийоми прищипування, відтягування. Прийом рельєфного ліплення використовують для створення шерсті тварин, пір'я птахів, луски риб, крил птахів. Наприклад, накладають невеликі шматочки глини на основну форму, а пальцями і стекою надають їм потрібної форми [5].

Таким чином, завдяки пластиліну у дитини розвивається дрібна моторика і координація. У процесі ліплення дітям найбільш цікава сама трансформація, яка відбувається з пластиліном на очах, це можливість створити іграшку самостійно. Вивчивши всі теоретичні аспекти, ми прийшли до висновку про те, що в дошкільному закладі вихователі повинні організовувати роботу із всебічного розвитку дітей, тому заняття ліпленням в дитячому садку потрібно практикувати з самого раннього віку, з молодшої групи.

Список використаних джерел

1. Андрусенко І.В. «Я досліджую світ. 1 клас»: підручник. URL: <https://www.chaspik.ua/blog/plastilin-vidi-ta-osoblivosti>
2. Лыкова И. А. Мы лепили, мы играли. М. : Карапуз-Дидактика, 2016. С. 5–6.
3. Організація занять з ліплення. URL: <http://zhuravlyk.uz.ua/organizaciya-zhittiyediyalnosti-ditej-v-dnz/xudozhno-estetichnij-rozvitok/liplennya/liplennya>
4. Що таке пластилін – історія створення техніки. URL: <https://syzpc.ru/the-construction-of-houses-cottages-dachas/chto-takoe-plastilin-istoriya-sozdaniya-tehniki-issledovatelskii-proekt>

Семенова Наталія

кандидат педагогічних наук , доцент

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рудецька Вікторія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

МІСЦЕ ТА ВИДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Значні обсяги інформації, швидкі темпи її старіння потребують від особистості здобувача вищої освіти не лише засвоєння суми знань, достатньої для всієї подальшої професійної діяльності, а й формування потреби в особистісному зростанні, безперервному вдосконаленні. Навчальний процес у вищих закладах освіти представлений системою організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому рівні відповідно до Галузевих державних стандартів.

Педагогічний тест, як визначає - це система завдань специфічної форми, певного змісту, зростаючої складності, створювана з метою об'єктивної оцінки структури і якісного вимірювання рівня підготовленості студентів.

Існує ряд вимог до тесту організаційного характеру:

- тестування проводиться головним чином шляхом програмованого контролю. Нікому не надається переваг, усі відповідають на одні і ті ж питання в одних і тих самих умовах;
- оцінка результатів відбувається за попередньо розробленою шкалою;
- застосовуються необхідні міри, що сприяють попередженню викривлення результатів (списування, підказка) і витоку інформації про зміст тестів (багатоваріантність тест-бланків, еквівалентність цих варіантів, самостійне виконання тестів студентами);[64]
- розробляється не менше двох варіантів тестів однакової складності із кількістю завдань не менше 10;
- необхідно визначити час на виконання завдань із врахуванням складності та об'єму;
- повторно одні і ті ж контрольні тестові завдання не виконуються.

При проведенні тестування враховують три критерії якості тестів:

Надійність :

Валідність :

Об'єктивність .

Проаналізувавши ряд досліджень з даного питання, ми дійшли висновку, що класифікація форм тестових завдань може бути різною і зробили спробу їх узагальнення для легкості розуміння і наступного використання в роботі зі студентами у наступному вигляді (Рис.1.1).

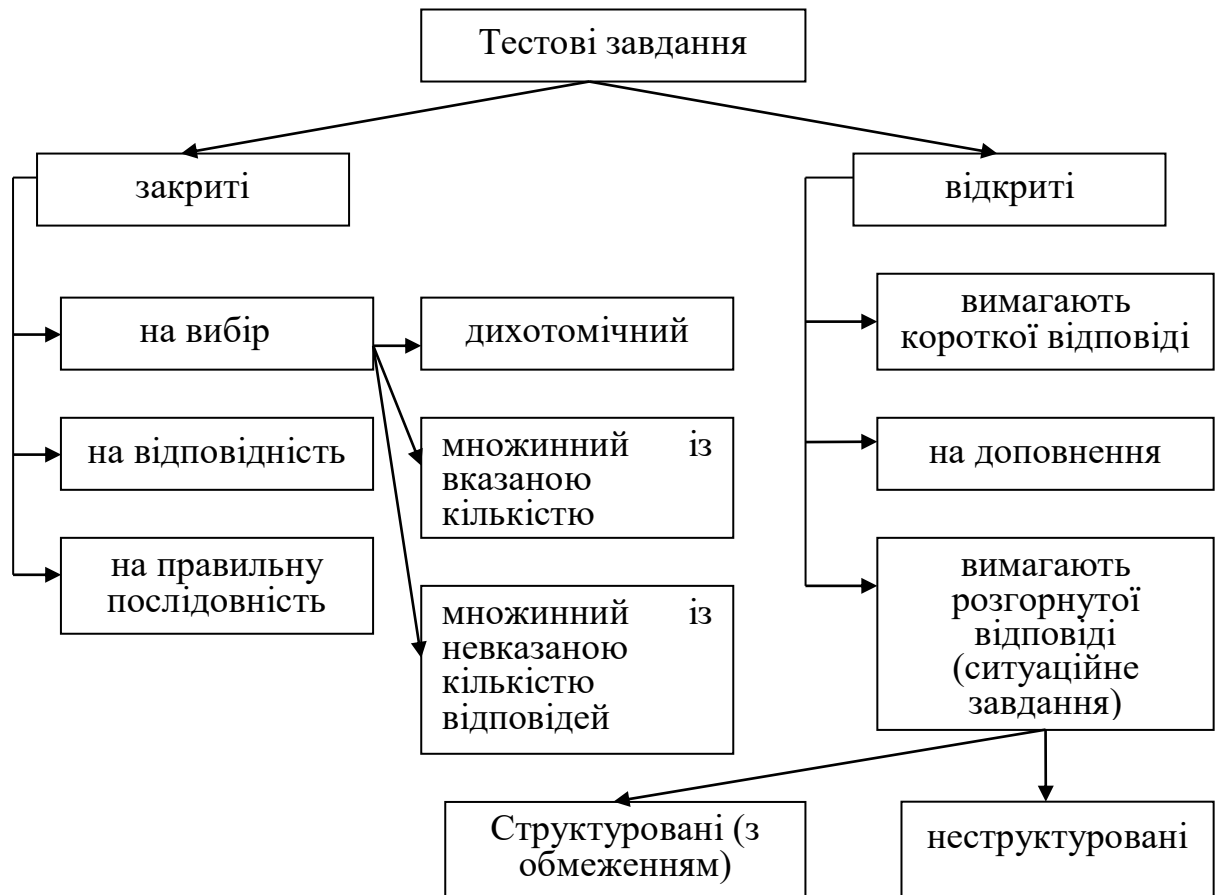

Рис. 1.1 Форми тестових завдань

Аналіз літератури сприяв виділенню характеристик тестових завдань:

I. Зміст. Принципи відбору змісту тестових завдань узагальнив В.С.Аванесов, який виділив наступні характеристики змістової частини тестів:

1. Значимість, тобто у завдання включають найбільш ключові, суттєві знання.
2. Дисциплінарна чистота (чим менше міждисциплінарних елементів, тим більш чистий зміст дисципліни).
3. Наукова достовірність, тобто те, що “є об'єктивно істинним. Суперечливі у науці істини не включаються у завдання”.

4. Відповідність змісту тестового завдання або тесту рівню сьогочасного розвитку науки: перевіряти знання не лише на достовірному матеріалі, але й на теперішньому науковому матеріалі.

5. Репрезентативність – включати не лише значимі елементи змісту, але й звертати увагу на їх повноту і достатність для контролю.

6. Зростаюча складність: на початку тесту слід давати більш легкі завдання, щоб студент на них міг відповісти позитивно. Тоді у нього з`явиться віра у себе, і він краще виконує всі завдання.

7. Варіативність змісту. Зміст тесту не може залишатися незмінним і незалежним від розвитку науки і техніки.

8. Системність змісту, тобто підбір завдання у відповідності до вимог системності знань.

9. Комплексність і сбалансованість змісту тесту.

10. Взаємозв`язок змісту і форми.

II. Форми тестового завдання. Вибір форми залежить від:

змісту курсу;

мети створення тесту;

вміння розробника.

III. Рівень складності тестових завдань:

Завдання мають бути різної складності; 20% завдань важкої складності, 20% завдань, які мають виконати всі; 60-70% завдань середнього рівня складності. Згідно складності завдання встановлюється час на його виконання (від 1 хв до 3-5хв).

IV. Диференціююча здатність. Студенти, які знають матеріал, можуть виконати тести, які не знають – виконати не в змозі. Тестове завдання має забезпечити перевірку знань та вмінь на трьох рівнях: впізнання та виконання, застосування у знайомій ситуації; застосування у новій ситуації або творче застосування.

V. Локальна незалежність:

- відповіді на одне питання не повинні залежати від відповідей на інші;
- відповіді не повинні містити підказки;
- правильні відповіді мають бути розподіленими у довільному порядку;
- кожне завдання формулювати так, щоб відповідь могли дати ті, хто гарно засвоїли матеріал;
- завдання сформулювати так, щоб відповіді могли бути отриманими в наслідок розмірковування, а кількість неправильних відповідей має містити такі, які в першу чергу є помилками, яких найбільш часто припускаються студенти.

VI. Інформаційність завдань. Кожне завдання має виконувати інформаційну функцію.

VII. Кореляційність завдання з критерієм.

В процесі дослідження нами було визначено переваги і недоліки тестових завдань як засобу контролю. Ми представимо найбільш характерні і об'єктивні у наступній

Табл. 1.1 Порівняльна характеристика систем контролю

Критерій	П'ятибальна система	Рейтингова система	Тестовий контроль
Особливості методу	“нитки контролю” та “важлі” управління знаходяться у руках викладача	Розробляється програма у вигляді “пам'ятки студенту”. Студент може планувати свої досягнення, приймає участь у роботі з організації контролю	Дозволяє найбільш точно виявити якість навченності піддослідних, наявності білих плям у засвоєнні матеріалу, характеристики індивідуальних досягнень навчальних цілей (приріст ЗУН)
Характер контролю, систематичність	Непередбачуваність і раптовість контролю	Планомірність і систематичність контролю	Відкритість і гласність при плануванні і проведенні

			контролю
Характер оцінювання	Суб`єктивність, неконкретність, розпливчастість показників, якими керуються при виставленні оцінок	Поєднання суб`єктивного і об`єктивного контролю	Об`єктивність і якість за рахунок стандартизації процедури проведення і перевірки показників
Можливість стандартизації	Засоби контролю носять характер авторських	Єдині вимоги до знань, умінь та навичок	
Диференціююча здатність	Слабка	Диференційовано за рівнями знань оцінює види діяльності студентів	
Діагностичність	Потребує додаткового пояснення результатів оцінювання	Можлива діагностика етапів процесу навчання і його результатів	Широка можливість діагностики, самодіагностики
Застосування	Зручна для єдиного змісту навчання і єдиних методів	Зручна для варіативної моделі навчання (враховує індивідуальні особливості студента і дозволяє йому самому обирати види навчальної діяльності)	Зручна для масових і педагогічних вимірів. Дозволяє оперативно отримувати інформацію про знання і вміння студентів

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновки, що тести - це система контрольних завдань стандартизованої форми, різноманітність видів яких орієнтована на вимір і оцінку обсягу, повноти, системності, міцності та осмислення знань, зокрема професійних. Також тести дають змогу побачити дієвість і самостійність умінь студента, які дозволяють співставити рівень його досягнень у процесі професійної підготовки з еталонними вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики рівня “бакалавр” до професійних умінь, які характеризують здібність і здатність здобувача освіти виконувати соціально-виробничі функції.

Список використаних джерел

1. Беленька Г.В. Інтерактивні прийоми вивчення навчальної дисципліни у вищій школі. Навчальний посібник для викладачів, аспірантів, магістрантів. – К., 2011, - 120 с.
2. Беленька Г.В. Основні етапи формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку/Оновлення змісту, форм та методів навчання та виховання в закладах освіти: Зб. наук. праць. Наук. вісник./Рівнен. держ. ун-т. – Рівне, 2014.-Вип.29.-с.30-35.

Смолюк Артем

кандидат педагогічних наук, старший викладач

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РОЗУМІННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ

Найважливішим, самотнім і неповторним періодом у становленні особистості є дитинство. В цей час формується оцінка дитиною свого «Я», яка є регулятором її моральної поведінки, лежить в основі знань про свої права та обов'язки, на ній ґрунтуються почуття відповідальності, сорому, провини, совісті тощо. Тому, на нашу думку, саме в цей період потрібно починати підготовку дитини до життя, неабияку увагу приділяючи громадянському вихованню, центральним поняттям в теорії якого є поняття «громадянськості».

Існують різні підходи до визначення поняття «громадянськість». Якщо звернутися до класичних республік Греції та Риму, то побачимо, що громадянськість там сприймається як політична складова діяльності особистості.

Громадянськість базується на принципах:

- 1) відчуття належності до політичної спільноти;
- 2) вірність своїй Вітчизні;
- 3) першочерговість громадянських обов'язків над індивідуальними інтересами.

Інший підхід до поняття громадянськості йде від ідей Д. Локка та Т. Джефферсона і базується на ідеях свобод і прав індивіда. Ці два підходи

розглядаються в історичному контексті й лежать в основі розуміння громадянськості в багатьох країнах.

Українські педагоги та діячі освіти кінця XIX – початку XX століття

(Г. Ващенко, М. Грушевський, К. Ушинський, С. Русова, І. Франко та ін.)

пов'язували громадянськість з національним вихованням, що було викликано соціально-політичними та ідеологічними чинниками.

У практиці роботи радянської школи громадянське виховання розглядалося як виховання політичне, класове, спрямоване на формування дисциплінованого, політично свідомого та відповідального громадянина-інтернаціоналіста. За радянський період у педагогічній теорії та практиці поняття «громадянське виховання» та шляхи його формування найбільш виразно оформились у спадщині В. Сухомлинського. У 1970 році виходить його книга «Народження громадянина», в якій формування громадянськості розглядається на основі гуманізму.

В сучасній українській педагогіці поняття «громадянське виховання» розглядається у працях О. Сухомлинської, П. Ігнатенко, Н. Косаревої, В. Поплужної та інших, але залишається невизначеним. Так, професор О. Вишневський визначає два вектори громадянського виховання: національний та демократичний [1, с. 6]. Природа цих понять різна і дуже суперечлива, саме тому справжній громадянин сучасної держави має стати носієм обох цих ідей, примирити й узгодити їх у своїй свідомості.

Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності визначається, що громадянське виховання, це «формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатною та захищеною» [3, с. 140]. В свою чергу С. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» дає визначення поняттю «громадянськість». На його думку – це «усвідомлення прав і обов'язків щодо держави, суспільства, почуття відповідальності за їхнє становище» [2, с. 75]. Майже таке визначення поняттю «громадянськість» дає К. Чорна. Вона вважає,

що громадянськість визначає не лише духовно-моральну цінність, але й пов'язана зі світоглядною і психологічною характеристикою особистості. Саме вона визначає обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, Батьківщиною [4, с. 21].

Аналіз поглядів вчених на проблему громадянського виховання дозволяє нам визначити основні поняття нашого дослідження:

1. Громадянськість – це інтегративна якість особистості, що включає елементи соціоморальної, правової та патріотичної культури й характеризує громадянську спрямованість діяльності людини.

2. Громадянське виховання – це система цілеспрямованого педагогічного впливу на особистість, з метою формування правової, моральної та патріотичної культури, а також на формування громадянської усвідомленості підростаючого покоління.

Спираючись на основні поняття, ми можемо зробити висновок про те, що громадянське виховання дітей має включати в себе правовий, моральний та патріотичний компонент.

Здійснюючи правове виховання необхідно спрямовувати їх на те, що кожна людина живе у світі поряд з іншими людьми, які мають рівні з нею права. Особливо важливо дати дітям знання про їхні права й водночас донести до свідомості дошкільнят, що вони не мають права порушувати прав інших людей.

Навички моральної поведінки є невід'ємною складовою розвитку дитини, що визначають її вчинки, зумовлюють ставлення до навколишньої дійсності дорослих і однолітків. Адже важливо не лише те, як дитина поводить себе, а й те, як вона приймає рішення про певний вчинок. Ми вважаємо, що у процесі пізнання дітьми моральних засад педагог має допомагати їм виховувати у собі самостійність, культуру спілкування, налаштованість на вчинки відповідно до норм моралі.

Компонентом громадянської обізнаності є патріотизм.

Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не можна бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства.

Зважаючи на все вищезазначене, ми можемо виділити основні завдання виховання громадянськості у дітей:

- створювати соціально-педагогічні умови організації життєдіяльності, які допомагають дитині самореалізуватися;
- формувати у дітей моральні уявлення про права людини, гуманістичне ставлення до навколишнього світу;
- навчати аналізувати ситуації власного життя та пригоди казкових персонажів з громадянської позиції;
- виховувати у дітей повагу до родини, міста, держави;
- виховувати і закріплювати правила культури і поведінки в суспільстві, прояви доброзичливості, чесності в спілкування з людьми;
- формувати у дітей знання про історію, звичаї, традиції рідного краю;
- вчити приймати правильні рішення, не принижуючи гідність інших, виховувати почуття співчуття, взаємодопомоги.

Для вирішення поставлених завдань доречно використовувати цілий комплекс засобів педагогічного впливу: традиційні, комплексні та інтегровані заняття; моделювання та проектування; трудова діяльність і різні види ігор; вирішення проблемних задач та ситуацій; спостереження та екскурсії тощо.

Таким чином, громадянське виховання – це багатогранний та трудомісткий процес, який торкається всіх сторін життєдіяльності дитини і потребує ретельної підготовки.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Ще раз про народження громадянина. Освіта. 2002. № 8/9. С. 6–7.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

3. Громадянин. Держава. Громадянське виховання: антологія / упоряд.: М. П. Рагозін, О. В. Сухомлинська. Донецьк: Донбас, 2001. 262 с.
4. Чорна К. І. Виховання громадянина, патріота, гуманіста: наук.-метод. посіб. Київ: ПП «Медіана», 2004. 59 с.

Суслик Богдана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М. Я.*

ФОРМУВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Звукова культура мовлення – один з компонентів загальної культури мовлення людини. Формування звукової культури відбувається ще з раннього та дошкільного віку. Теоретичними засадами виховання звукової культури мовлення є вивчення мовознавства, зокрема «Фонетики» як наукової галузі лінгвістики про звуки мовлення і фонему.

Фонетика – розділ мовознавства, який досліджує звукову систему мови. Об'єктом фонетики вважають учення про звуки, їх артикуляційну, акустичну і функційну особливості, а також учення про звукову будову складів і слів; наголос, інтонацію [2]. Фонетика відіграє важливу роль і має реальну практичну значимість, зокрема, знання теоретичних міркувань фонетики необхідні для дослідження методології виховання звукової культури мовлення дітей, засвоєння правильної звуковимови слів, вивчення законів сполучуваності та чергувань звукових одиниць. Знання законів і основних правил фонетики, безсумнівно, допоможуть вихователю правильно й ефективно організовувати роботу в закладі дошкільної освіти з метою формування у дітей звукової культури мовлення.

На наш погляд, дошкільний вік є найбільш сприятливим для формування правильної вимови всіх звуків української мови. Адже формування особистості дитини неможливе без виховання у неї правильної та чистої мови, для успішного застосування, якої необхідно оволодіти її фонетичним складом.

Тому робота над звуковою культурою мови, над звучанням дитячої мови – одне з найголовніших завдань в єдиній системі роботи з засвоєння рідної мови в дошкільному віці [1].

Відомо, що діти середнього дошкільного віку мають підвищений інтерес до звукової сторони слова, тому вони намагаються знайти схожість у звучанні слів і утворюють пари слів близьких за звучанням. У цьому віці діти відмінно розрізняють на слух напрямок звучання предмета; розпізнають звуки, які виробляються з різних дитячих музичних інструментів, голоси друзів; виділяють звуки в словах (якщо вони ознайомлені з ними раніше). Діти дошкільного віку можуть розмежувати на слух гучність і швидкість вимовлених оточуючими слів, можуть дати порівняльну оцінку правильності використання інтонаційних засобів виразності [3].

Під час цілеспрямованої роботи з дошкільнятами вихователю потрібно не забувати про те, що своєчасний і правильний мовленнєвий розвиток великою мірою залежить від особистісних якостей дитини, від умов її життя, навколишнього мовного середовища та педагогічного впливу з боку дорослих.

Для формування у дітей правильної, милозвучної мови, вихователь має вирішувати наступні завдання:

- виховувати мовленнєвий слух дітей;
- розвивати артикуляційний апарат;
- працювати над диханням дитини.
- виховувати вміння регулювати гучність голосу відповідно до критеріїв комунікації;
- формувати правильну вимову всіх звуків української мови;
- учити виробляти хорошу дикцію;
- розвивати вимову слів відповідно до загальноприйнятих норм орфоепії української літературної мови;
- виховувати інтонаційну виразність мовлення, тобто, вміння точно формулювати свої думки, почуття і настрої за допомогою логічних пауз, наголосів, мелодики, темпу, ритму, тембру [2].

Своєчасне формування правильності усного мовлення сприяє оволодінню дітьми дошкільного віку багатством рідної мови й має надзвичайно важливе значення у вихованні особистості дитини. Оволодіння звуковою стороною мови включає два взаємопов'язаних процеси: формування у дитини сприйняття звуків мови, або, як його називають, фонематичного слуху та формування власне вимови звуків мови [1].

Важливо пам'ятати, що діти середнього віку розрізняють на слух не всі звуки. Наприклад, вони зазвичай не змішують звуки [к] і [р], [ш] і [л], тобто звуки акустично й артикуляційно контрастні. І в той же час вони часто змішують тверді і м'які приголосні, свистячі і шиплячі звуки у середині групи: [з] і [з], [з] і [ц], [ш] і [щ'], [ч'] і [щ']; свистячі і шиплячі: [з] і [ш], [з] і [ж].

На нашу думку, основними методами виховання звукової культури мовлення слугують: дидактичні ігри та вправи, рухливі ігри, розповіді зі звуконаслідуванням, оповідання, вірші, чистомовки, скоромовки, лічилки, розглядання картинок, настільно-друковані ігри тощо, під час яких покращуються всі компоненти звукової культури мовлення [3].

Щоб навчити дітей правильно і чітко вимовляти звуки, рекомендуємо проводити такі ігри: «Вимовляй так, як я», «Оркестр», «Називай і відгадуй», «Кіоск», «Комар», «Прокатаємось на конику», «Жуки», «Літаки», «Що сказав (взяв) Петрик?», «Виправ Незнайка», «Допоможемо Буратіно», «Чого не вистачає?», «Луна», «Паровоз», «Ось так вимовляються звуки» тощо [1].

Для становлення звукової культури мовлення важливим є формування правильного дихання. Для цього доцільно застосовувати дидактичні вправи на здування з долоні пелюсток, шматочків паперу, кульок, вати, пушинок кульбаби. Потрібно також виконувати такі вправи: перекочування ватної кульки по столу, підтримування пушинок у повітрі, утворення бульбашок на воді (дитина дмухає з такою силою, щоб на воді утворилися бульбашки). Саме для розвитку мовного дихання і голосу можна застосувати такі ігрові вправи як: «Ехо», «Заметіль», «Задуй свічку», «Прокатай олівець», «Сніжинки летять», а також ігри на наслідування тварин [3].

Проаналізувавши наукову літературу, ми з'ясували, що для формування звукової культури мовлення вихователю рекомендовано у своїй діяльності з дітьми використовувати дитячий фольклор. Колискові пісні призначені для того, щоб заколисати, приспати дитину. Колискова, як форма народної творчості, містить у собі великі можливості у формуванні фонематичного сприйняття дітей та у формуванні правильної звуковимови слів. Використовуючи у своєму мовленні прислів'я та приказки, діти вчаться ясно, лаконічно, виразно висловлювати свої думки і почуття, інтонаційно забарвлюючи мовлення, розвивається вміння творчо використовувати слово, розуміти значення слів. Головна ж особливість лічилок можливість кричати окремо всі слова та збагачувати словниковий запас новими фразами. Скоромовки розвивають органи артикуляції та сприяють виправленню дефектів мови у дітей. Скоромовка становить своєрідну гру спеціально підібраних складних слів і звуків, що створюють труднощі для швидкої й виразної вимови слів.

Отже, дошкільний вік є найбільш сприятливим для формування правильної вимови всіх звуків рідної мови. Одним із провідних напрямів мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку є своєчасно організована робота вихователів в ЗДО. Для цього педагоги у своїй діяльності повинні застосовувати різні методи, прийоми, вправи, ігри.

Список використаних джерел

1. Артемова Л., Артемова Г. Щоб дитина хотіла й вміла вчитися: дошкільне виховання. 2000. 450с.
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник, вид. 2-ге, доповнене. 2015. 704 с.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: навч. посіб. 2005. Ч. I. 720 с.

Удом Вікторія

асистент Волинського національного університету імені Лесі Українки

**СОЦІАЛЬНЕ ДОВКІЛЛЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
МІЖСОБИСТІСНОЇ ЗЛАГОДИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Психологи та педагоги визначають дошкільний вік, як період початкового формування особистості, засвоєння моральних цінностей, набуття першого соціального досвіду та розвитку активності. Важливим завданням цього періоду є виховання в дитини поваги до оточуючих, нових моральних якостей, культури людських стосунків. В цьому віці важливо прищепити дітям навички доброзичливої комунікації у спільній діяльності з дорослими та однолітками, уміння дотримуватися елементарних норм і правил життя в суспільстві.

Процес розвитку та формування особистості має безперервний характер і здійснюється у постійній взаємодії дітей з однолітками, молодшими, старшими дітьми, з батьками, всіма дорослими. Увага вихователів закладів дошкільної освіти спрямована на набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку у різних видах діяльності, уміння цілеспрямовано застосовувати набутий досвід від взаємодії з оточенням.

Л. С. Виготський стверджує, що соціальна ситуація складається з впливу середовища на дитину та її ставлення до нього. Тобто, соціальна ситуація розвитку – це та система відношень, в яку дитина вступає в суспільстві. Це те, як вона орієнтується в суспільстві, в які галузі суспільного життя вона входить.

Комунікація є однією з важливих форм активності особистості, без якої неможливі її діяльність, пізнання, рефлексія тощо. Цей процес характеризується взаємодією між людьми. Загальновизнано, що продуктивність пізнавальної, мисленнєвої діяльності, загальна життєздатність людини значною мірою залежать від її здатності до спілкування, від рівня сформованості комунікативної компетенції.

Значення соціального розвитку для особистісного становлення полягає передусім у формуванні соціальної компетенції – певних особистісних властивостей, потреб, здібностей, елементарних теоретичних уявлень та практичних умінь, які забезпечують дитині життєздатність. Вона гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною,

співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно [4, с. 46].

Соціальні вміння дитини – це передусім її навички орієнтуватися в ситуації спілкування, вступати у контакт і підтримувати його, приймати погляди співрозмовника, аргументовано пояснювати власні думки і позицію, уникати конфліктних ситуацій у комунікації, а при їх виникненні – успішно долати, критично ставитися до своїх дій і слів. Перелічені комунікативні знання і соціальні вміння цілком відповідають соціальним завданням дитини старшого дошкільного віку і становлять зміст її соціальної компетенції. Соціально компетентна дитина здатна відчувати своє місце у системі стосунків людей і адекватно поводити себе. Набути таких знань і вмінь поза соціумом – нереальне завдання, тому соціальне довкілля невід’ємний елемент розвитку особистості.

Зазначимо, що соціальне довкілля – це система взаємовідносин, що склалась у суспільстві, в конкретному соціумі; це люди, суспільство, певна спільнота, соціальне довкілля, яке люди створюють самі за певними законами і нормами спілкування; це суспільні матеріальні і духовні умови життєдіяльності особистості. Взаємодія дитини з соціальним довкіллям слугує джерелом розвитку та її соціалізації [1, с. 12].

Уже в старшому дошкільному віці розвивається свідоме ставлення дитини до себе, до своїх дій, прав і обов’язків. Формується інтерес до розширення соціального досвіду, бажання взаємодіяти з іншими людьми на засадах моральних цінностей. Усе це є важливою передумовою формування міжособистісної злагоди у старшій групі.

Діти дошкільного віку мають уявлення про міжособистісну злагоду не як про базову моральну якість, а як свідому моральну орієнтацію, яка включає доброзичливе ставлення до оточуючих, підтримання з ними дружних стосунків для успішного вирішення завдань. Вони здатні на таку поведінку, в якій це ставлення може реалізуватися, можуть нести відповідальність за свої вчинки. Цікавим є той факт, що чим більшого соціального досвіду дитина набуває в довкіллі, тим більшого авторитету набувають саме ті дорослі, поведінка, яких

відповідає моральним нормам дитини, які вона засвоїла на даному етапі життя. Важливу роль у формуванні таких моральних категорій, як гідність, доброзичливість, повага, доброта, любов відіграють саме наближені до дитини дорослі, зокрема батьки, члени родини, педагоги [2, с. 46].

Просторова організація середовища дозволяє створити комфортні та стабільні умови для реалізації виховно-освітнього процесу. А її наповнення, орієнтоване на систематичне доповнення, оновлення варіативності, сприяє активізації різних видів діяльності дошкільника, стимулює їх розвиток. Просторову організацію середовища можна назвати формою, а наповнення – змістом. Надзвичайно важливим є соціальний компонент середовища, тобто організація відповідного наповнення.

Завданням вихователів щодо організації такого середовища у ЗДО є – формування в дітей навичок соціально прийнятної поведінки, готовності сприймати нові знання і соціальний досвід, виховувати у дітей повагу один до одного, співчуття, бажання допомогти, робити добро, справедливості, чесності та інших якостей. Розвиток усвідомленого ставлення дитини до себе як вільної самостійної особистості, рівної з іншими людьми, як члена суспільства, та до своїх обов'язків, що визначаються зв'язками з іншими людьми; розвиток інтересу до людей [1].

Впливають на міжособистісні стосунки дітей дошкільного віку їхні стосунки з близькими батьками, братами, сестрами. Потреба спілкуванні з близькими, у тому числі ласці, увазі, в умінні ділитися своїми враженнями, потреба в оцінці – все це викликає найрізноманітніші почуття: радість, образу, задоволення, розчарування, сором, заздрість до інших членів сім'ї.

На формування міжособистісної злагоди у дітей старшого дошкільного віку впливає, крім дорослих, ще одна досить вагома частина соціального довкілля – однолітки. Дружба із чуйними, уважними, безконфліктними, організованими, дисциплінованими дітьми з однолітками, у яких ще не розвинені ці якості, позитивно впливає на останніх, викликаючи у них прагнення бути краще. Спілкування з друзями приносить дитині радість та

вроджену здатність до наслідування, дозволяє брати позитивні якості, отримувати позитивні почуття та враження. Свої стосунки з іншими дітьми, дитина старшого дошкільного віку будує на зразок відносин зі своїм оточенням. Особливістю дій та вчинків друзів є те, що вони здійснюються як потреба, продиктована внутрішніми спонуканнями, без будь-якої зовнішньої дії з боку дорослих [2, с. 63].

У процесі спілкування з однолітками і дорослими, особливо з близькими людьми, у дітей формуються емоційні установки стосовно себе і оточення. Стійкі емоційні установки набувають функції внутрішньої оцінки, своєї рідної призми, через яку сприймається ситуація, подія, інша людина. Чим більше в дітей буде позитивних вражень від життя в конкретному соціальному довір'ї, позитивних моральних якостей та прикладів, які переноситимуть вони в свій дитячий колектив, тим вищий рівень сформованості міжособистісної згоди буде в них.

Про низький рівень розвитку міжособистісної злагоди свідчить те, що конкретні діти переживають ситуацію емоційного дискомфорту. Дошкільник, як правило, неусвідомлено вибирає той або інший спосіб психологічного самозахисту активного чи пасивного характеру. Скоюючи агресивні дії або перебуваючи в депресивному стані, діти таким чином намагаються прожити конкретну ситуацію, протистояти емоційному негативізму, який виникає в процесі взаємодії з оточенням і спотворює духовний зв'язок дитини зі світом [3, с. 42.].

Таким чином, упродовж дошкільного віку спілкування з дорослими й однолітками виконує ряд специфічних функцій, значення яких змінюється залежно від змісту діяльності дошкільників і, відповідно, до перетворення форм взаємодії. Досвід взаємодії з дорослими слугує для дітей засобом порівняння себе з дорослою людиною, на яку треба рівнятися та з однолітками, за допомогою котрого діти набувають основних навичок колективного життя, і процес формування у дитини уявлень про свої можливості слугує, у першу чергу, для порівняння себе з іншими дітьми, будучи водночас засобом

взаємного обміну оцінними діями досвіду, завдяки яким дитина дістає можливість розвиватись як особистість.

Отже, сформувати таку якість в дитини дошкільного віку як міжособистісну злагоду відокремлено від дитячого колективу, колективу вихователів, соціального оточення – неможливо. Саме взаємодія дітей дошкільного віку з соціальним довкіллям розвиває особистість та міжособистісні стосунки у суспільстві, формує соціальну позицію.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Київ, 2008. 408 с.
2. Бельська Г. , Гавриш Н. , Васильєва С. , Маршицька В. , Нечай С. та ін. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : метод. посіб. / за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.
3. Остряньська О. А. Подолання комунікативних труднощів старшими дошкільниками в процесі формування міжособистісної злагоди. Освіта і розвиток обдарованої особистості. 2014. №12. С. 40–43.
4. Поніманська Т. І. Соціальний розвиток дитини. Старший дошкільний вік: метод. посібн. 2-ге вид. Київ. 2014. 86 с.

Чайківська Соломія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

КОМІКС ЯК ПОЄДНАННЯ ТЕКСТУ ТА ІЛЮСТРАЦІЇ

Комікс (від англ. comic – смішний) – мальовані історії, розповіді в картинках. Комікс поєднує риси таких видів мистецтва, як література та образотворче мистецтво [1].

Різноманітні пригоди, зображені в ілюстрації захоплюють маленьких читачів з першої ж секунди, повністю занурюючи читача у вигаданий світ або всесвіт, і перше, що спадає на думку це: «А що ж тут відбувається?» . Комікси пробуджують і розвивають уяву в дітей, тому і приносять значно більше користі.

У світі коміксів головним є баланс між зображенням і текстом. Коли тексту багато – зображення стає більш спрощеним і займає менше місця, і навпаки.

Вся суть коміксів передається за допомогою ілюстрації де детально промальовуються герої та їхні здібності. Основні репліки героїв складаються з невеликих фраз, які описують ту чи іншу незрозумілу читачеві ситуацію [5].

Щоб вся інформація сприймалася як дітьми, так і дорослими, використовують малюнки з вставками, які відображають звуки і сміх (наприклад, BOOOM, HUH?!, POW! І НА-НА-НА).

Ще одна назва коміксів, як окремого виду мистецтва та окремих його різновидів, – це мальовані історії. Великі комікси – це графічні романи або графічні новели. Короткі комікси – стріпи.

Жорж Садуль (фр. Georges Sadoul; 1904 – 1967 – французький історик, теоретик і критик кіно) визначає комікси, як «оповідання в картинках» [3].

Комікси зародилися у XVI і XVII століття, коли в Валенсії та Барселоні почали випускати картинки для простого народу, у першу чергу, на релігійну тему. Комікси або, як вони тоді називалися, малюнки на світські сюжети мали назву ауки.

Аука – це традиційний каталонський жанр історій в картинках, предтеча сучасних коміксів. Різниця між коміксами та ауками полягає в розмірі.

У США існує періодизація коміксів:

□ «Золоте століття» – саме в Золотому століття з'явилися головні та популярні до сьогодні напрями в коміксах – супергерої та нові світи. Багато пригод героїв коміксів екранізовано, і фільми теж мають успіх.

□ «Срібне століття» – в розвитку коміксів тривало з 1956 року приблизно по 1970 роки. У 1960-х роках набирає обертів компанія Марвел. Стен Лі, Стів Дитко і Джек Кірбі створюють найпопулярніших героїв за всю історію коміксів, таких як Фантастична Четвірка, Людина-Павук, Халк, Тор, Люди Ікс, Залізна Людина та багато інших супергероїв.

□ «Бронзове століття» – точних дат періоду не відомо, але прийнято вважати, що він почався на початку 1970-х років і закінчився приблизно в 1985 році. У Бронзовому столітті сюжет коміксів став більш реалістичним та більш націленим на дорослих. Тематами коміксів Бронзового століття стали такі актуальні теми, як вживання наркотиків, алкоголізм і забруднення навколишнього середовища.

□ «Сучасне століття» – останній, що триває в наш час, період в історії розвитку коміксів, розпочався з середини 1980 років. Точних рамок період не має. Сучасне століття характеризується ще більшою реалістичністю в коміксах, появою антигероїв і похмурістю сюжетів.

В Україні теж існували і досі існують комікси. Вони були створені ще за часів Русі і їх було прийнято називати лубок – різновид стародавніх друкованих зображень.

У 12 сторіччі вперше почали виготовляти дерев'яні матриці, за допомогою яких на тканину наносили малюнок. На відміну від іконопису, лубок був масовим мистецтвом, а в 15-16 столітті подібні зображення не були рідкістю навіть для бідних сіл. Проте у 18-19 столітті цей жанр зазнав утисків через недовіру влади – тогочасні можновладці боялись, що картинки не лише аморальні, а й висміюють самого царя [4].

Традиції коміксів з 90-х частково забуті, проте в наші часи графіка поступово стає актуальною. Протягом останніх років в Україні сформувалась велика аудиторія, яка цікавиться коміксами завдяки Kyiv Comic Con. Це підштовхнуло видавництво «Рідна мова» до купівлі ліцензії на переклад графіки DC Comics.

У кінці ХХ століття у світі великої популярності набувають азіатські жанри коміксу, такі як японська манга, китайська маньхуа і корейська манхва. По закінченні Другої Світової війни починається розвиток манги в Японії. В інших країнах манга залишалася невідомою, поки деякі з них не були екранізовані у вигляді аніме.

Аніме – це жанр японської мультиплікації.

Ще одним видом коміксу є графічна новела або графічний роман (від. англ. graphic novel) – різновид коміксу, який представляє собою новелу, що випускається в графічному варіанті, у ній варіантом передачі сюжетних ліній є малюнок, а не текст. Різниця між новелами та звичайним коміксом полягає ще й в тому, що перший створює одна людина, максимум троє: сценарист-автор, художник і художник по заливці [2].

Найбільшу популярність графічні новели мають у Франції та Бельгії. У французів графічні новели вважаються видом мистецтва і підтримуються на державному рівні.

Ще один різновид коміксів – це фотокомікс або, як його ще називають, фотоновела. Фотоновела – це різновид коміксу, у якому замість мальованих зображень використовуються фотографії.

Фотокомікси найбільш популярні в Іспанії, Франції та Латинській Америці.

Сюжетами фотокоміксів може виступати реальна історія, а ролі персонажів виконують реальні люди або іграшки, або персонажі популярних фільмів. Часто в фотокомікси також додають мальованих персонажів.

Фотокомікси також можуть використовувати у навчальній літературі і допоміжних матеріалах для освітнього процесу в ігровій формі.

У коміксах може бути відсутній текст, тоді такий вид коміксів називають німим, сюжетна лінія у них буде інтуїтивно зрозумілою.

Пряма мова або мова персонажів у коміксі передається за допомогою філактерії або словесного міхура, який ніби «видувається» з вуст персонажа.

Слова автора або пояснення зазвичай розміщуються над або під малюнками або, як їх ще називають, кадрами коміксу.

Кожен лист розділений на кілька частин-малюнків, як правило, не більше 10 штук (від формату сторінки залежить кількість «кадрів»). Починати читати потрібно з самого першого квадрата, що знаходиться в лівому верхньому кутку. Порядок і розташування кадрів зліва направо. Деякі комікси читаються по змієподібному ланцюжку. Якщо будь-яка історія складається з циклу коміксів,

то рекомендується читати з самої першої частини, щоб зрозуміти захоплюючу історію героїв [5].

Список використаних джерел

1. Музика О. Я. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посіб. укл. О. Я. Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.
2. Найперші комікси. Види коміксів. URL: <https://vktg.ru/the-very-first-comics-kinds-of-comics/>
3. Сланский Б. Техника живописи. М. : Изд. Академии художеств СССР, 1962. 380 с.
4. Таємна історія українських коміксів. URL: <https://vertigo.com.ua/history-of-ukrainian-comics/>
5. Що це – комікс? Історії в картинках. URL: <https://uk.drunkentengu.com/chto-takoe-komiks-istorii-v-kartinkah-kak-sozdat-komiks-3208d>

Юсенко Марина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

ДИТЯЧА СУБКУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ

Соціалізація особистості розпочинається у дитячому віці в міжособистісних взаєминах під впливом, у першу чергу, сім'ї та різних виховних інституцій. Кожний індивід входить у культуру, соціалізується відповідно з певною причетністю до тих або інших субкультур. Одним із джерел існування і розвитку світу дитинства дослідники виділяють дитячу субкультуру, завдяки якій діти з покоління у покоління передають специфічні способи організації життя у дитячому товаристві, норми і цінності світорозуміння та світосприйняття, елементи соціальної поведінки і міжособистісних стосунків з навколишніми, тобто соціалізуються.

Питання з'ясування педагогічного змісту та статусу категорії соціалізації привертає увагу багатьох дослідників сьогодення (І. Бех, А. Богущ, М. Галагузова, Н. Голованова, М. Євтух, А. Капська, О. Кононко, Н. Лавриченко, С. Литвиненко, А. Мудрик, С. Савченко, С. Харченко), оскільки дозволяє адекватно виокремлювати, фіксувати, описувати та аналізувати коло

питань, які знаходяться на перетині всієї системи соціальних, культурних, ідеологічних та суто педагогічних відносин суспільства. У сучасній соціокультурній ситуації головною домінантою є соціалізація особистості, яка, в свою чергу, тісно пов'язана з феноменом дитячої субкультури як дієвого фактора соціалізації дітей.

Мета нашої розвідки зумовлюється потребою в обґрунтуванні та усвідомленні особливостей дитячої субкультури як фактора соціалізації особистості у дошкільному дитинстві, а також у акцентуванні необхідності її використання у педагогічному процесі дошкільних навчальних закладів.

Соціалізація – важливий чинник розвитку особистості, зокрема її свідомості й самосвідомості. Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві є процесом становлення дитячої особистості у її взаємодії із соціальним світом на основі порівневого входження її у систему соціальних зв'язків, активного освоєння соціокультурного досвіду через власне суб'єктивне пізнання суспільного довкілля та конструювання образу соціального світу. Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві є пріоритетним напрямом дошкільної освіти, важливим системним педагогічно виваженим процесом, пролонгованим у часі, змістовному, операційному аспектах, що дозволяє дитині прилучатися до соціокультурного процесу та освоювати позицію суб'єкта соціального життя. Сучасна соціальна реальність має складний характер, базується на протиріччях і впливає на дитину позитивним або негативним чином. Нова соціокультурна ситуація неминуче задає нові параметри перебігу соціалізації, пред'являє її суб'єкту підвищені вимоги щодо формування нових моделей соціальної поведінки, конструюванні персональної системи цінностей. Внаслідок цього перед педагогічною наукою постає потреба переосмислення й перегляду засад соціалізації особистості у дошкільному дитинстві та її виховання [2].

Період дошкільного дитинства, який трактується науковцями як стадія ранньої соціалізації і розглядається як «період первинного фактичного становлення особистості» (О. Леонтьєв), займає особливе місце у педагогічній і

психологічній науках. Це пов'язано з тим, що у цей період відбувається формування особливостей психіки, які визначають поведінку дитини, її ставлення до навколишнього світу і становлять фундамент особистості. Соціалізація особистості в дошкільному дитинстві розглядається нами як процес становлення дитячої особистості у її взаємодії з соціальним світом через порівняне входження дитини у світ соціальних зв'язків, освоєння соціокультурного досвіду на основі її суб'єктивного пізнання суспільного довкілля та конструювання образу соціального світу.

Дитяча субкультура, носієм якої є дитяче співтовариство, також виконує функції первинної соціалізації дитини. Самі діти ще з раннього віку мають свої «власні (не сформульовані) концепції особистості, поведінки і взаємин з дорослими» (А. Мудрик). У їхній концепції відображається вплив менталітету нації у світлі особливостей конкретної сім'ї, дошкільного закладу, школи, товариства ровесників. Їх вплив на процес виховання визначається саме цими уявленнями, які зумовлюють активність дітей, їхнє ставлення до самих себе, до навколишнього світу, до інших людей.

Субкультура є сукупністю специфічних соціально-психологічних ознак (норм, цінностей, стереотипів, смаків і т. ін.), що впливають на стиль життя та мислення певних номінальних і реальних груп людей і дозволяють їм усвідомити та утвердити себе як «ми», відмінного від «вони», тобто інших представників соціуму (А. Мудрик). Дитяча субкультура як специфічне, приховане від стороннього ока, явище набуває особливого значення у віковому діапазоні між 3-4 роками (коли в дітей зароджується самостійне соціальне життя) та 12-13 роками, коли на зміну дитячій приходять підліткова субкультура. Дитяча субкультура – це особлива система дитячих уявлень про світ, цінності, моделі поведінки та спілкування, своєрідна культура, що існує за власними специфічними і самобутніми законами, хоча і у полі загальної культури. У широкому значенні дитяча субкультура – все те, що створене дорослими для дітей і самими дітьми, у більш вузькому – смисловий простір

цінностей, установок, способів діяльності та форм спілкування в історичній соціальній ситуації розвитку [1].

Дослідник В. Кудрявцев убачає в дитячій субкультурі «особливу систему існуючих у дитячому середовищі уявлень про світ, цінностей тощо, яка частково стихійно складається всередині панівної культурної традиції певного суспільства і посідає в ній відносно автономне місце» [3].

На думку О. Кононко, «феномен дитячої субкультури надає значущості власним зусиллям малюка в освоєнні життєвого простору, його вмінні «вимірювати», обживати цей простір власним тілом, почуттями, думками, досвідом. Це арена апробування дитиною своїх сил, міри своєї життєздатності, вміння не лише вижити, а й продуктивно, радісно жити поряд з однолітками» [3]. Отже, викладене О. Кононко розуміння дитячої субкультури дає змогу виокремити її як форму опанування життєвого простору, апробації власних сил, наголосити на виконанні нею важливої функції соціалізації дитини.

Сучасні дослідники феномену дитячої субкультури (В. Абраменкова, Л. Варяниця, І. Коң, Н. Михайленко, Н. Короткова, В. Кудрявцев, С. Литвиненко, М. Осоріна та ін.) наполягають на усталеності її структури і виокремлюють такі компоненти: дитячий фольклор, дитяча словесна творчість, дитячий правовий кодекс, дитячі ігри, дитячий гумор, релігійні уявлення, дитяче філософствування, дитячі інтереси, табування. Не вдаючись до характеристики означених компонентів, відзначимо, що серед них є культурні форми, які створювалися дорослими для дітей з метою прилучення останніх до досягнень культури, інші є витворами власної діяльності дітей, привнесені із дорослого світу (ігри, іграшки, казки, міфи), вони трансформувалися у продукти дитячої субкультури і втратили наданий дорослими первинний смисл. Показовим у контексті розгляду дитячої субкультури як фактора соціалізації особистості в дошкільному дитинстві є її функціональне призначення: соціалізуюча функція дитячої субкультури полягає у наданні дитині особливого психологічного простору, у якому вона набуває «соціальної компетентності у групі рівних» (Р. Харре) [4].

Відтак, дитяча субкультура через жорстко унормований дитячий правовий кодекс, ігрові правила, форми фольклору сприяє підпорядкуванню дитини груповим нормам, її адаптації в середовищі своїх однолітків, забезпечуючи процес її соціалізації. Особливого значення для комфортності дитини набуває психотерапевтична функція дитячої субкультури, завдяки якій утворюється своєрідне «психологічне укриття», захист від несприятливих впливів дорослого світу. Культуроохоронна функція дитячої субкультури полягає у збереженні жанрів, усних текстів, обрядів, елементів сакральності, що на сучасному етапі розвитку культури втратили своє звучання, з функціональним оновленням перейшли з культури дорослих у дитяче середовище. Механізми дитячої субкультури дозволяють допомогти дитині виробити готовність до розв'язання проблем, які можуть виникнути в майбутньому, та сформувати алгоритм адекватної дії у складних життєвих ситуаціях. Отже, прогностична функція дитячої субкультури орієнтована на майбутнє, пов'язана із наданням дітям можливостей та простору самореалізації [1].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що дитяча субкультура є своєрідним способом світобачення та світорозуміння дитини, сукупністю різноманітних форм активності, завдяки чому формується цілісний життєвий досвід, досягається розуміння різних сторін соціального життя та самоутвердження в ньому. Завдяки дитячій субкультурі природним шляхом відбувається максимальне залучення дитини у систему соціальних зв'язків та стосунків, задовольняється потреба у самостійності, активності, участі у соціальних контактах. Спілкування з однолітками виявляється важливим «каналом інформації», через який транслюється дитяча субкультура. З одного боку, вона репрезентує й трансформує кожному новому поколінню дітей соціально-культурні здобутки нації та людства в цілому (фольклор, гумор, мову естетичні та релігійні уявлення, моральні норми тощо), з іншого – у дитячій субкультурі відбивається все, що створюється самою спільнотою дітей у кожній конкретній ситуації (мова, мода, іграшки, ігри, гумор, дитячий правовий

кодекс тощо). Як базова культура дитячого співтовариства дитяча субкультура є осередком для розвитку особистості [3].

Сучасний погляд на дитину як на самостійного і активного соціального індивіда сформувався лише останніми роками, що дозволило визначити наявність дитячої субкультури. Завдяки дитячій субкультурі як механізму соціалізації дитина пізнає світ, себе, однолітків, дорослих і транслює оточуючим свій власний внутрішній світ, а також задовольняє потребу в ініціативності, самостійності, активної участі в соціальних контактах. Вони при звичаються до певного шабля культури, отримують різні уявлення про життєві цінності, дізнаються про інший, відмінний від сімейного, спосіб життя, засвоюють норми і стиль поведінки, оскільки обмінюються новою інформацією, дитячим фольклором, засвоюють нові види позитивних і негативних соціальних санкцій, пізнають у соціальній практиці, за які особистісні та поведінкові прояви ці санкції застосовуються товариством ровесників.

Список використаних джерел

1. Варяниця Л. Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05. К. 2006. 235 с.
2. Богуш А.М., Варяниця Л.О., Гавриш Н.В., Курінна С.М., Печенко І.П. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / наук. ред. А.М. Богуш; за заг. ред. Н.В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
3. Кононко О.Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти. Дошкільне виховання. 2001. № 12. С. 6 – 9.
4. Мудрик А.В. Социальная педагогика. М.: Академия, 1999. 234 с.

2. ЗМІСТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Березняк Дарія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н. І.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із найважливіших аспектів виховання і розвитку дитини дошкільного віку є питання її соціалізації.

Проблему соціалізації дитини у грі досліджують такі вчені: В. Бабіч, Н. Кубата, О. Літченко, М. Машовець, Т. Піроженко, О. Половіна. Соціалізація – це процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості. Соціалізація передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків [1].

У процесі соціалізації дитина набуває соціальних навичок. Соціальні навички – це сукупність спеціальних комунікативних, перцептивних та інтерактивних знань, які дають змогу орієнтуватися в соціальних ситуаціях, міжособистісних відносинах (взаємодія, відображення соціальних оцінок, регуляція поведінки тощо), приймати правильні рішення та досягати визначених цілей [3].

У дитини старшого дошкільного віку мають бути розвинуті такі соціальні навички: доцільна поведінка в громадських місцях, вживання ввічливих слів, вміння подолати конфлікт та знайти спільну мову, прояви поваги до літніх людей, бажання допомогати іншим, співчутливе ставлення до інших, диференціювання добра і зла, зняття своїх прав та обов'язків тощо.

У процесі розвитку соціальних навичок в старших дошкільників маємо враховувати особливості особистості цього віку та рівень її розвиненості.

Дитина з моменту народження всіма своїми особливостями підтверджує належність до людського роду. Тобто, вона є індивідом. У процесі розвитку дитина пристосовується до умов життя в соціумі, стає його членом та засвоює ціннісні установки, отже, стає особистістю. Особистість – це людина як суб'єкт суспільних відносин, якому властиві індивідуальні потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання; тип темпераменту, характер, здібності, особливості психічних процесів. Саме під час соціалізації відбувається формування особистості. Дитина, живучи у людській спільноті, засвоює певні норми і правила поведінки, культуру спілкування та здобуває власний досвід. М. Козирєв зазначає, що кожна особистість має соціальні потреби (бажання включитися в спілкування з іншими людьми, поділитися з ними своїми досягненнями, увійти в процес допомоги нужденним, потреба в розумінні іншого) [2].

Освітній напрям «Дитина в соціумі» Базового компоненту дошкільної освіти визначає соціально-громадянську компетентність як здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення суспільного життя. Результатом спрямованості цієї компетентності є ціннісне ставлення дитини до себе, своїх прав і прав інших, наявність уявлення про правила та способи міжособистісної взаємодії між членами сім'ї, родини, іншими людьми та вмінь дотримуватись цих правил у соціально-громадянському просторі. Соціальні навички, які є індикаторами соціально-громадянської компетентності, демонструють здатність дитини до соціальної активності та взаємодії з людьми, що її оточують [4].

Процес входження в суспільство розпочинається відразу після народження дитини, стрімко розвивається протягом дошкільного періоду і триває протягом усього життя. У період дошкільного віку соціалізація набуває нового, надважливого значення. У віці від 3 до 6 років дошкільники стають більш схильним до взаємин з іншими. Якщо раніше вони могли влаштовувати

істерики, коли виникала суперечка, не задумуючись, штовхнути іншу дитину, то на цьому віковому етапі діти вчаться вирішувати суперечки словами, ділитися та співпрацювати.

Ознайомити дитину з суспільством можна за допомогою багатьох засобів. Це – казки, розповіді, приклад дорослих, заохочення, але найбільш ефективним способом соціалізації саме старшого дошкільника є гра. Старший дошкільник проводить велику частину свого часу в сюжетно-рольових іграх, в ході яких починає активно взаємодіяти з іншими дітьми.

В ігровій діяльності у дітей дошкільного віку потрібно формувати інтерес до взаємодії з однолітками та активність у колективних іграх; виховувати повагу до партнерів по грі, їхніх прав; збагачувати уявлення дітей про соціальні стосунки; знання про себе, свою сім'ю, заклад дошкільної освіти, Батьківщину, звичаї та традиції українського народу; вміння створювати на цій основі сюжети творчих ігор. Важливо ознайомлювати дітей із правилами поведінки в групових іграх і брати активну участь у їх розробленні; формувати здатність домовлятися з іншими дітьми про сюжет, ігрові ролі, іграшки, робити вибір і нести за нього відповідальність, сприяти відтворенню в іграх позитивного прикладу; поведінки емоцій героїв та розвивати емпатію: співпереживати та співчувати, керувати власними емоціями та виражати почуття [4].

У цьому віці гра більше зосереджена на фантазуванні. Ось тому такою важливою для старшого дошкільника є творча гра, головною ознакою якої є не реальна, а уявлювальна ситуація. Діти дошкільного віку люблять самостійно будувати сценарії та розподіляти один одному ролі. Відвідавши з батьками магазин, пошту, лікарню, чи будь-які інші місця, дитина спостерігає за поведінкою дорослих і після цього відтворює все побачене в сюжетно-рольовій грі. Здобути навички соціальної взаємодії старшому дошкільнику допоможуть такі ігри «Сім'я», «Школа», «Перукарня», «Швидка допомога», «Пошта», «Супермаркет» тощо.

Ефективними у формуванні соціальних навичок є ігри на теми літературних творів. Їх суть полягає у відтворенні сюжету літературного твору.

Головну роль у підготовці цієї гри відіграє уява дитини. Уявність – це те, як діти «приміряють» ролі якогось персонажа, яким вони уявляють його вигляд та поведінку. Розвиток соціальних навичок відбувається не тільки під час гри, а й в ході підготовки до неї. Діти вибудовують позитивні взаємини, вчаться ділитися та домовлятися, готуючи атрибути гри та розподіляючи ролі. Під час гри потрібно обговорювати різні ситуації, вчинки героїв, їх поведінку та пояснювати дитині чому один вид поведінки суспільство схвалює, і так потрібно робити, а інший вид поведінки є недоречним і так робити не можна. Тобто, набагато ефективнішим процес формування соціальних навичок буде тоді, коли дитина не тільки відтворює поведінку дорослих у грі, а й розуміє доцільність такої поведінки.

Ще однією особливістю набуття соціальних навичок старшими дошкільниками у грі є те, що вони починають виявляти перевагу одних дітей над іншими. Таким чином в них з'являються друзі, формується дитяче співтовариство. Діти можуть самостійно, керуючись власним досвідом об'єднуватись у невеликі групи та встановлювати дружні взаємовідносини. Проте, в цьому віці діти можуть швидко образитись один на одного. Часто серед дітей можна почути таку фразу: «Я з тобою більше не дружу!» Наприклад, якщо одна дитина не поділилась іграшкою з іншою дитиною, то між ними може виникнути суперечка і гратись разом вони не захочуть. В такому випадку вихователю потрібно посприяти тому, щоб відновити дружні стосунки у колективі. Дитина повинна співвідносити свої бажання з бажаннями інших дітей, інакше вона просто не буде прийнята в гру. У такий спосіб діти старшого дошкільного віку починають розуміти і засвоювати соціальні норми.

Отже, соціалізація дитини старшого дошкільного віку є важливим аспектом її подальшого розвитку. Соціальні навички можна охарактеризувати як здатність дитини до діяльності в соціальному оточенні відповідно до вимог, які воно висуває, ідентифікації себе як члена громади, встановлення позитивних взаємин в різних соціальних групах. Формування соціальних навичок в дошкільному віці є передумовою для майбутнього саморозвитку

дитини та її успішної діяльності в майбутньому. Набуття соціальних навичок відбувається в ході організації багатьох видів діяльності. Проте, для старшого дошкільника найбільш ефективною в плані розвитку соціальних навичок є ігрова діяльність. За допомогою гри дитина стає повноцінним членом людської спільноти.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
2. Козирев М. П. Соціальна педагогіка: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 352 с.
3. Соціальна психологія. навч. посіб. / Н. Ю Волянчук та ін. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
4. Щодо методичних рекомендацій до Базового компонента дошкільної освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 16.09.2021 р. № 1/9-148. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

Буряк Софія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник-кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н.І.*

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Творча уява дошкільника є одним з найважливіших новоутворень, її формування створює ключовий вектор психічного розвитку дитини. Тому проблема пошуку ефективних шляхів та методів розвитку творчої уяви є нагальною.

Уява – форма психічного відображення дійсності, за допомогою створення образів, у основі яких – раніше сформовані уявлення. Такий пізнавальний процес дозволяє подумки відступати від стандартів, передбачати майбутнє, удосконалювати існуюче. Цей процес поглиблює процеси пізнання, дає можливість переосмислити попередній досвід, розвинути креативність, творчість [4].

Театралізована діяльність – це сприймання творів театрального мистецтва, відтворення у ігровій формі набутих вражень, уявлень, почуттів,

специфічний вид дитячої активності, який розвиває творчі здібності, творчу уяву, комунікативні навички.

Вивчала означену проблему Л. Фурміна. Авторка стверджує, що розвиток дитячої уяви в дошкільному віці аналізують як по відношенню дітей до гри, до ролей, які вони беруть на себе та виконують під час гри, так і по аналізу матеріальних продуктів їх творчості, що створюються під час гри якості продуктів художньої творчості, малюнків, придуманих історій тощо [5].

Гра може бути імпровізацією чи проходити за сценарієм, за правилами. Таким чином, проаналізувавши на всіх вікових етапах дошкільного віку процеси, перебіг та ускладнення ігрових ситуацій дитини, можна зробити висновок: діти в грі розвиваються, піднімаючи розвиток всіх психологічних процесів на новий рівень. Зокрема, творчу уяву.

Але часто у грі дитина буває на самоті, без глядачів. Тому театралізована ігрова діяльність є більш ефективною у цьому віці. Наявність же глядача може значно змінити мотиваційні, поведінкові, емоційні компоненти у діяльності дитини. Наявність глядача є обов'язковою умовою театрального мистецтва. У цьому і полягає головна відзнака дитячої гри від гри театральної [3].

Під час естетичного залучення до світу мистецтва, вважає Л. Калініна, у дошкільника активізуються художні асоціації; вона починає оцінювати, порівнювати, узагальнювати. З'являється усвідомлення зв'язку між змістом і засобами художньої виразності творів. Покращується мовлення, поглиблюються знання про різні види та жанри театралізованого дійства, розуміється зміст вистави, формується емоційне відношення до героїв. Через переживання, емоційне ставлення до певного явища, героя у дошкільника зароджується і розвивається почуття емпатії, толерантності. Це поступово перетворює дитячі емоції з ситуативних, нестійких, бурхливих на більш сталі [2].

Наступним кроком у організації ігрової театралізованої діяльності, слід вважати опосередкований педагогічний вплив: організація предметно-ігрового середовища, постановка творчих ігрових завдань, підтримка при плануванні

діяльності, попередня мовленнєва робота. В. Волкова та Т. Чесняк сформулювали основні принципи, на яких повинна будуватися ефективна театралізована діяльність:

- принцип гуманізації, який дозволяє вихователю зрозуміти внутрішній світ дитини, її бажання, емоції та зробити її у цій діяльності рівноправним партнером;

- принцип особистісно-орієнтованого підходу, при якому враховуються всі особливості дитини (наприклад, досвід, оточення, у якому вона зростає);

- принцип інтегративності, тобто максимальне забезпечення у театралізованій грі впливу всіх елементів художньо-продуктивної діяльності(музики, образотворчого мистецтва, поезії, живопису тощо);

- принцип інтерактивності - максимального залучення всіх дітей до театралізованої діяльності;

- принцип систематичності, який полягає в щоденному включенні театралізованих вправ у всі форми організації навчально-виховного процесу[1]. Крім того, на думку авторів, вихователь повинен сповідувати принцип співпраці, бути особисто достатньо компетентним, зацікавленим, розкутим, креативним.

Велику роль у розвитку творчої уяви дитини-дошкільника відіграє середовище ігрової театралізованої діяльності.

У театралізованій діяльності діти спочатку передають образи репродуктивно, спираючись на свій життєвий досвід, а потім створюють фантастичні образи. Вони додають до знайомих образів якісь деталі, або рухи, але це невиразно та нецікаво оточуючим.

Різновиди театралізованих ігор: гра-драматизація, інсценування, гра за змістом художніх творів, пальчиковий театр, ляльковий театр, театр картинок тощо.

Вплив кожного виду гри на розвиток творчої уяви дитини:

- Сюжетно-рольові ігри - розвивають мовлення, мислення, увагу, уяву, творчі здібності, артистизм, виховують повагу до праці інших людей,

любов до прекрасного; розвивають практичні навички (виготовлення атрибутів для гри).

□ Театр іграшок - збагачує творчий потенціал дитини, розвиває її здібності та задатки, сприяє розвитку пізнавальних інтересів, становленню характеру, самовираженню особистості, забезпечення життя дитини в світі краси, гри, казки, музики, фантазії.

□ Інсценізація казкових сюжетів - розвиває вміння перевтілюватися у різних героїв, перебувати у такій ролі весь час вистави-гри.

□ Пальчиковий театр - стимулює прагнення дитини до розуміння змісту казки, пізнавального саморозвитку. Навчає дітей сприймати й розуміти композицію та особливості літературного, казкового твору, розвиває уявне мислення.

□ Гра за змістом художніх творів - активізує зацікавленість у читанні художніх творів, розумінні образів цих творів; розвиває дитячу уяву, збагачує емоційний досвід дітей через проникнення в реальну життєву ситуацію.

□ Театр картинок - удосконалює вміння та навички дітей у передачі характерних особливостей різних художніх образів; ознайомлює із засобами підбору, створення ілюстрацій для імітації сцен казок.

□ Музичний театр-студія – розвиває музичний слух, уяву шляхом передачі звуків середовища: звуків природи, птахів, транспорту тощо, що допомагає зробити дитячу виставу емоційною, захопливою та цікавою.

□ Гра-драматизація – впливає на адаптацію дитини до активності у різних костюмах, ролях; формує розкутість, вміння поводитися на сцені і здатність до перевтілення у різні ролі.

Отже, така діяльність повинна спонукати дітей до самостійної організації різних театралізованих ігор, покращити зовнішню виразність (рухи, міміку), заохочувати до самостійності та індивідуальності в підборі засобів виразності. Все це прямо чи опосередковано впливає на розвиток творчої уяви.

Список використаних джерел

1. Волкова В.А., Чесняк Т.О. Роль театралізованої діяльності у розвитку творчих здібностей старших дошкільників: Педагогіка формування творчої особистості у вищій і

загальноосвітній школі. Вип. 43 (96), 2015. с. 82-88. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/43/13.pdf>

2. Калініна Л.А. Формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами театральної діяльності: Науковий вісник МНУ імені В. Сухомлинського, 2016. Випуск 1.45 (106). Педагогічні науки. С.46-49. URL: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/13_8.pdf

3. Коваленко М.М. Педагогічні умови розвитку уяви молодших дошкільників у процесі зображувально-ігрової діяльності. Науковий вісник Донбасу. 2010. № 3. С. 23 –28.

4. Резван О.О., Моргунова Н.С., Кір'янова О.В.. Практикум із психології : навч. посіб. Харків. 2019. 157 с.

5. Фурмина Л.С. Творческое проявление у детей 5-7 лет в театрально-игровой деятельности. М.: Просвещение, 2010. С.37-39.

Бортнюк Катерина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Фенко М. Я.*

ВПЛИВ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства велике значення мають питання вдосконалення мовленнєвої культури. Виховання мовленнєвої культури має на увазі вміння граматично правильно і зв'язно будувати висловлювання, а також уміння володіти багатством рідної мови, її виразними засобами. У Державному стандарті дошкільної освіти в Україні педагогів зорієнтовано до цілісного підходу у формуванні особистості, за якого центральною фігурою освітнього процесу є дитина як мовленнєва особистість. Зміст Базового компонента дошкільної освіти щодо мовленнєвого розвитку дітей презентовано освітнім напрямом «Мовлення дитини», де окреслено напрями розвитку мовлення дошкільників. Результатом роботи за напрямом «Словникова робота» визначено сформованість у дитини лексичної компетенції, одним із показників якої є набуття образності мовлення [2].

Проблема формування образної мови знайшла відображення в працях відомих психологів Л. Виготського, С. Рубінштейна, А. Леонтьєва, Б. Теплова, А. Запорожця. У їхніх працях наголошено, що зміст своїх думок, свій

внутрішній стан, свої відчуття, відносини дитина виражає засобами слова, тому вони мають особливу інтонацію, звучання, образність.

Дослідження А. Леонтьєва, Ф. Сохіна, О. Ушакової, Є. Струніної, Н. Гавриш, Є. Савушкіної показали, що діти старшого дошкільного віку в результаті цілеспрямованого педагогічного впливу можуть не тільки розуміти, але і використовувати в своєму висловлюванні такі виразні засоби, як метафора, порівняння, уособлення, епітети, багатозначні слова, фразеологізми.

Науковці зазначають, що мова стає образною, якщо у дитини виховується інтерес до мовного багатства, розвивається вміння використовувати у своєму мовленні різноманітні виражальні засоби. Найважливішими джерелами розвитку виразності дитячого мовлення вони вважають твори художньої літератури і усної народної творчості, в тому числі і малі фольклорні форми (прислів'я, приказки, загадки, потішки, лічилки, фразеологізми).

Формуючи культуру мовлення дошкільників, педагог звертає їхню увагу на виразність, правильність, логічність мовлення, вміння користуватися мовностилістичними засобами, бачити красу живого народного слова та водночас уникати помилок, пов'язаних з негативним впливом просторічної, діалектної лексики, жаргонізмів, суржику тощо. Вихователь насамперед повинний дбати про чистоту мовлення.

Уміння правильно говорити прищеплюється в ранньому дитинстві, формується у стінах дошкільного закладу та у школі, а потім удосконалюється протягом усього життя в процесі спілкування. Погане, засмічене мовлення – це показник невихованості людини, це збитки навчально-виховного процесу в дитячому садку, школі, виші.

На жаль, іноді педагоги дошкільних закладів самі не володіють мовленнєвою культурою. Особливо це помітно в умовах двомовності (російсько-української). Українське мовлення вихователів збідніле, в мовленні багато русизмів, кальок.

Причинами низької мовленнєвої культури сьогодні можна вважати такі: небажання чи тати художню літературу українською мовою, відсутність

навичок користуватися словниками та додатковою літературою; байдужість до вивчення мови, а звідси не усвідомлення схожого й відмінного в двох споріднених мовах, що призводить до вживання мовних кальок та російських слів; наслідування модних слів-штампів, вживання діалектизмів та жаргонізмів [1].

Тому неправильне, засмічене мовлення вихователя стає причиною неправильного мовлення дітей. Оскільки діти – в майбутньому носії національної мови, то педагогу дошкільного закладу необхідно ставитись до культури мовлення не тільки як до професійного обов'язку, а й як до соціального явища.

Для покращення формування у дітей культури мовлення вважаємо за необхідне дотримуватися таких вимог: ставитися з повагою до національної мови українського народу, шанувати людей та своїх вихованців, бути уважним до кожного слова; виробити навичку читати твори українською мовою, прислухатися до мовлення інших людей; тренувати пам'ять, запам'ятовуючи образні вирази, тропи, прислів'я, приказки та влучно їх використовувати; добре володіти нормами літературної мови, для чого виробити звичку користуватися словниками; не вживати слів-паразитів, кальок, слів-штампів та своєчасно виправляти їх у мовленні інших людей і, особливо, своїх вихованців; виробити свій мовний стиль, що визначається і правильною вимовою, і бездоганним володінням позамовними засобами.

Аналіз наукових джерел дає можливість охарактеризувати поняття «образне мовлення». За визначенням Т. Мельник, «образне мовлення» розглядається як полікомпонентний утвір, що обіймає такі аспекти: психологічний; лінгвістичний; естетичний; лінгводидактичний.

Загальновідомо, що художня література впливає на розумовий і естетичний розвиток дитини. Велика її роль і в розвитку мовлення дошкільника.

Художня література відкриває і пояснює дитині життя суспільства і природи, світ людських почуттів і взаємин. Вона розвиває мислення та уяву

дитини, збагачує її емоції, дає прекрасні зразки української літературної мови. Велике її виховне, пізнавальне та естетичне значення, так як, розширюючи знання дитини про навколишній світ, вона впливає на особистість малюка, розвиває вміння тонко відчувати форму і ритм рідної мови [4].

Літературний твір виступає перед дитиною в єдності змісту і художньої форми. Сприйняття літературного твору буде повноцінним лише за умови, якщо дитина до нього підготовлена. А для цього, пише Н. Карпинська, необхідно звернути увагу дітей не тільки на зміст, а й на виразні засоби мови казки, оповідання, вірша та інших творів художньої літератури. Поступово у дітей виробляється вибіркоче ставлення до літературних творів, формується художній смак.

Твори художньої літератури та усної народної творчості є найважливішими джерелами розвитку виразності дитячого мовлення. Дошкільник спочатку розуміє слово тільки в його основному, прямому значенні. Потім дитина починає розуміти смислові відтінки слова, знайомиться з його багатозначністю, вчиться розуміти образну сутність художнього мовлення, переносне значення фразеологізмів, загадок, прислів'їв.

Формування образності повинно проводитися в єдності з розвитком інших якостей зв'язного висловлювання, що базуються на уявленнях про композиційні особливості казки, оповідання, байки, вірша, достатній запас образної лексики і розуміння доцільності її використання у власних творах. Педагоги використовують твори різних жанрів. Навчають дітей слухати казки, оповідання, вірші, а також стежити за розвитком дій у казці, співчувати позитивним героям.

Дошкільників знайомлять з різними жанрами літературних творів, їх специфічними особливостями, яскравою і образною мовою; їх вводять у світ художніх образів, розвиваючи емоційне ставлення до явищ природи і взаємин людей.

Сприймаючи літературний твір та розуміючи його зміст, дитина навчиться виділяти засоби художньої виразності. Пізніше, створюючи свою

власну розповідь (казку, твір, вірш), дитина з легкістю буде відображати певні події, включити уяву, побудує образ. При цьому вона буде використовувати різноманітні мовні засоби, засвоєні з літературного матеріалу. Ці засоби зроблять її вислови образними і виразними.

Таким чином, художня виступає потужним засобом розвитку образності мовлення дітей старшого дошкільного віку. Мовлення художньої літератури позначене підвищеною емоційністю та образністю, насичене тропами, стилістичними фігурами. Зміст творів – багате джерело для засвоєння мовленнєвих образновиражальних засобів. Робота над розкриттям змісту художніх творів з метою розвитку образності мовлення потребує від вихователя певної послідовності, створення емоційно піднесеної атмосфери сприйняття сюжету твору, добору відповідних методів навчання. Погане, засмічене мовлення – це показник невихованості людини, збитки навчально-вихованого процесу у вищому навчальному закладі, школі, і, головне, дитячому дошкільному закладі.

Список використаних джерел

1. Аніщук А.М. Культура мовлення та виразне читання: навч. метод. посіб. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. С.134.
4. 2. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Котик Т.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник. Київ, 2006. С. 204.
4. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. К.: Ред. загальнопед. газ. Київ, 2005. С.128.

Караханов Денис

студент Волинського національного університету імені Лесі Українки

Назарук Анна

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент Бартків О. С.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Упровадження новітніх технологій на заняттях математики дає змогу вихователям створювати потужний досвід спільного навчання. Завдяки стратегічній інтеграції різних видів інформаційно-комунікаційних технологій, що стосуються конкретного й змістовного завдання, діти та педагоги можуть побудувати своє навчання автентичними способом, який сприятиме розвитку логіко-математичного мислення дошкільників.

Відповідно до вимог НУШ актуальним є використання сучасних інформаційних технологій. Урахування Базового компоненту дошкільної освіти та Концепції НУШ передбачає постійне підвищення рівня кваліфікації педагогів, в основному задля заохочення їх використовувати сучасні технології в освітньому процесі. У Базовому компоненті дошкільної освіти особлива увага приділяється логіко-математичному розвитку дитини, тобто йдеться про якісні зміни, які відбуваються з розвитком уміння здійснювати математичні та логічні операції, а саме: класифікацію, вимірювання та обчислення. Оволодіння цими операціями оптимізує загальний розвиток дітей. Діти мають виявляти ініціативу, творчість, незалежність, елементарну критичність, оптимізм, коли трапляються труднощі, наполегливість, уміння доводити розпочате до кінця [1].

На сьогодні помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання новітніх технологій в освітньому процесі. Це питання вивчали В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопап та інші. Використання ІКТ на заняттях в закладах дошкільної освіти для розвитку логіко-математичного мислення вивчали Д. Альтхаус, Л. Венгер, А. Зак, А. Столяр тощо.

У низці наукових досліджень інформаційно-комунікаційні технології потрактовано як:

- сукупність технологій, що забезпечують фіксацію інформації, її обробку і обмін інформацією (І. Захарова);
- сукупність програмних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу (А. Дзюбенко).

Отже, як засвідчує проведений аналіз, інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність педагогічних методів і технічних засобів, направлених на реалізацію освітньої мети шляхом використання інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж, що максимально забезпечує ефективність навчального процесу.

Суперечливим на сьогодні є питання класифікації інформаційно-комунікаційних технологій. Але в загальному до інформаційно-комунікаційних технологій відносять усі види технологій, які використовуються для обробки інформації, а саме апаратні засоби (комп'ютери, сервери тощо) [4].

Ефективним є використання інформаційно-комунікаційних технологій і для розвитку логіко-математичного мислення дошкільників. Варто зазначити, що логічне мислення – важливий метод засвоєння інформації в усіх галузях знань.

Під логіко-математичним розвитком дошкільників розуміють якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, які відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і пов'язаних з ними логічних операцій. Логіко-математичний розвиток – значущий компонент у формуванні цілісної «картини світу» дитини [2].

Сформованість логіко-математичного мислення дозволяє дитині самостійно робити висновки та доводити їх істинність. Одним із методів розвитку логіко-математичного мислення дітей є математичні ігри, які в своїй структурі мають математичні відношення, закономірності. Для пошуку відповіді, як правило, потрібен попередній аналіз умови, правил, змісту гри чи задачі. У ході розв'язку вимагається застосування математичних методів і прийомів. Математичні ігри логічного змісту сприяють розвитку у дітей пізнавального інтересу, здібностей до творчого пошуку, бажання і вміння вчитися.

Найбільший інтерес у дітей викликають задачі та ігри нестандартного перебігу подій, та вправи із певною проблематикою в розв'язанні [2].

Ефективним є використання в ході вивчення теми «Усний рахунок» і мультимедійних презентацій. Розглядаючи тему « Усний рахунок» можна включити відео на якому продемонстровано цікаві малюнки та наведено приклади лічби та правильність вимови чисел (рис.1) [1].

Рис. 1. Ілюстрації до теми «Усний рахунок»

Поряд з цим, з метою активізації пізнавальної діяльності дітей та формування компетенцій усного рахунку пропонуємо інтерактивні інформаційно-комунікативні ігри , а саме гра «Знайди геометричні фігури та порахуй їх кількість», у цій грі дошкільникам запропоновано чотири види геометричних фігур, які він має розкласти по полицках та порахувати кількість всіх видів фігур та загальну кількість фігур на екрані (рис.2) [2].

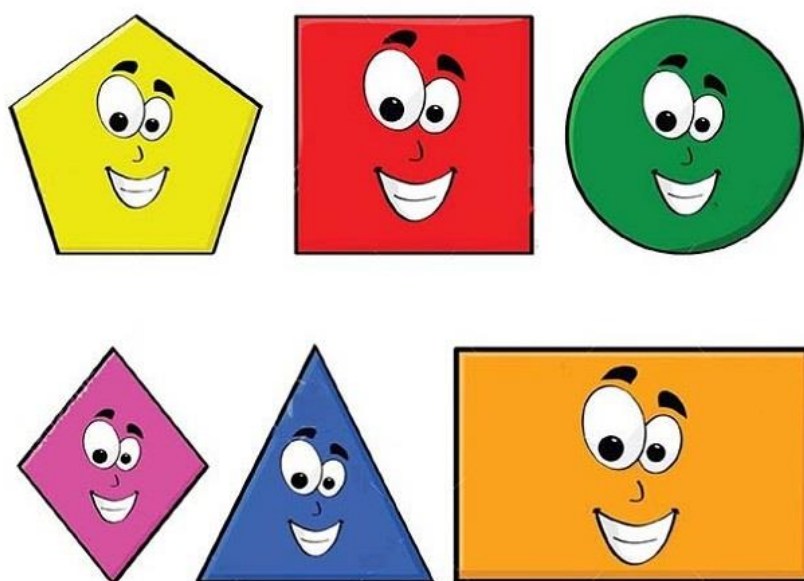

Рис. 2. Геометричні фігури до гри «Знайди геометричні фігури та порахуй їх кількість»

Розширений доступ до технологій для розвитку логіко-математичного розвитку забезпечує більш індивідуальний досвід навчання. Оскільки немає двох однакових дітей, технологія може надати окремим дітям контент і допомогу в засвоєнні простого матеріалу на основі якого будуть формуватися подальші вміння та знання, які особливо корисні для їх індивідуальних потреб. Діти можуть переглядати окремі малюнки, відео пояснення та інші навчальні медіа на власному пристрої та в власному темпі [3].

У свою чергу, вихователі можуть використовувати технології, щоб допомогти дітям побачити, як поняття, які вони вивчають, можна застосувати до повсякденного життя.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій на початках вивчення математики є надзвичайно важливим, тому що це допомагає дітям краще зрозуміти поданий їм математичний матеріал; постійно бути зацікавленими в процесі заняття та сприяє розвитку логіко-математичного мислення дітей.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>
2. Дрозд Ю. Основи математичної логіки. Київ. 2013. 100 с.
3. Лавриненко Т. І. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках математики. 2020 URL: <https://urok.osvita.ua/materials/math/70549/>
4. Селевко Г.К. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. К.: Народна освіта, 1998. 256 с.

Кіпень Ірина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Проблема виховання бережливого ставлення до природи у дітей дошкільного віку завжди залишається актуальною. Екологічне ставлення до світу формується і розвивається протягом усього людського життя. Уміння жити у взаємодії з навколишнім середовищем необхідно починати якомога раніше виховувати. Усім відомо, що в природі закладена справжня краса і завдання полягає в тому, щоб допомогти дитині її побачити, навчитися її цінувати та знати екологічні проблеми. Виховання екологічної свідомості, екологічної культури та мислення це єдиний для людей вихід із ситуації, що склалася. Бережливе ставлення до природи повинно бути звичною поведінкою для людей будь-якого віку. Варто з ранніх років пояснювати дитині те, що любити природу – означає творити добро, виховувати у дитини бережне ставлення до неї, змушувати задумуватись над тим, що робити, щоб її зберегти. Формуючи у дітей гуманне ставлення до природи ми повинні зважати на те, щоб дитина зрозуміла, природа і людина є взаємопов'язані, тому коли людина піклується про природу то вона і турбується і про власне життя і про своє майбутнє [1].

Поведінка маленької дитини в природі буває складною та суперечливою: іноді маючи найкращі наміри діти здійснюють негативні вчинки. Пізнаючи навколишній світ вони можуть зірвати отруйні рослини і спробувати їх на смак, взяти в руки і роздавити якусь комашку або маленьку тваринку, а це може призвести до травми як дитини так і тваринки. Для уникнення цього необхідно не лише формувати у дітей знання про природу, але й навчити їх орієнтуватися в навколишньому середовищі. Тому потрібно шукати нові форми та методи роботи з дітьми, тобто змінювати підходи до їх екологічного виховання та освіти.

Одним з найважливіших завдань, які постають перед педагогом щодо забезпечення успіху екологічного виховання, є підбір найефективніших форм та методів роботи з дітьми на основі зміни підходів до екологічного виховання та освіти.

БКДО зазначає, що перед вступом до школи дитина повинна володіти природничо-екологічною компетенцією, а саме бути обізнаною з природним середовищем, усвідомлювати себе частиною природи, виділяти негативний та позитивний вплив діяльності людини на стан природи, регулювати власну поведінку в довкіллі, здійснювати природоохоронну діяльність [2].

Програмні завдання закладу дошкільної освіти при ознайомленні дітей з природою передбачають застосування різноманітних методів. Методом називають спосіб взаємопов'язаної діяльності вихователя та дітей, орієнтований на найкраще засвоєння знань, набуття певних навичок і вмінь, розвиток самостійності, пізнавальної діяльності і творчого потенціалу. Для ознайомлення дітей дошкільного віку з природою застосовують різні методи, такі як спостереження, праця в природі, ігри, розповідь вихователя, бесіди, читання художньої літератури, демонстрування картин, кінофільмів.

Сьогодні стало можливим використання у дошкільному закладі сучасних інформаційних технологій. Вони є достатньо результативними у навчально-виховному процесі, адже сучасні діти переважно пізнають навколишній світ через активне використання різних гаджетів та інтернету.

Одним із популярних та сучасних методів екологічного виховання є використання різноманітних мобільних додатків. Серед них найбільш популярними є такі мобільні ігри про тварин і рослин, як «Мій Том. Друзі», «Моя Анжела», «Чарівні гриби», «Світ улюбленців – притулок для тварин», «Мій оазис», «Світ тварин – моя клініка для тварин». Ці ігри сьогодні дуже популярні серед дітей, проте вони не лише цікаві, а й корисні. Вони допомагають виховати у дітей турботливе ставлення до всього живого, тварин і рослин, навчають нести відповідальність за свої вчинки, співчувати та бути милосердним. Не всі сучасні батьки вважають за потрібне заводити домашню тваринку, а користуючись подібними іграми діти зможуть відчутися частиною природи [5].

Популярним та ефективним методом екологічного виховання в дошкільному закладі є створення екологічного куточка в групі. Це може бути

квітник та город на підвіконні. Спостерігаючи за рослинами та основі бесід вихователя дитина починає розуміти, що рослини є живими, вони дихають, живляться, потребують сонечка.

Сьогодні дедалі частіше в закладі дошкільної освіти практикують спільний перегляд відеороликів та мультфільмів на екологічну тематику («Уроки тітоньки Сови. Уроки живої природи», «Пригоди лісових друзів», «Корисні підказки»). Діти набагато краще сприймають наочні методи, відчують піднесений настрій та вільно виявляють свої думки та емоції під час їх перегляду. Перед вихователем постає завдання при цьому розвивати у дітей критичне мислення, використовуючи під час цього запитання («Як вчинив цей хлопчик? », «До чого може призвести такий вчинок?», «Як потрібно було інакше вчинити? »), спрямовувати цікавість і увагу дітей у правильному напрямку.

Відео та фото зйомка також здійснюють виховний ефект на екологічне виховання. Можна вести фото зйомку про розвиток рослин з весни до осені і застосувати ці фотографії для обговорення та закріплення дітьми отриманих знань.

Педагоги в закладі дошкільної освіти використовують чимало форм роботи з дітьми, що допомагають їм прищепити любов до природи. Серед них найбільш дієвими є такі:

- спостереження за природою під час прогулянок до парку, лісу, річки, скверу, ставка, озера, джерела;
- виготовлення композицій із рослин та виробів з природних матеріалів;
- читання та обговорення художніх творів, казок про природу;
- залучення дітей до природоохоронної діяльності та посильної праці в природі, участь в народних іграх, відгадування дітьми загадок;
- відвідування ботанічних садів, зоопарків, художніх музеїв, виставок, книжкових магазинів [4].

Найефективнішим засобом, що допомагає дитині розв'язати ту чи іншу проблему, є пошуково-дослідницька діяльність дітей. Діти є природними дослідниками, активно пізнають світ методом проб і помилок та в результаті цієї допитливості та енергійності вони здійснюють самостійні «відкриття». Завдяки дослідам дитина виконує різні перетворювальні дії, самостійно знаходить правильні шляхи їх розв'язання. У дошкільних закладах проводять такі види дослідів, як демонстраційний та ілюстративний, під час таких дослідів малюк отримує нові знання та уточнює раніше здобуті, знаходить відповіді на запитання, самостійно пізнає світ.

Самостійно-ініціативний дослід тісно пов'язаний з побутовими спостереженнями, під час нього дитина може самостійно експериментувати та змішувати у різному співвідношенні фарби, перевіряти розчинність речовин (солі, муки, цукру, крейди, крохмалю), засушувати квіти і листя та спостерігати за зміною їх властивостей [1].

Отже, екологічне виховання спрямоване на розвиток у дитини культури взаємодії з природою та кінцевим його результатом повинна бути особистість зі сформованою екологічною культурою. Для успішного здійснення екологічного виховання вихователь повинен якомога більше використовувати на заняттях цікавий матеріал, фізкультхвилинки екологічного спрямування, вікторини на екологічну тематику. Для отримання бажаного виховного результату необхідно використовувати різні підходи, застосовувати на заняттях інтерактивні методики та можливості сучасних технологій. Це дозволить досягати нової якості знань, розвивати критичне і логічне мислення та проводити навчально-виховний процес в більш цікавій та доступній для дітей формі.

Список використаних джерел

1. Алексеева О.А. Сучасні підходи до проблеми організації екологічного виховання дітей дошкільного віку. URL: <https://www.psyh.kiev.ua/>
2. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д-р пед. наук ; авт. кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. та ін. К., 2021.
3. Екологічне виховання дошкільників. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1409-use-dlya-ekologchnogo-vihovannya-dtey-doshklnogo-vku>

4. Прищеп О.В. Організація екологічної освіти в дошкільному закладі. URL: <https://vseosvita.ua/library/organizacia-ekologichnoi-osviti-v-doskilnomu-navcalnomu-zakladi-351290.html>

5. Циба Г.В. Сучасні підходи до організації роботи з формування екологічної свідомості у дітей дошкільного віку. URL: <https://genezum.org/library/suchasni-pidhody-do-organizacii-roboty-z-formuvannya-ekologichnoi-svidomosti-u-ditey-doshkilnogo-viku>

Кондратюк Богдана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, який передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям.

Дошкільний вік характеризується підвищеною допитливістю в різних сферах, але особливий інтерес діти проявляють до природи. Тому екологічне виховання в закладі дошкільної освіти займає важливе місце в розвитку пізнання навколишнього світу, виробленні гуманного ставлення до всього живого і формуванні усвідомленої поведінки у природному середовищі.

Основними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є:

- формування системи елементарних наукових екологічних знань, доступних розумінню дитини-дошкільника (перш за все як засобу становлення усвідомлено-правильного ставлення до природи);
- розвиток пізнавального інтересу до світу природи;
- виховання гуманного, емоційно-позитивного, дбайливого ставлення до світу природи і навколишнього світу в цілому; розвиток почуття емпатії до об'єктів природи;
- формування умінь і навичок спостережень за природними об'єктами і явищами;

– формування первісної системи ціннісних орієнтацій (сприйняття себе як частини природи, взаємозв'язку людини і природи, самоцінність і різноманіття значень природи, цінність спілкування з природою);

– освоєння елементарних норм поведінки по відношенню до природи, формування навичок раціонального природокористування у повсякденному житті;

– формування вміння і бажання зберігати природу і за необхідності надавати їй допомогу (догляд за живими об'єктами), а також навичок елементарної природоохоронної діяльності в найближчому оточенні.

Фізіологічні та психологічні особливості дитини дошкільного віку не дозволяють переобтяжувати її когнітивну сферу, дитина «...мислить образами, формами, фарбами, звуками» (К. Ушинський), тому здатна до систематизації та усвідомлення знань через певні образи. Чим яскравішим є образ, тим сильніше впливає він на почуттєву сферу дитини, забезпечуючи міцність запам'ятовування отриманої інформації. Яскраві образи в поєднанні з пізнавальною інформацією втілені в казках. Психологи, педагоги, лінгводидакти вважають казку дієвим засобом виховання й використовують її для розвитку різних сторін особистості дитини.

Високо поцінювали роль казок у вихованні та розвитку особистості дитини такі відомі вітчизняні педагоги, як К. Ушинський, Є. Фльорина, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.

Ученими доведено, що через емоційну взаємодію з образами діти засвоюють певні знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють особистісні умовисновки. Образність казки сприяє формуванню перших синкретичних уявлень про ті об'єкти і явища, про які в ній розповідається.

На думку Н. Вапняк, А. Божко, значущість казки природознавчого змісту в процесі екологічного виховання дошкільників зумовлюється тим, що вона має освітній характер і дає змогу формувати реалістичні уявлення про окремі об'єкти та явища природи, потреби живих організмів, зв'язки та залежності в

природі в багатоступеневій ієрархічній послідовності та єдності; забезпечує цілісність раціонального та емоційного в пізнанні; відповідає характеру мислення та інтересам дитини [1].

Казка природознавчого характеру завжди викликає інтерес у дітей дошкільного віку. По-перше, цікавою для дітей є форма пізнання навколишнього світу через уяву та фантазію, по-друге – звичний але дистантний світ природи постає перед ними в іншому, несподіваному, аспекті: чуттєвому, таємничому, емоційно-забарвленому.

Екологічна казка, в основу якої покладено конкретні наукові факти а форма подання інформації залишається казковою, на думку багатьох науковців, здатна оптимізувати процес екологічного виховання дітей дошкільного віку, надаючи йому почуттєвої спрямованості.

Вагомість використання екологічної казки природознавчого змісту в процесі екологічного виховання дітей дошкільного віку обумовлена й тим, що вона має наукову основу, яка дозволяє формувати реалістичні уявлення про окремі об'єкти та явища природи, потреби живих організмів, забезпечує цілісність раціонального та емоційного в пізнанні; відповідає характеру мислення та інтересам дитини.

Отже, роль казок в екологічному вихованні дітей дошкільного віку полягає в послідовному закріпленні та розширенні уявлення про окремі об'єкти та явища природи; формуванні уявлень про зв'язки та залежність у світі природи, цілісність природи, розвитку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи.

Список використаних джерел

1. Вахняк Н. Формування екологічної культури у дітей дошкільного віку засобами казки. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер : Педагогіка. 2014. № 2. с. 232 – 237.
2. Пасічник А. Казка як засіб розвитку словесної творчості. Дошкільне виховання. 2009. № 10. с. 11 – 12.
3. Плохій З. Виховання екологічної культури дошкільників. К.: Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.
4. Ушинський К. Педагогічні твори. К.: Педагогіка, 1990. 528 с.

Мацюк Зоряна

кандидат філологічних наук,

доцент Волинський національного університету імені Лесі Українки

ПАЛЬЧИКОВА ГІМНАСТИКА ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Глибину народної мудрості підтверджують дослідження сучасних учених, які акцентують, що від рівня розвитку рухів пальців рук безпосередньо залежить ступінь розвитку мовлення дитини. Результати досліджень показують, що сила кисті правої руки дошкільнят в останні кілька років помітно знизилася. Це говорить про зниження рівня розвитку кистьової моторики у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Тому розвивати пальці рук дітям просто необхідно, а робити це можна за допомогою гри.

Причини моторного відставання в дітей потрібно пов'язувати з сучасним рівнем науково-технічного прогресу: рівень розвитку цивілізації прямо пропорційний зниженню рівня розвинення моторики. У житті дитини різноманітні пальчикові ігри – це творча діяльність за допомогою якої формується її особистість. Пальчикові ігри займають особливу роль у розумовому розвитку дитини. Значимість і привабливість набувають насамперед ті рухи пальцями, які ще не стали повсякденними. Граючи пальцями, діти розвиваються у мовному відношенні швидше і краще, ніж діти, чий руки мало знають пальчикові ігри. Тренуючи дрібні рухи кисті, ми сприяємо позитивній динаміці розвитку мови, оскільки мовні межі в корі великих півкуль головного мозку формуються під впливом імпульсів, які інтенсивно йдуть із пальців рук. Крім того, під час систематичних занять відбувається швидке поліпшення не тільки якості мови, а й мислення дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей [3].

Варто зважати на особливості формування рухової сфери дітей із затримкою психічного та фізичного розвитку. На сьогодні у багатьох дітей спостерігається системне порушення мови. У процесі роботи з такими дітьми для подолання порушення мови часто використовують різні типові методи і

способи розвитку мовлення, однак результати все одно не перевершують середній рівень. Мова дітей не досягає бажаного результату. Таким чином можна зробити висновок, що традиційні форми та методи роботи не дають бажаного результату.

Пальчикова гімнастика розвиває не тільки точність рухів і спритність рук, але стимулює розвиток мозку дитини, розширюючи такі здібності як мислення, пам'ять, увагу, мову. У правій півкулі мозку виникають несвідомі, невербальні просторові образи предметів і явищ, а в лівому вони трансформуються в оперативну свідому, вербальну, арифметичну і мовну форму. Таким чином, стимулюється робота правого і лівого півкуль, через існуючий між ними «місток». Чим активніше йде передача і надходження інформації, тим вище інтелектуальні здібності дитини [2].

Пальчикова гімнастика формує перші елементарні уявлення, починаючи від рахунку і закінчуючи такими категоріями: вправо-вліво, вище-нижче, далі-ближче, довший-коротший, більше-менше тощо.

Пам'ять – це процес організації і збереження минулого досвіду з можливістю його повторного використання в діяльності. Пам'ять вдосконалюється руховою функцією, оскільки за допомогою простих пальчикових вправ покращується робота довготривалої пам'яті, а також зосереджується увага.

Увага – це зосередженість діяльності в конкретний момент часу на реально існуючому предметі, події, образі, міркуванні тощо. Увага здійснює функцію внутрішнього контролю за розумовими діями, яке направлено на виконання пальчикових вправ і визначає успішність його виконання на швидкість і точність реалізації, стійкість, можливість розподілу.

Зв'язок занять пальчикової гімнастики і розвитком функції мови пряма: якщо пальці рук розвинені відповідно до віку, то і мова – у нормі, якщо ж розвиток рук відстає від норми, то у дитини можна спостерігати затримку мовленнєвого розвитку [1].

Розвиток мови відбувається під впливом імпульсів, які виходять від пальців, і надходять у центр мозку, відповідальний за мовну сферу. Ці дані і дали підставу використовувати різні стимулюючі методи розвитку мовлення за допомогою розвитку рухів рук від простого до складного. На перших етапах дитина виконує разом із дорослим, потім самостійно по пам'яті.

Багатьом дітям складно маніпулювати дрібними предметами, вони неправильно тримають олівець. Для освоєння таких навиків існує багато різних способів домогтися прискорення розвитку дрібної моторики рук. Це масаж кистей і пальців рук, ігри з дрібними предметами (мозаїки, пазли, намистинки, всілякі конструктори), ігри з піском і водою, аплікація, оригамі, плетіння, ліплення, малювання, штрихування і графічні вправи. Крім усього перерахованого можна запропонувати дітям зав'язування і розв'язування стрічок, шнурків, вузликів на мотузці; збирання розрізних картинок; застібання і розстібання гудзиків, кнопок, гачків; загвинчування і розгвинчування кришок, банок, бульбашок; розбір круп (горох, гречка, рис) тощо [3].

Пальчикові ігри – цікаве і захопливе заняття, у які можуть грати діти зі своїми батьками; їх можливо використовувати в будь-який час. Однак дорослим не варто забувати деякі правила:

По-перше, перед тим як розучувати нову пальчикову гру з дітьми, потрібно пограти самостійно, домогтись чітких рухів руки і пальців. Перед початком кожної гри слід налаштувати та зацікавити дітей.

По-друге, починати пальчикові ігри потрібно з розминки пальців: виконувати вправи зі згинання та розгинання пальців на руках. Для таких вправ можна використовувати гумові іграшки або м'ячики.

По-третє, під час розучування нової гри, всі рухи пальців і рук, які будуть виконуватися, повинен показати дорослий у повільному виконанні.

По-четверте, вимовляти тексти пальчикових ігор дорослий повинен максимально виразно: то підвищуючи, то знижуючи голос, роблячи паузи, підкреслюючи окремі слова, а рухи виконувати синхронно з текстом або в паузах.

По-п'яте слід домагатися, щоб діти виконували рухи кистями і пальцями з оптимальною амплітудою і навантаженням. Від млявих і недбалих рухів користі не буде [2].

Отже розвиток пальчикової моторики позитивно впливає на становленні мови, необхідної під час навчання, малювання, або будь-якої іншої ігрової чи буденної діяльності. Систематичні заняття, що вимагають тонких рухів пальців, підвищують працездатність головного мозку, даючи потужний поштовх дитині до пізнавальної та творчої активності. Регулярне повторення рухових вправ для пальців сприяє розвитку уваги, мислення, пам'яті, сприятливо впливає на розвинення мови дитини. Окрім цього кисті рук стають більш рухливими і гнучкими, що своєю чергою допомагає дітям з особливими потребами успішно опанувати навичками письма.

Таким чином під час систематичного виконання вправ: покращувалась ритміка дитячого організму, розвивався самоконтроль і довільність у поведінці; вправи для очей дозволяли розширити поле зору, поліпшити сприйняття (різноспрямовані рухи очей і мови розвивають міжпівкульна взаємодія, а значить і інтелект); вправи на розвиток дрібної моторики рук допомогли розвинути мислення, концентрували увагу, розвивали пам'ять, мову. Рухові вправи, які перетинають середню лінію тіла: покращували навички читання, письма, слухання, засвоєння нової інформації.

Список використаних джерел

1. Амосова Н.С. Самомасаж рук при підготовці дітей з мовними порушеннями. Логопед. № 6, 2004. С. 78–82.
2. Пальчики граються. Бібліотека вихователя дитячого садка. № 11–12. 1999. С. 34 – 37.
3. Пальчикові вправи та картинки. Палітра педагога. 2003. № 1. С. 28–31.

Палецька Аліна

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРАЦЕЮ ДОРΟΣЛИХ

Формування у дітей прагнення до праці – це важливе завдання для педагогів та батьків. Праця – це ефективний засіб формування предметно-практичної компетенції дошкільників. Поряд з ігровою діяльністю ефективним чинником усебічного розвитку дошкільника є праця, тому перед педагогами стоїть непросте завдання – ознайомити дітей зі світом праці, виконанням різних завдань та дій.

Спостерігаючи за працею дорослих, перед дітьми відкриваються двері у новий світ, де вони відкривають для себе феномен праці. Це породжує у них бажання наслідувати старших, розбиратись у процесах діяльності, брати участь у їхній справі.

Освітній напрям «Дитина у світі культури» Базового компонента дошкільної освіти націлює на досягнення предметно-практичної компетенції як результату освітньої роботи перед вступом дитини до школи передбачає сформованість у 6-7-річного дошкільника.

- елементарної обізнаності з працею дорослих;
- інтересу і поваги до різних професій;
- ціннісного ставлення до результатів людської праці;
- бажання долучатися до посильної предметно-практичної діяльності й прагнення виявляти творче ставлення до неї;
- базових умінь і навичок у різних видах праці [1].

Пріоритетною якістю особистісного зростання дошкільника є працелюбність. Усвідомлення дошкільником правила: неприродно бути пасивним, якщо ти здоровий – нормально перебувати у діяльному стані; розуміння необхідності й корисності трудових зусиль та їх практичних результатів; звичка легко включатися у діяльність, домагатися високих стандартів якості; намагання вийти за межі мінімально обов'язкової норми, перевиконувати її; здатність вносити у продукт своєї праці корективи, вдосконалювати його [3].

Із працею дорослих діти ознайомлюються у процесі спостереження за демонстрацією різних видів праці, пояснення їх значення (спеціально організовані бесіди, екскурсії) дорослими, а також під час безпосередньої організації спільної діяльності дорослих і дітей. Діти із задоволенням допомагають дорослим, наслідують їх вчинки, переймаються настроєм та діяльністю, розбираються у процесах, набуваючи конкретних знань і уявлень про працю, розвиваючи допитливість, інтерес до діяльності дорослих, проймаючись повагою до людей різних професій та результатів їх старань. Тим часом дорослі мають змогу впливати на поведінку дітей, наприклад, намагаються викликати у них прагнення та інтерес до праці, виховують любов та розуміння важливості кожної професії, вчать цінувати працю та її результат.

Під час ознайомлення дітей молодшого і середнього дошкільного віку з працею дорослих їхню увагу зосереджують на простих трудових діях, суть яких знайома та зрозуміла для них (праця вихователя і його помічника, кухаря, лікаря та ін.). Вихователь повинен максимально використовувати приклад трудової поведінки працівників дитячого садка, це наочність, яку діти мають можливість спостерігати щодня. Однак лише спостереження не достатньо, оскільки дітям важко усвідомити зв'язок праці дорослих із власною поведінкою. Тому необхідно залучати їх до трудового процесу, використовуючи посильні для дошкільників доручення й елементарне співробітництво дітей та працівників. Так, під час ранкового прибирання помічник вихователя може доручити дітям принести в поливальниці води, протерти листя рослин у куточку природи тощо, при цьому діти зможуть ще й ближче знайомитись з світом природи та навчатимуться доглядати за кімнатними рослинами і тваринами. При цьому варто враховувати можливості для самостійної діяльності дитини, в процесі якої діти починають самовільно та якомога точніше наслідувати дії та працю дорослих [2].

Особливий вплив на формування бажання дітей працювати здійснює саме емоційне ставлення дорослого та реакцію на виконання та результат роботи, якого досягла дитина. З раннього віку діти повинні бачити приклад раціонально

організованої праці, оволодівати культурою праці: вмінням ставити мету (спочатку за допомогою дорослого, а потім – самостійно), планувати й організовувати роботу, використовувати обладнання, здійснювати раціональні трудові дії, розуміти послідовність та мати чітку відповідь на питання: «Для чого я виконую цю дію?», підтримувати порядок на робочому місці тощо.

Виховний ефект та результативність ознайомлення дітей з працею дорослих напряму залежить від ефективності процесу спостереження, а саме на яких аспектах діяльності дорослих зосереджена увага дітей. Самі вони зацікавлюються передусім зовнішніми виявами процесу праці: послідовністю операцій, предметами, знаряддям праці тощо. Тож варто спрямовувати їх увагу на те, як людина ставиться до роботи, як відбувається взаємодія в колективі та в спільних процесах. Дітей середнього дошкільного віку підводять до усвідомлення того, якою є людина-трудівник, для чого вона працює, як ставиться до своїх трудових обов'язків. Тобто в процесі ознайомлення з працею діти пізнають особливості праці, отримують уявлення про ставлення до неї, про моральні якості тих, хто працює.

За визнанням психологів, педагогів, раціональною є така послідовність ознайомлення з працею дорослих:

- 1) накопичення фактів про процес праці, перетворення предмета праці, результати праці, створення уявлення про її значущість;
- 2) формування уявлень про людину праці, її ставлення до праці;
- 3) формування уявлень про колективний характер трудової діяльності.

Діти старшого дошкільного віку вже розуміють значущість суспільної праці дорослих та способи досягнення її результатів, виявляють повагу до праці також і за межами садка. У цьому віці розширюються можливості для виховання трудових навичок і вмінь. Діти оволодівають навичками самообслуговування, самостійно виконують елементарні обов'язки. Приклад дорослих має значно більший вплив на дітей старшого дошкільного віку, ніж на дітей молодшого та середнього дошкільного віку, адже старші діти більш посидючі, уважніші і що найголовніше так хочуть стати дорослими [4].

Під час організації спільної трудової діяльності варто враховувати форми співробітництва, які залежать від виду діяльності та віку дітей, а також від кількості дорослих та їх зайнятості. Чим молодші діти, тим більшу участь у співробітництві мають виявляти дорослі, спрямовувати і організовувати працю дітей, спостерігати за діями дітей та коректувати їх помилки. У спільній діяльності з дітьми старшого дошкільного віку вихователь має ширші можливості рівноправно працювати разом з ними, виконувати трудові містки роботи, яка вимагає складних умінь і навичок. Поєднання активності дорослих та дітей ефективно сприяє перейманню досвіду у старших, набуттю знань та навичок, необхідних дітям у майбутній самостійній діяльності.

Ознайомленню дітей із працею дорослих сприяють спостереження та екскурсії. Для молодших дошкільників з цією метою організовують екскурсії по дитячому садку, для старших дітей – походи за його межі (до магазину, перукарні, бібліотеки тощо). Добираючи види праці для спостереження, необхідно враховувати їх виховну цінність, доступність змісту для розуміння, ймовірність виникнення у дітей бажання наслідувати трудову поведінку дорослих. Ефективними є повторні спостереження, які забезпечують формування чітких знань про результати і значущість праці. Варто пам'ятати, що набуті знання та уявлення потребують уточнення та систематизації, роз'яснення незрозумілого та виправлення помилок сприйняття. З цією метою вихователі проводять узагальнюючі бесіди («Хто якою працею займається у дитячому садку», «Як ми допомагаємо нашій няні», «Що робить кухар»).

З метою закріплення і уточнення знань про різні види праці використовуються різноманітні види ігор: дидактичні, сюжетно-рольові та ін. Наприклад: «Магазин», «Лікарня», «Кому що потрібно для роботи», «Відгадай, що ми робимо» (відтворення трудових дій) [4].

Різноманітні особливості праці дорослих відкривають дітям художні твори різних жанрів (літератури, кіно, живопису тощо), завдяки яким вони пізнають не лише її зовнішні вияви, а й внутрішню суть, мотиваційну сферу, психологічні наслідки. Використання педагогами художніх творів активізує

емоційну сферу дітей, спонукає їх до співпереживання з тими, хто працює, переконує, що навіть у найскладніших умовах цілеспрямована і працююча людина зможе досягти своєї мети [3].

Все це допомагає якнайкраще ознайомити дитину з працею дорослих, виховує повагу та любов до праці і її результату, навчає базовим вмінням і навичкам у різних видах діяльності та формує основи внутрішньої готовності дитини до самовідданої праці в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Виховання дошкільників в праці / за ред. З. Н. Борисовой. К., 2002. 112 с.
3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / наук. ред. О. Л. Кононко. К: Ред. журн. Дошкільне виховання. 2003. 157 с.
4. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку. К., 1999. 114 с., 262 с.

Рудецька Вікторія

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Дурманенко О. Л.*

ВПЛИВ МЕДІА-КОНТЕНТУ НА ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ ДИТИНИ

Медіа-технології – частина світу або зовнішнього середовища, у якому відбувається розвиток особистості. Кожна дитина від свого народження стає частиною надскладної системи світів, що перетинаються між собою, надбудовуються чи співіснують у сусідстві один із одним, вступають у різноманітну взаємодію.

Особистість будує свій життєвий світ, поєднуючи зовнішні та внутрішні психологічні простори та часові виміри. Для того щоб навчитися жити й успішно діяти у складному інформаційно-комунікаційному середовищі, дитина, що тільки-но входить у життя, має усвідомити багатовимірний всесвіт, що розгортається перед нею, як осягнену розумом цілісність, стосовно якої можна самовизначитися, віднайти своє місце і прокласти власний шлях.

Медіа-технології посідають важливе місце в методиці медіа-освіти, оскільки застосування будь-якої технології має великий вплив на результат освіти.

Психосоціальна система «соціум – особистість» поступово набула принципово нової структури і якості. В неї активно включився такий впливовий посередник як мас-медіа, і відтепер діада «соціум – особистість» виглядає як тріада «соціум – мас-медіа – особистість». Отже, процес соціалізації відбувається як медіа соціалізація.

У сучасному світі особистість дитини з раннього дитинства виявляється в оточенні техносфери, істотною частиною якої є засоби масової інформації та комунікації. Причому на першому місці стоять електронні засоби, які значно витіснили писемні. Вони відіграють передусім інформаційну роль у розвитку дітей, завдяки чому вони здобувають різноманітні суперечливі, несистематизовані відомості про типи поведінки людей і способи життя в різних соціальних стратах, регіонах, країнах, відтак дитина здобуває медіаінформацію, яка істотно відрізняється від навчально-виховної в закладах дошкільної освіти [2].

Однією з форм впливу ЗМІ на поведінку дітей дошкільного віку є трансляція інформації про культуру та її репродукція. Другою – власні творчі, продуктивні можливості ЗМІ. І третьою формою впливу ЗМІ є естетична їх функція. Окремі спеціалісти вважають, що принаймні половина людства формує свої погляди під впливом медіа впливу.

Виділяють такі психологічні закономірності та особливості формування дитячої свідомості:

- гострий сюжет викликає й підтримує увагу та зацікавленість дітей;
- підвищена увага до перегляду коротких сюжетних роликів;
- можливість залучення дитини до участі в процесі перегляду реклами;
- захоплення дитини рекламним сюжетом базується на психологічних механізмах;

- легкість запам'ятовування короткого, цікавого та близького дитині сюжету;
- можливість формування в дитинстві етичних та моральних норм, цінностей за допомогою цікавого та доступного дитині сюжету.

Практика використання ІКТ у дошкільному навчальному закладі показує, що у дитини, яка оволоділа елементарною комп'ютерною грамотою, добре розвинуті увага, пам'ять, мислення [4].

Створена телебаченням та Інтернетом віртуальна реальність (медіа реальність) є цілком конкурентоспроможною альтернативною дійсності, і разом вона утворює середовище існування сучасної дитини (медіасередовище). Сучасний медіа-простір став не лише середовищем інформаційного обміну, а й середовищем, де здійснюється соціальна комунікація, обмін поглядами й почуттями тощо.

В сучасних наукових джерелах широко висвітлюються переваги поширення медіа-технологій – віртуальна освіта, мобільні телефони-радіоприймачі, Інтернет-аукціони, нові субкультури, що виникли в мережі Інтернет.

Соціалізаційні можливості мас-медіа полягають передусім в їхній здатності до поширення знань, формування способів їх сприйняття та оцінювання, утвердження того чи іншого ставлення до подій. Тобто фактично вони конструюють суб'єктивну реальність і «занурюють» у неї молоде покоління [1].

Загальновідомо, що спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером починається із комп'ютерних ігор, ретельно підібраних з урахуванням віку й навчальної спрямованості. Гра є основним видом діяльності дошкільника, займає важливе місце в його житті. Ігрові елементи активізують навчальну діяльність дітей, сприяють розвитку самостійності, ініціативності та логічному пошуку.

Комп'ютерні ігри в дошкільному дитинстві мають особливу спрямованість. Вони не лише стимулюють індивідуальну діяльність дитини, її

творчий потенціал, а є тим важливим засобом, що об'єднує дітей у цікавих колективних іграх, коли за одним комп'ютером грає двоє-троє вихованців.

У комп'ютерних іграх діти виконують дослідницьку роботу. Тому майбутнім фахівцям дошкільної освіти потрібно підтримувати такі навички дослідження у дітей, як уміння отримувати інформацію; правильно аналізувати та інтерпретувати її; формулювати висновки та припущення; уміти будувати перевірний експеримент; коригувати свої подальші дії [4].

Використання комп'ютера на різних заняттях дозволяє розвивати у дітей дошкільного віку вміння орієнтуватися в інформаційних потоках довкілля; оволодівати практичними способами роботи із інформацією; розвивати уміння, що дозволяють обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів; активізувати пізнавальну діяльність. Тому, майбутньому фахівцеві дошкільної освіти необхідно переходити від пояснювально-ілюстрованого способу навчання до діяльнісного, при якому дитина стає активним суб'єктом навчальної діяльності. Це сприяє усвідомленому засвоєнню знань дітьми. На основі вище зазначеного слід виділити позитивні особливості впливу медіа-технологій на дітей дошкільного віку:

- суттєво засвоюється матеріал, виявляються прогалини у знаннях та створюється можливість для їх усунення;
- розвиваються позитивні емоційні реакції, що сприяють корекції і розвитку психічних процесів;
- формується пізнавальна діяльність і прагнення досягати поставленої мети.

Слід зауважити, що дитина, граючись, потрапляє в різні уявні ситуації, однак її емоції – реальні.

Також варто виділити негативні особливості впливу медіа-технологій на становлення особистості дитини-дошкільника: гірше розвиваються лобові частини мозку, які регулюють самоконтроль, удосконалюють пам'ять, сприяють накопиченню знань; систематичне використання комп'ютера призводить до адинамії, порушення спілкування, формалізації знань та веде до

зриву адаптаційних можливостей організму дитини і створює передумови для формування патологій; виникає синдром «Інтернет-залежності» [3].

Будь-яка медіа-інформація, що транслюється теле-, радіо-, відео-, аудіо каналами тощо, так чи інше несе заряд естетичного або антиестетичного впливу, оскільки спрямована на максимальне збудження почуттів, емоцій.

Для багатьох дітей перегляд телебачення, прослуховування музичних записів, робота з комп'ютером, а для когось і читання є своєрідною компенсацією дефіциту міжособистісних стосунків, засобом відволікання від проблем. Велику роль відіграють медіа-технології у всебічному розвитку особистоті дитини, хоча це спірне питання [1].

Отже, як бачимо, особистість дитини-дошкільника знаходиться в системі суспільних відносин, бере участь в їх творенні, тобто є уособленням суспільних відносин в окремо взятого індивіда, завдяки яким відбувається його соціалізація. Тому, з усією впевненістю можна сказати, що соціальна поведінка і спілкування особистості мають бути інформаційно забезпечені.

Список використаних джерел

1. Бондаровська В.М., Пов'якель Н.І., У мережі Інтернет: психологічні, етичні, культурологічні проблеми. Психолог. 2005. С. 10 – 15.
2. Багацкий В.В., Кормич Л.І., 2004, Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття, Київ: Одиссей. 150 с.
3. Новик І.М., Проектування навчальних комп'ютерних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу. Вісник психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Київ, 2010, С. 34 – 36.
4. Шелудько О., Подорожуємо «Комп'ютерними сходінками». Вихователь-методист дошкільного закладу. 2013, С. 50 – 57.

Семенова Наталія

доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

Позайкіна Ольга

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний освітній процес неможливий без інноваційного оновлення, залучення нових технологій, їх апробації та адаптації до сучасних вимог нового

змісту. Значну роль у формуванні інноваційних процесів в останнє десятиріччя відіграли такі тенденції розвитку педагогічної науки й практики, як:

- поєднання інноваційних змін з освітніми реформами;
- активізація інноваційного руху педагогів-практиків;
- створення міжнародних інноваційних мереж, державних

інфраструктур з координації інноваційних процесів, підтримки недержавних утворень.

Інноваційна діяльність педагогів, її результати дали змогу ствердити альтернативність педагогічних систем; подолати стереотипи педагогічної та управлінської діяльності щодо нових цілей і стратегій в освіті; поширити мережу інформаційних джерел; підвищити соціально-педагогічну роль ініціативи освітян.

На пріоритет формування інноваційного освітнього простору вказують всі сучасні законодавчі та нормативні документи, найбільш регламентують здійснення інноваційної діяльності Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. № 114), «Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. № 245) та інші.

Аналіз освітньої системи закладів дошкільної освіти з погляду її розвивального потенціалу й проектування всіх складових освітнього простору як системи ефективних можливостей для кожного суб'єкта освітнього процесу – один з найважливіших напрямів і ресурсів підвищення якості сучасної дошкільної освіти.

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти все більшого розмаху набуває процес упровадження інновацій в усі сфери життя закладів дошкільної освіти, незалежно від їх підпорядкування, типів і форм власності. Оновлюється

зміст дошкільної освіти, розробляються нові програми, складається нова система взаємодії. Водночас дослідження проблеми формування готовності педагога до інноваційної діяльності мають фрагментарний характер. Зокрема, не розроблено систему оволодіння методологією та технологією управлінської діяльності з метою ефективного впровадження інновацій на робочому місці, концептуальні й технологічні положення розвитку змісту, процедури, критеріїв визначення рівнів готовності педагога до роботи в умовах інновацій. Розв'язання означеної проблеми, на нашу думку, вимагає створення нової моделі підготовки майбутнього фахівця у сфері дошкільної освіти до інноваційної діяльності у вигляді науково-методичної системи, спрямованої на врахування концептуальних та організаційно-методичних аспектів перепідготовки фахівців до нововведень.

Інновацію в освіті сучасні українські вчені розглядають як процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому; як «комплексний, цілеспрямований процес створення, поширення і використання новацій»; як результат (продукт) творчого пошуку або особи колективу, що відкриває принципово нове в науці й практиці, як результат народження, формування і втілення нових ідей; як процес і кінцевий результат інноваційної діяльності; як процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети; як нововведення, новаторство, створення нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, який узагальнено характеризується двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів, а також новизною та оригінальністю.

Сутність проблеми полягає в тому, що в дошкільній освіті відбувається розрив між знаннями і культурою як дією практичною. У вирішенні проблеми важливою є стратегія подолання цього розриву. Подолання розриву або побудова подолання є проектуванням освітнього простору, де управління розглядається як процес створення середовища, адекватного змінам соціуму.

Пріоритетним у вирішенні цієї проблеми є єдиний підхід до побудови освітнього процесу, включаючи технологію оцінювання якості освіти. Це дає змогу створити в ЗДО єдиний освітній простір.

Освітній простір ЗДО належить до складних, багатоаспектних педагогічних явищ, які характеризуються не стільки кількісними, скільки якісними показниками. Необхідною умовою проектування освітнього простору ЗДО є визначення аспекту сприйняття цього особливого педагогічного явища.

Освітній простір ЗДО є сукупністю локальних освітніх середовищ, які знаходяться у взаємодії («вбудовані») один з одним.

У структурі освітнього простору можна виокремити два основні рівні локальних освітніх середовищ:

- на рівні діяльності освітньої установи – культурне педагогічне середовище ЗДО;
- на рівні індивідуальної діяльності педагога – середовище професійного функціонування педагога.

Значну роль у розвитку освітнього простору, його відповідності гуманістичній парадигмі освіти відіграє педагогічне проектування.

Педагогічне проектування розглядається як феномен, що виник унаслідок взаємодії новітніх тенденцій у розвитку педагогічної теорії та інноваційної педагогічної практики, а також як сутнісний компонент процесу вирішення педагогічної проблеми [5].

Закономірності педагогічного проектування освітнього простору пов'язано з розумінням його як інноваційного процесу, що проходить етапи локальних, модульних і системних змін з урахуванням зовнішніх (соціальних) і внутрішніх (власне, педагогічних) умов.

Принципи проектування освітнього простору охоплюють:

- розвиток дошкільника в контексті особистісно орієнтованого підходу з урахуванням сензитивних періодів, провідних видів діяльності, а також творчого розвитку дитини як суб'єкта своєї життєдіяльності;

- урахування соціокультурного контексту проєктування, його культуровідповідності та діалогічності;
- ампліфікацію (збагачення) умов розвитку від мономоделі середовища до середовища відкритого типу;
- інтеграцію спілкування, пізнавальної, перетворювальної, оцінно-контрольної та інших видів діяльності дитини;
- взаємодію соціокультурного досвіду, професійного, особистісного досвіду педагога й особистісного досвіду дитини;
- співтворчість і співпраця всіх суб'єктів освітнього простору.

Одним із інструментів педагогічного проєктування є моделювання.

Вивчення підходів до проблеми проєктування освітнього простору, сутності педагогічного проєктування, ролі моделювання в процесі педагогічного проєктування дало нам змогу визначити основні підходи до розроблення моделі проєктування освітнього простору дошкільного навчального закладу:

- освітній простір ЗДО належить до складних, багатоаспектних педагогічних явищ, які характеризуються не стільки кількісними, скільки якісними ознаками; може бути описаний у вигляді різних моделей; практично неможливо описати повно і детально, бо способам опису освітнього простору ЗДО властиве спрощення та суб'єктивність;

- суб'єктивність у розумінні й описі освітнього простору ЗДО впливає на вибір адекватної моделі процесу педагогічного проєктування;

- розроблення моделі процесу проєктування якогось об'єкта в педагогічній практиці сприяє, з одного боку, уточненню, систематизації, «збиранню» уявлень про цей об'єкт, а, з іншого, – впливає на подальший процес проєктування, сприяє налагодженню стабільності функціонування ЗДО в умовах режиму інноваційних перетворень;

- у процесі проєктування моделі можуть змінюватися; це відбувається за рахунок збагачення уявлень проєктувальників щодо сутності проєктованого об'єкта, яка складається під впливом педагогічної науки,

передової педагогічної практики і тих ситуацій, які виникають у конкретному ЗДО у процесі педагогічного проектування;

- процес проектування освітнього простору ДНЗ має ґрунтуватися на ціннісно-смысловому узгодженні позицій усіх суб'єктів освітнього процесу, а також супроводжуватися навчанням педагогів техніки педагогічного проектування.

- Модель освітнього простору в умовах сучасного ЗДО є взаємодією зовнішніх і внутрішніх компонентів, процесуально й змістовно пов'язаних завдяки дотриманню таких умов:

- наявності базису середовища для всіх видів діяльності дитини;
- гетерогенності (різноманітності) елементів середовища;
- свободи вибору діяльності і переходу від однієї до іншої;
- гнучкості та відвертості стосовно діяльності та взаємодії як з боку дитини, так і з боку дорослого;
- «стимульованості свободи» і творчості як з боку дорослого, так і з боку дитини.

Внутрішнім тлом моделі освітнього простору є використання традиційних підходів і сучасних авторських, адаптованих до дошкільного віку інноваційних технологій (Ш. Амонашвілі, В. Воскобович, П. Ерднієва, М. Зайцева, С. Лисенкової, М. Монтессорі, Б. Нікітіна, Т. Піроженко, М. Щетиніна та ін.), злагоджених на ціннісному, загально психологічному і технологічному рівнях.

Реалізація моделі освітнього простору в ЗДО сприяє особистісному розвитку і зростанню як дитини, так і педагога.

Реформи завжди супроводжуються підйомом руху новаторства, пошуком інноваційних технологій. Зернята цікавого досвіду завжди пробивалися крізь асфальт стандартів, адже педагог – це професія творча.

Відмінною ознакою сучасності є залучення до інноваційного процесу вже не тільки окремих педагогів, а й педагогічних колективів. Це спонукає працівників закладів дошкільної освіти до пошуку оптимальних шляхів

моделювання й ефективного запровадження інноваційних технологій, спрямованих на оновлення теорії, практики освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, управління діяльністю закладу.

Результатом інноваційних процесів в освіті є використання теоретичних, практичних нововведень. Освітні інновації передбачають оновлення змісту освіти, методів, форм навчання і виховання, розроблення, впровадження нових і поширення наявних педагогічних систем, розуміння й підтримку педагогічними колективами змін, які спрямовуються на оновлення всіх компонентів освіти і мають системний характер.

Сучасні життєві реалії, крім цілісної системи універсальних, узагальнених, життєво необхідних знань і практичних умінь, вимагають від дітей перших шести (семи) років життя досвіду самостійної діяльності й особистої відповідальності за власні вибирання, рішення, їх наслідки для довкілля. Соціальний запит на самостійну, творчу, здорову, допитливу особистість виступає основоположним орієнтиром у структуруванні та змістовому наповненні сучасної дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні в https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / наук. ред. О. Л. Кононко. К: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 157 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. К. : Академвидав, 2015. С. 70 –227.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навч. посіб. К. : Видавничий дім «Слово», 2013. 448 с.

Смолюк Світлана

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), підкреслює важливість організації спеціальної роботи з ознайомленням дітей з національною культурою та традиціями народу. Актуальність проблеми впровадження інноваційних технологій у закладі дошкільної освіти зумовлена необхідністю формування життєвої компетентності дітей шляхом краєзнавчої роботи.

Поняття «інновація» має латинське походження і в перекладі означає нововведення, оновлення, зміну, новий підхід, створення якісно нового. У педагогіці «інновацію» трактують у таких значеннях: форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позиції особистісно орієнтованої освіти; зміни в освітній практиці; комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, педагогіки, наукових досліджень; результат інноваційного процесу [1, с. 21].

Інноваційні технології в практиці використовують на трьох рівнях:

- загальнопедагогічний рівень – цілісний освітній процес у конкретному регіоні чи навчальному закладі, на визначеному етапі навчання тощо;
- предметно-лабораторний (освітня технологія використовується в значенні окремої методики);
- локальний (модульний) рівень – стосується елементів навчально-виховного процесу [1, с. 67].

Ефективність інноваційних процесів у навчальному закладі залежить від сприйняття дошкільного закладу як складної соціально-педагогічної системи. Для результативного, технологічного та кваліфікованого втілення інновацій у практику роботи закладу дошкільної освіти необхідно, щоб змістовий, психологічний, методичний та навчально-виховний аспекти були чітко

зорієнтовані на розвиток конкретної особистості, що здійснює діяльність у розвиваючому, збагаченому середовищі [2, с. 136].

В закладі дошкільної освіти проводяться такі інноваційні форми роботи з дітьми: нетрадиційні форми занять (комбіновані, інтегровані, проект); нестандартні заняття (мандрівки, години ввічливості, уроки милування природою, заняття-пошук, заняття-казка, заняття-тренінг); нетрадиційні свята та інсценізації; оздоровчі заходи (піші прогулянки, сміхотерапія, пальчикова гімнастика).

Більшість занять в закладах дошкільної освіти проводять інтегровано, коли одна тема розкривається з допомогою різних напрямків роботи. В закладі дошкільної освіти впроваджуються спектр методик і технологій: технологія психолого-педагогічного проектування Тамари Піроженко, ТРВЗ Г. Альтшуллера, методика раннього та інтенсивного навчання грамоти М. Зайцева, логічні блоки Дьєнеша, методика раннього розвитку Глена Домана, інтелектуальні ігри Нікітіних, розвивальні ігри В. Воскобовича, інформаційно-комунікаційні технології, методика використання схем моделей для навчання дітей описовим розповідям (Т. Ткаченко), палички Кюінезера, здоров'язбережувальна технологія М. Єфименка, яка відображена в програмі «Театр фізичного виховання і оздоровлення дітей» тощо. Такі заняття забезпечують оптимальну активність дошкільників та сприяють кращому засвоєнню теми. Наприкінці заняття дітям пропонують сказати ключові поняття теми, нову інформацію, про яку вони дізналися, що на занятті сподобалося чи навпаки, не сподобалося, просять аргументувати свої думки. Інтегровані заняття не лише розвивають пізнавальну активність дітей, а й мовленнєву, адже вони вимагають самостійного викладу своїх думок, вміння мислити.

Упровадження нових інноваційних технологій, за яких можливі ефективні перетворення, потребує певних умов [1, с. 137]: досконале вивчення конкретної інновації, прийняття її особисто; адміністративна підтримка; створення психолого-педагогічної експертизи педагогічних систем та інновацій; створення розвивального середовища та системи інформаційного

забезпечення інноваційного освітнього процесу (інформаційні банки освітніх інновацій, видання програм, посібників, методичних рекомендацій); опора на базисні педагогічні знання, класичну науку, критичний аналіз радикальних нововведень.

Отже, використання інноваційних технологій в освітній діяльності закладу дошкільної освіти – обґрунтована система педагогічних форм, методів, засобів, планомірність і послідовність їх використання, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі і дають змогу для розвитку, самовираження, самореалізації і творчості вихованців.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Харченко А. Психолого-педагогічні інноваційні технології в реалізації базового компонента дошкільної освіти. Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 135 – 137.

Суслик Богдана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Естетичне сприймання дійсності, розуміння прекрасного в житті і мистецтві, прагнення до його творення пов'язане з різними сферами психологічної діяльності людини – відчуттям і сприйняттям, мисленням і мовою, уявою і почуттями тощо [1, с. 78].

Залежно від віку, від рівня розвитку, від ступеня уявлень, трудового і життєвого досвіду вони по-різному сприймають твори мистецтва, прекрасне в природі, в житті суспільства, в праці. Той чи інший об'єкт навколишньої дійсності не виступає перед дитиною з самого початку як естетичний об'єкт. Переш ніж стати таким він повинен бути для дитини осмисленим, змістовним, а отже, в найпрямішому розумінні слова «зрозумілим об'єктом». Естетичне

ставлення до твору чи до малюнка так само, як і до музичного твору, виникає в дошкільника поступово.

Важливу роль у формуванні художньо-естетичної культури дітей відіграють різноманітні заняття з творів художньої літератури, читання та слухання творів мистецтва допомагають дітям краще сприймати навколишню дійсність, бачити красу в простоті. Такі заняття необхідні і для індивідуального розвитку кожної дитини, для формування її творчих здібностей.

Далеко не кожна дитина може стати в майбутньому професійним художником, але кожна може навчитися помічати навколо себе красу, продовжувати її у своїй душі, думках, діях, творіннях [3, с. 45-46].

Змістовними і захоплюючими є заняття з образотворчого мистецтва, які проводяться в ЗДО. Діти ознайомлюються із різними видами та жанрами образотворчого мистецтва: живописом (пейзаж, портрет, натюрморт), графікою, скульптурою та декоративним розписом, навчаються використовувати колір, форму, лінії, штрихи, композицію, пропорції, різні матеріали (олівці, фарби, воскові олівці, папір, картон) та нетрадиційні техніки як засоби створення виразного художнього образу [4, с. 34].

Цікавими є досвід проведення занять щодо ознайомлення з творчістю відомих художників. Занурення у світ народної художниці Марії Приймаченко з незвичайними та фантастичними казковими квітами, дивовижними птахами та тваринами, ознайомлення з технікою розписів та з елементами її декору викликає у дітей бажання малювати за мотивами її творів [3, с. 96].

Виховати творчу людину без краси неможливо. Прекрасне – вічне джерело духовності, натхнення, творчості. Враження дошкільного дитинства відкладаються в пам'яті на все життя і вирішують подальший розвиток дитини. В емоційному сприйнятті дитинства зароджуються витoki майбутньої творчої особистості.

Сприймаючи високохудожні твори мистецтва, які правдиво і яскраво відображають дійсність, в дітей виявляються такі емоції, як радість і обурення, сум і побоювання (за долю героїв твору), ненависть і гнів до ворогів, глибоке

хвилювання, викликане трагічною розв'язкою тощо. Від естетичного розвитку, набутого в дитинстві, в основному і залежить естетичний і емоційний розвиток людини. Враховуючи це, необхідно прагнути, щоб природа, навколишня обстановка, поезія, образотворче мистецтво, музика – все, посильне і зрозуміле дитині, лишало в її пам'яті глибокий слід на все життя [5, с. 56].

Образотворча діяльність властива дітям змалку. Завдяки цій діяльності дитина глибше пізнає суть життєвих явищ, навколишніх предметів. Формування естетичних цінностей, що здійснюються з дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва має три основні напрямки:

- залучення дітей до безпосередньої участі в різних видах образотворчої діяльності на заняттях з малювання і ліплення та аплікації;
- художнє оформлення дитячого садочка, влаштування художніх виставок тощо;
- ознайомлення дітей із зразками образотворчого мистецтва в музеях, на виставках, у картинних галереях.

Поряд з малюванням велике значення у формуванні естетичних цінностей має ліплення, виготовлення предметів з пап'є-маше, різьблення по дереву та ін. У процесі доручення до цих видів образотворчого мистецтва у дітей розвивається спостережливість, вміння зображати різні форми, пов'язуючи їх з художнім задумом, формуються просторові уявлення про предмети навколишнього світу. Керуючи всіма видами художньої образотворчої діяльності дітей треба всебічно стимулювати ініціативу дітей у всіх видах образотворчої діяльності.

Потрібно зазначити, що процес формування художніх умінь дітей в галузі мистецтва відбувається значно легше ніж процес формування естетичного ставлення до світу, який потребує не тільки високої естетичної компетентності педагога, а й його гуманістичної спрямованості, усвідомлення краси, як форми і засобу розвитку особистості.

Естетичний розвиток людства відбувається як два зустрічних процеси:

- перший – від синкретизма до окремих видів мистецтва (танець, співи, музика, театр, малювання);
- другий – від окремих видів мистецтва до їх синтезу.

Потреба існування різних видів мистецтва викликана тим, що жодне з них власними засобами не може надати достатньо повну картину світу. Для розвитку культури особистості в рівній ступені важливо знати всі види мистецтва та їх взаємодію. Особливо педагогу, у якого мистецтво виступає як фактор формування особистості дитини [3, с. 140].

Синтез музики, малювання, хореографії в освітньому просторі виступає як фактор, що створює в уяві і в практичному досвіді дитини цілісну картину світу і є фактором гуманізації освіти, що висвітлює загальнолюдські цінності. Тобто синтез мистецтв є важливим фактором розвитку особистості дитини [4, с. 78].

Цікавим є досвід роботи з театралізованої діяльності. Музика і казка, які органічно поєднуються у виставі, пробуджують уяву дитини, збагачують її новими смислами, образами та уявленнями. Під час театралізації діти вчаться імпровізувати, створювати образи казкових персонажів засобами слова, жестів та міміки, музики і рухів, супроводжуючи свої дії грою на шумових музичних інструментах. Театралізована діяльність розвиває психічні процеси: увагу, уяву, пам'ять; створює умови для занурення дитини у власний духовний світ; через казкові образи надає взірці людських чеснот; розвиває здібності і інтуїцію [5, с. 89-90].

Під час театралізованої діяльності дитина вчиться розрізняти образи в музиці, установлювати зв'язок між ними й засобами музичної виразності; закріплює знання про характер музики; вчиться розрізняти музичні інструменти за звучанням; удосконалює вміння узгоджувати рухи з музичним супроводом; закріплює навички літературного мовлення. Театралізована діяльність з використанням методики К. Орфа здобула у педагогів-практиків особливого шанування, оскільки через цікаву і зрозумілу для дитини форму – казку розвиває природні музичні та театральні здібності; виховує любов до

літератури, музики, театру; є засобом входження дитини в культуру. Розроблено за методикою К. Орфа казки: «Казка про неслухняне Мишенятко», «Казка про Настю, Оленку та місяці року», «Ріпка», «Рукавичка», «Солом'яний бичок», «Три ведмедя», «Як колобок осінь шукав», «Як Осінь фарби шукала», тощо [1, с. 67].

Дієвим засобом естетичного виховання дітей, який використовується в практиці, є виставки міні-музею. Створення міні-музею відбувається поетапно: підготовчий етап (визначення теми і назви міні-музею, розробка моделі, визначення місця розташування), практичний етап (підбір експонатів), етап впровадження (урочисте відкриття музею і функціонування) [16, с.101].

Необхідність розвивати особистість художньо й естетично відзначають багато письменників, педагогів, діячів культури. Естетичне ставлення людини до світу формується і розвивається упродовж усього життя, але не всі періоди життя рівноцінні для забезпечення естетичного розвитку. Спираючись на спільні дослідження психологів і педагогів доведено, що за останні роки значно підвищився рівень естетичної діяльності дітей, який проявляється вже в ранньому віці.

Причиною низького рівня естетичного розвитку у дітей дошкільного віку можна вважати не особливості їх розвитку, а малоефективні методи роботи педагогів. Для того, щоб цілеспрямовано формувати естетичний смак дошкільника, вихователь повинен чітко усвідомлювати, з чого він складається, які психологічні і педагогічні процеси покладені в основу і як ці фактори впливають на дитину

Список використаних джерел

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2018. 272 с.
2. Артюх І. Естетичне виховання школярів засобами музичного мистецтва: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 10-14 квітня 2006 р). Луцьк, 2006. 405 с.
3. Безклубенко С.Д. Фундаментальні категорії сучасної естетики. URL: <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/BioBP-SD-Bezklubenko.pdf>
4. Богуш А.М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей в дошкільному навчальному закладі: підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 304 с.
5. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. К.: Ред. загальнопед. газ., 2005.

Шкабура Ольга

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Давидчук Ольга

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник- кандидат педагогічних наук, доцент Заремба Л. В.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Український фольклор супроводжує дитину з перших років її життя, є невичерпним джерелом розвитку мовлення дітей, збагачення словника новими словами, образними виразами, виховання морально-етичних навичок. Він відображає життя народу, його історію, мову, мудрість. Народна мудрість, традиційні обряди – то скарбниця мовного розвитку [1].

Мова має велике значення для цілісного і всебічного розвитку дитини в ранньому та дошкільному віці. Дошкільне дитинство – це період активного засвоєння дитиною розмовної мови, становлення і розвитку усіх сторін промови.

Спілкування – один з найважливіших чинників загального психічного розвитку дитини [2]. Тільки у контакті з дорослими людьми можливо засвоєння дітьми суспільно-історичного досвіду людства. Перші три роки життя, коли діти в більшості випадків виховуються вдома, є вирішальними в розвитку мови. Вже з немовлячого віку малюки прислухаються до звуків, спостерігають за рухами губ матері і батька, радіють, впізнаючи знайомі голоси. З самого першого дня вони вбирають в себе звуки мови, накопичують словниковий запас. Так поступово дитина розвиває свій пасивний запас слів, яким пізніше починає активно користуватися.

Для того, щоб процес розвитку мовлення був успішним, потрібно створити розвивальне мовленнєве середовище, під час режимних моментів (умивання, одягання, годування, сну), а також ігор і побутового спілкування з малюками, вихователь має звертатись до народних пісеньок, потішок, забавлянок. Так, наприклад, щоб викликати у дітей позитивне ставлення до вмивання, можна використовувати потішку «Водичко, водичко», а процес

одягання супроводжувати примовкою «Чок, чок, чобіток». Такі пісеньки-пестушки, як «Ладусі-ладусі», «Сорока-ворона», «Іде коза рогата» тощо, створюють у дітей радісний настрій, викликають позитивні емоції, розвивають музичний слух і мовлення.

Чимало потішок і забавлянок вихователь розіграє, перетворивши на гру. Наприклад, обігрування пісеньки «Ой ходила квочка». На столі (дворі) – кілочок, квочка і четверо курчат. Діти розглядають, називають українською мовою.

Розучування українських народних ігор-пісень та потішок виховує в дітей любов до рідного слова, розвиває мовлення, викликає бажання виконувати різні рухи [2].

Для закріплення правильної звуковимови варто використовувати потішки, насичені доступними дітям звуконаслідуваннями: гелготанням гусей, кумканням жабок, співом солов'я, які дуже їм подобаються («Летів горобчик», «Зайчику, зайчику»), і за допомогою яких у малят розвивається артикуляційний апарат, мовне дихання.

Для того щоб дитина правильно та чітко вмiла вимовляти певні звуки, також пропонуються малятам чистомовки. Серед них: «Печу, печу хлібчик», «Хитра сорока» та багато інших.

Розвиток мовлення дітей тісно пов'язаний із розвитком дрібної моторики пальців рук. На заняттях та в повсякденному житті варто використовувати пальчиковий театр, в якому розігруються з дітьми потішки, казочки. Супроводжувати текст показом міні-персонажів, одягнених на пальці руки. Це сприяє збагаченню мови, розвитку м'язів рук, викликає радісні емоції [1].

У процесі спостережень за дітьми вихователь використовує заклички, які стосуються різних явищ природи – дощу, вітру, сонця. Наприклад, під час прогулянки сонечко заховалось за хмаринку і вихователь звертається до дітей: «Діти, сонечко заховалось, давайте його покличемо» і співає слова заклички:

Вийди, вийди сонечко,

На дідове полечко,

На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко,

На весняні квіточки,
На маленькі діточки.

Там вони граються,
Тебе дожидаються.

Потім педагог пропонує малятам покликати сонечко разом з нею. Вони охоче повторюють слова заклички, ніби граючись.

При виникненні дитячих сварок, вихователь використовує мирилки. Ті хто сварилися, з'єднують замком мізинці і промовляють:

Мир – миром,
Пироги з сиром,
Вареники в маслі,
Ми дружечки красні,
Поцілуймося,
Помиримося.

Постійне використання фольклорних жанрів сприяє розвитку мовлення дитини, збагаченню її мови зразками народної мудрості, знайомить дитину з усім, що її оточує, засіває в душу добро, виховує повагу й любов до рідної мови.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2002. 407 с.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія методика навчання дітей рідної мови: підручник / за ред. А.М. Богуш. Київ : Вища школа, 2007. 542с.
3. Поліщук Т.С. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор. Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: компетентнісний підхід: зб. наук. праць / за заг. редакцією В.Є. Литньова, Н.Є. Колесник. Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2019. С. 174 – 177.

3. ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гордійчук Марія

студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки

Антонюк Володимир

кандидат педагогічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Людина перетворює світ за допомогою праці – фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямованої на задоволення матеріальних і духовних її потреб. Праця здійснює практичну (створення матеріальних, духовних цінностей, соціально-побутових умов життя і діяльності людини), розвивальну (розвиток особистості в процесі активного включення людини у трудовий процес) і виховну (формування суспільно і особистісно-цінних якостей людини, її морально-естетичного ставлення до життя і діяльності) функції. Виховна функція праці реалізується в процесі трудового виховання дітей дошкільного віку.

Трудове виховання – цілеспрямований процес формування у дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю. Трудове виховання дітей дошкільного віку передбачає привчання їх до самообслуговування, елементарних трудових дій, ручної і господарської праці. Навіть найпростіший результат трудових зусиль дитини сприяє самоусвідомленню дитини, формує впевненість у собі, прагнення випробувати себе у нових видах діяльності [1].

Трудове виховання дітей покликане забезпечити вирішення таких завдань:

1. Формування мотивації (потреб, інтересу, почуття обов'язку і відповідальності), позитивно-емоційного ціннісного ставлення до праці як до форми буття і способу самореалізації людини.

2. Формування системи знань, необхідних для трудової діяльності, вибору професії, соціального, професійного і життєвого самовизначення.

3. Формування досвіду суспільно-корисної виробничої діяльності, вміння використовувати теоретичні знання на практиці [2].

Вирішення цих завдань відбувається у процесі загальноосвітньої підготовки, трудового навчання, різноманітної за змістом і формою трудової діяльності. Для того щоб праця стала засобом виховання, вона повинна бути змістовною, мати особистісну і суспільно корисну значущість, чітку організацію. Процес праці слід будувати на моральних засадах (мета, процес, результат). Моральна сутність її виявляється не лише в бажанні трудитися, діяти творчо, домагатися значущого для себе та інших результату, а й у колективному характері трудової діяльності, що вимагає узгодження мети і дій її учасників, взаєморозуміння і допомоги [3].

Трудове виховання – тривалий процес. По суті він охоплює все життя людини. Проте його основи закладаються в дитинстві. Значною мірою риса працьовитості людини є моральною категорією і належить до загальнолюдських морально-духовних цінностей. Тому так важливо в ранньому дитинстві сформувати психологічні засади працелюбства людини [4].

В організації трудового виховання дітей дошкільного віку важливе значення має єдність вимог дитячого садка і сім'ї. До трудового виховання дітей у сім'ї входять самообслуговування, побутова праця, праця в природі, виготовлення саморобок. У дитячому садку щороку організують дні відкритих дверей, під час яких батьки знайомляться з організацією трудового виховання в закладі.

Корисною є спільна робота дітей з батьками на земельній ділянці дитячого садка, допомога батьків в облаштуванні майданчиків, групової кімнати. Єдність вимог, систематична робота дитячого садка і сім'ї з організації праці дітей, наступність у цій роботі є найефективнішими засобами розв'язання завдань.

Про сформованість у дитини того чи іншого трудового навичку вихователь може судити за такими показниками як: самостійність при виконанні дорученої справи, якість дій (швидкість, спритність, якість праці). Вимоги до якості дій зростають поступово, послідовно відповідно до віку дитини. Вихователь в роботі з дітьми молодшогошкільного віку може зажадати від них тільки правильного виконання дій. П'ятирічним дітям він ставить вже нові вимоги – вони повинні працювати вправно, швидко, легко і красиво. Швидкість, точність, економність, спритність і краса рухів – ось які ознаки повинні характеризувати навички трудової діяльності дітей старшої вікової групи.

Своєю щоденною працею вихователь реалізує завдання трудового виховання. Щоб реалізувати конкретний обсяг виховних завдань, тобто розвинути у дітей інтерес до праці, бажання трудитися для інших, допомагати один одному при виконанні спільної справи, виховувати повагу до людей праці, щоб сформувати трудові уміння і навички, мотиви трудової діяльності, педагог повинен сам володіти майстерністю і культурою праці.

У поняття культури педагогічної праці входить уміння без втрати часу працювати з дітьми, організувати їх діяльність, зокрема трудову. Щоб володіти цим умінням, необхідно ретельно планувати свою роботу з трудового виховання. Педагогічний процес вимагає напруги сил, зібраності, цілеспрямованості. Велику допомогу в цьому надає конкретний план діяльності з організації праці дошкільників. При плануванні важливо відзначити наступні моменти:

1. Вказати мету праці (що повинна робити і зробити дитина).
2. Визначити завдання, які будуть вирішуватися дорослим (навчання діям, закріплення у дітей низки послідовних дій, вправ, виховання позитивних взаємин, інтересу до праці, вміння докладати зусилля, робити роботу самостійно, правильно тощо).
3. Продумати форму організації праці дитини (повсякденна праця з самообслуговування, спільна праця з дорослим, доручення, чергування, праця поруч).

4. Намітити основні методичні прийоми, які дозволять вирішити освітню задачу (позитивний приклад дорослого, показ дій; позитивна оцінка; залучення дитини для допомоги іншому; місце педагога в процесі праці тощо).

5. Вказати обладнання, яке знадобиться дитині в процесі роботи.

6. Намітити види індивідуальної роботи з трудового виховання, вказати, з ким із дітей він буде проводити її конкретно.

Поряд з навчальним процесом і грою педагоги багато уваги приділяють трудовому вихованню дошкільників в ЗДО. Трудове виховання у ЗДО – процес формування у дітей суспільних мотивів трудової діяльності, поваги до праці дорослих, дбайливого ставлення до результатів праці інших. Головна мета трудового виховання дошкільників – формування особистості дитини, а також її правильного ставлення до трудової діяльності. Серед цілей трудового виховання можна також виокремити: розвиток у дошкільників кмітливості, спостережливості, уваги, зосередженості, пам'яті зміцнення їхніх фізичних сил та здоров'я забезпечення всебічного розвитку дітей [5].

Залучення вихованців до праці починається з ознайомлення з трудовою діяльністю дорослих. Найважливішим у цьому процесі, а також одним із ефективних засобів соціалізації дошкільників є спостереження за тим, як працюють дорослі. З боку вихователів це може відбуватися наступним чином: вони повинні познайомити дітей із працею медсестри, кухарів, двірника тощо. Можна провести інтерв'ю з цими співробітниками дошкільного закладу, підготувавши з дошкільниками відповідні запитання.

Також потрібно разом із дітьми поспілкуватися про особливості праці із завідувачем, методистом, психологом, музичним керівником. Із метою посилення виховного впливу, батьки, відвідуючи разом з дітьми різноманітні заклади та організації, повинні розповідати дітям про особливості трудової діяльності продавців, перукарів, акторів, фармацевтів і людей інших професій. Особливо важливо батькам залучати дитину до посильної праці та зацікавлювати її тим, що вони роблять, давати можливість дошкільнику самому спробувати себе в тих чи інших видах діяльності. Якщо дитина проявляє ту чи

іншу ініціативу у виконанні трудових доручень, обов'язково потрібно підтримати її, заохотити, навіть якщо обставини цьому не сприяють.

Залучення уже в дошкільному віці до світу праці старших – важливий етап формування людської особистості, виховання моральних цінностей і принципів, пізнавальних інтересів. Широкий арсенал засобів і методів ознайомлення дошкільників з розмаїттям професій, з конкретними трудовими операціями, знаряддями праці, машинами і механізмами, спонукає дитину до самостійних дій, викликає прагнення наслідувати дорослих, формує трудові навички, позитивне ставлення до процесу праці. А щоб ознайомити дошкільників з різними видами робіт, виховати бажання сумлінно трудитися проявляти ініціативу, оволодіти з часом професіями, потрібними суспільству, використовувала різні методи: екскурсії, читання художніх творів, розглядання картин, бесіди, заняття, тощо.

На сьогоднішній день вихователі мають ознайомлювати дітей з працею дорослих, яка була і залишається високо моральною. І щоб чітко виділити суспільні мотиви трудової діяльності, вихователь повинен доступно і наочно показати робочий процес, спрямований на кінцевий результат.

Список використаних джерел

1. Макаренко А.С. Твори. Т. 4. К., 2004. 388 с.
2. Максимчук О.В. Проблема трудового виховання в історії зарубіжної та вітчизняної педагогіки. Наукові записки Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка. Кіровоград. 2011. Вип. 36. С. 97–109.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Академвидав. 2014. 456 с.
4. Русова С.Ф. Вибрані твори. Освіта. 2006. 304 с.
5. Чепіга Я. Проект української школи. Світло. 2003. № 4. С. 12–29.

Гніровська Олена

вихователь-методист

закладу дошкільної освіти № 10 міста Луцька,

асистент Волинського національного університету імені Лесі Українки

**РОЗВИВАЛЬНИЙ КИЛИМОК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РІЗНИХ
ВИДІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Питання компетентності сьогодні широко обговорюється науковцями та практиками. Більшість з них під поняттям «компетентність» розуміють здатність особистості розв'язувати життєві проблеми. Життєво компетентна дитина в різних сферах і видах життєдіяльності, в різних умовах здатна діяти адекватно, конструктивно, продуктивно. Компетентність на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти розглядається як інтегративна характеристика особистості дитини. Дошкільний вік фахівці визначають як сприятливий час для формування основ різних видів компетентностей. За Базовим компонентом дошкільної освіти їх формування відбувається за освітніми лініями з урахуванням бажань, інтересів, намірів дитини. Новим в підході до формування компетентностей за новим Стандартом є інваріативні (незмінні) та варіативні (змінні) компетентності.

Одним з ефективних засобів формування різних видів компетентності можна вважати розвивальний килимок. Він також розглядається і використовується як багатофункціональний дидактично-ігровий посібник. Творча взаємодія дорослих та дітей потребує спільного ігрового й пізнавального інтересу. Тому, на переконання практиків, організація роботи з розвивальним килимком є хорошим ефективним засобом формування різних видів компетентностей та пробудження інтересу до спільної діяльності.

Що менша дитина, то більше значення в її житті має чуттєвий досвід. На другому-третьому роках життя, дитина вже готова засвоювати сенсорні еталони, тобто вчитися правильно розрізняти й називати властивості предметів. Вона починає накопичувати уявлення про величину, форму, колір та інші властивості предметів. Це відбувається під час ігрових вправ та ситуацій, які створює дорослий зі спеціальною розвивальною метою. На четвертому-п'ятому роках життя під час гри дитина мимовільно освоює прийоми групування і класифікації, поняття відношення і залежностей між предметами за величиною, формою, кольором, розташуванням у просторі. Ігрові ситуації носять розвивальний характер, дарують дітям задоволення від спілкування.

Реалізація технології образотворення стає основою для спілкування зі світом природи, мистецтва, довкілля, соціальним світом.

Основними завданнями напрямків «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Екопростір розвитку дитини» є формування здатності повноцінно сприймати предмети довкола; навчання виділяти ознаки предметів – колір, форму, величину; накопичування уявлень про співвідношення предметів за величиною, формою, кольором; розвиток вміння орієнтуватися у просторі щодо певного предмета; збагачення та розширення словника, складання розповідей з власного досвіду; формування навичок, направлених на сталий розвиток тощо. Упродовж дошкільного дитинства характер сенсорного пізнання змінюється. Дитина поступово переходить від маніпуляції предметами до ознайомлення з ними на основі зорового, тактильного та слухового сприймання, а також їх поєднання. Аби сформувати у дитини правильні уявлення про зовнішні ознаки предметів та їх співвідношення, слід забезпечити можливість безпосередньо сприймати ці предмети через зір, слух, дотик, різні дії з ними [1].

Отже, у результаті різних видів діяльності у дитини формуються рухова, ігрова, мовленнєва, особистісна, предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька, природничо-екологічна, соціально-громадянська, мистецька та інші види компетентностей.

Педагоги закладів дошкільної освіти мають виступати фасилітаторами розвитку дитячої особистості. Тобто головне завдання дорослих – створення сприятливих умов для формування світогляду та світосприйняття, інтелектуальної та емоційної безпеки дитини.

Перевіреним засобом формування безпечного освітнього середовища та різних видів компетентності у ньому є використання розвивального килимка в освітньому просторі. При забезпеченні таких умов використання розвивального килимка дозволить:

- навчати, не навчаючи і грати, навчаючись;
- забезпечувати стійкий інтерес до пізнавальної діяльності;
- сприяти розвитку мислення, мовлення, уяви, уваги;

- коригувати і розширювати уявлення дітей про предметний, природний та соціальний світ;
- заохочувати бажання та наявність можливості реалізовувати власний художньо-естетичний потенціал;
- комбінувати отримані уявлення у нові блоки, розвивати відчуття взаємозв'язків, формувати в дітей цілісну картину світу.

Створення умов для формування різних видів компетентності засобами розвивального килимка

В історії дидактики науковці і практики неодноразово зверталися до різноманітного використання наочних посібників. Саме розвивальний килимок і є таким багатофункціональним дидактично-ігровим посібником, який сприяє формуванню різних видів компетентностей. Його можна використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку як на заняттях, так і в повсякденному житті для закріплення знань із різних розділів чинних програм.

Поява у житті дитини нового об'єкту для пізнання завжди викликає бажання ближче з ним познайомитися й дізнатися, як з ним можна взаємодіяти. Створення у групі розвивального килимка, який представляє собою одну велику сюжетну картину або слугує своєрідною дошкою, робочою стіною, фланелеграфом має велике ціннісне значення. Сам килимок може бути виготовлений з фетру, ковроліну, килимового покриття. Для під групової роботи рекомендований розмір – 2м × 1,5 м, для індивідуальної роботи – 40см × 30 см. Набори об'єктів (силуетів), геометричних фігур, казкових персонажів тощо до килимка можуть бути як об'ємними, так і плоскими, виготовленими з тканини, хутра, фетру. Вони підбираються та змінюються відповідно до мети діяльності, пори року, змісту, тематики.

Матеріалом для основи може бути тверда основа обтягнута тканиною (фетром тощо) двох кольорів (голубого та зеленого) – небо і земля. Для акценту на порах року – можна замість зеленого використовувати на зиму білий колір, а на осінь – сірий або колір осіннього листа.

Багатофункціональність розвивального проявляється в тому, що його застосування сприяє не лише формуванню психічних процесів, а й розвитку пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих навичок, сенсорних умінь, орієнтації в просторі тощо. Допомагає малюкам розвивати дрібну моторику (предмети на липучках, гудзиках, гачечках, шнурівках, прищіпках), сенсорику, сенсорно-моторну координацію, тактильні відчуття, емоції, увагу і сприяє формуванню знань про оточуючий та казковий світ, творчих здібностей.

Мета використання:

- узагальнювати знання дошкільнят про пори року, явища природи та сезонні зміни в ній, про об'єкти живої та неживої природи;

- формувати зв'язане мовлення та правильну граматичну будову, виразність та емоційність мовлення;

- продовжувати навчати описувати предмети, порівнювати їх за величиною, формою, кольором; складати розповіді за вказівкою, за змістом художніх творів, з власного досвіду; переказувати казки, оповідання;

- вправляти у правильній вимові звуків, складів та слів, в узгодженні іменників із прикметниками та дієсловами. Наприклад: ведмідь який (великий), що робить (спить);

- розвивати мислення, пам'ять, дрібну моторику пальців рук;

- виховувати любов до природи, дбайливе ставлення до навколишнього;

- знайомити з різними особливостями, якостями матеріалів, з їх розмірами та кольором.

- використовувати як доріжку здоров'я, щоб запобігти плоскостопості;

- розвивати пізнавальний інтерес дітей до предметів, явищ тощо.

Розвивальний килимок – комплексний дидактичний посібник, призначений для ігор дитини з дорослим, самостійних ігор тощо.

Особливістю роботи є надання можливостей дитині доторкнутись до предметів оточуючого світу, взяти ці предмети в руки, оперувати ними та

комбінувати їх розташування. Це сприяє не лише накопиченню об'єму знань, а й глибині пізнання; розуміння стає усвідомленим, системним та знаходить застосування у повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Косенчук О., Новик І., Венгловська О., Куземко Л. Державний стандарт дошкільної освіти. Особливості впровадження. К.: Видавництво «Ранок», 2021. 240 с.
2. Беленька Г.В. Дитина в дошкільній освіті: метод. посіб. для вихователів дітей дошкільного віку. К.: Сім кольорів, 2014. 56 с.
3. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 320 с.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л.Богініч, В.М. Вертугіна та ін.; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. – 440 с..
5. Кочан Л. Театр з малятами і для малят. Палітра педагога. 2021. № 2. С. 10 – 15.
6. Кругій К. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію. Дошкільне виховання. 2018. №7. С. 2 –7.
7. Пасічник А. Мовленнєві заняття в системі сучасної дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. № 2. С. 53 – 58.

Демчук Олена

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І.М.*

РОЛЬ КРАЄЗНАВСТВА ЯК ЗАСОБУ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На даний час у нашому суспільстві та державі відбулись суттєві зміни, які обумовлюють акцентувати увагу на формуванні у дітей дошкільного віку багатьох моральних та психологічних якостей. Серед яких можна виділити: відповідальність за майбутнє Батьківщини та поваги до неї, патріотизм та готовність стати на захист своєї країни. Формування цих якостей у дошкільному віці сприяє прищепленню любові до рідного краю та свого народу, що має вагоме значення у патріотичному вихованні дошкільників.

Одним з головних напрямів патріотичного виховання дітей дошкільного віку є краєзнавство – тобто вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю [2, с. 3]. На думку Н.В. Гавриш історичним джерелом патріотизму є формування прив'язаності до віри в Бога в традиціях

своїх предків, землі свого народження, рідної мови, народних традицій та культури [1, с. 2]. Тому, педагоги приділяють особливу увагу на залученні дітей до легенд, переказів, народних пісень рідного краю, які збагачують знання про особливості їхньої місцевості та культури.

Зокрема, Л. Кулішенко виокремлює три духовні рівні патріотизму: 1) любов до своєї родини, народу, рідного краю, слова; 2) усвідомлення власного обов'язку стати на захист інтересів народу; 3) готовність служити Батьківщині, готовність займатися справою, яка вища за власні інтереси. Наявність третього рівня патріотизму, на думку дослідниці, свідчить про сформованість національно-патріотичної свідомості особистості [3, с. 269].

Варто зазначити, що одним із важливих напрямів в патріотичному вихованні є виховання національної самосвідомості та прилучення до народознавства. Тобто вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. На заняттях з народознавства дітей знайомлять з культурними і матеріальними цінностями українського народу. Пояснюють про взаємозв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями. Так, в процесі долучення до народознавства, у дітей формується уявлення про те, що кожен народ, у тому числі й український має свої власні звичаї та традиції, які виокремлюють їх з поміж інших народів. Одночасно у дітей формується розуміння і уявлення про характерні для рідного краю професії людей та їх представників [4, с. 12].

Однією з форм патріотичного виховання є облаштування національних куточків у дошкільних навчальних закладах з метою проведення національно-патріотичних занять з дітьми. Так, національний куточок у групі має бути перш за все - естетично оформлений та розташовуватися в добре освітленій частині приміщення. Він має бути візуально відокремленим від інших освітньо-розвивальних осередків та бути доступним для огляду дитині. Наповнення національного куточка має постійно змінюватися і поповнюватися, а також відповідати віковим показникам вихованців [5, с. 23]. Також, діти в таких куточках мають змогу не тільки ознайомитися з видатними історичними

пам'ятками, діячами свого міста тощо, а й розповісти про них, що в свою чергу, сприяє розвитку мовлення дошкільників і збагаченню словникового запасу.

Також до ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать: прогулянки вулицями рідного міста, екскурсії до історичних пам'яток та визначних місць; цікаві розповіді вихователя про історичні події та бесіди з цікавими людьми; розгляд ілюстративних матеріалів, книжок, уривків фільмів історичних подій; розглядання творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва; читання та інсценування творів художньої літератури; запрошення членів родин у дошкільний заклад для проведення спільних свят та заходів, організація та проведення народних ігор; спільні з родинами виховні заходи (День сім'ї, свято тата тощо); організація та проведення виставок та конкурсів [4, с. 15].

Тому у старшому дошкільному віці дитина повинна знати: назву країни, в якій вона живе та столицю, місто в якому проживає; найголовніші визначні місця у рідному місті; особливості природи рідного краю та країни; які люди населяють її країну, чим прославили вони рідну країну і увесь світ; особливості мистецтва, традицій та звичаїв її країни [4, с. 15].

Метою краєзнавства — є всебічне вивчення певної території, пошук просторових і часових зв'язків між природними та соціокультурними процесами та об'єктами [5, с. 12].

Важливим напрямком роботи у процесі патріотичного виховання є формування у дітей уявлень про людей, які зробили вагомий внесок своєю діяльністю для країни, міста. Для цього необхідно розповідати дітям про — письменників, композиторів, винахідників, учених, художників, мандрівників, філософів, лікарів, захисників країни. Ефективним в процесі патріотичного виховання є конкретний приклад, через конкретних людей. Важливо познайомити дітей з характерними особливостями українського народу (творчі здібності, умілість, доброзичливість, пісенність, гостинність, чутливість). Крім того, виховувати патріотичні почуття можна не лише під час навчально-пізнавальної діяльності, але й за допомогою різноманітних народних ігор,

дидактичних ігор патріотичного змісту, музичних народних ігор, спортивних патріотичних ігор, різноманітних конкурсів, екскурсій [4, с. 21].

Отже, краєзнавство має вагоме значення у вихованні дошкільників, поєднуючи різноманітні види діяльності та є ефективним засобом патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Через накопичення багажу знань про свій рідний край, місто чи село, формується бажання якомога більше дізнатися про свою Батьківщину, виховується шанобливе ставлення до культурної спадщини, любов та повага до своєї країни.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н.В. Національно – патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. Дошкільне виховання. 2015. № 5. С. 2 – 7.
2. Ігнатенко П. Р., Поплужний В. Л., Косарева Н. І., Крицька Л. В. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навч.-метод. посібник. Київ: Інститут змісту і методів навчання. 1997. 45 с.
3. Кулішенко Л.А. Мовленнєвий етикет та ментальність українців. Світогляд – Філософія – Релігія. 2013. Вип. С. 269 – 276.
4. Родіна А. О. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства: кваліфік. роб. Кривий Ріг : КДПУ, 2021. 58 с.
5. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). К., 2000. 270 с.

Євтушик Діана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вдосконалення дошкільної освіти як принципова складова освітньо-виховного процесу передбачає гуманізацію всієї сукупності відносин: дитина – дитина, дитина – вихователь, дитина – батьки і т.д. Перехід до системи освіти, зорієнтованої на дитині, робить проблеми культивування людської гідності, збереження здоров'я, адаптації до навколишнього середовища першочерговим. Розв'язуються вони в процесі спілкування – це на даному етапі можливість захисту людині від негативних проявів суспільства: зберегти своє здоров'я, свою психічну повноцінність, забезпечити можливість розвитку.

Положення про вирішальну роль спілкування в психічному розвитку дитини було висунуте і розроблялося Л. С. Виготським, який неодноразово підкреслював, що «психологічна природа людини представляє сукупність людських відносин, які є функціями особистості і формами її структури».

Комунікативність учені розглядають як мотивованість будь-якої дії особистості, здійснення її з власної ініціативи, а не під впливом зовнішнього стимулювання [3]. Комунікативність передбачає володіння певними комунікативними вміннями. Комунікативні вміння – це здатність встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми, використовуючи власні здібності, необхідні для ефективною комунікативної дії в ситуаціях міжособистісного спілкування [4].

Формуванню комунікативних умінь та навичок сприяє реалізація таких педагогічних умов: а) організація оптимального мовленнєвого середовища для дошкільників у навчально-виховному процесі; б) здійснення індивідуально-диференційованого підходу у формуванні комунікативної компетентності дошкільників; в) проведення інтегрованих занять з використанням інтерактивних технологій навчання у дошкільному навчальному закладі;

г) рефлексія комунікативної діяльності дошкільників у навчально-виховному процесі.

Оскільки тлумачення поняття «педагогічні умови» щодо реалізації процесу формування комунікативної компетентності дошкільників відсутнє, вважаємо за доцільне розкрити коротко його сутність. Психолого-педагогічна наука по-різному визначає педагогічні умови:

1) обставина педагогічного процесу, яка є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та використання елементів змісту, методів, прийомів, форм навчання (В. Андрєєв, В. Ледньов);

2) сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів освітнього процесу, що структуровано та спрямовано на досягнення мети (В. Ляудіс, А. Найн) [4].

Організуючи роботу педагогічного колективу над мовленнєвим розвитком дошкільників, вихователю-методисту необхідно тримати на контролі як планування, так і проведення занять. Основною метою занять з мовленнєвого спілкування є розвиток мовлення кожної конкретної дитини. Тому важливо створювати на них такі умови, які стимулюватимуть максимальну мовленнєву активність кожної дитини.

У результаті ґрунтовного аналізу наукових доробків сучасних дослідників у галузі дошкільної освіти і процесу формування комунікативних умінь зокрема, нами визначено чотири педагогічних умови ефективного формування комунікативної компетентності дошкільників у навчально-виховному процесі.

Першою педагогічною умовою має бути організація оптимального мовленнєвого середовища для дошкільників у навчально-виховному процесі. Для дітей, особливо дошкільників, властиво говорити багато, а значить, забезпечення правильного навколишнього мовленнєвого середовища сприятиме формуванню комунікативної компетентності дітей. Навчально-виховний процес у дитячому садочку передбачає навчальні заняття, виховні заходи, що доречно проводити в ігровій формі. Правильно дібрані ігри, постійні розповіді вихователя про навколишні природні процеси, розучування пісень, віршиків, прислів'їв рідною мовою буде систематично поглиблювати знання дітей дошкільного віку про мову, її розмаїтість, правильні форми застосування (рід, число, відмінок). Доречно на батьківських зборах долучили батьків до обговорення теми уживання рідної мови в повсякденному житті, слідкуванням за правильністю вимови дітей, постійне збільшення їх словникового запасу.

Друга умова – здійснення індивідуально-диференційованого підходу при формуванні комунікативної компетентності дошкільників. На основі бесіди з вихователями визначили, що робота з окремими дітьми дає позитивний результат у процесі формування комунікативних умінь та навичок дітей дошкільного віку.

Третьою педагогічною умовою нами визначено проведення інтегрованих занять з використанням інтерактивних технологій навчання у дошкільному навчальному закладі. Сучасні діти вимагають сучасних засобів навчання. Саме інтерактивні технології навчання, використання мультимедійних, інших технічних засобів навчання допоможуть вихователю зробити заняття цікавим, змістовним, наповнити його різними видами роботи: прослуховування записів, перегляд відео-роликів тощо. За допомогою сучасних технологій навчання дошкільникам можна презентувати записи діалогів для відтворення, робити слайди-таблички на повторення вивченого матеріалу, демонструвати малюнки або репродукції творів мистецтва і обговорювати побачене, тим самим формується естетичний смак, уміння висловити власне судження, збагатити словниковий запас, поглибити знання про багатство і розмаїтість рідної мови [1].

Четверта умова – рефлексія комунікативної діяльності дошкільників у навчально-виховному процесі, яка виступає механізмом пізнання та формування комунікативної компетентності.

Отже, застосування комплексу педагогічних умов, а саме: організація оптимального мовленнєвого середовища для дітей дошкільного віку у навчально-виховному процесі, здійснення індивідуально-диференційованого підходу при формуванні комунікативної компетентності, проведення інтегрованих занять з використанням інтерактивних технологій навчання у закладі дошкільної освіти, рефлексія комунікативної діяльності дошкільників у навчально-виховному процесі, буде сприятливо впливати на процес формування комунікативної компетентності дошкільників і навчально-виховний процес закладу дошкільної освіти в цілому. Необхідно усвідомлювати, що основною віхою у формуванні та розвитку комунікативних умінь та навичок дітей дошкільного віку є постійне дотримання всіх цих педагогічних умов.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. Інтегровані заняття: методика проведення. К. : Шк. світ, 2007. 128 с.
2. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. Дошкільне виховання. 2003. №7. С. 12-14.

3. Михальська С. А. Родинне спілкування як чинник комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 Київ, 2010. 20 с.

4. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: посібник. Київ, 2019.

Кіпень Ірина

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, старший викладач
Ємчик О. Г.*

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дошкільний вік – це період, коли активно закладаються основи розвитку дітей, тому надзвичайно важливе значення має виховний процес. Кожна дитина має потребу в особливому ставленні з боку дорослого. Досить важливо створювати такі педагогічні умови, які будуть спрямовані на особистісний розвиток дітей. За останні десятиліття в системі освіти склалась культура спеціальної підтримки та допомоги дітям і їх батькам через психолого-педагогічний супровід, який вважається особливим видом допомоги, що сприяє особистому розвитку та вихованню підростючого покоління.

Під поняттям «психолого-педагогічний супровід» слід розуміти механізм професійної діяльності, націлений на створення максимально комфортних умов для успішного виховання, навчання та розвитку усіх дітей, реалізації та розкриття їх особистих можливостей. Метою раннього психологічного супроводу є формування оптимальних умов, які є необхідними для повноцінного психічного і фізичного розвитку, соціального та емоційного благополуччя дитини раннього віку [3].

Фундаментом вдалого психолого-педагогічного супроводу є співпраця всіх учасників освітнього процесу, зокрема практичних психологів, вихователів та батьків. Активними учасниками цього процесу є педагоги та батьки. Вихователь застосовує поради психолога та здійснює педагогічний супровід

дитячого розвитку, а батьки забезпечують емоційний комфорт, підтримку, любов і тепло малюкові. Тому вихователь повинен удосконалювати свою педагогічну майстерність, поглиблювати знання щодо формування особистості дитини та особливостей її психічного розвитку, навчитися розуміти стан дітей.

Основними принципами психологічного супроводу в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є :

- врахування інтересів дитини дошкільного віку;
- системний підхід, що базується на розумінні людини як цілісної системи;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, застосування форм, засобів і методів, що будуть відповідати темпам її розвитку та потенціалу [2].

Головними етапами психолого-педагогічного супроводу є: підготовчий, основний та підсумковий. Під час підготовчого етапу відбувається створення умов для проведення роботи. Розв'язуються такі завдання, як діагностика умов, мета, планування та проектування розвитку. На основному етапі ми спостерігаємо відносно самостійну систему, до складу якої входять взаємопов'язані елементи: використання визначених засобів, форм і методів роботи; взаємодія дітей та педагогів; формування зручних умов та застосування різноманітних засобів, які будуть стимулювати діяльність дитини дошкільного віку. Завдяки підсумковому етапові відбувається повторний аналіз результату та ходу психолого-педагогічного процесу для того, щоб у подальшому взяти до уваги неефективні моменти попереднього та уникнути помилок. Психолого-педагогічного супроводу потребують групи дітей, які знаходяться у недостатньо сприятливих або несприятливих умовах, або зазнають негативного впливу соціальних факторів: діти-сироти, із малозабезпечених та багатодітних сімей, діти, які мають порушення психічного та фізичного розвитку. Психолого-педагогічний супровід втілюється через традиційні та нетрадиційні методи, форми та технології організації. До традиційних методів психологічного супроводу відносять:

- діагностичні: бесіда, спостереження, тестування, анкетування, соціометрія, експеримент;
- психокорекційні: ігрова терапія, психогімнастика, ігрова корекція, арттерапія, тренінг.
- методи психологічного консультування: ідентифікація, інтерпретація, гіпотеза, емпатійне слухання.

До нетрадиційних методів належать: моделювання, алгоритм вирішення винахідницьких завдань, метод гірлянд асоціацій, аналіз результату предметних дій шляхом виявлення в них прямих та побічних продуктів, брейн-стормінг. Метою психолого-педагогічного супроводу в навчально-виховному процесі є сприяння нормальному розвитку дитини відповідно до вікових норм.

Основними завданнями психолого-педагогічного супроводу є такі, як формування психолого-педагогічної культури педагогів, вихованців, батьків; попередження виникнення труднощів у розвитку дитини; допомога дитині у вирішенні завдань навчання, розвитку, соціалізації та психологічне забезпечення освітніх програм. У роботі з психолого-педагогічного супроводу застосовуються такі основні напрямки, як профілактика, діагностика, консультування, розвивальна та корекційна робота. Ключовим напрямком діяльності є профілактика, яка дозволяє попередити та запобігти виникненню проблем. Специфіка профілактики в дошкільному віці полягає в опосередкованому впливові на дитину через вихователів та батьків. Діагностика в свою чергу враховує вікові особливості дитини, мету і завдання психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в закладі дошкільної освіти [1].

В основі психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку покладені психологічні особливості дітей на кожному етапі вікового розвитку, психологічні новоутворення, а також кризові періоди.

Психолого-педагогічний супровід є важливим напрямом освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Варто зазначити, що робота з його оптимізації та удосконалення для дітей раннього та дошкільного віку триває.

Отримані результати щодо сприятливої соціалізації дітей, успішної комунікації та взаємодії з дорослими та однолітками у закладі дошкільної освіти, реалізації їх індивідуальних освітніх потреб, а також психоемоційної стабільності батьків вихованців дозволяють зробити висновки про успішність психолого-педагогічного супроводу.

Список використаних джерел

1. Астраханцева О.М. Модель психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини в освітньому процесі ДНЗ . URL: <https://vseosvita.ua/library/model-psiologo-pedagogicnogo-suprovodu-rozvitku-ditini-v-osvitnomu-procesi-dnz-348461.html>
2. Омська Мозжерова Н. Психолого-педагогічний супровід дітей дошкільного віку на різних етапах розвитку URL: [Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.](#)
3. Психолого-педагогічний супровід дошкільника. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2156-psiologo-pedagogchniy-suprovd-doshklnika>

Палецька Аліна

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Семенова Н. І.*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зміст освітнього напрямку «Дитина в соціумі» Базового компоненту дошкільної освіти передбачає формування у дітей навичок соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим. Завдяки спілкуванню з дорослими, як носіями суспільно-історичного досвіду людства, в дитини з'являються інтерес та вміння розуміти інших, долучатися до спільної діяльності з однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей. Взаємодія з іншими людьми є своєрідним видом входження дитини в людський соціум, що вимагає уміння узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства [1].

У дошкільному віці величезний вплив на процес соціалізації мають особи, з якими у дитини відбувається безпосередня взаємодія. Ними є батьки,

вихователі, однолітки та друзі. І залежно від того, наскільки вони значущі для дитини, як вибудовується взаємодія з ними, в якому напрямку і якими засобами вони чинять свій вплив, настільки ефективно відбувається і процес соціалізації кожної дитини.

Вихователі намагаються творчо, доцільно й адекватно апелювати до почуттів і досвіду дітей, тактовно й делікатно обговорювати з ними питання, що їх хвилюють, ненав'язливо й точно допомагати в ціннісному освоєнні світу людей.

Створивши оптимальні умови для повноцінного особистісного розвитку вихованців, їх соціалізації, вихователі організують емоційно-значущу для дітей діяльність, що викликає у них інтерес, здивування; віддають перевагу індивідуальним та груповим формам організації спільної пізнавальної діяльності дошкільників, що стимулює розвиток співпраці.

Вихователі повинні толерантно ставитись до невдач, незнань, помилок дитини, дозволяти їй усамітнюватись та намагатися позбавляти дошкільників страху. Дитина повинна відчувати себе в безпеці і перебувати у теплому домашньому мікрокліматі, який впливає на загальну емоційно-позитивну атмосферу взаємодії у дитячому колективі.

Формування соціальної компетентності вихованців ЗДО, як показника соціалізації дитини, відбувається в процесі різноманітних видів дитячої діяльності: ігрової, трудової, мовленнєвої тощо. Саме через гру вихованці навчаються зміцнювати дружні стосунки, розуміти почуття інших, поступатися, спілкуватися з однолітками та співчувати. В грі найкраще розвиваються комунікативні навички дітей.

Педагоги великої уваги приділяють організації та проведенню сюжетно-рольових та режисерських ігор «Сім'я», «Дитячий садок», «Магазин», «Школа», «Лікарня», «Рятувальна служба» тощо. Саме в таких іграх діти отримують дієві уроки взаємодії з оточуючими, вправляються та застосовують свої знання, отриманні під час занять, спостережень, екскурсій, на яких діти

знайомляться з різноманітними професіями та готуються до трудової діяльності [2].

Вихователі усіх вікових груп формують моральні норми та духовні цінності в дошкільників через казки. Така терапія спрямована на формування особистісних моральних якостей дошкільників, долання сором'язливості, невпевненості в собі, усвідомлення власного «Я» та можливості самовираження, зняття нервового напруження, зміцнення віри у себе та власні можливості; корекцію емоційної сфери дитини, прагнення до того, щоб діти не були байдужими до всього живого, розширення пізнання дитячого світогляду через призму дій казкових героїв, активізацію комунікативних вмінь та навичок дітей, розвиток творчих здібностей дітей та реальне сприйняття дітьми світу.

Дитина більшу частину свого життя проводить у середовищі сім'ї. Там вона усвідомлює зміст понять «сім'я», «сімейні традиції» (спільне проживання, взаємна турбота, любов, доброзичливість, сімейні обов'язки, повага та гідне ставлення до членів сім'ї, збереження сімейних традицій). Розуміє, що батьки це найрідніші люди, які її люблять, піклуються про неї. Відбувається знайомство з іншими родичами. Дитина встановлює й підтримує доброзичливі, дружні стосунки з ними, ставиться до них з любов'ю та повагою.

Окрім родини дитина отримує знання щодо поняття про знайомих людей з-поміж інших як таких, які добре знають один одного (друзі, товариші, сусіди, співробітники батьків, працівники дошкільного закладу тощо), а також розуміє, що чужі – це люди, які між собою не знайомі (перехожі на вулиці, пасажери у транспорті, відвідувачі магазину, глядачі в театрі тощо).

Важливим завданням виступає ознайомлення дітей із різними соціальними ролями людей (знайомі, незнайомі, свої, чужі, діти, дорослі, жінки, чоловіки, дівчатка, хлопчики, молоді, літні тощо); з елементарними соціальними та морально-етичними нормами міжособистісних взаємин; формування уміння дотримуватись їх під час спілкування. Здатність взаємодіяти з людьми, які її оточують: узгоджувати свої дії, поведінку з іншими; усвідомлювати своє місце в соціальному середовищі; позитивно

сприймати себе. Вміння співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування в різних життєвих ситуаціях – це все невід’ємна частина вмінь і навичок, що необхідні для перебування дитини у світі людських взаємин [1].

Діти щодня роблять нові відкриття, знайомляться з навколишнім світом. Соціалізація дітей – це важливе завдання як для педагогів, так і для батьків. Дорослі повинні формувати уявлення про:

- сім’ю та сімейні традиції;
- значення родинних зв’язків, способи їх підтримки;
- спільне та відмінне в людях (вік, стать, зовнішність, статура, вага, зріст, колір волосся тощо);
- народи світу та їх культуру;
- права споживача (формувати основи споживчої культури);

а також інтерес до:

- інших народів Європи та світу;
- спілкування з іноземцями;

мотивувати:

- до підтримки добрих взаємин з друзями, родичами, знайомими;
- до підтримки взаєморозуміння різних людей (різних за віком, статтю, вагою, кольором шкіри, національністю, віросповіданням тощо).

навчати:

- виявляти повагу та доброзичливе ставлення до навколишніх;
- знайомитись та товаришувати / дружити (діяти як друг – разом гратися, допомагати, піклуватися).

Докладати максимум зусиль, аби вхід в соціум для дитини був максимально комфортним [3].

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні в https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.

2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / наук, ред. О. Л. Кононко. К: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 157 с.

3. Гавриш Н. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Рогозянський О. С., Хартман О. Ю., Шевчук А. С. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 12 с.

Суслик Богдана

*студентка Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник І. М.*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ДОРОСЛИХ

Організація освітнього процесу в формі спільної діяльності потребує істотної перебудови стилю поведінки дорослого та стилю виховання. З огляду на це дуже важливо розглянути психолого-педагогічні умови організації співробітництва дітей дошкільного віку та дорослих.

Надзвичайно важливим аспектом нашої роботи є організація спільної праці дітей та вихователів під час здійснення різних форм навчання. Тож педагогам, організовуючи заняття, потрібно продумувати побудову кожної його структурної частини [3, с. 145].

На різних етапах організованих форм навчання партнерська позиція вихователя виявляється по-різному. Запрошуючи дітей до заняття, дорослий не примушує до нього дітей, а звертає увагу на підготовлений матеріал, висуває цікаві ідеї для роботи. Це запрошення до цікавої діяльності – необов'язкової, невимушеної: «Давайте сьогодні...», «Хто хоче – влаштовуйтеся зручніше», «Зараз я буду... Хто хоче – приєднуйтесь».

Вихователь не переймається тим, що дехто з дітей не одразу включився в заняття, а продовжує займатися своєю справою. Педагог знаходить значимі для цих дітей точки інтересу і привертає до них їхню увагу. Так зазвичай всі діти поступово включаються в діяльність, запропоновану вихователем.

На початку заняття необхідно запропонувати дітям декілька цілей (зразків, схем) чи різні матеріали для реалізації однієї цілі, що забезпечить вибір діяльності за інтересами і можливостями.

Визначивши мету для спільного виконання, вихователь, як рівноправний учасник взаємодії, долучається до діяльності на рівні з дітьми, починає діяти, пропонує різні способи реалізації мети, стає живим зразком планомірної організації роботи. Він не дає інструкцій, не контролює дії, але спонукає дітей до обговорення задумів, аналізує разом з ними зразки, коментує кроки своєї роботи. Своїм прикладом підтримує у дітей бажання отримати кінцевий результат [1, с. 13].

У процесі діяльності вихователь надає їй розвивального характеру:

- створює умови для самостійного отримання дітьми нових знань, способів діяльності тощо;
- пропонує свої ідеї чи свій результат для дитячої критики;
 - виявляє свою зацікавленість у отриманих дітьми результатах;
 - включається до спільної оцінки та інтерпретації дій учасників;
 - підтримує та підсилює інтерес дітей до роботи однолітків;
 - заохочує до змістовного спілкування;
- провокує обговорення проблем, що виникають.

Вихователь у процесі спільної діяльності з дітьми поводить себе невимушено, пояснюючи свої дії, приймаючи дитячу критику, не заважаючи коментуванню вголос, обговоренню дошкільниками їхньої власної роботи, обміну думками, оцінками, надаванню ними допомоги одне одному.

Для завершального етапу заняття характерним є «відкритий кінець», тобто відкрите часове завершення заняття. Оцінювання дорослим дії дітей може бути лише опосередкованим, як зіставлення результату з метою: що хотів зробити – що вийшло.

Робота, яку пропонують дітям, повинна тривати 25 – 30 хвилин у старшій групі. Але через те, що часове завершення заняття є відкритим, треба мати резерв часу (до 40 – 45 хвилин). Дорослий перебуває за робочим столом, поки всі діти не завершать роботу, щоб підтримувати невпевнених у собі дітей. Після завершення роботи діти переходять до вільної діяльності за своїм вибором.

Кожна дитина працює у своєму темпі і сама вирішує, завершила вона роботу, дослідження чи ні. Обсяг роботи кожен обирає для себе сам. Діти, які завершили роботу раніше, можуть зайнятися іншою цікавою їм діяльністю. Якщо дитина не впоралася з роботою навіть у відведений резервний час, але хоче закінчити пізніше, вона може зробити це у другу половину дня чи наступними днями.

Однією з умов організації спільної партнерської діяльності дорослого з дітьми є організація спільного робочого простору. Партнерська форма взаємодії під час заняття неможлива без певної організації простору: необхідно наблизитися до ситуації «круглого столу», яка створює умови для рівноправної участі в роботі, обговорення, дослідження. Це може бути вільне розташування всіх учасників, зокрема дорослого, за реальним круглим столом, на килимі чи навколо столів з матеріалами для роботи, експериментування [2, с. 23].

Організація спільного робочого простору дає змогу кожному учаснику бачити дії інших, невимушено обговорювати мету, хід роботи і результати, обмінюватися думками і відкриттями. Діти вільно обирають робочі місця, пересуваються, щоб взяти той чи інший матеріал, інструмент. Партнер-дорослий завжди разом з дітьми – «у колі». Заняття у формі невимушеної спільної партнерської взаємодії зовсім не означають хаосу і свавілля ані з боку вихователя, ані з боку дітей. Для вихователя це обов'язкові, сплановані дії. Діти беруть участь у занятті з інтересу до пропозицій дорослого, з прагнення бути разом з однолітками.

До психолого-педагогічних умов організації спільної праці вихователів та дітей у ЗДО під час продуктивної діяльності належать:

- позитивне налаштування дітей на роботу, створення атмосфери зацікавленості;
- залучення дітей до участі у визначенні мети продуктивної діяльності,
- заохочення до висунення своїх пропозицій, творчих ідей, уточнень, запитань та інших проявів активності, зокрема до обговорення плану дій – що робити, як робити, що для цього потрібно тощо;

- стимулювання дітей до вибору виду діяльності, різних способів її виконання, враховуючи при цьому інтереси та нахили дитини;
- налаштування дітей на самостійну підготовку робочого місця – підготувати матеріал, обладнання до обраного виду діяльності;
- заохочення прагнення дітей знаходити власний спосіб діяльності;
- не зосереджувати увагу на помилках;
- вчити розв'язувати суперечності самостійно і лише за потреби звертатися за допомогою до дорослого;
- створення ситуації спілкування, які давали б змогу кожній дитині виявити ініціативу, самостійність; підтримувати успіхи дитини, акцентувати на них увагу;
- передбачення труднощів, що можуть виникнути під час продуктивної діяльності,
- попередження їх виникнення, використовуючи непрямі прийоми керівництва – коментування власної діяльності, звернення за допомогою до дітей при допущених «помилках», тощо;
- привчання дітей до самоконтролю й адекватного оцінювання власної діяльності;
- оцінювання зусилля дітей, прикладені для досягнення результату діяльності, а не лише кінцевий результат [4, с. 357].

Таким чином, дотримання вихователем означених психолого-педагогічних умов організації спільної праці дітей та дорослих забезпечить ефективне засвоєння знань дошкільниками, а також сприятиме вихованню в них важливих моральних якостей.

Список використаних джерел

1. Ведмеденко Д. Від інтересу до працьовитості. Дошкільне виховання. 2008. № 4. С. 12–14.
2. Долинна О. Праця як засіб формування предметно-практичної компетенції дітей. Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 22–27.
3. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р., Лазарович Н. Б. Педагогіка українського дошкільця. 2016. 379 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав., 2008. 456 с.

4. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ємчик Олександра

кандидат педагогічних наук, старший викладач Волинського національного університету імені Лесі Українки

РОЛЬ ТА ШЛЯХИ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАТОРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У практиці організації та керівництва дошкільною освітою найвагомішою є проблема співвідношення мети, методів та засобів, витрат на них, а також вагомості результату у контексті розвитку кожної дитячої особистості та суспільства загалом. Досить часто базовою причиною для такої ситуації є те, що заклади дошкільної освіти не мають достатніх матеріальних ресурсів, відповідно підготовлених кадрів, що призводить до перевантаженості педагогів.

Погоджуємось із думкою Є. Дєдова, що за цих обставин вагомим та ефективним чинником успішної організації будь-якої діяльності, зокрема і дошкільної освіти, виступає фахівець, професіонал, здатний керувати власним робочим навантаженням. Таким чином, одним із напрямків розвитку закладу дошкільної освіти, який визначає успіх освітнього процесу є самоменеджмент – робота управлінського персоналу із підвищення своїх особистісних та організаційних характеристик. За свідченням науковців резерви людського фактора знаходять своє втілення в самоменеджменті [2, с. 26].

Самоменеджмент – система способів діяльності, що дозволяє максимально використовувати власні здібності та ресурси, свідомо та раціонально управляти власним життям, професійною кар'єрою, активно та ефективно впливати на зовнішні обставини [4, с. 232].

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, підвищують вимоги й до організатора дошкільної освіти, його професіоналізму, кваліфікації. За цих умов постійне підтримання свого зростання і розвитку стає необхідним для кожного фахівця такого рівня.

Педагогічний колектив закладу дошкільної освіти повинен постійно розвиватися. Щоб персонал міг переключати власну увагу на саморозвиток, потрібно створювати умови для цього. Тому виникає потреба мотивації та активізації творчого потенціалу кожного вихователя, що відкриває перспективи для реалізації індивідуального успіху.

Науковці А. Бішоф та К. Бішоф визначають самоменеджмент ключовою технікою, що передбачає здатність до постановки професійної мети та її досягнення, організації власної діяльності, раціонального використання часу та ефективної співпраці з колегами [1].

Виходячи з цього, самоменеджмент постає як комплекс взаємопов'язаних методів та прийомів, які спрямовані на:

- визначення пріоритетів наданні освітніх послуг;
- планування й контроль їх обсягу та якості;
- ретельне продумування і розподіл необхідного робочого часу;
- вдосконалення свого професійного рівня;
- здійснення організованої та керівної діяльності (наприклад, надання інформації у вигляді звітів, доповідних записок, довідок, методичних об'єднань тощо).

Також Є. Дєдов вважає, що для ефективності самоменеджменту необхідне дотримання системи самооцінки особистості: 1) яким чином ми взаємодіємо з оточуючим світом і куди спрямовуємо свою енергію; 2) якого роду інформацію ми сприймаємо насамперед і легше всього; 3) як ми приймаємо рішення; 4) визнаємо ми за краще жити в конкретному, упорядкованому світі (приймаючи рішення), чи у більш вільному, динамічному (вивчаючи можливі варіанти) [2, с. 29].

Важливим для нашого дослідження є також напрацювання Р.Найди, яка проаналізувала підходи науковців щодо проблеми формування навичок soft skills та виділила навички адаптування як складові процесу розкриття внутрішнього потенціалу майбутніх фахівців та ефективного здійснення ними освітньої діяльності як підґрунтя самоменеджменту [3, с. 56].

Метою набуття майбутніх організаторів дошкільної освіти навичок самоменеджменту, на думку науковиці, є формування вміння планувати своє навчання, креативно підходити до виконання завдань та використовувати компетентісний підхід в особистісному саморозвитку [3, с. 56].

Надзвичайно актуальною та дієвою у цьому напрямку буде технологія І. Олійник, яка передбачає такі етапи формування дослідницької компетентності у контексті ефективного самоменеджменту професіонала:

1) когнітивний етап (наявність теоретичних знань щодо технологій самоменеджменту; аксіологізація особистісно-діяльнісної парадигми; наявність знань та досвіду, необхідних для формування та реалізації стратегії саморозвитку; наявність уявлень про особливості технологій самоменеджменту;

2) мотиваційно-ціннісний (розвиток мотивації як головного каталізатора усвідомлення необхідності до саморозвитку та самоменеджменту);

3) постановка мети (визначення основної мети, послідовності реалізації основних етапів освітньої діяльності);

4) планування (розроблення плану діяльності, аналіз інформаційних та особистісних ресурсів);

5) реалізація проєкту (організація активної діяльності з максимальним використанням технологій само- та тайм-менеджменту; ієрархізація професійних дій за ступенем пріоритетності – планування дій, саморозвиток; створення умов для реалізації проєкту, реалізація особистісної програми саморозвитку);

6) самоконтроль та корекція діяльності (оцінка результатів діяльності та їх корекція; визначення проблемних зон; проблемний аналіз та корекція стратегії для досягнення необхідних освітніх результатів);

7) оцінка ефективності власної діяльності та рефлексія (контент-аналіз результатів освітньої діяльності; усвідомлення значущості та цінності самоменеджменту в процесі здійснення педагогічної діяльності; аналіз динаміки особистісних змін) [4, с. 234].

Варто зазначити, що зміст управлінських дій організатора дошкільної освіти як керівника має дещо іншу структуру і включає окрім названих етапів такі види діяльності: прийняття управлінських рішень; реалізацію повноважень; економічну діяльність; організаційну діяльність; соціально-психологічну діяльність. До того ж, збалансована система очікувань керівника-організатора дошкільної освіти – запорука успішності його діяльності. Керівник, приступаючи до роботи, повинен мати ясне уявлення про те, що очікують від нього оточуючі, про те, що він очікує від оточуючих, і будувати стратегію управління з огляду на ці обставини.

В мінливих умовах суспільства та відповідно вимог до організації та здійснення дошкільної освіти, перед менеджером в галузі, керівником закладу дошкільної освіти постають непрості завдання: мінімізувати витрати часу на організацію роботи довіреного йому освітнього закладу у потрібному напрямку, налагодити необхідний мікроклімат у колективі, виконати поставлені перед ним завдання з мінімальним опором, знайти час для творчого розвитку та дозвілля. Реалізація цих задінь потребує розробки і втілення спеціальної стратегії самоменеджменту, що засновується на зазначених рекомендаціях.

Подальші напрямки для досліджень вбачаємо в узагальненні технології самоменеджменту організатора дошкільної освіти та виокремленні спеціальних педагогічних умов.

Список використаних джерел

1. Бишоф А., Бишоф К. Самоменеджмент. Москва: ОМЕГА-М, 2006. 127 с
2. Дєдов Є. Г. Самоменеджмент в соціальній роботі. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. № 16. С. 25–30.
3. Найда Р. Г. Формування основ самоменеджменту майбутніх фахівців дошкільної освіти. Академічні студії. Серія : Педагогіка. 2021. Вип. 1. С. 55–59.
4. Олійник І. В. Самоменеджмент як технологія професійного саморозвитку та формування дослідницької компетентності у майбутніх докторів філософії. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. 2020. № 2. С. 231–242.

Мельник Ірина

канд. пед. наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

САМОАКУТАЛІЗАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Концепція розвитку сучасної освіти орієнтована на формування компетентності людини, професіонала, в основі якої – «Я –концепція», тобто формування особистості як цілісності, здатної до перманентного особистісного та професійного розвитку.

Модель фахівця в сучасних умовах постає як сукупність того, яким набором компетенцій повинен володіти випускник ЗВО, до виконання яких професійних функцій і якою повинна бути ця підготовленість.

Пріоритетом сучасної вищої освіти є підготовка конкурентноспроможних та мобільних фахівців, які здатні втілювати на практиці не тільки прогресивні ідеї та системні перетворення, а бути і творцями, і провідниками власних наукових відкриттів.

Майбутньому вихователю закладів дошкільної освіти необхідний комплекс знань про педагогічну діяльність, закони і норми її організації, особливості, професійну поведінку, професійно значущі якості педагога, психолого-педагогічні особливості дошкільника, способи взаємодії з дітьми, батьками.

Означене об'єктивує необхідність акценту уваги на процес самоактуалізації майбутнього вихователя ЗДО.

Педагогічні аспекти самоактуалізації студентів спеціальності «Дошкільна освіта» на сьогодні є недостатньо вивченими. Хоча означений феномен розглядається в контексті професійної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти у взаємозв'язку з такими поняттями, як: професіоналізм, готовність до професійної діяльності, компетентність, саморозвиток, самоосвіта, самовдосконалення, самовизначення.

Зазначимо, що заявлена нами проблема є однією із важливих міждисциплінарних проблем, вивчається у різних сферах діяльності людини: психолого-педагогічній (А. Маркова, М. Лукашевич, В. Симонов, В. Крижко, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, С. Павлюченков, О. Мороз та ін.), соціально-

педагогічній (А. Белкін, А. Мудрик, Р. Литвак), професійного самовизначення, професійної спрямованості та компетентності (В. Беспалько, Т. Калугіна, О. В'язова, Л. Осіпова, О. Потаніна, І. Дичківська, Т. Поніманська, Г. Беленька, А. Богуш, О. Кононко, Д. Дубко); музично-педагогічній (Д. Арчажникова, Н. Гродзенська, Г. Ципіна, Е. Султанова та ін.).

Водночас, незважаючи на вагомі здобутки науковців та практиків у цій сфері, потребують уточнення зміст поняття «самоактуалізація» та глибше вникнення в його сутність стосовно майбутнього вихователя ЗДО.

Метою нашого дослідження визначена необхідність конкретизації змістової характеристики феномену «самоактуалізація» в контексті підготовки вихователя ЗДО.

У психолого-педагогічній літературі немає однастайності у тлумачення поняття «самоактуалізація».

Одні дослідники розглядають його як процес, інші – як характеристику особистісних та професійних якостей фахівця, як невід'ємну складову його професіоналізму.

Думаємо, що всі підходи є правомірними. Однак, для глибшого розуміння змісту досліджуваного поняття розглянемо категорії, в контексті і взаємозв'язку яких науковці розглядають поняття «самоактуалізація».

Найбільш фундаментальними працями зарубіжних учених, представників гуманістичної психології є роботи А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, Г. Мерфі.

Так, А. Маслоу питання творчого розвитку особистості пов'язує з самореалізацією та самоактуалізацією особистості.

Внутрішніми початковими передумовами, що спонукають особистість до самореалізації, до розкриття її потенціалу вчений вважає поступову і планомірну реалізацію фундаментальних потреб, спрямованість на буттєві потреби й звільнення від потреб дефіциту, розпізнавання чинників, що перешкоджають самоактуалізації, а також мінімізацію спотвореного власного «Я» й реальності.

Процес самореалізації учений пов'язує із актуалізацією своїх потенційних потреб, як «повне, живе й безкорисливе переживання з повним зосередженням і зануренням [1, с.114].

Правомірним є судження А. Маслоу стосовно завдань освітньої установи, яке він вбачав у формуванні людини як унікальної особистості, її творчої індивідуальності, у розвитку її творчого потенціалу, що є невід'ємними передумовами її самоактуалізації та самореалізації.

Заслуговує уваги перелік умінь (за А. Маслоу), необхідних для вияву самоактуалізації:

- 1) миритися з непопулярністю, якщо вважаєш свою позицію правильною;
- 2) бути автономним, самодостатнім «Я», бути самим собою, а не маріонеткою в чийсь руках [1, с.43].

Згідно позиції Г. Олперт головне в особистості – прагнення до майбутнього, до вільної реалізації своїх потенцій.

У теорії особистості К. Роджерса («self-theory») запропоновані шляхи того, як стати й залишитися в центрі світу, що безперервно змінюється. Поряд з особистісними зусиллями кожного в цій справі учений акцентує на винятковій ролі педагога в становленні особистості дитини [2].

Загальним для вищезазначених авторів є цілісний підхід до людини, акцентування на таких виняткових людських особливостях як вибір, творчість, самоактуалізація.

У контексті нашого дослідження розглядаємо процес самоактуалізації у зв'язку з професійною підготовкою фахівця дошкільної освіти, де пріоритетом є професійно-педагогічна самоактуалізація і предметно-професійна, що передбачає самовдосконалення шляхом самоактуалізації конкретної дисципліни (дошкільної педагогіки, дитячої психології та ін.).

У площині окресленого небезпідставним вважаємо з'ясувати суть когнітивної компетентності, оскільки Європейське співтовариство розглядає дефініцію «когнітивна компетентність» як готовність до постійного підвищення освітнього рівня, потребу в актуалізації і реалізації свого особистісного

потенціалу, здатність самостійно здобувати нові знання і вміння, здатність до саморозвитку [3].

Нам імпонує позиція О. Потаніної, яка розглядає когнітивну компетенцію як форму існування знань, умінь, освіченості в цілому, яка призводить до особистісної самореалізації [4, с.301]. Автор розуміє когнітивну компетенцію як готовність до самоорганізації та саморозвитку, до постійного підвищення освітнього рівня, як потребу в актуалізації свого особистісного потенціалу.

Чимало дослідників визначають когнітивну компетентність як інтегровану якість особистості, яка забезпечує готовність до самоосвіти, саморозвитку, особистісного і професійного росту, постійне прагнення до самовдосконалення.

На нашу думку, самоактуалізацію варто розглядати як складову процесу підготовки фахівця дошкільної освіти з позиції професійно-компетентнісного підходу, який, як слушно зазначає М. Соловей, «передбачає урахування педагогічних умов і психологічних механізмів, за яких по-перше, той, хто навчається, стає не просто студентом, а фахівцем, що формується і розвивається, а, по-друге, накопичений ним потенціал забезпечує поступовий саморозвиток професійної компетентності в умовах професійної діяльності, що моделюється, імітується або є реальною» [5,с.136].

Значний інтерес до вивчення сутності самоактуалізації становить дослідження Е. Султанової, де автор розкриває особливості самоактуалізації майбутнього вчителя музики.

Цікавим є визначення дослідницею професійного аспекту розвитку самоактуалізації студентів, мотиваційного чинника, професійно-кваліфікаційного аспекту і предметно-професійний аспект (пов'язаний із конкретною спеціалізацією фахівця).

Процес самоактуалізації автор розуміє як спосіб кращого засвоєння професійних вимог вчителя музики. При цьому дослідниця акцентує, що в процесі самоактуалізації студенти за власною ініціативою вдосконалюють свої

знання, вміння та навички з метою розвитку професійної майстерності, творчих здібностей.

На основі узагальнення наукових напрацювань можемо зробити висновок щодо обґрунтування змістової сутності поняття «самоактуалізація».

Вважаємо правомірним розглядати його у взаємозв'язку з поняттями «професійна підготовка», «професійна майстерність», «професійна компетентність», «когнітивна компетентність», «саморозвиток», «самоосвіта», «самореалізація», «самовдосконалення».

Змістове навантаження досліджуваного феномену акумулює постійне поповнення студентами знань з дитячої психології, дошкільної педагогіки, педагогічної майстерності та її основних складових, педагогічної культури, уміння спілкуватися з батьками, дітьми, забезпечувати суб'єкт-суб'єктні стосунки в навчально-виховному середовищі.

Самоактуалізацію майбутнього вихователя ЗДО треба розуміти як характерну ознаку його діяльності, спрямованої на досягнення специфіки змісту майбутньої професії.

Водночас акцентуємо, що самоактуалізація – це складний за змістом і тривалий у часі процес опанування професійною компетентністю, осмислення суті майбутньої спеціальності.

Відтак у ЗВО мають бути створені спеціальні умови для стимулювання студентів до самоосвітньої діяльності, оволодіння ними новітніми технологіями навчання та виховання. Ключовими вимірами самоактуалізації вихователя ЗДО відзначаємо особистісний когнітивний та процесуально – поведінковий компоненти.

Отож найповніше самоактуалізація проявляється на особистісному та предметно - діяльнісному рівнях.

Перспективою подальших досліджень можуть бути питання конкретизації критеріїв та показників самоактуалізації вихователя ЗДО, а також стану сформованості цієї характеристики в освітньо-виховному середовищі ЗВО, чинників впливу на його успішність.

Список використаних джерел

1. Maslow A.N. Motivashion and personality. N.Y. Harpor and Row, 1987. 352 p.
2. Роджерс Л.З. Взгляд на психотерапию. Становление человека. [пер. с англ.] / общ. ред и предисловие Б.И. Исениной. М.: Прогресс-Универсум, 1994. 480с. М.: Высшая школа. 2007. 639 с.
3. Вязова Е.В. Формирование когнитивной компетентности в учеников на основе альтернативного выбора учебных действий (на примере обучения математике). Нижний Тагил, 2009. 130 с.
4. Потанина О.В. Когнитивная компетенция будущего инженера: сущность, структура, содержанию. Вестник Башкирского университета. Раздел: Педагогика и психология. 2009. Т.14. №1. С.298 – 301.
5. Соловей М.І., Спіцин Є.С. Моделювання процесу професійно-педагогічної компетенції майбутнього викладача. Професіоналізм підготовки педагога в контексті європейського вибору України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 22-23 вересня 2009 р. Ялта. 2009. С. 134 – 137.
6. Султанова Е.В. Педагогічні аспекти самоактуалізації майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки. Професіоналізм підготовки педагога в контексті європейського вибору України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 22-23 вересня 2009 р. Ялта. 2009. С. 137 – 141.

Смолюк Іван

доктор педагогічних наук, професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ ВИМІР ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Однією з незаперечних демократичних цінностей громадянського суспільства є забезпечення права людини на освіту, культуру, збереження національної ідентичності, свободу віросповідання, а також гідні умови для життєдіяльності. Наскільки розвинене суспільство, настільки воно визнає ці права за усіма спільнотами, людьми, які його формують. В Україні сьогодні пріоритетного значення набуває проблема розбудови освіти, особливо на демократичних і гуманістичних засадах, за яких важливим є усвідомлення того, що всі діти і молоді люди, незалежно від стану їхнього здоров'я, психічних та фізіологічних особливостей можуть і хочуть мати рівний доступ до якісної освіти, особливо – до повноцінного людського спілкування і життя. Визнання цих важливих світоглядних аспектів є основою становлення сучасної гуманітарної педагогіки, зокрема інклюзивної освіти, її духовно-морального трактування [4, с. 85].

Інклюзивна освіта покликана дати можливість дитині отримати певний обсяг знань, вмінь та навичок з перспективою адаптації в соціумі, і власне тут фахівців вистачає. Проблема полягає у тому, що академічні знання і навички не є достатніми для формування соціальних якостей та інтеграції в суспільство, оскільки часто цим аспектам не надається належна увага, у зв'язку з аргументацією того, що спілкування – це процес природній і вчити дитину способів правильної поведінки було б втручанням в її особистість [1, с.144].

Люди з особливими потребами – це не просто категорія людей. Вони є в усіх країнах світу і потребують особливого ставлення до себе. Їх називають по-різному, інколи «діти сонця», або ж просто – янголи. Всім їм притаманні виключно позитивні риси: щирість, доброзичливість, любов та милосердя. Їхні душі дуже світлі і не переймаються життєвими негараздами. Саме тому їх дуже легко образити та скривдити, іноді позбавити найдорожчого. Вони прагнуть людського тепла і спілкування, вміють любити і приймати любов. Тому обов'язок кожного громадянина та суспільства загалом – не забувати про те, що поруч з нами живуть люди, які, можливо, слабкі фізично, але сильні духом, люди, які потребують розуміння, поваги і допомоги [3, с. 76].

Рівень розвитку цивілізації будь-якого суспільства визначають, насамперед, за ставленням цього суспільства до людини як найвищої цінності. Аналіз стану сучасного суспільства спонукає до роздумів про роль і місце в ньому людей, які мають особливості психофізичного розвитку, тобто тих, які порушують наше стереотипне уявлення про норму.

В умовах економічної і політичної нестабільності, кризового стану практично всіх складових гуманітарної сфери, правової стабілізації у суспільстві в умовах війни, особи з обмеженими функціональними можливостями виявилися найбільш незахищеною категорією населення. Крім того, стереотипне уявлення про інтелектуальну, фізичну і психічну неповноцінність інколи прирікає інвалідів на повну суспільну ізоляцію: певні категорії людей в Україні позбавлені рівного доступу до якісної освіти, їм непросто працевлаштуватися відповідно до своїх можливостей, вони не можуть

брати повноцінної участі в культурно-спортивних заходах, про них мало розповідають у засобах масової інформації, суспільство у широкому своєму загалі особливо не переймається їхніми проблемами. Частково це спричинено нашим минулим, оскільки соціальна й інформаційна політика колишньої тоталітарної держави ігнорувала проблеми, пов'язані з інвалідністю, не сприяла повному охопленню системою освіти дітей і дорослих з руховою недостатністю, створенню пристосованого до їхніх можливостей середовища. Така ситуація є вкрай незадовільною і потребує якісних і негайних змін.

Вона зумовлює необхідність насамперед суттєвих змін у ставленні суспільства до людей-інвалідів, що потребують не лише матеріальної, фінансової, гуманітарної підтримки і заходів реабілітації (медичної, професійної, соціально-побутової), а й належних умов для реалізації своїх нахилів, здібностей, покликань, розвитку особистісних якостей і потреб у моральному, духовному, інтелектуальному і соціальному вдосконаленні. Сутність соціально-педагогічної реабілітації полягає у створенні таких умов для саморозвитку особистості, в яких виробляється активна життєва позиція людини з особливими потребами.

Нові концептуальні засади сучасного суспільного розвитку, визнання різноманітності та рівноправності людської спільноти, поступ світової педагогічної науки до демократизації та гуманізації освітньої галузі зумовили новий світогляд: визнання людської особи такою, якою вона є, і забезпечення сприятливих умов для її повноцінної життєдіяльності й успішної соціалізації. З огляду на сказане, провідним напрямом сучасної освітньої парадигми є зорієнтованість системи освіти на гуманізацію, фундаменталізацію та інтеграцію, що передбачає включення людини з різноманітними освітніми потребами в якісне освітнє середовище та широкі соціальні відносини [2, с. 42].

На основі вищенаведених трактувань ми виокремили три етапи підготовки майбутнього педагога до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Перший – організаційний, його мета полягає у створенні доброзичливої атмосфери співпраці викладачів та здобувачів освіти, розвитку групових взаємин, який включає інформаційний та організаційно-методологічний аспекти.

На цьому етапі розглядаються вітчизняні, міжнародні нормативні документи щодо захисту прав дітей з інвалідністю, історіографія проблем інклюзії і моделей інвалідності, особливості соціальної інтеграції дітей з порушеннями в розвитку.

Основна мета другого етапу – розвивального – полягає в активізації процесу цілеспрямованого формування готовності здійснювати специфічні професійні функції в здійсненні навчання і психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями.

Третій етап – закріплювальний, який проводиться з метою перевірки обсягу засвоєних знань за допомогою тестування, а також самостійної оцінки результативності підвищення кваліфікації за допомогою виділення нових компетенцій і видів готовності до практичної діяльності в умовах інклюзії. Підсумком є сформовані у здобувачів освіти уявлення про специфіку фізіології та психологічних процесів дітей з інвалідністю, вироблення ними індивідуального підходу до різноманітних категорій дітей з особливими потребами та організації процесу навчання в умовах інклюзії.

Визначені три етапи підготовки майбутнього педагога до роботи в умовах інклюзивного навчання передбачають колективну співпрацю всіх фахівців (психолога, педагога-дефектолога, лікаря-невропатолога), які беруть безпосередню участь у життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

Отже, інклюзивне навчання – пріоритетний напрям роботи сучасної школи, а підготовка майбутнього вчителя до роботи в умовах інклюзії має базуватися на гуманістичних ідеях з метою вивчення і уточнення особливостей ефективного навчання та виховання усіх дітей.

Список використаних джерел

1. Дубініна О., Партола В., Смолянук Н. Нормативно-правова база забезпечення реалізації інклюзивного навчання у системі освіти України. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 24. 2019 Т. 1. С. 144–148.
2. Софій Н., Сварник М., Троханіс П. Права дітей з особливими освітніми потребами та рівний доступ до якісної освіти. Київ : Міжнародний фонд «Відродження», 2006. 64 с.
3. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Львів: Український Католицький Університет, 2015. 360 с.
4. Швед М. Особливості діяльності педагога в інклюзивному освітньому середовищі : матеріали звітн. наук. конференцій кафедри заг. та соц. педагогіки ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2012. Вип. 12. С. 85.

Фенко Марія

кандидат філологічних наук, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки

ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Сучасний освітній процес вимагає якісно нової фахової підготовки майбутніх педагогів. Суспільству потрібен педагог, який володіє мистецтвом взаємодіяльності з дітьми та колегами, батьками; який уміє передбачати складності та прогнозувати результати, швидко знаходити дієві педагогічні рішення в нестандартних ситуаціях тощо. Сьогодні надзвичайно актуальним є питання підвищення комунікативної компетенції педагогів, рівня риторичної вправності та комунікативної культури дошкільного працівника.

Мовлення вихователя – не тільки головне знаряддя професійної діяльності, але й зразок для наслідування. Професія учителя, вихователя наділена підвищеною мовленнєвою відповідальністю та вимагає бездоганного оволодіння культурою мовленнєвого спілкування. Мовлення педагога визначає як потенціал усієї системи освіти, так і розвиток особистості вихованця. Зміст його професійної діяльності ставить до нього низку специфічних вимог, що сприяють розвитку певних особистісних якостей як професійно значущих, необхідних та обов'язкових [2].

Такі провідні науковці як М. Вашуленко, М. Ільїн, А. Бойко, А. Капська, В. Семиченко, М. Петров, Г. Шевченко, Л. Кондрашова, М. Пентилюк,

М. Лазарєв, Т. Ладиженська, Г. Лідман-Орлова, В. Мельничайка, С. Крисюк, Л. Ткаченко й інші довели необхідність формування риторичної культури майбутніх педагогів.

Практика свідчить, що сучасні вихователі далеко не завжди мають відповідні мовленнєві навички та вміння, адже не здатні враховувати мовленнєву ситуацію, використовувати стилістично доречну лексику, керувати мовленнєвою агресією тощо. Отже, спостерігаємо протиріччя – вимоги до педагогів і їх комунікативних якостей зростають, а рівень загальної мовленнєвої підготовки залишається недостатнім. Основними причинами такого явища, вважаємо: а) не виправдане вживання запозичень, розмовної і жаргонної лексики; б) відсутність розуміння необхідності збереження літературної мови; в) низький рівень інтересу до читання тощо.

На нашу думку, професійно орієнтовану мовленнєву діяльність майбутніх вихователів, формування їхньої комунікативно-мовленнєвої підготовки доцільно здійснювати на основі загальної та часткової риторики.

Поняття «риторика» з давніх часів не мало однозначного трактування. Античні ритори визначали її як мистецтво впливу на розум і волю громадян засобами слова (Арістотель, Платон, Сократ). У Стародавньому Римі, де великого значення надавали «прикрашенню» думок, риторика вважалася мистецтвом красномовства (Цицерон, Квінтіліан). Сучасні дослідники (Р. Барт, Л. Введенська, Т. Ладиженська, Л. Павлова, Ю. Рождественський, Г. Сагач, П. Сопер та ін.) розглядають її як один зі специфічних видів людської діяльності. У «Риторичному словнику» подано таке тлумачення: «риторика – (від грецьк. *ρητορικὴ τέχνη* – ораторське мистецтво) – теорія ораторського мистецтва; наука красномовства. Риторика – це наука про закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю» [3]. На нашу думку, вищенаведені визначення риторики є правильними на певних етапах її розвитку.

Як відомо, навчання риторики передбачає формування риторичних умінь: засвоєння базових жанрово-стилістичних навиків; свідомих способів виконання риторичних дій (находження або створення матеріалу мовлення чи тексту,

розташування або композиція матеріалу, словесні вирази або дикція, пам'ять, запам'ятовування, вимовляння) під час міжособистісного, групового і колективного публічного спілкування [4].

Формування риторичних умінь повинно відбуватися у кілька послідовних взаємопов'язаних етапів: а) представлення мовленнєвої або поведінкової моделі; б) імітація зразка; в) відкладене відтворення; г) тверде запам'ятовування; д) вільне використання в нових умовах. Для засвоєння певного навичку доцільно дотримуватися такої послідовності вправ: а) пропедевтичні; б) наочні; в) закріплюючі; г) повторювальні; д) узагальнювальні; є) творчі. Важливо добирати такі завдання, які під час оволодіння матеріалом спонукають студентів до активної мислительної та мовленнєвої діяльності. Творчі завдання, спрямовані на утворення власного висловлювання, завжди викликають живий інтерес аудиторії [2].

Важливе місце у системі викладання риторики в навчальному закладі посідає правомірний вибір методів та прийомів навчання, зміст навчального матеріалу, рівень знань студентів тощо.

Насамперед, на нашу думку, заняття з риторики варто організовувати та проводити в полі педагогіки співробітництва та співтворчості, коли викладач і студент узаємодіють на паритетних засадах і взаємозацікавлені в наслідках цієї діяльності (наприклад, дискусійний клуб).

Вагомими під час навчання риторики є принципи: індивідуалізація і диференціація. Індивідуалізацію трактуємо як організацію навчального процесу, під час якого вибір засобів, прийомів, методів навчання враховує індивідуальні особливості учнів, рівень розвитку їхніх здібностей. Щодо диференціації, то, як зазначає С. Караман, «диференціація – це врахування індивідуальних особливостей учнів за умови, що групи формуються на підставі яких-небудь особливостей для окремого навчання» [1]. Під час навчання викладач і студент повинні бути активними, діяти узгоджено, оперативно, адже тільки за таких умов навчання риторики матиме цілісний характер.

Риторика, варто пам'ятати, спонукає студентів до активного мислення й викладу власних думок, тому рекомендуємо застосовувати такі методи як: пояснювально-ілюстративний, частково-проблемний (або метод евристичної бесіди), проблемний. Вагому роль у формуванні сталих риторичних умінь і навичок відіграє репродуктивний метод, що полягає у відтворенні (усному чи писемному), сприйманні на слух окремих слів, речень, текстів виступів. Продуктивно-творчий метод варто використовувати під час формування професійного мовлення (реалізується у творчих завданнях і зорієнтований на формування у студентів умінь зв'язно висловлювати думки).

Не можна забувати і про метод аналогії, адже він дає можливість робити умовиводи про властивості одного предмета (або явища) на основі його подібності до інших. Така подібність дає можливість вибору синтаксичних конструкцій відповідно до конкретного змісту, мети й характеру висловлення у професійно зумовлених ситуаціях.

Незамінним для забезпечення риторичної підготовки майбутніх вихователів є проблемний метод, який полягає в такій організації навчального процесу, за якої студенти під час розв'язання пошукових завдань натрапляють на нове, незрозуміле їм. Створивши проблемну ситуацію, викладач допомагає вийти з неї, ставлячи запитання евристичного характеру, що активізує розумову діяльність студентів; привчає їх аналізувати матеріал; досліджувати невідомі явища і процеси; робити на основі аналізу правильні висновки.

Однією з форм продуктивно-творчої діяльності, вважаємо, ігрову риторична організацію, яка може бути втілена в рольову ситуацію (ділові ігри, дискусійний клуб, творча лабораторія тощо).

Засвоєння та використання різних методів забезпечує формування самостійності студентів, озброює їх «інструментами» пізнання, умінням працювати над навчальним матеріалом, поглибленням знань із обраної спеціальності.

Вихователь – професія підвищеної мовленнєвої відповідальності, особливо в закладах дошкільної освіти, де закладаються основи становлення

особистості, тому риторична підготовка майбутнього педагога-вихователя, формування його комунікативно-мовленнєвої культури – одне з пріоритетних завдань сучасної педагогічної освіти. Тільки цілеспрямована систематична робота над риторичними вміннями майбутніх педагогів забезпечить у них формування комунікативно-мовленнєвої культури.

Список використаних джерел

1. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії. К.: Ленвіт. 2000. 272 с.
2. Степанова О. Риторичні вміння як основа формування комунікативно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів. Інноватика у вихованні. 2019 (Вип.10). С. 246 – 251.
3. Фенко М., Мацюк З. Красномовство: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк. 2015. 252 с.
4. Чмут Т. Шляхи розвитку культури спілкування студентів вищих навчальних закладів: навч. посіб. Київ: Основа. 2002. 380 с.